THEOLOGIA
MORALIS UNIVERSA
R. P. GABRIELIS ANTOINE
A REV. P. DE CARBONEANO

Pridem Notis, & Appendicibus ad usum Missionariorum, potissime ad Sacros Christianorum Ritus, & Ecclesiæ Orientalis disciplinam spectantibus amplificata,

Dein novis accessionibus ex geminis scholarum & Ecclesiæ Doctoribus S. THOMA AQUINATE *&* S. BONAVENTURA CARD. *depromptis ad* PAROCHOS, CONFESSARIOS, *præsertim vero ad* STUDIOSAM JUVENTUTEM *informandam aucta, & illustrata*

A R. P. BONAVENTURA STAIDEL M. C.

ACCEDUNT.

TRIA OPUSCULA EX AUREO MELCHIORIS CANI DE LOCIS THEOLOGICIS LIBRO DESUMPTA, ET DISCEPTATIO PROOEMIALIS DE LEGE DIVINA.

EDITIO POSTREMA

IN SEX TOMOS DISTRIBUTA.

A JO: DOMINICO MANSI

ARCHIEPISCOPO LUCENSI

MEDULLITUS INSPECTA, PERMULTIS ALIIS ADDITIONIBUS EX OPERIBUS

BENEDICTI XIV. & CLEMENTIS XIII. & XIV.

Literis Apostolicis excerptis locupletata, & correcta.

TOMI TERTII PARS SECUNDA.

VENETIIS, MDCCLXXVIII.

APUD ANTONIUM GRAZIOSI.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

INDEX
TOMI TERTII PARS SECUNDA.

TRACTATUS
De Matrimonio.

TRACTATUS
De Censuris, & Irregularitatibus.

TRA-

TRACTATUS
DE MATRIMONIO.

CAPUT PRIMUM.

De ſponſalibus quæ ſunt præparatio ad illud.

QUæſt. I. *Quid ſunt Sponſalia?*

Reſp. Sponſalia ſunt promiſſio mutua & legitima Matrimonii, *l.* 1. §. *de Sponſal.*

Quæſt. II. *Quænam requiruntur ut Sponſalia ſint valida?*

Reſp. Sequentia. Verus conſenſus detus cum animo ſe obligandi, & per verba, vel alia ſigna externa declaratus, & acceptatus. Nam hæc ad veram promiſſionem obligantem requiruntur.

2. Deliberatio ſufficiens ad mortale: nam ſponſalia obligant ſub mortali ad contrahendum Matrimonium.

3. Mutua promiſſio, ut conſtat ex definitione quia hic contractus eſt oneroſus, & una pars non cenſetur velle ſe obligare, niſi altera viciſſim repromittat: unde promiſſio unius includit hanc conditionem: *Si tu repromiſeris*; & ideo dicuntur ſponſalia, & l. 1. §. *de Sponſal.* repromiſſio, hoc eſt reciproca promiſſio. Hinc ſi Titius Matrimonium promittat Bertæ, & hæc promiſſionem acceptet, ſed non repromittat, non ſunt ſponſalia.

4. Habilitas utriuſque ad contrahendum Matrimonium valide & licite: nam promiſſio de re impoſſibili, vel illicita, nulla eſt. Hinc habentis votum ſimplex caſtitatis perpetuæ, vel ingrediendi Religionem, vel ſuſcipiendi Ordinis ſacri, invalida ſunt ſponſalia, licet jurata, c. 6. *Qui Clerici &c.* Idem dic de ſponſalibus perſonæ catholicæ cum hæretica ſine diſpenſatione facta: nam ſunt promiſſio rei illicitæ.

5. Jure canonico ſeptennium completum, c. 4. & 5. *de deſponſat. impub.* Tamen juxta multos valent, ſi malitia ſuppleat ætatem, id eſt, ſi ante ſeptennium aperte conſtet; ſponſos habere ſufficientem uſum rationis ad talem contractum. Controvertitur, an inita ex metu gravi injuſte incuſſo a parte contrahente valeant. Sed conſtat, ea poſſe a metum paſſo reſcindi, quia habet jus ut reſtituatur in priorem ſuam libertatem.

Sed quid ſi ſponſalia contracta ſint ab impeditis, v. gr. conſanguineis, ſub conditione, ſi Papa diſpenſet?

Reſp. Non valent, ſi ſciverint Papam non ſolere diſpenſare in tali impedimento: quia tunc conditio cenſetur impoſſibilis. Quod ſi diſpenſare ſoleat, ſed abſit juſta cauſa diſpenſationis, debent diſſolvi; cum tunc illicitum ſit diſpenſationem petere & dare. Si vero Papa ſoleat in tali caſu diſpenſare, & adſit juſta cauſa, juxta multos valent ſponſalia, & poſita diſpenſatione fiunt abſoluta: quia ſunt ſub conditione poſſibili, honeſta, & relata ad tempus quo perſonæ erunt habiles.

Nota. Sponſalia filiorum familias inconſultis parentibus contracta, ſunt illicita, utpote contra præceptum honorandi parentes. Imo ſervari non debent, ſi inde grave ſcandalum timeatur. Idem dicunt aliqui, ſi parentes juſta de cauſa contradicant, cum Matrimonia invitis rationabiliter parentibus ſint illicita; ſecus, ſi poſtea conſentiant.

Quæſt. III.

Quæst. III. *Quomodo contrahuntur sponsalia?*

Resp. Multipliciter. 1. Expresse dicendo, *Accipiam te in conjugem. Promitto tibi Matrimonium*; vel tacite, ut si parentes promittant pro liberis præsentibus, nec contradicentibus post pubertatem, cap. unic. *de desponsat impub. in* 6. Nam hæc liberorum taciturnitas censetur tacitus consensus. 2. Inter præsentes vel inter absentes per procuratorem, aut litteras &c. 3. Absolute, vel conditionate. Sed conditionate contracta non pariunt obligationem nec impedimentum, nisi conditione impleta, cujus eventum expectare tenentur promittentes, ex cap. unic. *de sponf. in* 6. at hac posita fiunt absoluta. 4. Publice, vel clandestine: nam ad illa jure communi non requirtur præsentia Parochi & testium, ut teste Fagnano declaravit Sac. Congr. Card. quia Conc. Trid. nihil statuit, nec immutavit circa sponsalia, quæ ante illud clandestine contracta valebant, cum ante illud ipsa Matrimonia clandestina essent valida, ideoque & sponsalia, quæ sunt quid accessorium & præparatio ad Matrimonium. A jure autem veteri non est discedendum, nisi per novum exprimatur, ex l. 32. cod. *de appellat.* Jure tamen particulari multarum diœceseon, præsertim Galliæ & Belgii, sponsalia celebrari debent coram Parocho & testibus. In quibus diœcesibus, si coram Parocho non fuerint contracta, sunt nihilominus rata & obligatoria, inducuntque impedimentum publicæ honestatis; juxta Rituale Cameracense, & Synod. Mechliniensem, cum a Concil. Trid. sint relicta intacta, atque relicta in terminis & dispositioni juris communis.

Quæst. IV. *Quos effectus habent sponsalia?*

Resp. Tres: 1. Est gravis obligatio contrahendi Matrimonii tempore præfinito; aut si nullum tempus per sponsos vel per consuetudinem constitutum sit, parte una opportune id exigente, nisi altera justam habeat caussam differendi. Nam omnis contractus onerosus obligat ex justitia, ideoque sub mortali in re gravi. *Hi qui de Matrimonio contrahendo pure & sine omni conditione fidem dederunt, commonendi sunt, & modis omnibus inducendi, ut præstitam fidem observent*, ait Innoc. III. c. 2. *de sponf.* Hinc qui culpabiliter resilit a sponsalibus, perdit suas arrhas; & tenetur reddere alteri parti suas, imo & ei restituere impensas factas, & damna, seu quanti ejus interetat talem contractum impleri: quia in hoc injuriam fecit.

2. Est jus inchoatum ad rem in corpora mutua, quo fit ut quamvis usus sit sponsis illicitus, tamen si sponsus fornicetur cum alia, vel sponsa cum alio, peccet contra castitatem simul & justitiam. Nam abusus rei ex justitia alteri debitæ est contra justitiam. Ergo cum corpus sponsorum sit ipsis sponsis ex justitia debitum, licet nondum traditum, abusus ejus alteri concessus, est contra justitiam. Quæ injustitia, utpote in re gravi, mortalis est, ideoque explicanda in confessione. Sed in sponsa longe gravior est, cum ipsa per fornicationem longe vilior, ac deterior fiat.

3. Est impedimentum justitiæ publicæ honestatis.

Quæst. V. *Quibus ex caussis dissolvuntur sponsalia?*

Resp. Dissolvuntur, 1. Mutuo sponsi, & sponsæ consensu, c. 2. *de sponsal.* sicut alii contractus. Nam singuli possunt cedere juri suo; & *Omnis res, quæ per quascumque caussas nascitur, per easdem dissolvitur*, c. 1. *de reg. jur.* idque etsi fuerint juramento firmata: quia in omni juramento promissorio subintelligitur conditio: *Nisi promissarius remittat*. Modo tamen ambo sint puberes; nam impuberes ante pubertatem resilire non possunt, c. 7. *de sponsal. impuber.* Quod statutum est, ne ob inconstantiam ac levitatem sæpius nova contrahant sponsalia, & rursus dissolvant. Sed impubes, cum pervenerit ad pubertatem, potest pro libito illa dissolvere; nisi intervenerit copula; c. 10. *de sponsal.*

2. Per Matrimonium valide contractum cum alia persona, quamvis fuerint jurata ex c. 22. & 31. *de sponsal.* Quia res tradita per contractum indissolubilem, non potest amplius tradi priori promissario. Sed pars, quæ sic contraxit, altera rationabiliter invita, peccat mortaliter violando contra justitiam fidem datam: unde in cit. cap. dicitur, quod ei est de violatione fidei pœnitentia injungenda. Nec secundum multos sponsalia postea reviviscunt, cum per illud Matrimonium extincta sint. Obligatio autem semel extincta non reviviscit, ex lib. 98. *de solut.* Non tamen dissolvuntur per secunda sponsalia etiam jurata: quia hæc nulla sunt, cum sint promissio de re illicita præstanda.

3. Per superveniens impedimentum Matrimonii dirimens, v. g. affinitatem inter sponsos contractam, ex unius fornicatione cum persona consanguinea alterutrave in primo & secundo gradu, c. 2. *de eo qui cognovit &c.* Nam tunc res promissa fit illicita, & jure impossibilis.

4. Per discessum unius in regionem longinquam sine consensu alterius, c. 5. *de sponsal.* nam censetur juri suo cedere.

5. Secundum multos, per notabilem moram culpabilem sponsi vel sponsæ in contrahendo Matrimonio infra tempus constitutum. Quia qui est in tali mora, censetur alteri obligationem remittere, quamvis ipse ex parte sua adhuc teneatur, si alter velit, Matrimonium inire: nam culpa non liberat eum ab obligatione contracta; alias commodum ex culpa reportaret.

6. Per fornicationem sponsi vel sponsæ cum tertia persona post sponsalia etsi jurata, c. 25. *de jurejur.* Quia in sponsalibus intelligitur hæc conditio: *Nisi contra legem sponsalium feceris*. Et quia fornicans frangit fidem, & suspectus alteri redditur de fide in futurum servanda. Præterea tunc est notabilis mutatio. Idem dicunt multi, si sponsa permiserit se ab alio impudice tangi: quia per hoc fit notabiliter vilior, & ingerit metum, ne fidem marito non servet. Quod etiam extenditur ad sponsum, si exercuerit actus turpes circa aliam valde frequentes. Sola tamen pars innocens libera est, nec privatur jure suo ob alterius culpam. Sponsus vero, qui cognito suo jure resiliendi cognovit carnaliter sponsam, tenetur illam ducere; nam per hoc censetur suo juri renuntiasse, & sponsalia renovasse.

7. Per professionem unius in religione approbata, aut per susceptionem Ordinis sacri, nam utraque Matrimonii incapacitatem parit. Tamen secundum multos non licet sponso sacros Ordines suscipere, quia frangeret fidem alteri datam in materia gravi justitiæ.

tiæ; At licet ingredi religionem; quia vel ex natura rei, vel saltem ex dispositione Ecclesiæ hæc conditio in sponsalibus includitur; *Nisi voluero ingredi religionem*. Cum autem una pars ingreditur religionem, altera juxta multos potest ante ejus professionem resilire: quia ingrediens religionem hoc ipso censetur renuntiare sponsalibus, vel saltem dare alteri caussam justam resiliendi, ob incommodum quod pati deberet, expectando per annum ut ei nubat. Sed si egrediatur, tenetur Matrimonium contrahere cum parte id exigente, nam quamvis jura ingressum religionis sponsis permittant, nusquam tamen eos liberant simpliciter ab obligatione sponsalium: & quamvis ingrediens cedat juri suo, manens in sæculo non cedit. Imo ex communi sententia votum religionis post sponsalia etiam jurata factum obligat ad ingressum religionis, & sic ipsa sponsalia dissolvit, quia directe tendit ad altiorem perfectionis statum, quem impedire non debent sponsalia de futuro. Enim vero Matrimonium nondum consummatum non impedit vim & obligationem hujus voti, etsi post illud emissi.

8. Ob quamlibet mutationem notabilem in altero supervenientem sponsalibus, quæ si prius extitisset, a sponsalibus merito absterruisset, & ob quam consensus datus non censeatur secundum prudens judicium extendi ad talem casum, ut si superveniat notabilis deformitas, aut infirmitas, morbus contagiosus, mutilatio, ex cap. 25. *de jurejur.* Item infamia, graves inimicitiæ inter utramque familiam, vel inter ipsos sponsos ortæ, paupertas, sponsæ corruptio, etsi per vim, defectus dotis promissæ, magna mutatio morum in pejus, hæresi ob periculum subversionis in se vel in prole &c. Quia hæc est intentio virtualis spondentium, qui non censentur voluisse se obligare ad standum promissis in his casibus, & supervenientes notabili mutatione, qua prævisa judicio prudentum promissio non esset facta. Promissio autem non obligat ultra intentionem promittentis, nisi ratione deceptionis aut alterius injustitiæ.

Porro diversa est ratio in sponsalibus ac in aliis contractibus. Nam ipsa majorem libertatem postulant, cum ad mutuum amorem, & ad contrahendum vinculum indissolubile Matrimonii ordinentur. Idque etiam si jurata essent: quia juramentum intelligitur, rebus in eodem statu permanentibus, & includit omnes conditiones contractus cui adjicitur.

Item dic, si quid istorum vel simile antea latens detegatur post sponsalia: ut si quæ putabatur legitima, vel nobilis, vel dives, vel virgo, talis non fit, ex lib. 5. *de sponsal.* ubi resiliens ex sponsalibus ob caussam præcedentem ignoratam, non amittit suas arrhas, quas amitteret, si injuste resiliret. Ratio est, quia respectu ignorantis res sunt notabiliter mutatæ spectata priore ejus voluntate, cum denuo inveniat defectum notabilem prius ignoratum: & in jure res cum primum innotescit, idem præstat ac si tum fieret, ex c. 4. *de except.* Secus esset, si aliquid istorum ante sponsalia non latuerit, cum eo non obstante sciens ac volens promiserit, excepta hæresi. Non possunt tamen dissolvi sponsalia ob hæreditatem alterutri obvenientem: quia alter per hoc non est factus deterioris conditionis.

9. Si ex matrimonio mali exitus timeantur ex c. 17. *de sponsal.* vel grave scandalum, perturbatio &c. Nam tunc executio est illicita, nec fuit intentio spondentium se in tali casu obligare.

Porro pœna in sponsalibus primo resilienti apposita non obligat juste resilientem: quia pœna justa supponit culpam, & innocenti injuste infligeretur. At obligat in conscientia injuste resilientem, quia infert injuriam propter quam debet ex pacto pœnam promissam subire.

Sed an sponsalia dissolvuntur per subsequens votum simplex perpetuæ castitatis in sæculo servandæ.

Resp. Alii asserunt, quia putant sponsalia fieri sub hac tacita conditione: *Nisi me Deus ad sanctioris vitæ rationem vocaverit*. Alii cum S. Antonino negant, tum quia id neque ex natura rei, neque ullo jure probari potest, nec fiunt sub conditione prædicta, sed solum nisi status religiosus eligatur. Nam nullo jure nec traditione ostenditur, inesse sponsalibus hanc tacitam conditionem: tum quia ex cap. 5. *Qui clerici &c.* feminæ, quæ Matrimonium promisit, pœnitentia imponitur de fide mentita, quamvis post sponsalia votum castitatis emiserit: tum quia Deus non acceptat promissionem rei prius promissæ & debitæ alteri, tamquam factam in damnum & contra jus illius. Sic obligatio dandi domum promissam Petro diviti, non solvitur per votum dandi illam hospitali. Igitur, inquiunt, qui post sponsalia vovit castitatem, nec potest ab altera parte obtinere remissionem sponsalium, tenetur Matrimonium inire, & debitum petenti reddere: sed ei petere non licet, quia valet votum in his omnibus, quæ injuriosa non sunt; unde sponsalibus, vel Matrimonio dissolutis tenetur servare continentiam.

Porro ex communi sententia votum simplex castitatis vel religionis sponsalia præcedens, facit illa irrita, ex c. 6. *Qui clerici vel voventes*. Quia tunc sunt promissio rei illicitæ faciendæ, nempe ineundi Matrimonium, & executio est peccatum.

Nota. Ad dissolvenda sponsalia requiritur auctoritas judicis ecclesiastici in his casibus. 1. Si moraliter non constet de sufficientia vel veritate caussæ dissolvendi; alias enim dissolvens se committeret probabili injustitiæ periculo, imo est injustitia in dubio privare alterum jure per illa acquisito. 2. Si sponsalia sint publica, caussa autem dissolvendi occulta, ex c. 7. *de sponsal.* nam debitus ordo, & evitatio scandali id exigunt.

✠ Huic loco addendam censui necessariam doctrinam, quæ in lib. VIII. c. 29. cit. tract. DE SYNODO explicatur, qua in ratione se gerere debeant Parochi cum iis, qui doctrinam Christianam ignorant, & matrimonium contrahere contendunt: *In Synodo Bononiensi, habita anno 1634. dicitur, non posse viros, & feminas a Matrimoniis contrahendis, hoc nomine prohiberi, quod doctrinam Christianam ignorent; quamvis deceat, ut Parochus ejusmodi prohibitionem illis comminetur, quo facilius eosdem inducat ad Fidei rudimenta addiscenda; idem sentit Romaguera, in notis ad Constitutiones Synodales Gerundenses* lib. IV. tit. c. 2. *ubi cum in hanc offenderit Synodalem sanctionem*: „Renovantes Constitutionem, in ultima Synodo editam, circa doctrinam Christianam statuimus, & ordinamus, quod de cetero ad sponsalia per verba de præsenti non admittantur, qui doctri-

ctrinam Christiana nescierint, & confirmati non fuerint „ *loco eam illustrandi, uti aliæ solet, tacite impugnat, docent, fas non esse Episcopo, quemquam a Matrimonio arcere, hanc solam ob caussam, quod doctrinam Christianam ignoret, sed dumtaxat posse blandis verbis, atque adhortationibus eum inducere ad Matrimonium differendum, donec Christianis imbuatur institutis: nec dissimilia sunt, quæ in hanc rem adduxit Marcellus Severoli* in suo Voto, impresso par. 14. rec. dec. n. 52. & 53.

2. *Fulcitur hæc opinio quorundam Theologorum auctoritate, qui cum ignorantiam doctrinæ Christianæ non invenerint in vulgatis versiculis, in quibus enumerantur impedimenta Matrimonium impedientia, asserere proinde non dubitarunt, neminem posse ob illam solam a Matrimonio celebrando cohiberi: ita docuit Thomas Sanchez* lib. III. de Matr. disp. 15. n. 9. *inquiens*. „ Nescio tamen, qua ratione possit *Episcopus* ob hanc ignorantiam arcere aliquos a Matrimonio contrahendo, cum ipsius non sit impedimenta Matrimonii statuere, nec hoc impedimentum ab Ecclesia statutum sit " *& sequitur Diana* in edit. Coordin. tract. 6. com. 2. resol. 95.

3. *Verum huic doctrinæ & Ritualem Romanum, & S. Carolus Borromæus, & quamplurimæ Episcopales Synodi, ac Summorum Pontificum edicta adversantur; etenim Rituale Romanum* tit. de Matrim. *de iis loquens, qui Matrimonio sunt jungendi, ait*. „ Uterque sciat rudimenta Fidei, cum ea deinde filios suos docere debeant. „ *S. Carolus* in Concilio Provinciali Mediolanensi v. par. 3. (Act. Eccl. Mediol. par. 1. p. 486.) *hæc statuit*: „ Parochus, quos Sponsos experiundo viderit doctrinæ Christianæ rudimenta plane ignorare, ne Matrimonio illos ante jungat, quam ea ratione cognoverit didicisse, quæ eo de genere illos plane scire oportet „. *Quæ verba advertens Franciscus Amatus Pouget* instit. Cathol. tom. 2. par. 4. sect. 1. cap. 8. §. 1. n. 6. *inquit* „ Non accedendum prius ad connubii legem, quam teneantur præcipua religionis mysteria, Christianæque vitæ ratio, & conjugatorum officia probe noscantur. „ *In Archiepiscopali Bononiensi Cardinalis Gabrielis Palæoti* par. 3. pag. 157. *cavetur, ne Parochus ad tertiam devinat Matrimonii denuntiationem, nisi certo noverit, Sponsos principalia Fidei nostræ mysteria didicisse, & saltem* „ Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolicum, & Præcepta Decalogi memoriæ mandasse: „ *Idem edixere innumeræ Synodi, collectæ a Genetto* Theolog. Moral. tom. v. tract. 9. c. 2. q. 17. *quibus addimus Synodum Farfensem habitam an. 1685. a Cardinali Barberino: Cesenatensem habitam an. 1693. a Cardinali Denhoff: Neapolitanam habitam an. 1694. a Cardinali Cantelmo: Ariminensem habitam anno 1724. a Cardinali de Via: Neapolitanam habitam an. 1726. a Cardinali Pignatello: Sabinensem habitam an. 1736. a Cardinali Albano, omnes* ad titulum de Matrimonio; *ac demum in Congregatione, habita coram san. mem. Innocent XII. an. 1697. decretum est, non esse a Parochis Matrimonium in Ecclesia proclamandum nisi antea Sponso reperirint in Christianæ religionis rudimentis sufficienter instructos, quod quidem decretum confirmatum fuit a fel. rec.* Clemente XI. in suo Bullario pag. 326. *Idem edixit Cardinalis de Rohan* in suo Rituali Argentinensi, ad tit. de Matrim. pag. 255. *ubi Parochos diligenter investigare jussit*, an Matrimonio jungendi teneant rudimenta Fidei. *Ac denique Nos ipsi in nostra Encyclica epist. ad universos Episcopos (quæ est 42. in nostro* Bullario §. 11.) *hæc scripsimus* „ Verum, cum Matrimonio jungendi non sunt, si Parochus, ut debet, prius interrogando deprehenderit, marem, seu feminam, quæ ad salutem necessaria sunt, ignorare; vix tantæ, ac tam luctuosæ ignorantiæ locum relinquet Episcopus, qui Pastores animarum admoneat officii sui, & huic si desint, negligentiæ repetant pœnas.

4. *Quamobrem cum doctrina tradita in citata Synodo Bononiensi an. 1634. a communi Ecclesiæ sensu, & praxi dissordet, est omnino reformanda, & corrigenda, sicuti reapse correcta fuit in alia Synodo Diœcesana Bononiensi, celebrata a Cardinali Boncompagno an. 1699.* l. 11. c. 9. *atque demum a Nobis* Notific. 9. & Notific. 46. *ubi ad Matrimonium contrahendum, neminem admitti præcepimus, Christianis institutis nondum satis edoctum*.

5. *Neque in contrarium facit, quod ajebat Sanchez, nimirum non posse Episcopum nova impedimenta Matrimonium impedientia statuere: huic enim difficultati in primis respondemus, ab Episcopo repellente a Matrimonio contrahendo ignorantes Christianæ religionis necessaria rudimenta, nullum de novo poni impedimentum, sed illud explicari, & inculcari, quo iidem jam detinentur. Enimvero cum Matrimonium inter Fideles unum sit ex septem novæ Legis Sacramentis a Christo Domino institutis, atque e numero eorum, quæ dicuntur* vivorum, *nemo, sine gravi sacrilegio, illud celebrare potest in statu peccati mortalis, quod optime perpendit Didacus Covarruvias* super 4. Decr. part. 2. de Matrim. c. 6. in princ. *inquiens*: „ Existens in mortali crimine non potest absque novo peccato Matrimonium contrahere; tractat enim indecenter Sacramentum hoc maximum " *nec Parochus licite eidem Matrimonio assistit. Quamvis enim juxta communiorem, magisque receptam sententiam non sit Sacramenti Matrimonii Minister*, ut in præcedenti capite diximus, *nihilominus in multis comparatur Ministro, nec licite sua præsentia, & auctoritate firmare potest contractum, quem scit a contrahentibus sacrilege iniri, quemadmodum prosequitur Cardinalis Laurea* in 4. sen. tom. 3. disp. 22. art. 2. num. 549. *& pluribus Franciscus Maria Muscettula Archiepiscopus Rossanensis* in sua de Sponsalibus & Matrimoniis, *quæ extat post secundam impressionem*, observat. bon. mem. Zauli ad statuta Faventina, *iterumque edita est Neapoli an. 1742. Qui autem Fidei rudimenta ignorat, quæ ex gravi præcepto scire tenetur, quamdiu illa non addiscit, cum possit, versatur in statu peccati mortalis, ac propterea jure, ac merito a Matrimonio contrahendo arcetur. Deinde idem Sanchez* cit. disp. 15. n. 3. & lib. vii. disp. 6. n. 6. *Basilius Pontius* de Matrim. lib. vi. cap. 7. *Gaspar Hurtado* disp. 25. de Matrim. difficul. 1. n. 1. *& Perez* de Matrim. disp. 23. sect. 1. n. 1. *non solum in Episcopo, sed etiam in Parocho facultatem agnoscunt impediendi ad tempus Matrimonium ex aliquo rationabili caussa; puta ad sedandum scandalum vel ad detegendam alicujus*

ch-

objecti impedimenti veritatem; nec tamen inde confici autumant, verum & proprium impedimentum eorum auctoritate Matrimonio apponi: siquidem illa prohibitio temporaria est, atque ablato scandalo & detecta falsitate objecti obstaculi, sine alla dispensatione cessat, & extinguitur. Idem autem contingit in re nostra; Episcopus enim ignorantibus Christiana religionis instituta, & praecepta. Matrimonium interdicit solum ad tempus, donec scilicet illa addiscant: quod si hac prohibitio diuturna sit, & perseveret, id per accidens est, atque unice oritur ex culpa eorum, qui illos erudire aut recusant, aut negligant.

6. *Unum tamen advertendum addimus, quod recte consideravit Giribaldus* de Sacr. Matrim. tract. 11. cap. 3. dub. 13. num. 112. *nimirum quandoque evenire, ut quis pracipua Fidei nostra mysteria & sciat, & credat; cetera pariter, qua necessitate pracepti sunt addiscenda, aliquo saltem rudi modo perceperit; sed quia hebetis est ingenii, & exilis memoria, post omnem adhibitam diligentiam, illa memoria retinere, & recitare non valeat, in hoc autem rerum statu, non debet perpetuo arceri a Matrimonio, quod est institutum in officium natura, & propterea nemini sine propria culpa est denegandum. sed curabit Parochus, ut qui eo memoria defectu laborat, frequenter audiat, qua semel crasse didicit, ne ab ejus mente penitus elabantur. Inter celeberrimas Constit. Gibertinas editas a Jo: Matth. Giberto Episcopo Veronensi, quas alibi commendavimus* tom. v. c. 23. *legitur:* „ Cum autem quilibet Christianus Orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, Præcepta Dei atque Ecclesiæ scire debeat, retinendo saltem sensum; & Sacerdotibus, ac Prædicatoribus munere sibi imposito, prout tenentur, fungentibus, nullus se in veritate excusare poterit, quod a quo necessaria ad salutem addiscere possit, non habeat; ideo præmissa nescientes, ut magis confundantur &c. in faciem Ecclesiæ ad Matrimonium contrahendum non admittantur, *ubi Cardinali Augustinus Valerius* in notis *ad rem subdit:* „ Adverte non esse arcendos &c. qui ut necessaria ad salutem perdiscant, faciunt quod in se est, sicut qui scholas doctrinæ Christianæ frequentant; quia non ob incuriam, aut negligentiam, sed ob ingenii, memoriæve imbecillitatem ea non addiscunt. “ ✠

CAPUT II.

De natura & proprietatibus Matrimonii.

Quæst. I. QUid est (*Vide N. 17.*) *Matrimonium?*

Resp. Matrimonium dupliciter accipitur, nempe pro contractu, & pro vinculo per talem contractum inducto. Matrimonium pro contractu acceptum recte definitur: Contractus legitimus, quo vir & femina sibi mutuo tradunt, & acceptant potestatem corporum in ordine ad actum generationis, & se obligant ad se mutuo juvandum & perpetuo cohabitandum. Matrimonium vero pro vinculo acceptum communiter definitur: Maris & feminæ conjunctio maritalis ac legitima individuam vitæ consuetudinem retinens, ex c. 11. *de præsumpt.* Sumptum autem pro Sacramento est contractus modo dictus gratiæ significativus & collativus.

Matrimonium, pro vinculo sumptum dividitur in legitimum, ratum, & consummatum. Legitimum est illud, quod legitimo consensu inter personas non impeditas contractum est: quale etiam nunc est inter non baptizatos. Unde ut tale non est Sacramentum, aut saltem præscindit a ratione Sacramenti.

Ratum dicitur, quod est & legitimum & Sacramentum, sed nec dum copula carnali consummatum: tale est inter solos baptizatos.

Consummatum est illud, quod accedente copula carnali extrinsece completur.

Quæst. II. *Quanam est materia, & forma, & minister hujus Sacramenti?*

Resp. Circa hoc dissentiunt Theologi. Aliqui docent, materiam esse consensum contrahentium exterius expressum: formam vero, verba quæ profert sacerdos, qui proinde ejus minister est.

Alii longe communius contendunt, ipsos contrahentes ponere materiam & formam, ideoque esse ejus (1) ministros: sed in assignanda illa materia & forma inter se dissident. Secundum multos materia est mutua corporum traditio: forma vero mutua corporum acceptatio, facta signo sensibili consensum internum exprimente. Secundum alios, materia est consensus internus contrahentium; forma sunt signa externa consensum illum exprimentia. Demum secundum alios materia sunt corpora habilia; forma est mutuus conjugum consensus.

Quæst. III. *An & qualis requiritur consensus ad valorem Matrimonii?*

(1) *Abstinendum Bened. XIV. ab ea censet quæstione inter Theologos agitata, num Parochus sit hujus Sacramenti Minister, seu potius ipsi contrahentes simul materia, forma, & ministri hujus Sacramenti habeantur. Utriusque sententia fundamenta late exposita videnda sunt* in Synodo Diœces. lib. 7. c. 28. *Quanquam non obscure inclinare visus est in sententiam, qua contractui & Sacramenti totum quicquid contrahentibus vindicat. Merito tamen reprehendendi sunt illi, qui a contracturis matrimonium non exigant scientiam doctrina Christiana, saltem eorum qua ad salutem necessaria sunt. Mandavit enim Clemens, & ipsemet Bened. XIV. in quadam Encyclica, qua est in ejus Bullario* Tom. 1. n. 42. *ut Parochus ab initaris Matrimonium exquirat interrogando, qua ad salutem necessaria sunt, & si deprehenderit ignorasse, matrimonio jungendi non sunt. Monet insuper cum Giribaldo, illos, qui pracipua Fidei mysteria sciunt, ea vero qua sunt de necessitate pracepti rudi solum modo tenent, illos quidem posse aliquandiu retineri a matrimonio celebrando, atque interim Parochus illos diligenter doceat, & si deprehenderit rudiores esse ingenio, & exilis memoria ut doctiores fieri non valeant, tenetur tandem conjungere,* Ibid. c. 29.

Resp. Requiritur verus consensus internus, mutuus, de præsenti, per verba, & alia signa sensibilia expressus, plene deliberatus, in se liber & immunis a metu gravi injusto, ex Conc. Flor. Itaque.

1. Requiritur verus consensus internus & mutuus: *Nam Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris consensum*, cap. 25. *de spons.* Consistit enim in contractu legitimo, qui est essentialiter duorum consensus. Hinc si consensus sit ex alterutra parte fictus, nullum est Matrim. c. 26. *de spons.* Qui tamen ficte consensit, peccavit graviter, tum contra reverentiam Sacramenti, falso & sine intentione adhibendo ejus signa; tum contra justitiam, quia in contractu oneroso, ut unus bona fide ponat partem suam, habet jus ut etiam alter adjiciat suam, & sic ponatur æqualitas. Unde tenetur injuriam resarcire, & damna compensare, immo & tollere deceptionem, vere consentiendo & contrahendo: nisi aliqua caussa gravis obstet, qualis est magna conditionis inæqualitas, vel si gravia mala, capitales inimicitiæ, dissidia, scandalum grave ex tali Matrimonio merito timeantur; quo casu sufficit pecuniaria compensatio. Excipiuntur etiam hi casus, nempe si tanta fuerit evidentia fictionis, ut mulier censeatur voluntarie decepta fuisse, quia volenti non fit injuria, vel si mulier decepta ipsum etiam deceperit, simulando se esse virginem, cum non esset.

2. Consensus debet esse de præsenti, ex cap. 31. *de sponsal.* Quia per sola verba de præsenti fit traditio, in qua consistit Matrimonium, quo traditur mutua corporum potestas, nam per verba de futuro fit solum promissio. Ideoque debet esse mutuo acceptatus, ex cap. 3. *de spons. duorum*: nam traditio non est completa, nec dat jus sine acceptatione Porro iisdem omnino verbis, quibus conjuges proprium consensum exprimunt, significant etiam se acceptare obligationem, & consensum ab altero expressum; nam hæc verba, *accipio te in meum, vel in meam*, aut æquivalentia, utrumque significant, nempe & obligationem propriam, & acceptationem obligationis alterius conjugis: nec possunt unum sine altero velle, & exprimere; cum enim sit contractus, constans essentialiter ex utriusque obligatione, non potest vir, v. gr. dicere, *Volo esse tuus vir*, quin eo ipso dicat virtualiter, & implicite: *Volo te habere in uxorem*, & consequenter volo te habere mihi obligatam; sine qua obligatione non esset uxor, nec vir ejus maritus. Item non potest vir velle accipere mulierem in legitimam uxorem, quin simul velit esse ejus maritus, ideoque se ei ut uxori obligare, cum nequeat habere illam uxorem, nisi ipse velit esse ejus maritus, & se ei obligare; idem est de uxore.

3. Debet esse plene deliberatus, hoc est, factus cum advertentia de re sufficienti ad mortale. Nemo enim potest obligationem gravem sibi liberam contrahere, nisi plene consentiat. Item debet esse in se liber; nam omnis contractus humanus exigit esse in se liber, & non in caussa tantum. Unde non valet, si datus sit in ebrietate voluntaria, in qua fuerit prævisus, nec debet esse extortus ex metu (Vid. N. 180. & seq. duos,) gravi injusto: nam consensus sic extortus invalidat Matrimonium, ut dicetur infra.

4. Utriusque consensus debet esse simul moraliter, ita ut unius partis consensus perseveret moraliter, nec revocatus sit, dum exprimitur consensus alterius alioqui non esset mutuus duorum in idem consensus. Sufficit tamen si consensui unius physice præterito non revocato, accedat consensus alterius, licet interposito intervallo; nam id omni contractui sufficit, & alias non posset iniri Matrimonium per litteras, vel procuratorem.

5. Ille consensus debet signo aliquo externo exprimi: quia est contractus humanus, ideoque nonnisi modo sensibili perficiendus; & quia mutua requiritur consensus acceptatio. At non potest acceptari nisi cognoscatur, nec cognosci nisi per aliquod signum externum declaretur. Quamvis autem ad ejus valorem sufficiat quodvis signum sufficienter eum manifestans, ex Catech. Rom. & ex Conc. Florent. quod non requirit verba absolute. Sed cum addito *regulariter*; tamen verbis proprie dictis exprimi debet, dum potest; quia verba vocalia melius ac alacrius, quam alia signa, consensum exprimunt; proinde usurpari debent in contractu tanti momenti, dum possunt.

Quæst. IV. *Ad Matrimonii valorem requiritur; ut intendatur copula?*

Resp. Nego: Sed sufficit quod intendatur saltem implicite & confuse translatio dominii corporum in ordinem ad actum conjugalem, seu jus ad copulam. Quia 1. Matrimonium nihil est aliud essentialiter, quam mutua traditio, & acceptatio potestatis corporum in ordine ad copulam, dando & recipiendo jus ad copulam. Unde copula supponit jam Matrimonium constitutum. Item essentia Matrimonii consistit in conjunctione animorum per mutuam traditionem potestatis corporum ad finem Matrimonii saltem confuse cognitum. 2. B. Virgo & S. Joseph ex communi sensu Ecclesiæ, verum contraxerunt Matrimonium, licet non intenderint copulam, imo se per votum obligarint ad se abstinendum ab ea. 3. Valide initur Matrimonium cum voluntate ingrediendi religionem ante illius consummationem.

Quæst. V. *An sufficit consensus conditionatus?*

Resp. 1. Valet Matrimonium, si conditio sit de præsenti, & extet; vel de præterito, & extiterit: quia, posita conditione, consensus transit in absolutum, cum sit aut fuerit id, ad quod ut præsens aut præteritum consensus alligatus est. Secus, si conditio non subsistat; nam tunc abest consensus; quippe contrahentes ab initio consentire nolunt, nisi statuto tempore impleatur conditio. Si autem conditio honesta & possibilis sit de futuro contingenti, non perficitur Matrimonium, donec impleatur conditio, ex c. 5. *de condit.* quia non perficitur nisi consensu, quo contrahentes sibi mutuo tradunt actu potestatem suorum corporum, in ordine ad actum generationis: ac non tradunt nisi consensu absoluto, aut in absolutum transeunte, ut patet ex aliis contractibus; nam voluntas non vult tradere nisi posita conditione. Itaque valor Matrimonii suspenditur usque ad conditionis eventum, quem tenentur contrahentes expectare, & tum non impedire, si conditio non sit turpis.

Hinc qui sub conditione de futuro unam duxit, si ante impletam conditionem aliam absolute ducat, valebit hoc ultimum Matrimonium, licet sit illicitum: Si autem duxerit duas sub tali conditione, va-

lebit

lebit cum illa, cum qua conditio prius implebitur. Si vero conditio non impleatur, nullus est contractus, c. 3. *de condit.*

Porro quamvis secundum multos, adveniente conditione Matrimonium perficiatur fine novo consensu, modo prior consensus non fuerit revocatus, quia ceteri contractus conditionati posita conditione sunt absoluti; tamen in praxi curandum est, ut sic contrahentes impleta conditione consensum renovent, & quidem coram parocho & testibus, ne forte ab alterutra parte revocatus fuerit; & quia multi alii novum consensum absolute exigunt. Item contrahentes debent coram Parocho & testibus affirmare conditionem esse impletam, nisi hi ejus impletioni interfuerint, quia Conc. Trid. exigit, ut intelligant Matrimonium vere contractum esse.

Resp. 2. Si conditio apposita repugnet naturae, indissolubilitati, vel fini Matrimonii, aut ejus bono ac fidei, irritum est Matrimonium, ex cap. ult. *de condit.* ubi: *Si conditiones contra substantiam conjugii inferantur, puta si alter dicat alteri, contraho tecum, si generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam ditiorem; aut, si pro quaestu adulterandam te tradas, Matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, caret effectu.* Ratio est, quia nihil potest fine sua substantia subsistere: at substantia Matrimonii ex institutione divina consistit in consensu & obligatione ad perpetuam societatem, ad fidem conjugalem sibi servandam, & ad prolem non impediendam, sed suscipiendam & educandam.

Si conditio non adversetur substantiae & fini Matrimonii, non illud irritat in foro externo, licet sit turpis; ut si quis dicat: Contraho tecum ea conditione, ut victum furto quaeras; vel etiam sit absolute impossibilis, ex cap. cit. ibi: *Licet aliae conditiones appositae in Matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* Quae constitutio, ex Delugo, valet etiam in foro interno, quando aliunde non constat de carentia consensus. Quamvis enim Ecclesia non possit supplere consensum Matrimonii, si desit, (cum nulla potestas humana possit dare potestatem sui corporis ad usum conjugii sine suo consensu) tamen cum praesumantur contrahentes (nisi aliud constet) voluisse contrahere Matrimonium secundum leges, & sensum quo verba in jure intelliguntur, recte censetur implicite voluisse, non obstante conditione impossibili aut turpi, contractum valere. Ceterum in foro conscientiae standum est dicto contrahentis, an habuerit vere intentionem contrahendi, non obstante tali conditione; quam si non habuerit, nullum est Matrimonium ob defectum consensus; nam consensus sub conditione non est actus, nisi potius conditione: si ergo conditio non potest poni, quam erit consensus.

Quaest. VI. *An ad valorem Matrimonii requiratur consensus parentum?*

Resp. Nego. Ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. *Ubi eos anathemate damnat, qui falso affirmant, matrimonia a filiisfamilias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse.* Sed addit ea semper fuisse ab Ecclesia prohibita. Sunt etiam contra praeceptum divinum honorandi parentes, nisi ipsi, suum consensum rogati, sine justa caussa denegent, itaut non sint irrationabiliter inviti. Ratio autem cur ejusmodi Matrimonium sit validum, est, quia omnis homo sufficienti ratione & legitima aetate praeditus, plenum atque integrum habet dominium in corpus suum, independenter a parentibus.

Porro in Gallia Matrimonia sine consensu parentum contracta, non censentur invalide contracta, nisi quoad aliquos effectus civiles, ut declaravit Ludovicus XIII. & habetur in actis Cleri Gallicani, tom. 3. Imo valent etiam quoad illos, si filii familias excedant annos xxx. & filiae xxv. modo scriptis requisierint consensum parentum, ex edicto Henrici II.

✠ Addidimus huic quaestioni, quae hac de re luculenter exposita sunt in l. VII. DE SYNODO DIOECESANA c. 13. ubi n. 2. indicatur civiles leges, quibus irrita declarantur inita a servis, & filiisfamilias sine consensu parentum vel dominorum matrimonia. N. 3. canones recensentur, quibus Ecclesia ratas quondam habuit hujusmodi civiles leges. *Num.* 4. sequenti modo res exponitur. *Verum postea consultius visum est Ecclesiae, praefatas civiles leges pluribus saeculis a se, aut approbatas, aut toleratas corrigere, & abrogare, statuitque, ut deinceps nuptiarum validitas a solo penderet contrahentium consensu, nequaquam autem a nutu eorum, sub quorum dominio, vel potestate contrahentes existunt, quod generatim sancitum legimus* in cap. Cum locum, de sponsal. & matrim. in cap. Licet; & in cap. Tua de sponsa duorum; *specialim vero de servis rescripsit Adrianus Papa ad Archiepiscopum Salisburgensem* in c. Dignum de conjugio servorum; „ Nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi, & si dominis contradicentibus, & invitis contracta fuerint, nulla ratione sunt, propter hoc, Ecclesiastico judicio dissolvenda " *ac tandem de filiisfamilias, post alios sanctiones indicatas ab Juenin* cit. diss. 10. q. 5. c. 3. art. 1. *definivit Tridentinum* sess. 24. c. 1. de reform. Matrim. *ubi anathemate percellit*, qui falso affirmatur matrimonia a filiisfamilias, sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse.

5. *Quamobrem non licet hodie easdem civiles leges jamdiu ab Ecclesia rescissas excitare, earumque obtentu, firmitatem adimere aut servorum, aut filiorumfamilias connubiis, quibus domini, vel parentes non annuerunt. Quod autem affirmat Bohemerus* jur. Eccl. Protestantium l. IV. tit. 9. §. 6. *nempe in Pomerania, westphalia, & Bohemia, ubi adhuc remanent vestigia antiquae servitutis, & etiam hodie reperiuntur* homines proprii, *hoc est existentes sub dominorum proprietate, istorum connubia non aliter esse valida, quam ex dominorum consensu, aut est accipiendum de servorum conjugiis, quoad effectus civiles; aut non est admittendum a Catholicis, illis in regionibus degentibus, qui sanctioribus Ecclesiae legibus reguntur. Intra fines pariter nostrarum civilium concluditur edictum a Christianissimo Rege Henrico II. in Comitiis Blesensibus anni 1579. art. 40. promulgatum, atque a Ludovico XIII. an. 1629. & 1639. renovatum, quo nulla, & invalida declarantur Matrimonia a filiisfamilias contracta sine consensu parentum, illud siquidem verbum*

invalida, non esse aliter explicandum, quam per solam relationem ad contractum civilem, *ejusdem Ludovici nomine, Clero Gallicano responderunt Regis Commissarii, uti habetur* tom. III. rerum, & decretorum Cleri Francici; *testaturque Lovetus, in Parisiensi Senatu Consiliarius*, tit. 6. lit. M. *scribens:* „ Nullitas matrimonii proveniens ex defectu conditionum, quas requirit art. 40. Blesensis Constitutionis, nullatenus attingit ipsum Sacramentum, quod nihilominus in isto matrimonio existit: non agitur de Sacramento matrimonii, aut ejus essentialibus cæremoniis, sed de validitate conventionum matrimonialium, de accessoriis matrimonii, de dotis validitate, & communitate inter virum, & uxorem, quæ conditiones non dependent ex Theologicis decisionibus, sed ex edictis in Parlamento verificatis: *Item ostendit Isaacus Habertus Episcopus Vabrensis* in libro de justitia connubialis edicti *a Ludovico XIII. conditi, ubi hac habet*: " Non multum laborandum est de conciliandis Regiis edictis cum Ecclesiæ sententiis: nullo siquidem edicto, matrimonia filiorum familias invalida, ac nulla esse, absque consensu parentum, tutorumve, constitutum est, etsi hic error multis imposuerit. Prohibita quidem sunt, sed invalida, & nulla esse, haudquaquam definitum. Unde etiam Decessorum suorum vestigiis insistens Rex Christianissimus Ludovicus, ea iterum prohibuit, ac austerius interdixit: invalida tamen, ac nulla esse, contra Tridentinæ Synodi decretum, ac Theologorum unanimem in Regno suo sententiam, minime sanxit. *Idem tradit Cabassutius* in theor. & prax. jur. Canon. lib. III. c. 26. num. 5. & *ubi Brodeum carpit, quod Regium edictum ad ipsam etiam sacramenti rationem protraxerit. Idem docet Gerbasius in libro, quem inscripsit* Tractatus pacificus &c. p. 504. *Idem Natalis Alexander* Theolog. dogm. & moral. tom VI. de Sacram. Matrim. c. 3. art. 3. prop. 1. *Quocirca nescimus, qua ratione Juenin* in cit. dissert. 10. c. 3. art. 2. *metuerit, suum calculum adjicere tot Doctorum Gallicanorum sententia, Regis etiam declaratione firmata, & decidere noluerit, an revera in Gallia matrimonia inita a filiisfamilias sine consensu parentum sint valida quoad substantiam, etsi civilibus effectibus destituta, nemo dubitet. Neque extra institutum vagati sumus, dum hæc prolixius enarravimus. Siquidem verebamur, ne Episcopi, prædicti Juenin, aliicumque, contra communem sapientiorum Galliæ doctorum sensum idem scriptitantium auctoritate decepti, non audeant in suis synodis declarare, matrimonia a Filiisfamilias, invitis ac insciis parentibus contracta, etsi illicita, valida tamen esse: ac proinde integrum non esse Contrahentibus, quamdiu eorum alter superstes est, alias nuptias inire; quam profecto Synodalem declarationem ad consulendum animarum saluti, non solum utilem, sed maxime necessariam reputamus.* ✠

Quæst. VII. *An matrimonium valide contrahitur per procuratorem, & inter absentes?*

Resp. Affirm. Quia 1. Ecclesia sic contrahi permittit, ut patet ex praxi præsertim inter Principes, 2. Alii contractus valide fieri possunt inter absentes per procuratorem, vel per litteras, ergo & Matrimonium; nam Christus evehendo contractum Matrimonii ad rationem Sacramenti, nihil immutavit de natura contractus. 3. Sic valide contrahebatur ante Concil. Trid. ut patet ex cap. ult. *de procurat. in* 6. ubi Bonifac. VIII. id expresse declarat. Concil. autem Trid. non irritavit, nisi matrimonia clandestina: at ea quæ per procuratorem fiunt coram parocho & testibus, non sunt clandestina.

Sed ex eod. cap. ult. *de procurat. in* 6. ad tale matrimonium tria requiruntur. 1. Ut procurator ad hoc habeat mandatum speciale. 2. Ut procurator alium sibi non substituat, nisi hoc ei sit specialiter commissum. 3. Ut procurator antequam contraxerit, non fuerit a domino revocatus; alioqui matrimonium nullum est, etiamsi tam ipse quam pars, quacum contrahit revocationem ignoret; quia tunc deest consensus illius, cujus nomine procurator contrahit: qui consensus suppleri non potest a jure in matrimonio, sicut potest suppleri in aliis contractibus: nam alii contractus per procuratores facti valent etiam revocato mandantis consensu, modo revocatio neque procuratori, neque parti innotuerit, *l.* 15. §. *Mandati*. Post Conc. Trid. autem requiritur etiam præsentia parochi & duorum testium.

Dices. Si hoc ita sit, quare ergo sponsi postea præsens in facie Ecclesiæ conjunguntur? *Resp.* Hoc fit, non quod Matrimonium reputetur invalidum, sed vel ad supplendas sollemnitates omissas, vel ad confirmandum contractum, vel ad majorem securitatem, ne forte alteruter consensum, antequam procurator contraxerit, revocaverit. Tribus istis conditionibus quarta addenda est, ne procurator fines mandati excedat suis mandans enim non censetur consentire, nisi serventur ab ipso præscriptæ conditiones. L. *Diligenter D. mandati*.

Item valet Matrimonium per litteras contractum, modo coram parocho & testibus legantur litteræ significantes utriusque consensum de præsenti, de quarum veritate satis illis constet: nam contractus sic facti valent. Hic tamen contrahendi modus non est usurpandus sine gravi necessitate, quæ rarissime potest contingere. Qui autem sic contraxerunt, postea coram politi contractum ratum habeant, ne forte consensus ab alterutro fuerit revocatus.

Quæst. VIII. *An Matrimonium est indissolubile*(1) *quoad vinculum, seu translationem dominii?*

Resp. 1. Quodvis Matrimonium absolute contractum est & semper fuit sine speciali licentia Dei insolubile, ex cap. unic. *de voto in* 6. & ex Concil. Trid. sess. 24. idque tum jure divino naturali; nam solubilitas vinculi repugnat finibus Matrimonii, qui sunt prolis conveniens generatio, ejusdem recta educatio, & arctissima inter conjuges animarum conjunctio. Et licet non sit consummatum, ordinatur tamen

(1) *Circa indissolubilitatem matrimonii male sentiunt, hæc scribunt recentiores Protestantes, ex N.* 19. *&* 21. *Unde cautos esse oportet* (*N.* 390.) *illos præsertim Professores Catholicos, qui studiosa juventuti prælegunt ipsorum Commentaria de Naturali Jurisprudentia, ex. gr. libros Puffendorfii* de Officio hominis, & civis &c.

men ex se, ut consummetur, & proles procreetur. Tum jure divino positivo, ex Matth. 19. ubi Christus Matrimonium ad suam primævam institutionem revocans, sic ait: *Qui fecit hominem ab initio, masculum, & feminam fecit eos, & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.*

Deus tamen quodlibet Matrimonium, etsi consummatum, potest etiam quoad vinculum dissolvere tamquam supremus creaturarum omnium & jurium illarum dominus, auferendo utique conjugi dominium in corpus alterius, & sua providentia impediendo incommoda inde sequi nata.

Resp. 2. Matrimonium consummatum baptizatorum nullo casu dissolvi potest ab hominibus. *Prob.* 1. ex Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet:* & Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur:* & Cor. 7. *Iis qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat &c.* 2. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ id nunquam permisit. 3. Ex Concil. Florent. decreto de Sacram. *Quamvis ex causa fornicationis liceat thori separationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas est; cum Matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum sit.* Et ex Concil. Trid. sess. 24. can. 5 & 7. Ratio est, quia hoc Matrimonium est signum perfectum conjunctionis Christi cum Ecclesia per Incarnationem, ex c. 5. *de bigam.* quæ conjunctio est indissolubilis. Verbum enim nunquam humanitatem assumptam dimittet.

Porro absoluta illa insolubilitas est ex præcepto Christi addito juri naturali.

Non obstat illud, Matth. 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Nam sensus est: Quicumque dimiserit uxorem, videlicet quoad thorum & cohabitationem absolute & in perpetuum, nisi ob ejus fornicationem, mœchatur, hoc est, reus fit mœchiæ alienæ, seu *facit eam mœchari*, ut habetur, Matth. 5. & qui aliam duxerit quacumque ex causa, mœchatur, mœchia scilicet propria. Unde Christus duo ibi docet, nempe & propter solum adulterium dimissionem absolute & in perpetuum quoad thorum & cohabitationem fieri posse per se & vi contracti Matrimonii; & factâ tali dimissione non posse novum iniri Matrimonium vivente conjuge. Nam Christus ipse ea quæ hic obscure dixerat, ad vitandas interrogantium calumnias, alibi discipulis clare exponit, nempe Matth. 5. *Qui dimiserit uxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam mœchari:* & Marc. 10. *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor &c.*

Nihilominus Christus satisfaciens interrogationi factæ de dimissione, quoad vinculum. Non enim dimissio quoad vinculum includit potestatem dimittendi unam, & ducendi alteram. Christus has duas dimissiones sejungens priorem concessit, posteriorem negans, priorem que dimissionem absolutam ac perpetuam, & vi contractus Matrimonii factam, quoad thorum scilicet & habitationem, restrinxit ad solam fornicationem, seu adulterium.

Resp. 3. Matrimonium infidelium non dissolvitur hoc ipso quod unus conjugum ad fidem convertitur, altero remanente in infidelitate, cum fuerit validum, etiamsi contractum sit in gradu ab Ecclesia prohibito; quia infideles non subjiciuntur legibus Ecclesiæ. At ex Dei dispensatione in favorem religionis Christianæ concessa, conjux fidelis habet jus dissolvendi illud etsi consummatum, & contrahendi aliud, si infidelis nolit ei cohabitare: vel si velit quidem cohabitare, sed non sine Creatoris injuria, Christum blasphemando, religionem christianam contemnendo, vel si non patitur fidelem christiane vivere, aut ad infidelitatem aliud ve peccatum inducat. Patet ex cap. *Quanto de divor.* & ex 1. Corinth. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi.* Dissolvitur autem per aliud Matrimonium conversi ad fidem. Quod si conversus non ineat aliud Matrimonium, non potest infidelis aliud contrahere: quia dissolubilitas est solum concessa in gratiam fidei.

Immo multi docent, Matrimonium infidelis ad fidem conversi dissolvi posse, si alter converti nolit, quamvis velit cohabitare pacifice, ex c. *Judæi*, & can. *Sõe* 28. q. 1. si vero uterque infidelis conjugatus baptizetur, eorum Matrimonium fit ratum per baptismum; nam hoc ipso quod tales communi consensu baptizantur, dant signum externum, quod consentiant in Matrimonium præcedens, ut juxta Christi institutionem sit insolubile; & si consummetur post baptismum, fit absolute indissolubile.

✠ Vid. cap. 4. l. vi. ejusdem Tractatus de Synodo in quo SS. D. N. clarius hujusmodi controversiam exponit n. 3. „ Quod plus negotii, *inquit*, facessit Episcopis, est Matrimonium ab Hebræis in infidelitate contractum, & consummatum, de quo disputatur, an & quando per conversionem alterutrius conjugis ad Christianam Fidem dirimatur. Certum est Infidelium conjugium ex privilegio in Fidei favorem a Christo Domino concesso & per Apostolum Paulum 1. *ad Corinth. c. 7.* promulgato dissolvi, cum conjugum alter Christianam fidem amplectitur, renuente altero in sua infidelitate obdurato cohabitare cum converso; aut cohabitare quidem volente, sed non sine contumelia Creatoris, hoc est non sine periculo subversionis conjugis Fidelis, vel non sine execratione sanctissimi nominis Christi, & Christianæ religionis despicientia: ex hoc vero fit, integrum non esse conjugi converso, transire ad alia vota, prius quam Infidelis interpellatus, aut absolute recusaverit cum eo cohabitare, aut animum sibi ostenderit, cum illo quidem cohabitandi, sed non sine Creatoris contumelia, uti colligitur ex celeberrima Decretali Innocentii III. *in c. Quanto de divortiis*, notantque Sanchez *de Matrim. lib.* vii. *disp.* 74. *n.* 12. Salmanticenses *tr.* 9. *de Matrim. cap.* 4. *num.* 48. Cardinalis de Lugrea *de Matrim. disp.* 16. *num.* 198. Clericatus *de Sacram. Matrim. d. c.* 23. *n.* 34.

At quandoque evenit, conjugem Infidelem in longinquas abiisse regiones; aut ita latitare, ut interpel-

pellari nequeat, & tunc dubitatur, an interpellatione omissa, fas sit converso alias inire nuptias. Affirmant plerique, quibus adstipulantur Sanchez *cit. loc. n.* 14. Genuensis *in praxi Cur. Archiep. Neapolit. cap.* 7. *n.* 20. Riccius *in praxi part.* 2. *resol.* 24. Alii ex adverso, inter quos Pontius *lib.* VII. *de Matrim. c.* 48. *n.* 22. in eo rerum statu necessarium putant dispensationem Summi Pontificis, cujus est declarare, in quibusnam circumstantiis desit obligare præceptum Divinum, quo prædicta interpellatio, ante rescissionem Matrimonii, videtur injuncta, atque huic posteriori sententiæ, in quadam caussa Florentina discussa 17. Jan. 1722. adhæsit sacra Congregatio Concilii, cujus judicio. Nos omnia subjecimus rationum momenta, quæ a diffidentibus inter se Doctoribus in utramque partem afferuntur, uti legere est *Tom. II. Thesaur. Resolut. pag.* 117. *& seq.* Nec Sedes Apostolica difficilem se præbet eam petentibus dispensationem, quum urgens caussa suadeat concedendam: etenim, sicut in præfata caussa Florentina animadvertimus, Greg. XIII. locorum Ordinariis, Parochis, & Presbyteris Missionariis Societatis Jesu, in Angola, Æthyopia & Brasilia degentibus potestatem fecit dispensandi cum quolibet conjuge, qui Christianæ religioni nomen dedit, ut novum possit matrimonium inire, omissa interpellatione alterius conjugis infidelis, in quem constat legitime interpellari non posse, & nos ipsi, ad Petri Cathedram evecti, facultatem concessimus Apostolico Nuncio Venetiis commoranti, ut in simili rerum eventu possit ab ejusdem interpellationis onere relevare conjuges conversos, existentes in loco pio Catechumenorum ejusdem Civitatis Venetiarum, quod habetur *in nostra Const.* 3. *nostri Bullarii Tom. II.*"

4. „ Sed alia hinc oritur controversia de temporis momento, quo rescindatur fœdus connubii, de quo est sermo. Plerique Doctores sentiunt, interpellato conjuge infideli, eoque, aut expresse abnuente legitime cohabitare cum fideli, aut intra terminum sibi in interpellatione præfixum, nihil respondente, dissolutum statim censeri vinculum conjugii, quo erant ambo constricti: alii arbitrantur, tunc primum dirimi cum conjux conversus alteras nuptias contrahit; ab istius autem controversiæ decisione, alterius pendet enodatio difficultatis, de qua non semel contingit in Ecclesiasticis Foris disputari. Fingite Titium Hebræum Christianam fidem amplecti; postquam fuit Baptismate ablutus uxorem suam Næviam, quam in Judaismo pertinacem reliquit, interpellet, an velit secum cohabitare sine Creatoris contumelia: Nævia aut expresse renuat, aut intra præfinitum sibi temporis intervallum nihil respondeat, aliud deinde Matrimonium cum Hebræo viro contrahat Nævia, Titius autem Christianus cælibem statum eligat. Fingite rursus, post aliquot annos, Næviam cum suo secundo viro ad Christianam Fidem converti, colente adhuc Titio cælibatum; gravis statim excitatur quæstio, an Nævia redire debeat ad Titium suum primum virum, an potius permanere cum secundo. Hujus autem quæstionis decisio ab alia pendet quam antea proponebamus. Etenim si Matrimonium Titii cum Nævia rescissum fuit, statim ac Nævia interpellata renuit cum Titio legitime cohabitare, uti opinantur Doctores primæ sententiæ, valide profecto potuit eadem Nævia alteri se copulare viro; cum quo propterea perseverare debet, etiam cum ambo Christianorum Sacri sunt initiati: at si Matrimonium in infidelitate contractum, tunc solum dissolvitur, quando conjux conversus aliud conjugium init, uti existimant Doctores secundæ sententiæ, cum Titius, in casu, aliam non duxerit uxorem, illegitimum certum fuit novum matrimonium a Nævia, nondum a priori vinculo soluta contractum, atque idcirco cum Christianam Fidem amplectitur, tenetur ad primum virum redire. Verum cum res contigerit Florentiæ an. 1726. & de ea disceptaretur in Sac. Congreg. Conc. Nos pro nostro, quod tunc gerebamus, Secretarii munere, dissertationem elucubravimus, qua luculenter ostendimus, ex enuntiatis sententiis posteriorem esse, tam inter antiquos, quam inter recentiores Theologos, & Canonistas, fere communiter receptam; ex quo conclusimus, virum Hebræum, de quo res erat quippe cum secunda uxore quam juxta præmonstratum casum duxerat, Baptismum petebat, post illud susceptum teneri redire ad primam jampridem Christianam factam, & adhuc perseverantem innuptam; & Sac. Congreg. ne latum quidem unguem a nostra sententia recessit, eoque libentius eam est amplexata, quod, Nobis pariter suggerentibus, compererit, ita consentientibus Theologis in consilium adhibitis, fuisse ab eadem definitum an. 1679. & 1680. in simili casu, qui Florentiæ quoque evenerat; quæ omnia legenda sunt *in Thesaur. res. Tom.* 3. *pag.* 356. *&* 391. *ac seq.*"

5. „ Alter ejusdem caussæ articulus; Sac. Congreg. discussioni tunc quoque propositus indecisus remansit, quærebatur itidem, an saltem jus esset Summo Pontifici, primum matrimonium, in infidelitate contractum, & consummatum, suprema sua auctoritate relaxandi, veniamque concedendi conjugi, tardius ad Fidem converso, ut in prædictis rerum circumstantiis, posset cum secunda uxore permanere. Opportuna etiam de hac, longe utique graviori quæstione fuit a Nobis emanata dissertatio, quæ extat *Tom.* 4. *Thesaur. resol. pag.* 130. *& seq.* in qua plures allegavimus Doctores, hanc potestatem Pontifici asserentes, simulque contendentes, eam reipsa exercuisse S. Pium V. & Greg. XIII. , sicut cit. dissertatione fuse habetur, sed Sac. Congreg. satius duxit a sententia ferenda se abstinere, quoniam, etiam data Pontifici potestate rescindendi prius vinculum conjugii in infidelitate contracti, nihilominus, quod Nos Sac. Congreg. insinuare non prætermisimus, merito dubitabatur: nam ea adessent gravissimæ caussæ, quæ necessariæ sunt ut per Apostolicam dispensationem dirimatur."

6. „ Itaque Episcopus diœcesi præsidens, in qua ob admixtionem Christianorum cum Hebræis, interdum casus occurrant, de quibus disserimus, utiliter de iisdem sermonem instituet in Synodo; salubriter in ea formam inseret interpellationis a conjuge converso, alteri faciendæ in sua persistenti perfidia, quam formulam integram refert Clericatus *cit. loc.* prudenter denique suis Parochis doctrinam tradet, a Sacra Congregatione Concilii approbatam, secundum quam dijudicare debeant, an, & quando, per conversionem alterutrius conjugis ad Christianam Fidem,

dem, alter in infidelitate relictus libertatem nanciscatur a vinculo matrimonii, quo erat obstrictus. Irrepserat intolerabilis abusus; quod maritus Hebræus ad Fidem conversus libellum repudii juxta ritum Judaicum ad uxorem transmittebat in sua infidelitate persistentem, cujus ope libelli uxor Hebræa ad alia vota transibat. Adversus autem hunc abusum edita est a nobis Constit. quæ incipit: *Apostolici ministerii*, edita die 16. Septembris 1749. in secundum tomum nostri Bullarii inserenda. Futiliter autem hæc pertractarentur in Synodo diœcesi, a qua Hebræi coguntur perpetuo exulare, nec proinde unquam in ea casus eveniunt, de quibus hactenus." ✠

Resp. 4. Matrimonium baptizatorum ratum, sed non consummatum, dissolvitur in duobus casibus. 1. Per professionem sollemnem in religione approbata, ex c. *Verum*, & c. *Ex publicis de convers. conjug.* & ex Concil. Trid. sess. 24. can. 6. Quia conditio (Nisi religionem profiteor ante consummationem) jure saltem ecclesiastico apposita est contractui Matrimonii, in favorem boni communis, cui persona privata cedere nequit. Dum autem unus conjugum religionem ingressus est, alter non potest cum altero contrahere, nisi post professionem prioris, cum per hanc solam dissolvatur Matrimonium.

Nota. Conjugibus ante consummationem conceduntur duo menses ad deliberandum de religione suscipienda, ex c. *Ex publico* cit. intra quod tempus conjux cogitans de religione non tenetur consummare, nec potest sine injuria ad id cogi. Sed hoc exacto tenetur reddere debitum, si exigatur ab altero: tamen quamdiu Matrimonium non est consummatum, tamdiu liberum est conjugibus religionem ingredi; & uno profitente potest alter ad alias nuptias transire, ex c. *Verum* cit. Secus, si Matrimonium consummetur, etiam per vim & primo mense.

2. Ex Canonistis & Theologis plurimis dissolvitur per auctoritatem Papæ, qui tamquam supremus Vicarius Dei potest, ob caussam valde gravem, solvere tale Matrimonium.

Prob. 1. Ex facto plurium Pontificum, qui in hoc dispensarunt, ut Martini V. & Eugenii IV. teste S. Antonin. 3. par. tit. 1. c. 21. §. 3. Pii II. & Pii IV. teste Navarro, Greg. XIII. teste Præposito, & Clementis VIII., & Urbani VIII. teste Conrado &c. 2. Quia cum possit Papa dispensare in professione religiosa, per quam dirimatur Matrimonium ratum, cur non posset in Matrimonio ipso rato; nam professio religionis est fortius vinculum, quam sit vinculum Matrimonii rati; eum professio religionis hoc vinculum dissolvat, juxta illud juris axioma: *Si vinco vincentem te, a fortiori vincam te*. Talis potestas expedit bono Ecclesiæ & saluti animarum. At Christus dedit suo vicario omnem potestatem, quæ bono Ecclesiæ & saluti animarum expediret.

Nec obstat illud Christi: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, Matth. 19. Quia hæc verba spectant Matrimonium consummatum, quo solo conjuges fiunt una caro, ut docet Alexander III. c. *Ex publico*. Unde Matrimonium est quidem insolubile, sed ab ipsis contrahentibus, & potestate mere humana, qualis non est hæc potestas Papæ, qui non dissolvit illud ut homo, sed ut Vicarius Christi, & ejus dispensator. Cum autem Matrimonium ratum sit dumtaxat signum unionis Christi cum Ecclesia per caritatem, quæ in multis justis dissolvitur, non debet esse ita insolubile sicut consummatum; quod est signum unionis Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, quæ nunquam dissolvetur, c. *Debitum*, de bigam.

Nec inde sequitur, Matrimonium consummatum posse etiam dissolvi auctoritate Papæ: nam hoc est omnino indissolubile ob perfectam significationem unionis Christi cum Ecclesia per assumptionem humanitatis. Et hoc Matrimonium a rato differt irregulariter, sicut perfectum ab imperfecto seu minus perfecto in ratione signi. Nam Matrimonium ratum caret integrali perfectione, quæ complet consummatum in sua perfecta significatione unionis Christi cum Ecclesia per assumptam carnem: quam quidem perfectionem habet Matrimonium consummatum.

Nec obstat quod Matrimonium ratum sit Sacramentum. Nam licet sit Sacramentum; pendet tamen a contractu humano tamquam fundamento, super quo contractu potestatem habet Ecclesia, quamvis Ecclesia nil possit circa Sacramenta a contractu humano independentia.

Quæst. IX. *Num & quando licitum est divortium, seu separatio conjugum, quoad thorum dumtaxat & habitationem, manente vinculo conjugali.*

Resp. Ob varias caussas licite fieri potest, ex Conc. Trid. sess. 24. can. 8. & ex jure canonico, tit. *de divortiis*.

1. Illud licite fit in perpetuum ob alterius conjugis fornicationem, per quam intelligitur non solum adulterium, sed etiam omnis illicitus concubitus cum alio supposito, ut incestus, sodomia, bestialitas; his enim criminibus frangitur fides conjugalis, ex Matth. 5. & c. 5. & 8. *de divort.* Immo tenetur divortium facere, nisi uxor resipiscat, ex Prov. 8. *Qui tenet adulteram, stultus est. & impius*, & ex c. 3. *de adulter.* Nam alioqui fieret particeps ejus peccatorum, tegumentum ei præbendo; *& ne peccato ejus consentire videatur, dum correctionem debitam non apponit*, ait S. Thom. Aliud est de uxore, nisi ipsa certo sciat virum adulterum ex divortio emendandum; quia uxor cum non sit superior, non tenetur illum punire, nec censetur ejus adulterio connivere.

Porro est æquale jus divortii in utroque conjuge ob adulterium. Nam quoad thorum, fidem ac debitum conjugale, pares sunt vir & uxor, ex 1. Cor. 7. Et nemo tenetur debitum promissum præstare ei, qui pactum primus violavit.

Divortium tamen non est licitum in his casibus; 1. Si adulterium condonatum sit etiam tacite, exercendo actum conjugalem, postquam cognitum est: nam ex cap. *Si illic* 32. q. 4. injuria condonata non potest postea puniri. 2. Si vir ipse uxorem prostituerit, ex cap. 6. *de eo qui cognovit &c.* aut si fornicandi caussam dederit, v. gr. denegando ei injuste debitum; nam par non est, ut qui caussam crimini injuste dedit, ex eo commodum percipiat.

3. Si adulterium non fuit culpabile, ut si uxor bona fide alteri nupserit, putans virum suum esse mortuum; nam privatio debiti est pœna, ideoque supponit culpam. 4. Si uterque conjux adulterium patravit, ex cap. 4. & 5. *de divort.* ita ut pars quæ post compartis adulterium fornicata est, tenetur

ad

ad hanc redire, eique debitum reddere; *cum Matrimonii jus in utroque læſum conſiſtat, & paria delicta mutua compenſatione tollantur*, cap. 6. *de adulter*.

✠ Quæres quid cenſendum, ſi vir aliud agens, indirecte occaſionem adulterii præbeat, ut puta, uxorem domo injuſte expellendo, eamve deſerendo, aut neceſſaria alimenta denegando? Reſpondeo cum Sanchez l. v. de divortio diſp. 5. in tali caſu poſſe virum divertere, ſi uxor adulteretur, c. *ſignificaſti*, *de divort.* Ubi vir non cogitur adulteram recipere uxorem, non obſtante allegata per ipſam exceptione. Quod ſi vir in cauſſa fuerit, ipſam injuſte expellens, ubi *gloſ. v. materiam* reddit rationem; quia mulier nulla ad fornicandum adduci debet ratione, c. *ita ne*, 32. q. 5. Idem deciditur c. *ex litteris de divort.* ubi non auditur uxor allegans ſe adulterium admiſiſſe, eo quod vir ei neceſſaria denegarit alimenta. Ubi *gloſ. v. compulſa* eam reddit rationem; quod non ſit ignoſcendum turpiter viventi prætextu paupertatis. *l. Palam D. de ritu nuptiarum*. Quod tamen intelligendum eſt, niſi vir ea intentione uxorem repuliſſet, alimentiſve privaſſet, quo illa neceſſitate urgente adulterium perpetraret. Quia tunc perinde eſt ac in adulterio connivere. Utrum dici poſſit virum adulterii cauſſam dediſſe negando debitum coniugale? Reſpondeo cum citato Sanchez, negationem debiti non poſſe dici adulterii cauſſam, ſed potius occaſionem, cum eo non tendat, ut femina fornicetur: & *Nota* præcedenti probavimus virum poſſe divertere ab uxore adultera, quæ domo injuſte expulſa fuerat alimentiſque defraudata, tunc enim debito, & cohabitatione defraudatur. Ex dictis collige, doctrinam P. Antoine intelligendam eſſe de debito conjugali eo fine negato, ut uxor fornicetur, quæ eſt ſententia *Sanchez*, *Abulenſ. 19. c. Matth. q. 56. caſu 2. Sylva V. divortium p. 9. fin. Aliorumque apud eumdem Sanchez loc. cit.* ✠

Nota. Conjux innocens poteſt privata auctoritate ſe ſeparare quoad thorum, modo ei conſtet de alterius adulterio: cum debitum negari poſſit ſine ſcandalo, & jus negandi habeat ob violatam ſibi fidem contractus Matrimonii. At ſeparatio quoad habitationem (quod eſt proprium divortium) cum ſit publica, requirit auctoritatem judicis eccleſiaſtici, ex cap. 5. & 6. *de divort.* alioqui ſcandalum & perturbatio oriretur. Poſſet tamen auctoritate privata fieri ad tempus ob grave periculum animæ, vel corporis imminens, quod aliter declinari nequeat. Parti autem ob adulterium dimiſſæ non licet ingredi religionem, vel ſuſcipere ſacros Ordines ſine conſenſu partis innocentis, quæ habet ſemper jus revocandi alteram.

2. Licitum eſt divortium ſupradictum ob comparis hæreſim ſupervenientem, cap. 6. *de divort.* vel ob ſævitiam, vel ob alia crimina, ex quibus imminet animæ corporiſve periculum. Nam Matrimonium non tollit jus naturale vitandi proprium periculum animæ & corporis. Non tamen licitum eſt ob alia crimina, quæ neutrum periculum ſecum afferunt c. 2. *de divort.* Porro poſt ſententiam divortii non perpetui, ſed ad tempus, v. g. donec nocens mores emendarit, innocens non poteſt mutare ſtatum per profeſſionem, vel ſacrum Ordinem ſuſcipere; quia nocens ſaltem emendatus poteſt auctoritate judicis repetere conjugem. Immo ceſſante periculo omni, & conjuge emendato uxor ad virum redire debet: nam *ceſſante neceſſitate illud quoque ceſſat, quod pro neceſſitate factum eſt*, c. *Ordinatione*, 9. q. 1.

3. Fieri poteſt ex mutuo conſenſu, ſtudio vitæ perfectionis in religione, ex Matth. 10. *Omnis qui reliquerit domum . . . aut uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet &c.* Quod ſi unus poſt conſummatum Matrimonium religionem ingredi velit, debet & compars ingredi, c. 4. *de converſ. conjugat.* niſi in ſæculo manens caſtitatem voveat, nec ſit de incontinentia ſuſpecta, c. 8. eod. tit. Ut autem vir ſacros Ordines ſuſcipiat, ſufficit, ſi uxor caſtitatem in ſæculo voveat cap. 5. eod. tit.

Quæſt. X. *An Polygamia ſeu pluralitas uxorum ſimultanea eſt licita?* (*Vid. N. 17.*)

Reſp. Eſt illicita & irrita poſt Evangelium promulgatum. *Prob.* 1. ex Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur*. Ergo a fortiori mœchatur, qui priore retenta alteram adjungit. Et Matth. 19. *Qui fecit hominem ab initio, maſculum, & feminam fecit eos*, (unicum cum unica conjungens) *propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una &c.* Ubi Christus licentiam antiquis Patriarchis & Iſraelitis factam revocat, & Matrimonium ad primævam inſtitutionem reducit. *Et non dixit: Tres, vel plures, ſed duo; nec dixit, Adhærebit uxoribus, ſed uxori*, ait Innocentius III. c. 8. *de divort.* 2. Ex perpetua Eccleſiæ traditione & praxi. 3. Ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. *Si quis dixerit licere Chriſtianis plures ſimul habere uxores, & hoc nulla lege divina eſſe prohibitum, anathema ſit*. Eſſe etiam irritam polygamiam ſupra docet his verbis; *Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari, & conjungi Chriſtus Dominus apertius docuit &c.*

Immo polygamia, ſine licentia Dei, adverſatur legi naturali. Quia 1. impedit ſaltem communiter bonam prolis educationem, & pacem domeſticam ad eam neceſſariam: Nam vix fieri poteſt, ut non ſit aliqua prædilectio & diſtinctio, vel neglectus aliquarum uxorum, nec invidiæ, jurgia, rixæ inter illas uxores, aliaque mala inde naſcantur, idque ex natura rei, ſpectato feminarum nativo ingenio. Quare uxorum pluralitas adverſatur pacificæ cohabitationi conjugum, aut gubernationi domeſticæ, qui eſt ſecundarius Matrimonii finis, ut docet Ariſtoteles. Uxor quippe non ſubditur viro ut famula, ſed ut ſocia & comprincipium, & in domeſtica gubernatione cum viro & ſub viro principatum tenens. 2. Æqualitas contractus Matrimonii ideoque ejus juſtitia exigit, ut ſicut uxor tradit totaliter dominium ſui corporis viro, ſic ſuum totaliter tradat vir uxori; ita ut uterque eo æqualiter uti poſſit, nec alteri tradere ſine injuria alterius. Unde Innoc. III. c. 8. *de divort.* ait: *Nec ulli unquam licuit ſimul plures uxores habere, niſi cui fuit divina revelatione conceſſum.* Et S. Hieronym. in c. 19. Matth. ait Chriſtum *adducere in teſtimonium ſacram ſcripturam & naturalem legem*, ut unitatem uxoris ſtatuat.

Hinc infideles non poſſunt ad baptiſmum admitti, niſi

nisi unam tantum uxorem primo loco acceptam retineant, ceteris ut illegitimis dimissis, cap. 8. *de divort.* Si tamen alia fidem susciperet, præferenda esset: nam potest conversus, omnibus uxoribus infidelibus dimissis, aliam fidelem ducere.

Deus tamen polygamiam Patriarchis licitam reddidit ad multiplicandum populum Dei, dividendo in plures uxores jus quod ex natura contractus una habebat totaliter in corpus mariti; & suppeditando media, ne inde bona educatio & pax familiarum impediretur, & alia mala sequerentur.

2. Nunquam (Vid. N. 20.) autem conjunctio ejusdem feminæ cum pluribus viris permissa fuit. Quia hæc adversatur fini etiam primario Matrimonii, nempe generationi prolis, quæ ut plurimum plurium commistione virorum impeditur, ita ut vel nunquam, vel saltem rarissime sequatur, ut patet in meretricibus. Et quando non impeditur, incertum reddit patrem prolis, quod prolis educationi adversatur. Finis autem primarius Matrimonii est tum generatio prolis, tum ejus educatio.

CAPUT III.

De impedimentis Matrimonii.

IMpedimenta Matrimonii alia sunt impedientia tantum, quæ reddunt illud solummodo illicitum. Alia dirimentia, quæ insuper efficiunt invalidum, si fuerit attentatum; unde sic vocantur, non quod Matrimonium semel valide contractum dirimant, cum Matrimonium semel validum sit insolubile, sed quia faciunt ne valide contrahi possit. Porro semper dirimunt non obstante ignorantia invincibili, sive juris, sive facti circa illa. Quia non sunt pœnæ, quæ culpam supponant, sed inhabilitates morales ad Matrimonium ob bonum commune statutæ, quæ non requirunt cognitionem sui ut contrahantur, cum bonum commune postulet, ut etiam ab ignorantibus contrahantur. Infideles tamen, cum non sint subjecti legibus Ecclesiæ, non adstringuntur impedimentis solius juris Ecclesiastici; unde ob illa separari non debent, si convertantur.

Quæst. I. *Quot sunt impedimenta impedientia tantum?*

Resp. Sunt quatuor, quæ tunc certo vigent, & sub mortali obligant, cum materia præcepti sit gravis. Hoc versu continentur.

Ecclesiæ vetitum, tempus, sponsalia, votum.

Primum itaque est Ecclesiæ vetitum, id est prohibitio ab Episcopo vel Parocho facta de non contrahendo ob dubium impedimenti alicujus, donec veritas innotescat, c. 2. *de Matrim. contract. &c.* c. ult. *de clandest. despensat.* Item prohibitio a Concil. Later. IV. & Trident. facta, ne contrahantur sine præviis denuntiationibus, vel earum dispensatione.

Secundum est tempus, quo nuptiæ sunt interdictæ, quod jure novo Conc. Trid. sess. 24 c. 10. est ab Adventu usque ad diem Epiphaniæ inclusive, & a die Cinerum usque in octavam Paschæ inclusive. Sed quia ibi loquitur de solemnibus nuptiis, jure communi secundum multos solum prohibetur hoc tempore sub mortali sollemnitas nuptiarum, nempe benedictio sponsi & sponsæ, traductio sponsæ ad ædes sponsi, choreæ, & convivia nuptialia. Unde Rituale Rom. dicit solum hoc tempore *sollemnitates nuptiarum prohibitas esse: ut nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia: Matrimonium autem omni tempore contrahi potest.* Matrimonii tamen consummationem tunc prohiberi declaravit Sac. Cong., teste Lagnano, eo quod hæc non conveniat tempori, devotioni & pœnitentiæ dicato. Immo ex consuetudine, vel jure particulari multarum diœcesum, Matrimonii celebratio dicitur etiam tunc non permitti absque speciali caussa, & licentia Episcopi.

Tertium, sponsalia prius cum alio contracta & nondum dissoluta. Quia tunc violaretur in re gravi fides alteri data, & promissio onerosa ei facta, & ab eo acceptata, quæ obligat ex justitia graviter in re gravi, ex c. *Agathe* 27. q. 2.

Quartum est votum simplex castitatis in sæculo servandi, vel ingrediendi religionem, vel suscipiendi Ordinem sacrum, vel nunquam nubendi, c. 6. *Qui Clerici &c.* Nam votum jure divino naturali obligat ad sui observationem, ne fides Deo data violetur. Validum tamen esset Matrimonium, ex cap. cit. Nam ex natura rei res alicui promissa potest alteri valide, licet illicite, dari. Ac votum simplex non corporis traditionem, sed solam promissionem complectitur. *Post votum simplex adhuc remanet homo dominus corporis sui, & ideo potest ipsum dare alteri, scilicet uxori*, S. Th. in 4. dist. 38. q. 1. art. 2. q. 2.

Quæst. II. *Quænam observanda sunt circa Banna, seu denuntiationes futuri Matrimonii?*

Resp. Sequentia, 1. Licet ad valorem Matrimonii non requirantur; cum nullo jure ob earum defectum irritetur, tamen graviter præcipiuntur a Conc. Later. IV. & Trid. sess. 24. c. 1. Quare qui sine illis, vel legitima dispensatione Episcopi contrahunt, Parochus assistens peccat mortaliter. Quia violat præceptum Ecclesiæ in re gravi, ubi agitur de gravissimis malis impediendis: nisi tamen excusaret urgentissima necessitas, qualis reperitur in articulo mortis; ut si concubinarius brevi moriturus velit & debeat contrahere Matrimonium cum concubina; tunc si nequeat adiri Episcopus vel ejus Vicarius, Parochus per epichejam poterit interpretari legem illam in tali casu non obligare.

2. Ex præcepto fieri debent tribus diebus festivis continuis, non tamen immediatis, ab utriusque contrahentis Parocho, vel Parochus in Ecclesia inter Missarum sollemnia, nisi ex caussa justa Ordinarius dispenset, ex Concil. Lateran. IV. c. 51. & Trid. sess. 24. c. 1. Quare si contrahentes sint diversarum parochiarum, debent fieri denuntiationes in utriusque parochiis; & tunc unus Parochus non potest Matrimonio assistere, nisi habeat testimonium alterius Parochi de illis factis. Quod si alteruter sponsus non ita pridem in aliqua parochia commoretur, denuntiationes fieri debent eo in loco, ubi diutius mansesit, ut facilius impedimenta, si quæ fuerint, detegantur: quoad vagos vero Parochus nihil debet agere sine licentia Ordinarii, ut jubet Conc. Trid.

✠ *Nota.* In lib. 8. cit. tract. c. 60. num. 2. de publicatione Matrimonii in Ecclesia facienda, hæc ha-

habentur: *Et ne recedamus ab exemplo matrimonii, cui hactenus institimus, Innoc. III. in Concilio Generali Lateranensi* relat. in cap. Cum inhibitio de clandest. desponsat. *Matrimonium priusquam celebretur, publice in Ecclesia denuntiari praecepit, eamdemque publicationem ter faciendum statuit Tridentinum* cit. cap. 1. sess. 24. de reform. Matrim. *nisi Episcopus aut omnes, aut earum aliquam omittendam censuerit, quod ejusdem judicio, & prudentiae relinquitur: Parochus autem matrimonio interesse praesumens, cui legitime non praecesserint denuntiationes, suspensione ab officio triennio duratura, aut etiam graviori poena plecti jubetur* in cap. Cum inhibitio, §. final. *a qua quidem suspensione, cujus tempus est a jure determinatum, non posse eumdem, intra triennium, ab Episcopo absolvi docent Sanchez* de Matrim. lib. 3. disp. 42. n. 2. *Guttierez* de Matrim. c. 75. n. 2. *Pontius* lib. 5. cap. 37. n. 11. *Ipsis vero Contrahentibus, quia Ecclesiae mandatum in re sane gravi contemnunt, condignam poenitentiam injungendam* in eodem cit. §. final. *statuitur. Testibus tamen, qui ejusmodi matrimoniis assistunt, nulla poena, neque a Conc. Later. neque a Tridentino reperitur imposita: at nihilominus pleraque Dioecesanae Synodi in illos duxerunt animadvertendum poena excommunicationis latae sententiae, quamvis pore Soto* in 4. dist. 28. q. 1. art. 2. §. Quod igitur, *absonum visum sit, a particulari Synodo illam in praedictos testes irrogari poenam, a qua infligenda Concilia Generalia abstinuerunt, ac proinde praefatas Constitutiones irritas existimaverit; rectius tamen earumdem validitatem propugnat, atque a Soti argumentis vindicat Sanchez* cit. lib. 3. disp. 46. n. 8. *etenim cum testes praefati auctoritatem praestent matrimonio ab Ecclesia interdicto, graviter profecto in Ecclesiae leges delinquunt; quapropter Synodales Constitutiones eorum culpam debita coercentes poena, nihil agunt contra Canones, sed Canones ipsos tuentur, ac favent, sicut animadvertit etiam Fagnanus* in cit. cap. Sicut olim. n. 78. de accusat. *ubi loquens de Synodo Provinciali, quod in re, quam in praesens versamus, non plus auctoritatis habet, quam Dioecesana, ait:* Non tamen horum potestas adeo restringitur, quin multa statuere possint circa ea, quae totam provinciam concernunt, praeter jus commune .... suisque decretis jus commune adjuvare, addendo novas poenas, vel antiquas augendo.

3. Inter singulas proclamationes, item inter ultimam & ipsam Matrimonii celebrationem intercedere debet aliquod intervallum, juxta cujusque dioecesis statuta.

4. Est mortale si una e tribus omittatur, nisi probabilis adsit suspicio Matrimonium posse malitiose impediri; tunc enim Conc. Trid. permittit unicam denuntiationem praemitti, aut etiam nullam, de licentia Ordinarii, si hoc putetur necessarium ad amovendum periculum.

5. Si intra duos menses post factas denuntiationes Matrimonium non contrahatur, illae repetantur, ni aliter Episcopo videatur. Ita *Rituale Rom.* quia interea possent sponsi contraxisse aliquod impedimentum.

6. Qui extra confessionem novit aliquod impedimentum, etiam occultum, inter nupturientes; tenetur sub mortali illud detegere, tum ex praecepto Ecclesiae, tum jure naturali. Nam tunc agitur de bono communi, salute proximi, & valore Sacramenti; & quisque graviter tenetur, praesertim jubente superiore, impedire grave damnum proximi, qualis est nullitas Matrimonii, ex qua plura peccata & incommoda oriuntur, ut concubinatus, illegitimitas filiorum, unde Concil. Camerac. ann. 1565. jubet excommunicari eum, qui verum impedimentum sciens reticuerit, sicut qui falsum finxerit.

Nec obstat quod nequeas probare impedimentum; nam unus testis fide dignus Matrimonium impedit ex cap. 27. *de sponf.* donec oppositum probetur. Quod si inde oriretur infamia denuntiato, teneris privatim admonere, ut a Matrimonio desistat: quod si nolit, teneris monere Parochum. Item quisque tenetur declarare si alteruter habet impedimentum prohibens ob praeceptum Ecclesiae: & quia quisque tenetur impedire peccatum proximi & peccati executionem, cum potest saltem sine suo gravi damno.

7. Parochus, cognito impedimento, tenetur prohibere Matrimonium, nec ei assistere, sed remittere ad Episcopum vel ejus officialem.

Quaest. III. *Quae sunt impedimenta dirimentia?*

Resp. Post Concil. Trid. sunt quindecim his versibus comprehensa,

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Aetas, affinis, si clandestinus, & impos.
Si mulier sit rapta, loco nec reddita tuto.
Haec socianda vetant connubia, facta retractant,

Porro est peccatum mortale contrahere cum aliquo ex hisce impedimentis: nam fit contra prohibitionem Ecclesiae in re gravi, & attentatur Sacramentum, quod non potest effici. Hinc ne quidem metus gravis excusaret a peccato: nam vel cum aliquo ex his scienter contrahens ex metu gravi intenderet contrahere, & tunc tentaret Sacramentum, quod non potest efficere; vel solum fingeret se intendere, & tunc fingeret se ministrare Sacramentum, quod non vult ministrare, quod utrumque est graviter injuriosum Sacramento.

1. *Error*. Si sit circa substantiam personae, jure etiam naturali Matrimonium irritat. Quia impedit consensum in substantiam contractus, nempe in personam, quacum contrahitur: nam persona est substantiale ac primarium objectum Matrimonii, cum sit res ipsa, circa quam contractus Matrimonii primario versatur. At nullus est contractus sive consensu circa substantiale objectum illius. Idque etiamsi error sit solum concomitans, quia adhuc deest consensu actualis positivus essentialiter requisitus ad hunc contractum: nam quod incognitum est, non potest esse actu volitum. Unde Lia pro Rachele obtrusa Jacobo, *Gen.* XXIX. non fuit vere ejus uxor, nisi postquam ipse detecta fraude Liam acceptavit in uxorem.

Si vero error sit solum circa qualitatem, seu accidentia personae, ut nobilitatem, divitias, virtutem, virginitatem, indolem &c. non dirimit Matrimonium, etiamsi alterius contrahentis dolus ei caussam dederit. Quia nihilominus adest consensus absolutus in personam, cum qua contrahitur, quae est obje-

jectum directum ac substantiale hujus contractus: nam defectus accidentium non tollit substantiam rei, nec consensum absolutum in rem ipsam, causa 29. q. 1.

Excipe 1. nisi error qualitatis redundet in errorem personæ, ut cum qualitas personam determinat, distinguitque a quavis alia: ut si intendas contrahere cum primogenita, quam aliter non novisti, & ejus loco detur secundogenita: nam error circa talem qualitatem impedit consensum circa objectum substantiale per illam determinatum. 2. Nisi consensus datus sit solum sub conditione talis qualitatis, circa quam erratur, ut si dicas: *Accipio te in uxorem, si es dives*, vel *nobiliter &c. Secus, non te accipio*. Tunc enim qualitate ista non subsistente matrimonium nullum est, propter defectum consensus in personam alligati tali qualitati: nam consensus conditionatus non subsistit, non subsistente conditione, cui alligatur. Sed tunc requiritur ut contrahens habeat actu voluntatem non aliter contrahendi, vel antea habuerit, nec revocarit. Verum si conditio exterius non exprimatur, contractus in foro externo censetur absolutus: unde si quis interius consensisset tantum sub conditione si sit dives, nobilis &c. cogeretur illam ducere, & consensum absolutum dare.

II. *Conditio*. Conditio servilis ignorata, dum persona libera contrahit cum persona serva putans esse liberam, ex c. *Si quis ingenuus* 29. & ex c. 2. & 4. *de conjugio servorum*. Ratio hujus impedimenti est, ut tollatur magna contractus inæqualitas, & ut impediatur gravis injuria personæ liberæ ignoranti illata. Valet tamen Matrimonium, si persona libera cognoscebat alterius servitutem, ex cap. cit. nam tunc consentit in illam inæqualitatem: vel si persona serva ducat aliam servam, putans esse liberam, quia par est utriusque conditio, *ibid.* Nomine personæ servæ hic intelligitur mancipium, in quod dominus habet plenum jus vendendi, donandi, & quibuslibet operibus servilibus occupandi.

✠ 1. Conditionis nomine hic intelligitur status servitutis. Servorum vero quadruplex est gentis, nempe adscriptitiorum, domesticorum, mancipiorum, & servorum pœnæ.

Domestici ii sunt, qui operas suas hero locant pacta pro iisdem mercede, & qui nonnisi penes easdem operas a dominis pendent.

Adscriptitii, seu servi glebæ sunt ii, qui certos agros colere, & exercere tenentur in commodum domini cujuscumque, ad quem prædicti agri devenerint: ii solum deductis, quæ ad vitæ sustentationem necessaria fuerint. Et ii ratione solum glebæ sui agri a dominis suis pendent.

Mancipia, seu servi stricte sumpti, sunt ii, in quos patronus plenam habet libertatem, adeo ut eos tamquam rem suam vendere possit, aliis locare, quo voluerit transmittere, & in iis quibus velit licitis operibus occupare.

Denique servi pœnæ, ii sunt, qui ex judicis sententia pœnæ alicui mancipati sunt, puta qui damnati sunt ad triremes, ad exilium perpetuum, ad mortem, quam fuga declinaverunt.

Nulla hic movetur difficultas de domesticis, aut servis glebæ: ii enim vere liberi sunt, adeoque si quis servitutem eorum ignoret, non desinet verum contrahere matrimonium, cum matrimonium hoc nulla lege, jure nullo decernatur invalidum. Tota igitur difficultas est de mancipiis, ac servis pœnæ: de mancipiis satis Auctor; hoc unum quærimus in præsenti, an valeat matrimonium ab iis contractum, qui servi pœnæ dicuntur. *Resp.* Valere quoad Sacramentum: quia impedimentum conditionis matrimonium dirimens est juris positivi ecclesiastici; nulla vero ecclesiastica lex irrita declarat hujusmodi hominum matrimonia.

2. Si liber cum ancilla ex errore contraxit, & injuriam passus est, potest propria auctoritate recedere, secluso scandalo, quod sequeretur, si matrimonium publicum esset, quo in casu ecclesiæ judicio fieri separatio oporteret. Nec solum liber, sed etiam servus, cum matrimonium sit nullum, recedere potest. Quid vero, si pars libera, cognita servitute, manere in contracto conjugio velit? Si persona serva, bona fide contraxit, sicque liberam partem decepit, non tenetur matrimonium renovare; si vero fraudulenter conjugem decepit liberum, tunc non ratione contractus, qui nullus fuit, sed ratione illatæ injuriæ consentire tenetur libero conjugi contrahere volenti. Servitus matrimonio rato superveniens matrimonium non dirimit. Nam quod semel valuit in hac materia, semper valet.

3. Tres sunt casus in quibus jura disponant, servum per matrimonium libertatem nancisci. 1. Est, cum dominus dotem constituit ancillæ. 2. Quando dominus ancillam in conjugem recipit, aut domina servum. 3. Est, quando dominus tradit servum, aut ancillam libero ignoranti talem servitutem; aut si ipse non tradat, consentit tamen, nec detegit ignoranti veritatem. Disputant in utramque partem Theologi, valeat ne matrimonium in his tribus casibus, præsertim in ultimo. Opinio adfirmans videtur probabilior, quia servitus ista nullius momenti est: cum, matrimonio contracto, continuo evanescat, & pars libera non fiat deterioris conditionis. Matrimonium cum *libera*, quæ prius fuit ancilla, & postea assecuta est libertatem plenam, validum est. Si vero ancilla nondum evasit *libera*, sed promissionem habet a domino obtinendæ post breve tempus libertatis; tunc si tempore servitutis contrahat, matrimonium nullum est. Idem dicendum; si libertatem assequatur ad tempus, puta ad biennium, postea redigenda in servitutem: quia tunc revera manet servitus, licet per breve tempus abrupta. ✠

III. *Votum*. Scilicet votum sollemne castitatis per professionem factam in religione approbata, vel per susceptionem Ordinis sacri, ex Conc. gen. Later. I. cap. 21. & Later. II. cap. 7. ex cap. unic. de voto in 6. & ex Conc. Trid. sess. 24. can. 9. ibi: *Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto . . . anathema sit*. Item votum simplex castitatis in Societate Jesu post biennium novitiatus emissum, ex Bulla Gregor. XIII. *Ascendente Domino*. Matrimonium contrahendum dirimit, quamvis antea contractum non dissolvant. Religiosi autem, Moniales, Clerici in Sacris constituti, & Laici in gradibus prohibitis tentantes inire Matrimonium, excommunicantur ipso facto, ex *Clement.* de consang.

Habes itaque sollemne votum ex sola lege Ecclesiæ

B 2 Ma-

Matrimonio dirimens impedimentum esse, quæ primum prohibuit tantum Deo consecratis viris, aut virginibus Matrimonium contrahere, ac deinde etiam contractum dirimere voluit.

IV. *Cognatio*. Triplex est cognatio dirimens Matrimonium. Prima dicitur legalis, & est vinculum, seu propinquitas personarum orta ex adoptione perfecta, per quam persona extranea assumitur in filium vel filiam, ac hæredem necessarium, & transit in patriam potestatem adoptantis. Hæc Matrimonium dirimit in perpetuum inter adoptantem & adoptatum, adoptatique posteros usque ad quartum gradum inclusive, inter adoptatum seu adoptatam, & filios aut filias adoptantis, sed solum usquedum liberi sint a potestate patria per mortem adoptantis, vel per emancipationem, cap. un. *de cognat. legali*.

✠ 1. Duæ sunt species adoptionis, quarum altera adrogatio dicitur, altera generali vocabulo adoptio appellatur. Adrogationis hæc sunt propria. 1. Quod eorum tantum est, qui sunt sui juris. 2. Quod fieri debet auctoritate Principis. 3. Adrogatus transit in potestatem Adrogantis, fitque ejus hæres necessarius. Porro rogabatur & qui adoptabat & qui adoptabatur, ille, an vellet eum, quem adoptaret, sibi justum filium esse; hic, an id fieri pateretur, unde & adrogationem dictam esse scribit Cajus *l. 2. Dig. de Adoptionib.* Adoptio simplex eorum est, qui sunt in potestate, fitque auctore Patre, qui in potestate habet imperium magistratus; per hanc adoptatus neque a naturalis Patris vel Avi potestate egreditur, neque adoptivo Patri ex testamento necessario succedit, sed tantum succedenti jus habet ab intestato; primam non alteram impedimentum matrimonio præstare communis est Theologorum sententia.

Assumptio *persona extranea*, idest personæ quæ non est in potestate adoptantis, ut in ea sunt hæres, vel filius: unde persona etiam consanguinea adoptari potest, quia est extranea hoc sensu, quod eo careat conjunctionis gradu ad quem adoptator in *filium*, vel *filiam*, vel *neptem*, *& deinceps*, quia ex *leg. Nec apud, cod. de hared. instit.* non potest quisquam adoptari in fratrem, vel parentem. Hæ duæ species cognationis legalis etiam soluta adoptione per mortem adoptantis, vel per emancipationem adoptati matrimonium dirimunt.

Quare facilior est modus efficiendi, ut filius adoptatus cum filia carnali adoptantis contrahere possit, si eorum alteruter secundum formam civilium legum emancipetur.

1. Ab ista specie legalis cognationis excludendi sunt primo nati illegitimi adoptantis; hi enim non censentur esse in potestate Patris sui, §. *ult. instit. de nupt.* 2. eadem ratione emancipati, quæ est probabilior opinio, *Covar. in epist. par. 2. c. 6. §. 5.* 3. excludendi sunt fratres, & sorores adoptivi, hi enim, si sint ex diversa familia, inter se contrahere nullo jure prohibentur. Vid. *Covar.*

2. Conditiones a civili jure præscriptæ ut quis possit adoptare, istæ sunt. 1. ut adoptans sit sui juris. 2. major viginti quinque annis. 3. ut sit masculus; feminæ namque adoptari quidem possunt, sed non adoptare nisi ex privilegio. 4. ut adoptans habeat naturalem generandi potentiam. Non tamen excluduntur ii, qui cum a nativitate habuissent illam, ex accidenti amiserunt, aut secti gladio, aut facti ex morbo eunuchi: sed excluduntur frigidi ex natura *leg. 2. dig. de adopt.* 5. ut adoptans sit ejus ætatis, quæ adoptati ætatem excedat annis decem & octo. 6. ut persona extranea cum adoptatur præsens sit adoptanti, & in adoptione consentiens, non enim fieri potest per litteras, aut per procuratorem adoptio, *l. neque & l. post mortem finali dig. de adoptionib.* consule *inst. lib. 1. tit. xi. de adopt.* ✠

Secunda est cognatio spiritualis, quæ est vinculum, seu propinquitas personarum jure Ecclesiastico inducta, ratione Baptismi, & Confirmationis. Irritat Matrimonium inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique Patrem, & Matrem; nec non inter Patrinos seu susceptores, & baptizatum, baptizatique Patrem, & Matrem; item inter confirmantem, & confirmatum, confirmatique Patrem, & Matrem. Inter hos, & non plures contrahitur, ex Conc. Trid. sess. 24. c. 2.

Porro non contrahitur a Procuratore, sed a solo mandante, ut teste Fagnano resolvit Sac. Congregatio. Nam hic solus a Parentibus baptizandi designatur, & Patrinus reputatur, & ut caussa principalis suscipit ac tangit per procuratorem tamquam per instrumentum, qui non agit nomine suo sed mandantis. Contrahitur tamen etiam a Laico baptizante in casu necessitatis; qui proinde non potest ducere puellam a se baptizatam, vel ejus Matrem.

✠ 1. Excipe hunc solum casum, patrem ipsum, qui prolem priam, modo tamen legitimam, in casu necessitatis baptizat c. *ad limina* 3. q. 1. cap. *si vir de cognat.* Dixi, *prolem legitimam*: nam si pater in casu necessitatis baptizat filium quem ex concubina suscepit, cognationem cum ea contrahit, itaut illam in uxorem ducere nequeat. Disparitatis rationem hanc reddunt Theologi, quia legitimi conjus habent jus acquisitum petendi debitum, quo non debent privari propter opus religiosum, & laudabile; concubinarius vero nullum jus habet petendi a concubina debitum.

2. Error facti in suscipiente impedit, sive in patre respectu propriæ prolis, sive in alio quocumque, ne impedimentum cognationis spiritualis contrahat. Prob. 1. pars ex *cap. 2. de cognat. spiritual.* Ubi sic loquitur Alexander III. *si vir vel mulier . . . ex ignorantia filium suum de sacro fonte susceperit, eos ignorantia excusare videtur.* Prob. 2. pars, quia etsi ad contrahendam cognitionem hanc necessaria non sit intentio ejusdem contrahendæ, ut male censens aliqui apud Sanchez lib. vii. disp. 58. at certe necessaria est intentio fungendi munere patrini, cum nemo simpliciter invitus possit patrinus esse alicui: sed qui per errorem levat filium Petri, existimans se levare filium Joannis, intentionem hanc non habet; ergo non contrahit cognationem spiritualem cum filio aut parentibus Petri, neque etiam cum filio, aut parentibus Joannis: quia revera non suscipit filium Joannis; Secus dicendum, si habeat intentionem suscipiendi puerum præsentem, quisquis ille sit. Ita Sanch. ibid. n. 7. Bonacina n. 7. & alii. Longe alia ratio est de eo qui baptizat filium unius, credens se alterius filium baptizare, quia minister Sacramenti tenetur habere animum & intentionem baptizandi personam præsentem, quæcumque ea sit, ne irritum faciat Sacramentum.

3. Mul

3. Multi existimant cognationem spiritualem non contrahi ab eo qui infantem susciperet extra baptismum sollemnem.

4. Susceptores, seu Patrinus, & Matrina possunt inter se matrimonio jungi, quia inter eos nulla exurgit cognatio. Sac. Congreg. Cardinalium Concil. Tridenr. Interpretum censuit, non Confirmatum, si susciplat aliquem in Sacramento Confirmationis, non contrahere cognationem spiritualem, vide Genet. de Matr. cap. 6.

5. Sedes Apostolica difficilius dispensat in impedimento cognationis spiritualis, quam in impedimento cognationis carnalis, ut advertit Fagnanus in c. *ex litter. 1, de cognat. spirituali*, ubi subdit etiam, ei qui carnaliter cognovit personam, cum qua cognatione spirituali junctus erat, si dispensationem petat, non solum cognationem, sed etiam crimen admissum, in supplicatione exprimendum esse. Is enim constans est curiæ Romanæ stylus: stylus autem jus facit: Ita Pyrrhus Corradus lib. VIII. c. 8. n. 12. ✠

Tertia est cognatio naturalis, quæ dicitur consanguinitas, & est propinquitas seu conjunctio sanguinis inter personas, vel ab eodem stipite propinquo descendentes, ut sunt Fratres, & cognati, vel quarum una descendit ab altera, ut sunt pater, & filius, avus, neptis &c. Hæc distinguitur per lineas, & gradus.

Linea est ordinata series personarum sanguine junctarum, constans certis gradibus, & duplex est, nempe recta, & transversa seu collateralis.

Linea recta est ordinata series ascendentium, & descendentium, ab eodem stipite directe procedentium, quorum scilicet unus ab altero descendit, ut Patris, Filii, Nepotis, Pronepotis &c. In hac lines juxta jus Canonicum non computatur persona, quæ est communis stipes, id est, ex qua aliæ ducunt originem.

Collateralis seu trasversa est ea, quæ continet personas descendentes quidem ab uno communi stipite, seu quarum nulla descendit ab altera: unde dicuntur collaterales, ut sunt frater, & soror, consobrinus, & consobrina &c. Per gradum hic intelligitur distantia personarum consanguinearum inter se a communi stipite.

Ad conoscendos gradus hæ sunt regulæ. 1. In linea recta tot sunt gradus, quot generationes seu personæ, dempto stipite: sive tot gradibus una persona distat ab alia, quot generationibus seu personis inferior a stipite descendit. Sic filius vel filia distat a Patre, & Matre uno gradu; Nepos vel Neptis ab Avo, & Avia duobus gradibus; & sic deinceps. 2. In linea collaterali, si personæ æqualiter a communi stipite distent, eo gradu inter se distant, quo distant ab eodem stipite, sive tot gradibus inter se distant, quot generationibus descendunt a communi stipite. Si frater, & soror sunt in primo gradu, consobrini seu liberi fratrum in secundo, horum filii in tertio, & ita deinceps, c. *Ad sedem* 35. q. 5. Nam cum adæquata horum conjunctionis ratio sit unio cum stipite, non possunt magis, aut minus inter se distare, quam a stipite.

Si vero personæ inæqualiter distent a communi stipite, in eo gradu se contingunt, quo remotior distat a stipite. Nam personæ collaterales non debent magis, aut minus inter se distare, quam una distet a stipite, qui est horum propinquitatis ratio. Unde filia, & frater Patris sunt consanguinei in secundo gradu, & si una sit in quinto, altera in quarto, censentur esse inter se in quinto, sicque inter illas non est impedimentum, c. *Vir de consanguin.*

✠ S. Pius V. in Const. *Sanctissimus* 1566. statuit; *quod de cetero in quibuscumque dispensationibus consanguinitatis & affinitatis*, excepto solum primo gradu, de quo statim, *sufficiat remittionem tantum gradu exprimere.*

Circa hæc caute observandum 1. Regulam, quæ statuit, ut in linea transversa gradus remotior ad se trahat propinquiorem, non ita esse generalem, ut nullas patiatur exceptiones. Si enim gradus propinquior sit gradus primus, gradus vero remotior non sit ultra quartum, obreptitia erit dispensatio sine gradus propinquioris mentione obtenta, cum *in eo primo gradu Sanctitas Sua nunquam dispensare intendat*, ut expresse tradit S. Pius V. in sup. citat. Const. Dixi, *si gradus remotior non sit ultra quartum*, si enim ex iis, qui contrahere volunt, alter esset in primo gradu, alter in quinto, nulla opus esset dispensatione, ut sanior pars Theologorum docet post Covarruviam, cujus decisioni subscribit auctor collat. Paris. Tom. 2. pag. 260. Idipsum docere videtur Pyrrhus Corradus lib. 7. *praxis dispensationum Apostol.* c. 7. n. 72. quia, inquit, licet unus tantum sit in quinto gradu, omnes tamen censentur esse in eodem quinto gradu. Contrarium docet Tournely in Tract. de Matrimonio, & pro se adducit Corradum, in quo nihil reperi quod ejus faveat opinioni.

Observandum 2. Quod S. Pius V. statuendo *ut gradus remotior trahat secum propinquiorem*, simul statuerit, ut qui in aliis, ultra primum, gradibus omiserit gradum propinquiorem, declaratorias ab Apostolica Sede litteras obtinere teneantur, quibus constet dispensationem sine mentione gradus propinquioris habitam, de *subreptionis*, vel *obreptionis vitio notari non posse*. Quæritur autem, an ex litteræ sint necessariæ ut dispensatio valide executioni mandetur? Asserunt Gallorum aliqui, sed alii melius negant post Sylvium hic qu. 54. art. 4. Salman. t. art. 9. c. 14. Pontas V. *Dispense de mariage*, cas. 13. nisi timeatur scandalum plebis, quæ quandoque existimat gradum propinquiorem debere computari. Si tamen etiam in casu scandali prædictæ litteræ non peterentur, dispensatio non desineret esse valida.

Nec nocent Brevia duo, alterum quidem Urbani VIII. 1624. alterum Innoc. X. in quibus declaratur, Officiales quosdam invalide dispensasse cum partibus, quæ remotiori tantum expresso gradu litteras declaratorias super propinquiori gradu non obtinuerant, quis ut bene notat Corrad. num. 71. Justis lib. 2. cap. 13. Reiffenst. 172. Officiales non possunt valide exequi prædictam dispensationem, nisi partes antea prædictas litteras obtinuerint: quia licet dispensatio, quæ tacito propinquiori gradu obtenta fuit, nec subreptitia, nec obreptitia sit, ut constat ex citata S. Pii V. Const. ea tamen prædictas litteras requirit pro foro externo, ut non solum licite, sed & valide executioni mandetur. Dixi pro foro externo, quia

si dis-

si dispensatio pro foro interno petatur, nec propinquioris gradus expressio, nec litteræ declaratoriæ requiruntur, ut ait Reinffest. n. 181.

Quia tamen omnis & quæcumque scrupuli caussa in hisce materiis resecanda est, solliciti esse debent, qui in gradu mixto dispensationes petunt, ut gradus propinquior semper exprimatur; idque ad validitatem executionis necessarium censent, ut dixi, Galli non contemnendi Auctores. Observandum deinde in gradu inæquali seu mixto, qui gradum primum attingit, (puta si patruus filiam sororis suæ, vel amita filium fratris sui ducere velit) exprimendum esse quis sexus sit in primo gradu, an vir, an mulier, quia longe difficilius conceditur, ut filius sororis, vel fratris in uxorem ducat amitam, quam patruus aut avunculus sororis, vel fratris filiam. Et hoc merito constitutum est; quia honestati & ordini repugnare videtur, ut amita, quæ jure naturali superior est filio fratris sui, & quæ quasi aliam matrem certam in eum auctoritatem habere debet, eidem nubat, eique tamquam capiti subjecta sit. Quæ ordinis subversio locum non habet, cum patruus fratris, vel sororis filiam ducit in uxorem, quia hæc inferior, & subjecta manet, ut antea erat.

Observandum 3. In exprimendo gradu mixto seu inæquali semper incipiendum est a gradu masculi, sive is propinquior, sive remotior sit. Sic relatio amiteræ ad filium fratris dicitur a secundo ad primum; relatio vero patrui ad filiam sororis vel fratris, dicitur a primo ad secundum. ✠

Consanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ irritat Matrimonium saltem jure humano, ex resp. Nicolai I. ad consulta Bulgar. cap. 39. ibi: *Inter eas personas, quæ parentum liberorumve locum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt, veluti inter Patrem & Filiam, vel Avum & Neptem, vel Matrem & Filium, vel Aviam & Nepotem, usque ad infinitum.* Immo juxta multos etiam jure naturali, saltem seclusa necessitate extrema conservandi speciem humanam; tum quia concubitum inter ascendentem & descendentem refugit ipsa natura, ut valde indecentem, & gentes omnes ratione naturali duce eum nefandum habuere, ut patet ex l. ult. c. *de vit. nuptiarum*, ubi dicitur: *Jure gentium incestum committit, qui ex gradu ascendentium vel descendentium uxorem duxerit.* Tum quia est contra reverentiam debitam progenitoribus: nam per conjugium fit æqualitas, seu mutua subjectio quoad debitum, & per actum conjugalem turpitudo quædam alterius revelatur, ex c. 18. *Levit.* Quod repugnat reverentiæ, quam descendentes debent ascendentibus: omnes quippe ascendentes habent rationem principii, & superioris; descendentes vero loco liberorum habentur, cum caussa caussæ sit etiam caussa caussati. Deus autem ut naturæ auctor, & matrimonii institutor, non censetur concessisse potestatem contrahendi matrimonium per se habens indecentiam ac repugnantiam cum natura rationali; & nemo habet potestatem tradendi dominium corporis sui, nisi dependenter a Deo, qui est supremus rerum ac jurium omnium Dominus. Certe omnes fatentur, nullum esse jure naturæ matrimonium in primo gradu, ut inter Patrem & Filiam, aut Matrem & Filium, quia id exigit reverentia specialis suo principio immediato debita.

Consanguinitas in linea collaterali nunc irritat matrimonium dumtaxat usque ad quartum gradum inclusive, c. *Non debet de consanguin.* ex Concil. gener. Later. IV. cum antea usque ad septimum dirimeret; & quidem juxta multos jure naturali in primo gradu, ut inter fratrem & sororem, extra necessitatem conservandi, vel propagandi genus humanum. Quia conjugium fratris cum sorore continet gravem indecentiam, ut patet ex communi sensu hominum etiam Ethnicorum, qui has nuptias semper exhorruere: unde Abraham, *Genes.* xii. judicavit Ægyptiis persuasum iri Saram non esse uxorem suam, si putarent eam esse ejus sororem. In aliis vero solo jure humano, cum in secundo gradu possit Papa dispensare, ex Concil. Trident. sess. 24. c. 5. & infidelium matrimonia in eo gradu valida sint, ex c. 8. *de divort.* Ratio autem impedimenti consanguinitatis, & affinitatis est. 1. Ob reverentiam quam ipsi consanguinei sibi mutuo debent propter originem ab eodem stipite tractam, & sanguinis communionem. 2. Ad removendum periculum fornicationis, seu incestus, a quo valde arcet impotentia matrimonii secum ineundi: nam alioqui cum consanguinei & affines, aut in eadem domo commorentur, aut passim se invisent, & familiari consuetudine utantur, magnus fornicationi pateret aditus. 3. Ad amicitiæ vincula protendenda cum extraneis.

Nota. 1. Consanguinitas inter duas personas potest esse duplex ex duplici capite. 1. Quia sunt duo stipites: ut si duo fratres contrahant cum duabus feminis inter se consobrinis, liberi ex his duobus conjugiis nati erunt in secundo gradu ex parte Patrum, & in tertio gradu ex parte Matrum, & tunc dicuntur esse in secundo & tertio ex duobus stipitibus. 2. Quia licet sit unus stipes, ab eo descendentes inter se Matrimonia contraxerunt, ex quibus nati liberi sunt dupliciter consanguinei. Cum autem est duplex consanguinitas, tunc est quoque duplex impedimentum, quod exprimi debet in petitione dispensationis.

Nota 2. Graviter peccaret, qui etiam propter mortis periculum sine dispensatione absolute contraheret cum persona consanguinea, vel affini in gradu prohibito, & copulam exerceret. Nam tunc cum Matrimonium sit nullum; copula esset fornicatio, immo incestus lege naturali prohibitus. *Azor.*

Nota 3. Spuriorum duorum liberi ac nepotes contrahunt eadem impedimenta Matrimonii inter se, & cum legitimis parentum filiis ac nepotibus. Quia hæc fundantur in communione sanguinis ejusdem, qui perinde spuriis ac legitimis communicatur.

✠ Qui forte cum impedimento consanguinitatis *scienter Matrimonium* contrahere præsumpserit, debet ex Concil. Trid. sess. 24. c. 5. separari ab ea, quam duxit, absque ulla *spe dispensationis consequendæ; idque*, ait Sancta Synodus, *in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quod si ignoranter id fecerit, si quidem sollemnitates requisitas*, ac proclamationes, *in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis; non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facile experiatur, cujus salubria præcepta temere contempsit. Si vero sollemnitatibus adhibitis impedimentum* ali-

aliquod postea subesse cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo, & gratis dispensari poterit. Non video cur hic Neapolitani hujus operis Editores addunt, *si nempe aliunde adsit sufficiens dispensandi caussa.* Cur enim, qui bona fide ignorato impedimento matrimonium contraxit, & opere etiam fortasse consummavit, cognito deinde impedimento, omnia alia remota caussa, ob hanc unice, quod jam matrimonium bona fide cum illa inierit muliere, dispensationem habere non poterit? Id sane apud Tridentinos Patres tantum valuit, ut sufficiens esse crediderint ad faciliorem reddendam dispensationem, ac innuere satis videntur hujusmodi dispensandi motivum tale esse, ut ad alia motiva comparatum faciliorem dispensationem reddat. Si consideretur, quam difficile sit hujusmodi hominibus separari, & quæ ex hac separatione sequi possent incommoda, nemo dubitabit, quin Ecclesiæ hæc unica sufficiens sit dispensandi, ac facile etiam dispensandi caussa.

Variæ assignantur caussæ, ex quibus Romani Pontifices ab impedimento sive consanguinitatis, sive affinitatis dispensare consueverunt. Earum vero aliæ vocantur *honestæ*, quæ scilicet nullum oratoribus probrum, & dedecus imprimunt. Aliæ ex opposita ratione vocantur *infamantes*. Caussæ honestæ ad tredecim revocantur.

Prima est *Angustia loci*, cum nempe locus originis adeo angustus est, ut oratrix seu mulier nullum in eo reperire possit paris secum conditionis, cui nubat, nisi consanguineum vel affinem. Hæc clausula solitarie sumpta non prodest iis, qui sunt in gradibus propinquis; neque iis, qui urbes Episcopales incolunt: nisi certum sit eas *non excedere numerum trecentorum focularìorum*; & in hoc casu exprimi debet qualitas personarum, *ut sint ex honestis familiis, quæ tamquam caussa veniunt verificanda*. Ita Pyrr. Corrad. lib. 7. prax. dispens. cap. 5. n. 44. quem citat, & sequitur Auct. Collat. Anderg. pag. 37.

Sed quid juris, si oratrix paris conditionis hominem inveniat in loco ei vicino, in quo commoratur.

Resp. Sanchez lib. 8. disp. 19. n. 13. & Pyrr. ibid. n. 35. dispensationem valere; tum quia alioqui responderet Papa sub hac conditione, quam tamen non ponit. *Dummodo in alio loco vicino sua patria virum paris conditionis invenire nequeat*: tum quia durum existimatur feminam cogi extra proprium oppidum nubere, ne ita parentum consortio destituta maneat; tum quia id est a Sacra Card. Congr. declaratum per hæc, quæ refert Sanchez verba: *Clausulæ illa, quæ dispensationibus occasione dotis incompetentia apponi solet, videlicet quia virum sibi non consanguineum vel affinem paris conditionis invenire nequit, verificatur, & justificatur per diligentiam dumtaxat præstitam in ipso loco mulieris, & non in locis circumvicinis*. Porro nomine loci, ob cujus angustiam conceditur illa dispensatio, non intelliguntur *suburbia Civitatis, licet aliquantulum ab ea distent, quamvis si per milliare sive paullo minus distent, licite videatur hujusmodi caussam admitti posse, prout admissam diu vidimus*, inquit sæpe citatus Pyrrhus n. 42. Addit Auctor. Collat. Paris. tom. 3. pag. 453. quod durum est respectu puellæ, ut a familiæ suæ sinu egrediatur, alio sibi maritum quæsitum, non habere locum in masculo, qui facilius alium in locum transmigrare potest.

Secunda caussa præcedenti affinis, est *angustia locorum*, originis nempe & domicilii, scilicet cum oratrix in aliam v. gr. diœcesim, vel in alium diœcesis locum se transtulit; tunc enim exprimitur utrumque locum adeo angustum esse, ut in neutro reperire illa possit hominem ejusdem secum conditionis, nisi affinem & consanguineum. Pyrrhus ibid. c. 2. n. 8. & 9. Caussam hanc multi prætereunt, ideoque cum præcedente confundere videntur.

Tertia caussa est *angustia locorum* non quidem simpliciter, sed cum clausula hac: *Quod si oratrix extra dictum locum nubere cogeretur, dos quam ipsa habet non esset competens neque sufficiens, ut cum ea invenire posset virum, cui juxta statum sui conditionem nuberet*. Et hæc quidem clausula non requiritur in omnibus gradibus, sed tantum in quibusdam propinquioribus, v. gr. in secundo, & tertio a communi stipite: quia quo propinquior est consanguineorum, vel affinium gradus, eo major & urgentior requiritur caussa dispensandum.

Quarta caussa est *incompetentia dotis* oratricis, quæ vel indotata manebit, vel saltem idoneam & statui suo convenientem fortunam non invenit, nisi consanguineo, vel affini nubat. Et hæc caussa admodum justa est, ne puella, si innupta mansarit, incontinentiæ periculum subeat. Si vero viro inæquali nupserit misere vivat, cum inæqualia conjugia tristes effectus parere consueverint. Ceterum nihil interest, an oratrix dotanda sit ab eo ipso, cui nubet, an ab alio, qui eam in hujus matrimonii gratiam dotare velit. Ita Corrad. lib. 7. c. 2. n. 48. ubi duo notatu digno subnectit. 1. Non vitiari dispensationis, Breve, etsi is, qui puellam ducere vult, afferat se eam dotare velle, cum tamen alius in oratoris gratiam id facturus sit; quia mendacium istud est in re, quæ ad dispensationem nihil confert. 2. Dotem, quæ sufficit ut puella virum sibi parem ducat in vicinia, vel alio quovis loco extraneo, sed quæ insufficiens est ut eadem nubat viro pari in proprio loco originis, merito judicari incompetentem. Liquet id ex declaratione Sac. Congr. superius allata, atque ex allegatis ibidem rationibus. Idipsum docet Sanchez lib. 8. disp. 19. n. 29.

Idem cum prædictis auctoribus dicendum, si femina dotem quidem habeat, sed adeo litibus involutam, ut ipsam sine studio viri solertis, & industrii recuperare, tueri, & conservare non possit. Si enim vir litem in se suscipere, & ratione vel peritiæ, vel auctoritatis, qua pollet, eamdem ad felicem exitum perducere valeat, merito postulabitur, & obtinebitur dispensatio, quia pietatis est mulieri auxilio destitutæ, ne bonorum jacturam subeat, provide opitulari, Idipsum potiori jure verum erit, cum lis eo matrimonio, & non aliter extingui potest, quia alia tunc accedit caussa, nempe bonum pacis.

Duo hic moventur dubia. Primum est, an dote carere censeatur puella, quæ satis habet boni ut viro paris conditionis nubat, non autem ut nubat consanguineo, vel affini, sed ditiori aut potentiori, qui ejusdem nuptias exoptat? Alterum est, an etiam do-

tem

FIGURA AD DIGNOSCENDUM DIVERSOS CONSANGUINITATIS GRADUS.

				IV. Abavus Abavia.				
			IV. Propatruus Proamita.	III Proavus Proavia.	IV. Proavunculus, Promatertera.			
			III. Patruus magnus, Amita magna.	II. Avus Avia.	III. Avunculus magnus, Matertera magna.	IV. Proavunculorum Filius, & Filia.		
		IV. Propatruorum Filius Filia.	II. Patruus Amita.	I. Pater Mater.	II. Avunculus Matertera.	III. Magnorum Filii.	IV. Proavunculi, aut Materterae Nepotes.	
	IV. Propatruorum Nepotes.	III. Patrui Magni Filii.	I. Frater & Soror Consanguinei.	Persona de qua agitur, sive stipes.	I. Frater, & Soror Uterini.	II. Consobrinus, Consobrina Germani.	III. Magnorum Nepotes, & Sobrini.	IV. Proavunculi Pronepotes.
IV. Propatruorum Pronepotes.	III. Patrui Magni Nepotes, qui Sobrini.	II. Consobrinus Consobrina Germani.		I. Filius Filia.		II. Uterinorum Filii.	III. Avunculi, aut Materterae Nepos.	IV. Magnorum Pronepotes.
IV. Patrui magni Pronepotes.	III. Consobrini, seu Patruelis Filii.	II. Filii Fratris		II. Nepos Neptis.			III. Illorum Nepotes Uterinorum.	IV. Avunculi Pronepos.
IV. Patruelis. Nepotes.	III. Fratris Nepotes.							IV. Uterinorum Pronepotes.
IV. Fratris Pronepotes.								

tem non habere dicenda sit ea, quæ quidem de facto nihil possidet, sed parentes habet divites?

Resp. Ad primum negative. Neque enim ea est Ecclesiæ intentio, ut faveat puellis gradum superiorem ambientibus, sed tantum ut easdem liberet a periculo incontinentiæ, & ab incommodis, quæ inequalia conjugia comitari solent. Ab iis vero liberantur viris nubendo paris conditionis, & fortunæ. Ita Sanchez ib. n. 17. Pontius l. VIII. c. 1. n. 23. Reinffest. to. 4. in append. n. 83. & alii contra Navarr. Ledesmam &c.

Resp. Ad alterum etiam negative cum sanioribus Juris consultis, quos sequitur Pontas V. *Dispense de mariage* cas. 30. Ratio est, quia quæ divites habet parentes, jus habet eosdem compellendi, ut idoneam dotem juxta facultate suas sibi subministrent, prout habetur l. fin. cod. *de dotis promissione*. Hinc Pyrr. Corrad. l. VII. cap. 2. n. 23. *Parum refert*, inquit, *quod juxta præsentem statum nihil habeat illa, quæ jus habet succedendi in bonis parentum, ac eos compellendi ad illam dotandam statim juxta ipsius oratricis qualitatem . . . . quod procedit etiamsi pater ob aliquam caussam recusaret illam dotare . . . unde in hoc casu destinatum habetur pro facto.* Idipsum *docet Fagnanus* in cap. 1. *de magistris* n. 6. *divitiæ Patris*, inquit, *arguunt divitias filii etiam nihil actu habentis*.

Aliter discurrendum erit. 1. Si pater sit quidem dives, sed plures habeat filios, quibus, præsertim masculis, non tantum dare queat, quantum dandum est filiæ, ut hæc juxta statum suum nubat. Ratio est, quia Pater non tenetur puellam ceteris filiis præponere, imo nec id aliquando posset sine injustitia, unde tunc verum est filiam congrua dote carere. 2. Si puella, licet moralem habeat certitudinem consequendæ dotis sive ex testamento sive aliter, aut habere se credat, ita tamen bona nonnisi post tempus moraliter longum potiri debeat. Ratio est; tum quia cum ad ista nullum adhuc jus habeat, & hominis voluntas mutari possit, vere adhuc dicitur pauper, & dotis inops: tum quia cum onera matrimonii statim ac ipsum matrimonium incipiant, statim requiritur dos in re præsens, non autem sufficit futura in spe. Ita ferme Sanchez, Pontius &c. Ex quibus cum prædictis Theologis colliges, quod si, ut sæpe contingit, parentum bona ita se habeant, ut ii, dum vivunt, non possint parte se bonorum privare ad competentem filiæ dotem, necessario filia censebitur dote carere: quia ex bonis aliquando solum adventuris, & quæ hic & nunc a parentibus dari non possunt, actualia matrimonii onera sustineri nequeunt. Consule Sanchez l. VIII. disp. 19. n. 52. & Pyrrhum Cor. l. 7. c. 2. n. 12. qui merito notat incompetentiam dotis caussam esse verificatu admodum difficilem, & circa quam attentione opus est maxima, ut devitentur *fraudes quæ desuber evenire possunt*, cum oratoris executorisque animarum jactura. Addit falli etiam eos, qui dotis incompetentiam cum paupertate confundunt, eamque satis esse credunt, ut oratores *evadant solitam solutionem expensarum in dispensatione requisitarum*. Alias plures caussas distinctim affert Pyrrhus, quæ ad prædictas referri possunt.

Quinta caussa est *bonum pacis*, sive inter Regna, sive etiam privatas inter familias gravibus invicem nimicitiis odiisque sejunctas; aut prope diem disjungendas, instaurandæ, vel confirmandæ. Caussa hæc æquitati consentanea est, inquit S. Th. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 2. quia in id præcipue sollicita esse debet Ecclesia, ut inter Principes, & inter privatos firmet pacem, qua nihil homini in hac vita præstantius. Porro cum de inimicitiis jam existentibus agitur, necesse est eas coram eo, qui ad dispensationem delegitur, in specie, & non in genere solum, *plene & concludenter omnino probari per testes super dictis inimicitiis deponentes; adjecta qualitate & caussa nimicitiarum; hæ enim non præsumuntur cum sint facti*. Ita Pyr. n. 91.

Sexta caussa est *ætas puellæ* annum vigesimumquartum excedentis. Hæc caussa sola non sufficit in gradibus proximioribus, puta in secundo, vel primo & secundo: sufficit tamen in aliis: idque eo magis, quo plus puella recessit ab ætate annorum duodecim, qua nubilis esse cœpit. Ratio est, quia est locus timendi, ne diu hæc marito destituta aut in suum corpus peccet, aut sine parentum consensu nubat. Unde dispensationes hujusmodi facilius conceduntur, ac minor ab Officialibus Romanæ curiæ exigitur compositio, quam in aliis supra expositis caussis, ait idem Pyrrhus. Cum autem in supplicatione præmittatur. *Oratricem hactenus virum paris conditionis, cui nubere posset, non invenisse*, dubitare quis posset, an executor dispensationis inquirere teneatur, num illa sufficientem in inquirendo viro adhibuerit diligentiam. Respondet Pyrrhus n. 93. satis esse, ut puella ætatis excessum probet, nec requiri ut stricte maritum quæsierit: immo præsumendum est morali usam esse diligentia ut virum inveniret; nec id probare tenetur, debet tamen verum id esse a parte rei. Caussa hæc locum non habet in vidua secundas nuptias contrahere volente, inquit cit. Pyrrhus n. 83.

Septima caussa est *periculum vitæ*. Id vero dupliciter contingit. 1. Dum puella commoratur in loco ad littus maris sito, ac propterea continuis piratarum, & infidelium incursionibus obnoxio, unde fit ut neminem nisi consanguineum invenire possit, qui secum in eodem loco commorari velit. 2. Cum quis commisit crimen pœna capitali dignum, quod tamen familia condonare parata est, si hanc, vel illam e consanguineis suis ducere velit. Hæ caussæ justæ sunt; quia æquum est ut cum iis dispensetur, qui sine gravi incommodo Ecclesiæ legibus obsequi nequeant.

Octava caussa, quæ præcipue apud Belgas & Germanos viget, est *periculum seductionis*, cum scilicet oratores cum consanguineis matrimonium inire procurant, ne hæreticos aut hæreseos suspectos ducere cogantur. Hic nulla æquior esse potest caussa, cum matrimonia catholicos inter atque hæreticos, tum ad contrahentes, tum ad prolem comparata sint plena periculi.

Nona caussa est *conservatio bonorum in eadem familia*. Ratio est, quia reipublicæ bonum exigit ut locupletes in ea familia conserventur, & quia ampla unius familiæ bona ad aliam transferri non solent sine magno totius familiæ dispendio, & quin plurimas secum ferant lites, quamobrem caussa hæc ad *bonum pacis* revocatur. Eadem tamen caussa in gradibus propinquioribus; puta in secundo, & in tertio, non admittitur sine maximis favoribus, ait Pyr. Corrad. ib. n. 101.

Decima caussa praecedenti affinis est *illustris conservatio familiae:* & id quoque rationi maxime consentaneum est, cum plurimum reipublicae intersit illustres familias conservare.

Undecima caussa est *excellentia meritorum*. Qui enim de Ecclesia sint bene meriti, sive ob res in bello egregie actas contra Infideles, & Haereticos, sive ob Ecclesiae jurium defensionem, vel alios ob titulos, remunerari debent, ac decet ut favoribus hujusmodi alios etiam Ecclesia ad eadem vel similia praestanda alliciat. Sunt vero haec in Ecclesiam merita ab executoribus gratiae dispensationis verificanda, inquit cit. Pyrrhus.

Duodecima caussa est, cum *oratrix filiis ex alio viro procreatis gravata est*, & orator eorumdem curam suscepturum se spondet. Haec caussa non adeo facile sola admittitur, nisi postquam *orator idonee cavit se dictis filiis alimenta praestaturum*.

Decimatertia caussa est, cum contrahentes ex *certis & rationabilibus* caussis moventur &c. Et haec dispensationum species *sine caussa* vocatur; non quod omni caussa careat, sed quia oratores easdem caussas Pontifici propositas, executori aperire non tenentur; unde nec is earumdem verificationem exigere debet, non obstante clausula, *diligenter informes:* prout Romae indicatum fuit, referente Pyr. Corrad. ibid.

Caussae *infamantes* quinque recensentur a Pyr. Corrado, eaque ad tres deduci possunt.

Prima est, cum Patres ob nimiam in colloquiis & tota agendi ratione familiaritatem, seclusa tamen copula, viciniae scandalum dederunt, adeo ut nisi ambae conjungatur, futurum sit, ut puella neminem inveniat cui nubere possit.

Secunda est, cum partium familiaritas eo usque progressa est, ut prolem habuerint; ita ut non aliter quam mutua partis utriusque conjunctione scandalo inde proorto occurri possit.

Tertia est, cum partes licet consanguineae vel affines matrimonium contraxerunt, nec jam a se invicem sine gravi scandalo, aut dispendio possunt separari. In his autem casibus exprimendum est, an partes impedimentum ante nuptias cognoscerent, an duntaxat cognoverint post contractum matrimonium, an statim ac ejus notitiam habuerunt, ab omni commercio carnali abstinuerint, an eo fine peccaverint, aut nimia usae fuerint familiaritate, ut facilius Apostolicam Sedem flecterent, & optatam dispensationem consequerentur. Sane, ut jam ab an. 1536. annotavit Conc. Coloniense p. 1. cap. 33. graviter errant, qui nulla, vel minus legitima, vel ficta caussa exhibita dispensationem extorquent. Quis hujusmodi deceptores apud Deum, *qui renes & corda scrutatur, omnemque hypocrisim ac fraudem execratur*, securos dixerit? Summopere igitur Rescriptorum Apostolicorum executores examinare, ac scrutari debent, an preces veritate nitantur; cum & id districte mandet R. Pontifex, & de hoc eorum conscientiam expressissimis verbis oneret. Cavere etiam debent, qui dispensationes quaerunt, ne ad eos recurrant Bancarios, qui, ut obviam quamque lucri occasionem arripiant, supplicationes ad arbitrium fingunt, idque iis infezunt, non quod veritati congruat, sed quod consequendae dispensationi necessarium sit.

An consanguinei, qui aliquam ex praedictis habent dispensationi obtinendae caussam, sed praeviam, quem commiserant, incestum non expresserunt in supplicatione, valide contrahant, expendendum in appendice de dispensatione. ✠

V. *Crimen*. Duo crimina praeter raptum irritant Matrimonium. Primum est homicidium, quo duo ex praevia conspiratione, etsi absque praevio adulterio, conjugem alterutrius occidunt, sive per se, sive per alium physice, vel moraliter, consilio, suasione, imperio, ex intentione postea matrimonium inter se ineundi, c. 1. *de conversion. infidel.* vel quo post admissum adulterium interficitur, etsi sine praevia conspiratione, conjux unius ab alterutro adultero, ex intentione contrahendi Matrimonium cum superstite conjuge, licet mortem illam nolente, & ignorante, c. 3. *de eo qui duxit &c.* Nec refert an vir, aut uxor occidatur.

Homicidium vero patratum sine intentione ineundi Matrimonii, vel sine praevia conspiratione, & adulterio, non dirimit Matrimonium, quia jura exprimunt. Idem dic de tentata, sed non perfecta caede, quia requiritur mortis machinatio efficax, & perfecta; cum leges illae sint poenales, ideoque strictae interpretationis.

Secundum est adulterium sic commissum, ut adulteri ante, vel post adulterium, quantum est de se, Matrimonium ineant viva comparte, vel saltem promittant se inituros illa mortua, esp. ult. *de eo qui duxit &c.* Ad hoc autem necesse est, 1. Ut adulterium sit consummatum, & quidem scienter, ut tale ab utroque commissum. 2. Ut promissio facta sit tempore Matrimonii sive ante, sive post adulterium, & ab altero acceptata non tamen, ut sit mutua, nec juxta multos, ut sit sincera, Ratio hujus impedimenti est, ne spe Matrimonii futuri sumatur ansa machinandi mortem conjugis. At valet Matrimonium inter adulteros post mortem conjugis, nisi alteruter ejus necem machinatus fuerit, vel, dum viveret, Matrimonium promiserit. c. 6. *de eo qui duxit &c.*

✠ Ad hoc impedimentum ex crimine adulterii cum matrimonio attentato, vel cum promissione matrimonii contrahendum hae conditiones requiruntur. 1. Ut secundum matrimonium vivente prima uxore consummatum fuerit: si enim vel nunquam praecesserit adulterium, vel nonnisi post legitimae conjugis mortem consummatum fuerit, *quamvis utrique ipsorum pro eo, quod in hoc graviter delinquerint, sit poenitentia injungenda, non est tamen matrimonium, quod adulter post uxoris obitum cum adultera contraxit, dirimendum* c. fin. hoc tit.

Necesse 2. Ut quae contrahit cum adultero, prius ejusdem matrimonium cognoscat, alioqui enim ex bona sua fide excusatur, & cum eo jam soluto potest contrahere si velit, prout definitum est ab Innoc. III. c. *Veniens*, hoc tit. Imo non tantum inter tales verum deinceps matrimonium consistere potest, sed & tenetur verus adulter post suae conjugis mortem eam ducere, quam matrimonii sui nescium cognovit, si ei matrimonium spoponderit, aut cum ipsa de praesenti contraxerit, c. 2. & penult. hoc tit. ubi haec additur ratio: *Quia dignum non est, ut praedictus vir, qui scienter contra canones venerat, lucrum de suo dolo reportet.* Si tamen quae bona fide contraxerat, relicto adulteri conjugio, cum eodem maritaliter vivere

vere perrexit ; jam contractum est hujusmodi impedimentum, ut docet auctor Collat. Andeg. ex c. *si quis uxore*.

Necesse est 3. Ut prius matrimonium validum fuerit, quia ceteroqui deesset adulterium.

Oportet ut adulterium sit utrinque formale ; non enim sufficeret, ut duo proprium suum conjugium scirent, si neuter conjugium alterius cognoscat. Ita Jurisperiti, & Theologi omnes ex c. 1. hoc tit. ubi res clare ab Alexandro III. decisa invenitur. Unde si quis vivente uxore, quam bona fide crederet mortuam, feminæ, quæ vel libera esset, vel libera existimaretur, nuptias sub conditione copulæ spoponderet, nihil contraheret impedimenti.

Adulterium, & promissio debent simul sub eodem matrimonio concurrere. 1. Quia clare colligitur ex c. 1. & fin. hoc tit. 2. quia lex civilis ecclesiastica impedire voluerunt, ne quid contra vitam legitimæ conjugis attentaretur ; atque sola futuri matrimonii promissio, quæ in secundis nuptiis supervenit, non præbet fundamentum sufficiens metuendi uxoricidii ; alioqui hæc promissio ab omni adulterio seclusa pareret impedimentum *criminis*, quod falsum est : aliunde vero adulterium, quod vivente prima uxore commissum est, non satis inducit ad inferendam secundæ uxori mortem : ergo &c.

Promissio sive præcedat, an vero sequatur adulterium perinde est c. final. hoc tit. Verum si promissio etiam acceptata ante adulterium revocetur, impedimentum non contrahitur : quia promissio revocata non magis subsistit, quam si facta non fuisset, secus vero si promissio facta, & acceptata post adulterium revocetur.

Promissio quæ ab altero complice vel expresse vel implicite, ac virtualiter acceptata non fuerit, impedimentum non inducit ; quia promissio sine acceptatione nullius est momenti, sed mera pollicitatio. Hæc autem acceptatio verbis ; aut signis exterioribus manifestari debet ; neque enim sola sufficeret complicis taciturnitas, quia in rebus nocivis taciturnitas non habetur pro consensu.

Nota 1. Promissio sola de ineundo matrimonio post mortem conjugis, irrita est, quia dat occasionem vitæ conjugis insidiandi. Vide *Pontas* hic casu 2.

Nota 2. Ad contrahendum impedimentum ex morte conjugis non requiri, ut utraque pars sit fidelis, unde si mulier Fidelis maritum occidit, ut nubat Gentili ad fidem convertendo, non stabit matrimonium. Ita statuit Cælestinus III. c. 1. *de conversione infidelium*, ubi omnino vetat ne Christianæ quædam mulieres nubant Saracenis, *qui dum in captivitate essent, earumdem viros insidiis & machinationibus ipsarum occiderant*. Ecclesia enim, etsi nihil Gentilibus præcipere potest ; potest tamen aliquid præcipere Christianis, in ordine ad Gentiles, de quo vide Sanchez lib. vii. disp. 78. n. 3. & 4. ubi docet Ethnicum, qui uxorem interfecit, animo ducendi adulteram infidelem, non fieri post susceptum baptisma ad ineundum cum ipsa matrimonium inhabilem. Cujus rei hæc est ratio, quod cum uterque infidelis esset, neuter Ecclesiæ legibus constringi potuit, neuter proinde impedimentum contraxisse censendus est. ✠

VI. *Disparitas cultus seu religionis*. Hæc irritat Matrimonium inter personam baptizatam, & non baptizatam. Idque solo jure Ecclesiastico per universalem, & antiquissimam consuetudinem vim legis habentem, non tamen ante sextum sæculum inducto. Unde S. Monica, teste S. August. l. ix. Confess. c. ix. nupsit viro infideli ; & Sancta Clotildis Clodoveo Regi nondum baptizato. De Matrimonio Hebræorum, & infidelium in infidelitate contracto, vide *Notam* adjectam qu. viii. c. 11.

At valet Matrimonium personæ Catholicæ cum hæretica, vel cum apostata baptizato, cum nullo jure irritetur, licet sit prohibitum jure ecclesiastico, imo & naturali, si sit morale periculum subversionis. Secluso tamen periculo, & positis certis conditionibus, secundum communem sententiam, licitum est ex dispensatione Papæ, & reipsa hanc Urbanus VIII. ob communem religionis utilitatem concessit Henricæ Borboniæ, ut nuberet Carolo Anglorum Regi Hæretico.

✠ De Matrimonio personæ Catholicæ cum Hæretica, vide lib. vi. c. 5. ejusdem Tractatus de Synodo Diœcesana, ex quo sequentia referimus ; *In Divinis*, inquit, *cum Hæreticis communicant Catholici, qui cum iisdem sese Matrimonio jungere non dubitant : Etenim cum Matrimonium unum sit ex septem Ecclesiæ Sacramentis a Christo Domino institutis, idem est Matrimonium cum Hæretico contrahere, ac unum, idemque Sacramentum, una cum eodem, vel conficere, si nimirum ipsimet contrahentes sint talis Sacramenti Ministri, quod magis communiter opinantur Scholastici, vel saltem percipere, si scilicet, quod alii, præsertim ex recentioribus Theologis, autumant, illius Minister sit solus Sacerdos : utrumque autem, & illicitum, & sacrilegum esse, nemo dubitat : Quare Ecclesia iisdem fere legibus, quibus Christianis interdixit, ne connubia ineant cum Infidelibus, Catholicos pariter a sacrilegis nuptiis cum Hæreticis contrahendis deterruit*. *Concilium Laodicenum* can. 10. (tom. 1. collect. Hard. col. 784.) *ait* „ Quod non oporteat indifferenter ecclesiasticos fœdere nuptiarum Hæreticis suos filios filiasque conjungere ; " *Agathense* can. 67. *relato a Gratiano XXVIII.* qu. 1. tom. xvi. : „ Non oportet cum Hæreticis miscere connubia, & vel filios, vel filias dare, sed potius accipere, si tamen profiteantur Christianos futuros esse se, & Catholicos. „ *Concilium Chalcedonense* can. 14. *Lectoribus, & Cantoribus, inter inferioris Clericos interdicit* : „ Hæretico vel Pagano, vel Judæo se conjungere, nisi forte promittat se ad orthodoxam Fidem persona orthodoxa copulanda transferre : „ *Hasce vero sanctiones roboravit Bonifacius VIII.* in cap. Decrevit, de Hæreticis in 6. *ubi dote privandam statuit mulierem, quæ scienter viro hæretico nupserit. Ita igitur in provinciis, in quibus ejusmodi conjugia, non sine Sacrorum Canonum contemptu, passim celebrantur, debet Episcopus, in sua præsertim Synodo, ab illis in propriarum animarum perniciem contrahendis catholicos absterrere, quod Nos faciendum edoximus* in nostra Constit. 34. cap. 3. nostri Bullar. tom. 1. *Præcipua quoque Episcopalis muneris partes erunt, maxima Catholicis denuntiare pericula, quæ tam ipsis, quam nascituræ soboli, ex præfatis imminent nuptiis, quæ propterea cohonestari nequeunt*,

obtentu solius consuetudinis (verius corruptelam dicerent) nisi ea amoveantur pericula, quod tamen vix evenire posse, recte notant Layman. Theol. Moral. lib. V. tract. 10. part. 1. c. 14. n. 2. *Pirbing.* ad tit. de sponsal. & Matrim. n. 166. *Reinfestuel* ibid. n. 360. *Engel.* ad tit. de Matrim. contract. contra interdict. Eccles. §. 1. n. 2. *Gobat* Theol. experim. tract. 9. c. 22. n. 216. *Nicolaus Serrarius in opusc.* de Catholicorum cum Hæreticis Matrimoniis, *Van Espen.* J. E. part. 2. tit. 13. cap. 9. n. 10. *aliisque passim.*

4. *Curam insuper idem subibit Episcopus ritus nuptiarum quæ a Catholicis celebrantur in locis Hæretico Principi subjectis; ut enim legibus pareant ab eodem Principe latis, pœnasque evadant transgressoribus inflictas, coguntur alicubi Catholici, Matrimonium inter se contracturi; Acatholicum Ministellum adire, suumque in conjugium consensum coram eo præstare; dubitatur autem an id sine piaculo fieri queat. Certum utique est, ita initum Matrimonium viribus carere, si inibi publicatum fuerit Tridentini decretum* c. 1. sess. 24. de reform. Matrim. *nec consentientes, veros conjuges fieri, nisi, sive antea, sive postea, juxta præscriptam a Tridentino normam, Matrimonium celebraverint, coram alterutrius contrahentium legitimo Parocho, aliove Sacerdote, Parochi vices gerente, & duobus testibus: sed difficultas tantum est, an postquam Tridentini sanctioni sunt obsequuti, aut ad eidem postea obsequendum sunt parati, licite possint etiam legibus Patriæ obtemperare, & coram Heterodoxo Ministello se sistere. Negat Lessius* in auct. col. 24. V. Hæreticorum conversatio, *ejusque opinio verissima esset, si Hæreticus Ministellus adhiberetur tamquam persona sacra, quæ sacram cæremoniam intenderet exercere, ac per eam sanctitatem tribuere contractui Matrimoniali; tunc siquidem viderentur Catholici eum agnoscere tamquam legitimum Christi Ministrum, ritumque hæreticum approbare, & profiteri. Verum, cum plerumque res aliter se habeat, illeque Catholicorum Matrimoniis solum assistat, tanquam Minister mere politicus, neque virtute verborum, quibus conjugibus bene apprecatur, ullam credat sanctitatem accedere eorum conjugio, quod Sacramentum esse, nostri temporis Hæretici communiter inficiantur, rectius idcirco se eidem sistentes Catholicos, ut Patriæ legibus morem gerant, graviaque evitent incommoda, quæ secus sibi immiderent, a culpa excusant Joannes Verruys* in suo Pastorali tr. 13. art. 7. *Arsdekin* Theolog. tripartita tom. 2. part. 2. tract. 4. de Matrim. cap. 8. §. 2. n. 17. *La Croix* lib. 6. part. 3. de Matrim. n. 775. *Pietro* quæst. Theolog. part. 6. pag. 448. *In hac quoque sententia fuit Sac. Cong. Sancti Officii, quæ hanc quæstionem diligenter, uti solet, examinavit, & die 29. Novemb. anni 1672. in eum, qui sequitur modum, definivit:* „ Catholici qui Matrimonio juncti sunt coram Parocho, & testibus Catholicis, in pluribus locis (ita invaluit consuetudo) solent coram Ministro Hæretico, seu Protestante rursus conjungi ad evitanda gravia damna; neque potest consuetudo hæc a Clero corrigi. Peccant ne? Et quo peccato Catholici, sic denuo conjuncti coram Ministro Hæretico? Et quomodo se gerere debeat erga illos Ordinarius loci? Sac. Congreg. respondit: Quatenus Minister assistat Matrimoniis Catholicorum, uti Minister politicus, non peccare contrahentes. Si vero assistat, ut Minister addictus sacris, non licere, & tunc contrahentes peccare mortaliter, & esse monendos. “

5. *Huic Sacræ Congregationis sententiæ nostram Nos auctoritatem adjecimus*, in nostra Constit. 89. §. 10. nostri Bullar. tom. 1. *ubi Fidelibus degentibus in regno Serviæ, finitimisque regionibus, interdiximus, ne, Matrimonio inter se, catholico ritu, celebrato, illud renovare præsumant coram* Caddì, *nostram tamen interdictionem hac temperavimus limitatione, nisi scilicet nuptiarum cæremonia explenda, coram* Caddì, *actus sit mere civilis, nullamque contineat Mahumetis invocationem, aliudve superstitionis genus includat. Hujusmodi decreta in unum collecta, & disertius explicata juste ac sancte, præcipuum locum occupabunt in Synodo, si quæ fiat ab Antistite, seu Vicario Apostolico cui concredita sit cura Fidelium, loca incolentium Hæretico Principi subjecta; quinimmo oportebit eidem Synodo adjungere instructionem, qua soleriter edoceantur Fideles prædictam civilem cæremoniam, coram Hæretico Ministello explendam, vires, & firmitatem non tribuere conjugiis Catholicorum, quibus propterea abstinendum erit ab omni conjugali consuetudine, nisi suas nuptias coram Ministro Catholico, & duobus testibus rite celebraverint. Inepte autem similes instructiones intruderentur in Synodum Diœcesis ab Hæreticorum regionibus quam longe dissitæ.* ✠

VII. *Vis*, si injuste inferatur, pœnis, vexationibus, minis, quæ metum gravem incutiant ad consensum extorquendum. Nam metus gravis injuste a quovis etiam alio tertio incussus ad extorquendum consensum, irritat Matrimonium, cap. 14. 15. & 18. *de sponsal.* Sufficit metus mali gravis probabiliter imminentis, sive illud sit grave absolute, & in se, sive tantum respective ad timentem; æque enim notabiliter tollit injuste voluntarium perfectum. Ratio impedimenti est, quia si esset validum, cum natura sua sit indissolubile, injuria nunquam posset tolli, nec pars innocens in priorem statum restitui, & inde gravissima incommoda sequerentur: nam Matrimonia coacta infelices habere solent exitus, cum non fundentur in mutuo amore. Præterea fidelium Matrimonium significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, quæ fundatur in amore libero ac voluntario non in coactione.

Dixi 1. *Metus gravi:* nam levis metus etsi injustus, non irritat ex c. 6. *de sponsal* quia non notabiliter minuit libertatem; & facile contemni potuit. 2. *Injuste:* nam si metus sit juste incussus ab homine, valet Matrimonium, ex c. 10. *de sponsal*, & cap. 2. *de adult.* quia fuit sufficienter voluntarium in suo principio, & nulla intervenit injuria. Sic valet ex metu justæ excommunicationis, vel pœnæ a judice intentatæ contractum. Unde qui contraxit sponsalia, compelli potest metu censuræ ad Matrimonium. cap. cit. Imo valet etiamsi metus juste incutiatur a privato homine, ut si stupratori filiæ suæ minas pater intentet, se eum apud judicem delaturum, nisi eam ducat. Nam qui juste procedit, non dicitur vim inferre; secus, si minetur se eum occisurum. 3. *Ad*

ex-

extorquendam consensum: nam si metus injuste incutiatur ob alium finem, v. gr. vindictam, ut si quis ad placandum inimicum necem minantem ducat ejus filiam, vel si injuste detentus in carcere ob aliam caussam, ut eo se liberet, ducat filiam judicis, vel custodis, valet Matrimonium. Quia ille metus, ut supponitur, non est per se directe caussa Matrimonii, sed tantum occasio; nam ille sponte tale medium evadendi eligit. 4. *A quovis alio &c.* Nam si metus ortus sit a caussa naturali, vel sponte susceptus v. gr. ex metu naufragii, seu mortis instantis, valet Matrimonium: quia tunc sine alterius injuria, & a nullo alio nisi a se ipso compellitur ad contrahendum. *Vide dicta de metu in Contract.*

✠ Quæst. I. *An preces importunæ, ac sæpius repetitæ metum justum incutiant, qui sufficiens sit ad infirmandum Matrimonium.*

Resp. Affirmative, si cum iis juncta sit reverentia personæ rogantis, & instantia, seu metus reverentialis, adeoque duæ impulsiones concurrant; videlicet hominis auctoritas, & precum importunitas. Exemplum est: Si Princeps, cui reverentia debetur, non semel sed sæpe instanter roget, aut jubeat Matrimonium, cui, spectatis personarum circumstantiis, difficillimum sit tam moleste instanti contradicere, uti notavit Sanchez lib. 4. disp. 7. Coninck disp. 28. dub. v. Lessius lib. 11. c. 17. n. 25.

Quæst. II. *An Matrimonium ex gravi metu initum, subsequenti copula vel cohabitatione ratificetur.*

Resp. 1. Si post Matrimonium ex metu gravi injuste illato contractum, habeatur copula sponte & affectu maritali, idest animo vivendi conjugaliter, omnino validatur Matrimonium. Ita D. Tho. in 4. dist. 29. qu. unic. art. 3. D. Bonav. ibid. qu. 2. n. 13. D. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 7. & alii quos refert & sequitur Sanchez lib. iv. disp. 18. n. 1. Ratio est 1. quia ad valorem Matrimonii hujus solum requirebatur consensus personæ, quæ metum passa erat, cum præcesserit & virtualiter perseveret consensus illius, qui metum incussit; sed qui copulam maritali affectu habet, consensum suum præstare incipit. 2. quia cap. 4. *De his qui accusare*, sic habet summarium: *Invita desponsata, sponte cognita contra Matrimonium non auditur.*

2. Si copula non sponte, ac libere, sed ex gravi metu subsequitur, lethaliter peccant ambo contrahentes, nec vires sumit Matrimonium. Peccant quidem, quia actum pure fornicarium exercent. Fornicatio autem etiam gravi extorta metu, non desinit esse peccatum. Neque hinc ratificatur Matrimonium, quia si positivus consensus metu gravi extortus non sufficit ad valorem Matrimonii, multo minus valebit tacitus consensus, qui per copulam habetur, si pari extorqueatur metu.

3. Matrimonium ratione metus invalidum, validatur per spontaneam cohabitationem, etiam sine copula, ex cap. 21. *de sponsal.* & unanimi Canonistarum doctrina: quia cohabitatio spontanea, est signum sufficiens novi consensus, qui solum ad Matrimonii valorem desiderabatur. Ut autem per cohabitationem ratificetur prius Matrimonium, quatuor requiruntur conditiones. Prima est, ut cohabitatio sit spontanea. Ratio est quia cohabitatio etiam longo tempore perseverans, si coacta sit, liberi consensus judicium esse non potest. Porro cohabitatio censetur spontanea; cum eo usque sublata est incussi timoris caussa, ut metum passus, vel fugere vel commode reclamare potuerit. Non enim sufficit, ut desinat metus caussa, nisi etiam cessent ea, quæ impediunt ne is, cui incussus est timor, reclamet. Unde consultus in simili materia Navarrus respondit, Monialem patris timore professam, uno post ejus obitum anno reclamare potuisse, quia per illud tempus impedierat communitas ne reclamaret.

Secunda est, ut habitatio, a copula sejuncta, sit diuturna, vel potius, ut sufficienter duraverit, quod quidem, ut & alia in quibus nihil a lege definitum est, discutiendum relinquitur arbitrio Judicis, qui in dubio fugiendi opportunitatem, habitationisque moram perpendet. Quod si constet de habitatione spontanea, sufficiet momentanea habitatio, quæ semper in foro externo præsumitur, cum illico & incontinenti, utique non mathematice, sed moraliter loquendo, non fugit quæ fugiendi opportunitatem habuit. Aliud est de foro conscientiæ, in quo etiam post ablatam omnem metuendi caussam, nulla habitatio Matrimonium ratificabit, si defuerit animus ratificandi, ut bene docet Sanchez lib. iv. disp. 18. nu. 6.

Tertia conditio, ut Matrimonium per cohabitationem aut copulam ratificetur, est, ut pars metum passa sciat illud nullum fuisse, & invalidum: si enim ex errore quo existimabant validum fuisse Matrimonium, cohabitet aut copulam habeat, nunquam ratificabitur prius Matrimonium, ut docent Navarrus c. 22. n. 76. Sylvester V. *Matrimonium* qu. 10. Pirhing. in tit. *de sponsal.* n. 213. & alii, quos inter late discurrit Sanchez l. 11. & disp. 36. nu. 3. Ratio est, quia nihil tam contrarium est consensui, quam error: atqui cum pars metum passa vel cohabitat, vel alteri copulatur, qui existimat se eidem legitimo Matrimonio conjunctum esse, revera operatur ex errore, qui quidem ad errorem personæ reducitur, cum putet se consentire in eam, quæ sua sit, & quæ tamen sua non est. Imo major is esse videtur error facti quam personæ, cum integræ contractus substantiæ ignorantiam importet: unde fit ut pars sic contrahens ita nesciat id quod facit, ut sæpius, si sciret, non esset factura. Quinquam etsi sic affecta esset, ut si Matrimonii præcedentis invaliditatem compertam haberet, illud vel copula vel cohabitatione ratum facere vellet, haud tamen propter errorem ratificaretur, sicut a simili non valet Matrimonium liberæ cum servo, etsi hæc eidem, cognita ejus servitute, nihilominus nuptura fuisset, ergo. 2. quia invalide professus nihil agit, cum ex errore professionem suam valere existimans, eamdem renovat, & sic denuo profitetur, quia posterior consensus non majorem habet vim, quam prior, cui innititur; ergo idem a pari dicendum in præsenti casu, cum Matrimonium summam exigat libertatem.

Quarta demum conditio, ut adhuc perseveret consensus partis quæ metum incussit. Ratio est quia ad Matrimonii valorem requiritur ut pars utraque consensum simul apponat, si non physica simultate, at saltem morali; hoc autem deest, cum altera pars consensum retractat; hinc enim efficitur, ut unius solum partis consensio interveniat; ergo. ✠

VIII.

VIII. *Ordo Sacer*, nempe Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium, ob annexum votum sollemne castitatis, & Legem Ecclesiasticam, c. 1. *de Cleric. conjug.* & ex Concil. gener. Later. I. c. 21. & Later. II. c. 7. & Trid. sess. 24 c. 9.

✠ Ordo sacer impedimentum est ex lege Ecclesiæ constitutum. In Latina Ecclesia est omnino certum nullum atque irritum reddere Matrimonium deinceps contractum: in Orientali vero non est ita compertum, cum nondum sit Ecclesiæ definitione declaratum, Canones, qui Orientalibus Matrimonium post Diaconatum inire prohibent, dirimens impedimentum stabilire. At sacræ Urbis Congregationes Matrimonia hujusmodi irrita semper decreverunt. *Vide* Ap. *ad Tract. de Ord.*

IX. *Ligamen* est vinculum prioris conjugii sive rati tantum, sive consummati, quo durante, secundum jure divino est invalidum: nam in lege nova polygamia nec licita nec valida est. Hinc conjux non potest aliud Matrimonium inire, nisi habeat certitudinem moralem de morte comparis: c. 2. *de secund. nupt.* ibi: *Nullus ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet quod ab hac vita migravit conjux ejus.* Alioqui enim exponeret se periculo mœchandi.

Quod si post contractas bona fide secundas nuptias dubitet de morte prioris conjugis, tenetur quam primum diligenter inquirere veritatem, & interim abstinere a petendo debito, non tamen a reddendo; nam petendo exponeret se periculo fornicandi, & negando inferret injuriam possessori bonæ fidei. Si vero de prioris conjugis vita constiterit, tenetur posteriorem statim relinquere, & ad priorem reverti, ex eod. cap. nam subsistit prius Matrimonium, & posterius invalidum est.

Si vero uterque mala seu dubia fide processit, neutri licet petere, & reddere debitum: quia neutri est possessio juris pro petendo debito; nam possessio juris inchoari nequit cum mala vel dubia fide. Si autem unus tantum cum dubio contraxit, hic non potest petere debitum, etsi debeat reddere: nam contraxit mala fide, & sine judicio prudenti de morte conjugis.

Porro sola absentia multorum annorum, nec sola fama fundat certitudinem moralem sufficientem. Sed requiritur testimonium authenticum mortis conjugis approbatum ab Ordinario, sine cujus licentia Parochi non debent tunc agere. Quod si desit testimonium authenticum conjugis jam diu absentis, necesse est ut hanc testentur homines fide digni.

X. *Honestas*, seu justitia publicæ honestatis, est quædam affinitas, seu propinquitas personarum jure civili, & Canonico inducta, proveniens vel ex sponsalibus validis & absolutis, vel ex Matrimonio rato non consummato ob publicam morum honestatem. Si ex sponsalibus oriatur, Matrimonium irritat solum inter sponsum, & consanguineam sponsæ in primo gradu, & vicissim, ex Conc. Trid. sess. 24. c. 3. Idque etiam si sponsalia postea fuerint juste dissoluta, c. *Si quis* 27. qu. 2. etiam mutuo consensu ex c. 5. *de desponsat. impub.* Nam hoc impedimentum non a contrahentium voluntate pendet, sed ab Ecclesiæ, quæ illud constituit, instituto, & quæ vult illud esse perpetuum, eo quod non deceat Matrimonium contrahi inter personas, quæ sibi factæ sunt propinquæ per sponsalia. Si ex Matrimonio rato oriatur, irritat usque ad quartum gradum consanguinitatis inclusive, ut declaravit S. Pius V. in Bulla 62. asserens Conc. Trid. circa hoc nihil innovasse.

✠ Ut impedimentum honestatis præstent sponsalia, necesse est, ut certas habeant conditiones.

1. Debent esse valida ex Trid. sess. 24. c. 3. *Justitiæ publicæ honestatis impedimentum, ubi sponsalia quacumque ratione valida non erant, S. Synodus prorsus tollit; ubi autem valida fuerint primum gradum non excedant*: unde si impotens voto sollemni, vel ordine sacro ligatus, aut alio quocumque impedimento dirimente constrictus sponsalia celebret cum muliere, poterit hac detecta rei veritate ejusdem consanguineis nubere, quia sponsalia irrita pro nihilo hodie reputantur: aliud erat secundum jus antiquum: tunc enim *ex sponsalibus, quacumque ratione essent nulla, dummodo non essent nulla ex defectu consensus, oriebatur efficax ad impediendum, & dirimendum sequentia sponsalia, vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissolvendum, impedimentum*, c. unic. *de sponsal. &c.* in 6.

Ex tradita doctrina solvuntur hi casus. 1. Si Titius ante sponsalia cum Clotide contracta, ejusdem Clotidis sororem cognovisset, posset utique cum ea Clotidis sorore contrahere Matrimonium, quia sponsalia cum Clotide nulla, & invalida fuerunt ob affinitatem exortam ex prævia copula cum Clotidis sorore: non posset vero ob eamdem affinitatem cum Clotide ipsa contrahere.

2. Si Cajus absolute sponsalia contraxerit cum Bertha, & postea carnaliter copuletur cum ejus sorore Sempronia, neutram in uxorem accipere potest; non Bertham ob impedimentum affinitatis consurgens ex copula, quam habuit cum sorore ejus; non Semproniam ob impedimentum publicæ honestatis, ortum ex sponsalibus jure, & absolute contractis cum Bertha.

3. Quæres. *Si sponsalia filiorum familias clam patre facta censeantur valida, ex iis induceretur ne impedimentum publicæ honestatis?*

Resp. Nasci quidem exinde impedimentum publicæ honestatis: verum non inde sequi, sponsalia illa fuisse valida. Quod totum quale sit, breviter sic accipe ex cap. V. præcitatæ dissertationis *de sponsalibus & matrimoniis, quæ &c.* doctissimo adnotatore in *Mantissa de sponsal. filior.* ex jure civili §. 2. num. 23. Jure antiquo Honestas etiam ex irritis sponsalibus inducebatur. Id quidem sustulit Trid. Synodus, vetans ex sponsalibus undecumque invalidis id impedimentum inferri: sed tamen Trid. Sanctio intelligenda est de initio irritis: nam ex initio validis sponsalibus, sed postea ob dissensum, mortem, fornicationem, notabilem sponsi unius mutationem evadentibus invalidis, oritur optime illud impedimentum: de quibus omnibus vide Fagnanum in cap. *ad audientiam de sponsal.* n. 27. ubi & Decretum Cong. Cardinalium super ea re, idque a Papa comprobatum affert.

Venio nunc ad sponsalia, maxime indigna, inscio aut dissentiente patre facta. Ea quidem ex multorum sententia ab initio fuere valida, etsi postea ob offensiones, quæ prævidentur, irrita fiunt, h. e. mi-

nime

nime obligatoria. Hæc opinio quum haud paucos patronos præferat, satis habet virium, ut ex dictis sponsalibus inducatur impedimentum: Nam in iis quæ substantiam Sacramenti tangunt (cujusmodi sunt omnia impedimenta dirimentia) tutior insistenda est via. Etenim etsi secundum meam sententiam illa ab incunabulis invalida erant, id tamen negatur ab aliis. Quid restat igitur, nisi ut in praxi ita geratur negotium, tamquam si revera id impedimentum oriatur, cujus ceteroqui venia, ubi opus fuerit, facillime impetratur. Deinde etiam secundum nostram sententiam adhuc inferri id impedimentum necesse est. Dixi enim invalida initio esse sponsalia, si juste pater dissentiat; ac valida (intrinsecus inquam valida) etsi donec id probetur, ea in foro tamquam in suspensu habebuntur, si injuste: Atqui totum hoc (juste ne an injuste est in judicio disceptandum: quod judicium utpote ex pluribus juris, factique circumstantiis pendens, non est expeditissimum. Ad hæc autem & Judex falli ut homo potest. Itaque quum non expediat Sacramenti valorem in discrimine adducere, ad eam se praxim conformare omnes debent, quæ tutior est, ac impedimentum honestatis ex his sponsalibus oriturum agnoscere; ac si sit dispensationi locus, eam minime negligere. Atque ea est hujus difficultatis enodatio.

2. Ut sponsalia impedimentum dirimens pariant, debent esse certa, idest cum persona quadam singulari contracta; unde si quis det fidem de ducenda una ex filiabus Titii, nulla ex iis designata, non nascetur prædictum impedimentum; ita omnes ex c. unic. *de sponsal.* in 6. Adde quod sponsalia hujusmodi irrita esse multi contendant cum Sanchez lib. 1. disp. 16.

3. Debent esse *absoluta*, unde qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxit, *si postmodum ante conditionis eventum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsenti, cum secunda remanere debebit*. Ita Bonifacius VIII. ex cit. cap. unic. *de sponsal.* in 6. Si quis vero post contracta conditionate sponsalia de futuro cum Bertha, nova de futuro sponsalia, etiam absolute, cum ejus sorore contrahat, debebit Bertham ducere, non ejus sororem. Posteriora enim sponsalia non possunt inducere obligationem agendi illicite; illicite autem contraheretur matrimonium cum sorore Berthæ, quia priora sponsalia obligant ad expectandum conditionis eventum, ante quem non potest sponsus remanere sub conditione promissam tradere alteri. Valeret tamen matrimonium cum Berthæ sorore contractum: quia ex citato Bonifacii VIII. textu, sponsalia sub conditione inita, tunc solum publicæ honestatis impedimentum inducunt, cum purificata conditione e conditionata fiunt absoluta.

Atque hic obiter notandum nos loqui de conditione, & contingenter, & honeste futura; quia si conditio vel sit de præsenti, vel de eventu necessario, jam habetur absoluta; si vero sit de re turpi, aut impossibili, habetur pro non adjecta. De quo vide Sanchez disp. 62. lib. VIII.

Notandum 2. Impedimentum honestatis publicæ esse perpetuum, unde si sponsa, vel moriatur, vel ingrediatur Religionem, non poterit sponsus cum ejus consanguineis contrahere sine dispensatione. Idem est, si sponsalia mutuo partium consensu vel Officialis sententia dissolvantur. Ratio est, tum quia sponsalia hæc antequam dissolverentur valida erant, & ex validis semel sponsalibus oritur perpetuum honestatis impedimentum; tum quia id a Sacra Congregatione definitum est, cujus judicio inhærendum esse declaravit Alexander VII. anno 1658. ut testatur Fagnan. in cap. *ad Audientiam* n. 29. *de sponsal.* Et tunc debet orator in supplicatione exponere sponsalia, vel morte unius partis, vel ex mutuo partium consensu dissoluta esse, his similibusve verbis, *sed quia alias dictus orator sponsalia de futuro cum oratricis sorore ad præsens defuncta, vel Religionem ingressa &c. contraxit, qua quidem oratricis soror ab eodem oratore intacta & in nullo penitus attentata, ab humanis decessit &c.* Quæ formula ideo apponitur ut intelligat Pontifex impedimentum non oriri e matrimonio rato, etiam non consummato, quod fortius, & dispensatu difficilis vinculum parit. Ita Pyrr. Corrad. lib. VIII. disp. cap. 7. n. 23. pag. mihi 364.

Honestatis impedimentum non solum oritur ex sponsalibus, verum etiam ex matrimonio *rato & non consummato*. Idque, præterquam expresse definitum est c. 4. & 8. *de sponsal.* patet argumento a minori ad majus. Si enim sponsalia mera, quæ sunt via ad matrimonium, inducunt impedimentum honestatis publicæ, multo magis illud inducet matrimonium ipsum quamvis non consummatum. Circa hoc quædam notanda, & quidem.

Nota 1. Impedimentum e matrimonio rato latius extendi, quam quod oritur e puris sponsalibus: hoc enim, ut diximus, intra primum lineæ rectæ, vel collateralis gradum sistit; illud vero ad quartum usque lineæ utriusque gradum operatur; prout declaravit S. Pius V. in cit. Bulla *ad Romanum* data anno 1568. quam refert Pyrr. Corradus lib. VIII. cap. 7. n. 6.

Nota 2. Quod licet ex sponsalibus invalidis non exurgit impedimentum publicæ honestatis, exurgit tamen e quocumque matrimonio invalido, modo invalidum non sit ex defectu consensus, quod definit Bonif. VIII. in cap. unic. *de sponsal.* in 6. qui nullo posteriori jure derogatum est, ut bene probat Fagn. in c. *ad Audientiam de sponsal.*

Nota 3. Matrimonium irritum ob impedimentum publicæ honestatis non parit aliud honestatis impedimentum in præjudicium priorum sponsalium; hinc matrimonium contractum cum sorore, matre, vel filia sponsæ non habet vim quasi reciprocam dissolvendi præcedentia sponsalia, cap. unic. *de spons.* in 6.

Dixi in præjudicio *priorum sponsalium*: nam ut bene advertit Sanchez disp. 68. n. 24. quando priori sorori data est fides, & postea cum posteriori initum est matrimonium absque consummatione, inducit impedimentum ad contrahendum valide matrimonium cum quacumque intra quartum gradum consanguinea hujus posterioris, dempta illa cui fides data est; quia ex matrimonio irrito perseverat nunc impedimentum usque ad quartum gradum, & solum textus disponit non oriri impedimentum ad præcedentia sponsalia dissolvenda cap. unic. *de sponsal.* in 6. Ex sponsali-

bus

possunt. Qua itidem de causa Titius etsi Berthæ consanguineas ducere non possit, ejus tamen affines, ver. gr. uxorem fratris Berthæ defuncti post Berthæ mortem ducere poterit. Sanchez lib. 7. disp. 67. n. 2. &c.

Ut autem cognoscatur quoto in gradu duæ personæ sibi sunt affines, animadverti debet in affinitate sicut & in consanguinitate, distingui stipitem, lineas, & gradus; stipes sunt duæ personæ quæ se carnaliter cognoverunt, quæque cum una caro efficiantur, non vocantur affines, sed principium affinitatis, sicut pater & mater sunt principium consanguinitatis.

Linea est ordo, seu series personarum, quæ sibi sunt affines: & hæc itidem sicut in consanguinitate duplex est, recta scilicet, & transversa. Affines in linea recta ii sunt, qui in eadem linea consanguinei sunt uni e personis, quæ copulam habuerunt; affines vero in linea transversa, ii consequenter sunt, qui in linea transversa iisdem personis consanguinei sunt. Unde mihi Titio, qui Bertham duxi, affinis est in primo ascendentium gradu ejusdem Berthæ filia, quam ex alio matrimonio susceperit. In linea vero transversa affines mihi sunt, tum soror Berthæ, ejusdem sororis filiæ, tum & aliæ ejus consanguineæ. His positis, dicendum est, personam quamlibet in eo gradu esse affinem ei qui copulam habuit cum consanguinea sua, in quo ipsa huic isti consanguinea est. Hinc quia duxi Bertham, affinis sum in primo gradu matri filiæ, & sorori ejus, quia mater, filia, & soror Berthæ, eidem in primo gradu consanguineæ sunt: in secundo autem gradu affinis sum filiæ sororis ejus, item & ipsius consobrinæ; in tertio sobrinæ &c.

Affinitas oritur ex copula carnali, idest tam ex illicita, quæ habetur per fornicationem, adulterium, incestum, aut sacrilegium, quam ex licita, quæ habetur ex legitimo matrimonii usu: cum hoc tamen discrimine, quod affinitas ex copula legitima proficiscens dirimat matrimonium usque ad gradum quartum inclusive; quæ vero ex illicita quavis fornicatione oritur, idem non dirimat ultra secundum inclusive: unde qui fornicatie puellam cognovit, consanguineam ejus in tertio gradu ducere valide potest, imo & licite, si nihil aliud obsit, prout declaravit S. Pius V. Bulla sua 62. quam videris apud Corradum lib. 7. c. 1.

Ceterum sicut in consanguinitate gradus mixtus ex primo & quinto, non inducit impedimentum: sic nec inducit in affinitate orta ex copula licita. Qua etiam de causa affinitas ex copula illicita non operatur in primo & tertio gradu: quia scilicet in hisce materiis, gradus alias prohibitus non computatur, cum dicit ordinem ad gradum minime prohibitum.

Nihil autem interest, an persona copulæ consenserit, an non: unde affinitatem parit copula habita cum dormiente, coacta, ignorante, insana, ebria, quia hæc ad generationem sufficiens est; secus si haberetur cum mortua. Ita omnes. Ratio est, quia etiam per talem copulam vir & femina efficiuntur una caro, unum corpus.

Affinitas Matrimonio jam contracto superveniens; ut si Titius cum uxoris suæ sorore, vel nepte incestum commiserit, Matrimonium non dissolvit, quod ubi legitime consummatum est, sola morte dissolvitur. Sed hunc parit effectum, ut *qui peccavit cum uxoris sua consanguinea in primo vel secundo gradu*, licet eidem uxori quæ jure suo privari non meruit, debitum reddere teneatur, non tamen illud exigere possit, nisi obtenta ab Episcopo dispensatione.

Dixi, *qui peccavit cum uxoris sua consanguinea in primo vel secundo gradu*: Si enim in tertio, aut quarto gradu peccaverit, non videtur Matrimonii usus impedrri. Quia ut copula illicita non operatur ultra secundum gradum, quoad Matrimonii invaliditatem: sic nec ultra eumdem gradum operatur, quoad privationem juris conjugalis. Ita Pontas V. *Devoir* &c. cas. 21. & alii. Quod si uterque conjux cum alterius consanguineis commercium habuerit, vel alter de alterius consensu, neuter jam servat jus exigendi debiti, quia leges jus illud parti solum innocenti relinquunt, & in hoc casu neutra pars est innocens.

Nec obest quod mulier, quæ corporis sui usum affinibus suis concedit, rea magis videatur quam vir suus in eodem casu. Etsi enim id utcumque verum est, quia plus inesse debet pudoris mulier, quam viro; certe tamen ex unanimi pene Theologorum & Canonistarum sensu par est utriusque sponsi conditio, nec minorem vir uxori fidem debet, quam uxor decet viro.

Si tamen, sit Bonac. q. 3. punct. 11. uterque conjux ea dolosa intentione cum affinibus suis commercium haberet, ut conjugem alteram debito defraudaret; teneretur debitum alteri petenti reddere: quia cum nemini fraus sua patrocinari possit, nemo quoque immunitatem a tali onere acquirere potest: & id colligitur ex c. 2. *de cognat. Spirit.*

Ceterum solus ille incestus privat jure petendi debiti, qui formalis fuerit, non autem qui mere materialis & inculpatus: unde si quis, ut ferme Jacob, ratus se ad uxorem suam accedere, ad ejus sororem accesserit, non privatur suo jure; immunis est enim ab incestu, licet non desinat contrahere affinitatem. Idem dicendum de muliere, si per vim ab affine suo fuerit oppressa; secus si libidini ejus, ex gravi mortis metu cesserit, quia mori potius debuerat quam fœdari, & ideo potest maritus ei debitum negare, juxta Pontas V. *Devoir* cas. 20.

Porro ad incurrendam pœnam, de qua loquimur, non requiritur sententia Judicis, prout cum aliis docet Sanchez lib. VII. disp. 64. nu. 18. Vide dicta in tract. de legib. c. 8. q. 2. resp. 1. pag. 32.

An autem ab eadem pœna excuset ignorantia juris, consule dicta ib. q. 3.

Nota. Qui cum propria sua consanguinea peccavit, potest ab uxore sua debitum exigere: quia jura debiti petitionem hoc in casu non prohibuerunt. Vid. c. 1. *de eo qui cognovit*, in quo nulla fit mensio de copula cum propriis consanguineis, aut cum uxoris affinibus habita, sed de ea tantum, quam quis cum ejusdem uxoris consanguinea habere præsumit. Ita Pontas V. *Devoir* &c.

XIII. *Clandestinata*. Matrimonium clandesti-

num est illud, quod non contrahitur coram Parocho proprio, vel alio Sacerdote de ipsius (1) Parochi, vel Ordinarii licentia, & duobus saltem testibus. Est invalidum in omnibus locis, ubi Conc. Trid. decretum de hoc promulgatum vel receptum est, ut patet ex his verbis decreti, sess. 24. cap. 1. *Qui aliter quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt; eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit & annullat.* Quamvis autem ante Conc. Trid. ejusmodi Matrimonia fuerint valida, semper tamen fuerunt, & sunt ubique illicita: nam *Ecclesia justissimis de caussis illa semper detestata est, atque prohibuit.*

✠ Vide cap. 68. lib. 7. laudati Tractatu, quod integrum transcribimus. „ In Diœcesi Valentina sæpissime eveniebat, ab uno eodemque cum pluribus sponsalia contrahi, atque inde fiebat, ut graves inter utriusque partis consanguineos oirirentur discordiæ, & frequenter in judicio litigandum esset, quænam sponsalia prævalerent, aliisque forent præferenda: ad prospiciendum Diœcesis tranquillitati, & tot præcidenda litigia, rogatus fuit Archiepiscopus, ut in sua Synodo statueret, nulla atque irrita in posterum futura sponsalia, quæ sine præsentia Parochi, duorumque saltem testium contraherentur: sed prudens Archiepiscopus porrectis sibi precibus abnuit; tantam quippe potestatem sibi inesse non existimavit extendendi ad sponsalia Decr. Trid. *sess. 24. c. 1. de reform. Matrim.* quo irrita fiunt clandestina conjugia. Actum fuit de hac re in Sac. Cong. Conc. quæ Archiepiscopi sententiam approbavit, ejusque commendavit consilium; siquidem Tridentinum in citato Decreto nihil innovavit circa sponsalia, eaque reliquit sub dispositione juris communis, juxta quod etiam remotis arbitris, valide contrahuntur, quod habetur *lib. 1. Decretor. pag. 99. & pag.* 126., legi etiam potest *nostra Notific.* 46. ubi prolixe de hac materia disseruimus.

2. Alter Archiepiscopus ad eliminandum abusum nimium in dies in sua Diœcesi inolescentem, ut Matrimonium contracturi, nulla præmissa illius denunciatione, infirmitatis Prætextu, Parochum arcesserent, & coram eo, licet invito & reluctante, ac duobus testibus Matrimonium inirent, Constitutionem promulgavit, qua adempta Parochis facultate assistendi Matrimoniis, quibus non præcessissent debitæ denunciationis, Matrimonia ita contracta, nulla atque irrita decrevit. Sed re delata ad Sac. Cong. Concil., hæc, teste Cardin. de Lugo *respons. mor. lib. 1. dub.* 45. Archiepiscopo mandavit, ut quantocius suam revocaret Constitutionem: omissio quippe denunciationum sine Episcopi dispensatione reddit utique Matrimonium illicitum, non tamen efficit invalidum; neque in Episcopi potestate est, novum statuere impedimentum dirimens, quod a solo Summo Pontifice potest induci: uti pluribus demonstrant Sanchez *de Matrim. lib. 7. disp. 1. n. 9.* & Pontius *lib. 6. de Matrim. c. 1. n. 12.* Quocirca eadem Sac. Cong. Conc., apud eumdem Sanchez *lib. 3. disp. 2. n. 12.*, validum definivit Matrimonium celebratum coram Parocho, cui ab Episcopo fuit generatim interdictum, ne Matrimonio assistat: *Congreg. Cardinalium respondit, valere Matrimonium contractum coram Parocho, cui interdictum est ab Episcopo, ne interveniat;* Etenim adhuc est vere Parochus, suæque retinet Parochiæ titulum, & propterea omnibus præstat qualitatibus; quas Tridentinum exposcit ad Matrimonii validitatem: prohibitio autem Episcopi solum operatur, ne ille licite, non itidem ne valide assistat.

3. Aliud esset de Matrimonio celebrato contra interdictum Papæ munitum Decreto irritante: Siquidem cum Papa possit per suam universalem legem novum impedimentum dirimens Matrimonio apponere, potest etiam in aliquo speciali eventu prohibere, ne inter peculiares personas Matrimonium contrahatur, simulque decernere, ut contra suam prohibitionem contractum, sit irritum quemadmodum adnotarunt Alexander de Nevo, & Calderinus *in cap. Tua de sponsa duorum*, *docetque* Barbosa *in cap. Ad dissolvendum num: 4. de dispensat. impuber.*, Leander *oper. moral. tom. 2. tract. 9. disp. de impedimentis Matrimonii qu. 3.*, Becanus *in Summ. tit. de Sacram. cap. 49. qu. 1. num. 6.*, Smalzgruebet *ad lib. 4. Decretal. tit. 16. num. 9.* Sola vero prohibitio sine Decreto irritante producit dumtaxat impedimentum impediens, non autem dirimens Matrimonium. Quamobrem Alex. III. *in cap. Ex literis de Matrim. contract. contra interdict. Eccles.* validum pronuntiavit Matrimonium initum, contra Episcopi inhibitionem, & adhuc pendente lite super præviis sponsalibus a contrahentium altero cum alii persona stipulatis; quod si idem Pontifex *in cap. Tua fraternitas, de sponsa duorum*, irritum declaravit Matrimonium contra Episcopi inhibitionem contractum post aliud Matrimonium, antea initum, sed nondum carnali copula consummatum, non ideo secundum Matrimonium irritum dixit, quia esset celebratum contra Episcopi interdictum, sed quia ei aliud obstat Matrimonium, quod licet dumtaxat ratum, adhuc tamen induxerat impedimentum dirimens alterius Matrimonii, postea attentati, quod integram Decretalem legenti manifesto patet, ponderatque Gonzalez *in cap. De muliere, de Matrim. contracto contra interdictum Ecclesiæ num. 2.*

4. Non prohibetur tamen Episcopus severissimis pœnis illorum refrænare proterviam, qui contra interdictum Ecclesiæ Matrimonium contrahere præsumunt, quod cum communi tradit Sanchez *lib.* 4. *disp. 46. num.* 8. notans insuper, eas pœnas non esse a jure præfinitas, sed ejusdem Episcopi permitti arbitrio: Verum etiam in his decernendis, cavere debet, ne

sua

(1) *De* Clandestina *varia dubia scite proponit, ac solvit vietus Augustinianus Scriptor P. Jacobus Van Bosuyt* (Thel. Mor. Contracta, *tom. 2. tract. 8. c. 11. §. 5.*) *Quomodo autem Ecclesia potuerit in Trident. Concil. irrita reddere clandestina matrimonium, qua prius valida fuere, colliges ex doctrina S. Bonaventuræ* (*Brevil. par. 6. cap. 13.*) *ubi vindicat Ecclesia potestatem ad moderanda matrimonii jura.*

suæ abutatur libertate & jus commune infringat, quod alio exponemus exemplo. In Synodo Salmanticensi edita olim fuerat Constitutio, cujus meminit Covarruvias *in 3. Decretal. 2. part. cap. 6. num. 4.* qua excommunicatione latæ sententiæ innodabantur contrahentes Matrimonium, non præmissis publicationibus a Tridentino præscriptis; & præterea decernebatur, hac excommunicatione irretitos statim esse evitandos licet non essent publice, ac nominatim denuntiati. At ejusmodi Constitutio quoad secundam sui partem sustineri minime potuit, quoniam evitandos pronunciabat, qui juxta Canonica sanctiones evitandi nequaquam sunt: In celebri enim Extravag. Martini V. incipiente *Ad evitanda*, edita in Concilio Constantiensi, evitandi decernuntur solum excommunicati, publice & nominatim denuntiati, ut publici, & notorii Clericorum percussores; uti ponderant Sanchez *de Matrim. lib.* III. *disp.* 46. *num.* 10. & Cardinalis de Lugo *cit. dub.* 45. *num.* 5. Quamvis vero Fagnanus *in c. Quod a Prædecessore, num.* 55. *de Schismaticis* probare conetur, evitandos etiam esse quoscumque, qui facti notorietate certe dignoscuntur in excommunicationem incidisse juxta posteriorem sanctionem Concilii Lateranensis V. *sess.* 11. §. *Statuimus autem*, ejus tamen doctrina fere communiter rejecta est, cum ubique moribus sit recepta laudata Constitutio. *Ad evitanda*, quod testantur Suarez *de cens. disp.* 9. *sect.* 25. Laymann *Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 2. *c.* 4. *n.* 1., Caballut. *in theoria, & praxi jur. Canonic. lib.* V. *c.* 11. *n.* 3., Cardinalis Albitius *de inconstantia in Fide c.* 18. *n.* 23. Engel. *ad lib.* 5. *Decretal. tit.* 39. *n.* 56. Wiestner *ibid num.* 73., Reiffenstuel. *n.* 138.

In Diœcesi Kioviensi, atque in tota Ruthena Provincia, nunquam promulgatum fuerat sæpius laudatum Decretum Tridentini *sess.* 24. *c.* 1. *de reform. Matrim.* ad præcidenda nihilominus scandala, quæ ex clandestinis conjugiis in maximam animarum perniciem proveniebant in Diœcesana Synodo Kioviensi habita die 1. Octobris 1619., atque in Synodo Provinciali Ruthena habita die 6. Augusti 1626. Constitutiones sunt editæ, in quibus irrita declarata sunt Matrimonia, aliter quam coram Parocho, & duobus, vel tribus testibus celebrata, eodem plane modo, quo a Tridentino statutum fuerat, licet nulla Tridentini fuerit in illis facta mentio; simulque jussi sunt singuli Rutheni Parochi, eas Synodales Constitutiones per suas Ecclesias quamprimum promulgare, sicuti etiam a Tridentino fuerat præscriptum; ita vero, qui post hanc publicationem, sine Parocho, & duorum saltem testium præsentia, Matrimonium contraxerunt, injuncta est separatio, & veluti nullo inter se legitimo connubi fœdere obstrictis libera facta est potestas transeundi ad alia vota.

6. De hisce Decretis acriter disceptatum fuit, cum in Sacra Congregatione de Propaganda Fide, tum in Sacra Congregatione Concilii: scripserant in utramque partem Theologi, & Canonistæ, quorum nonnulli existimarunt, nihil esse dubitandum de validitate Constitutionum, quæ adamussim respondebant, & verbis, & menti Concilii Tridentini, quod ideo non fuit expresse nominatum, ne illius nomine audito, Rutheni Schismatici; quibus est invisum, magis magisque ab unione retraherentur, & ne similiter Græci ab Orthodoxa Ecclesia separati occasionem inde arriperent spargendi in vulgus, Latinos velle suos mores, & ritus in ipsorum Ecclesiam invehere, quam calumniam nobis impingunt, ut plebis animum a Latinis avertant, atque in Schismate obduratum detineant."

" 7. Alii ex adverso fuerunt in sententia, præfata Synodalia statuta, quanquam Tridentino omnino conformia, viribus tamen carere. Quod hæc ratiocinatione manifeste convici sunt arbitrati. Tridentinum noluit suum Decretum, quo irrita fecit Matrimonia clandestina, quempiam afficere, & ligare, nisi post triginta dies ab ejusdem Decreti publicatione facta in Parochia, in qua ipse degit; Decernit insuper (sunt verba Tridentini) *ut hujusmodi Decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat, a die prima publicationis in eadem Parochia facta numerandos*: At in Parochialibus Ecclesiis Ruthenis nunquam prædictum Conciliare Decretum fuit promulgatum; itaque Matrimonia inibi aliter contracta, quam Tridentinum præscripserit, non possunt esse irrita, virtute Decreti ejusdem Tridentini. Unice igitur restat, ut irrita sint, virtute Constitutionum a Synodis Ruthenis editarum, earumdemque Synodorum nomine, atque auctoritate, per singulas Parochias promulgatum; hoc autem contingere nequaquam potest, nulla quippe peculiaris Synodus potest inducere novum impedimentum dirimens Matrimonium, seu hujus contrahendi novam formam præscribere, sed est ad id necessaria suprema auctoritas, vel Concilii Oecumenici, vel Summi Pontificis."

" 8. Hanc postremam opinionem amplexata est Sacra Congregatio, quæ die 2. Decembri 1628. rescripsit, Synodalia Decreta Ruthena per Parochias publicata non potuisse firmitatem adimere Matrimoniis, contra formam in iisdem statutam, contrahendis, & propterea valida definivit Matrimonia clandestina inita post eorumdem Decretorum promulgationem; quodque hinc necessario consequebatur, redintegrari jussit conjugia hoc tantum nomine rescissa, quod aliter essent celebrata, quam Synodales exposcerent Constitutiones, conjugesque ea de causa separatos ad cohabitationem instaurandam adegit, idque etiamsi post separationem alias celebrassent nuptias, quarum validitati obstabant primæ jam legitime contractæ. Ut porro deinceps incommoda averterentur, quæ ex clandestinis proveniunt Matrimoniis, eadem Congregatio consuluit Sanctissimo, ut per suas Apostolicas litteras in forma Brevis, iisdem fere verbis conceptas, quibus Tridentinum utitur, conjugia aliter, quam coram alterutrius contrahentium Parocho, & duobus, aut tribus testibus in posterum contrahenda, irrita decerneret, easque litteras per singulas Parochias Ruthenas præciperet promulgari."

" 9. Eamdem sententiam, in qua post novum examen eadem Congregatio perstitit die 20. Martii 1629. approbavit, confirmavitque Urban. VIII. simulque deputavit particularem Congregationem, quæ de modo deliberaret, quo litteræ Apostolicæ essent for-

mandæ: habita est hæc Cong. die 20. Aprilis ejusdem anni 1629. eaque suggerente, scripta fuere duo Brevia, alterum, in quo demandabatur publicatio Decreti Concilii Tridentini, expresse, & nominatim; alterum, in quo ipsemet Pontifex, verbis tamen a Tridentino acceptis, & facta insuper Tridentini mentione, nullius roboris decernebat nuptias, quæ sine Parocho, & testibus in posterum fierent. Utrumque Apostolicum Breve transmissum fuit ad Nuntium Apostolicum, eique insinuatum, ut nisi ab expressa publicatione Tridentini turbas, & tumultus excitandos prævideret, uteretur primo Brevi, sin minus urgeret promulgationem secundi per quamlibet Parochiam, non tamquam Decreti Tridentini, sed tamquam Constitutioni Pontificiæ; Parochis autem iniungeret, ut populo declararent, Pontificiam Constitutionem vim habituram post triginta dies ab ejusdem publicatione in Parochia facta numerandos, quemadmodum etiam Tridentinum in suo Decreto cautum voluit. Litteræ quoque datæ sunt ad Archiepiscopum Kiovien sem, quibus, post plurimum commendatum ejusdem studium ab ducendi Fideles a clandestinis desponsationibus, fuit suaviter quodammodo reprehensus quod dehquisset contra jus commune, ad scribendo sibi potestatem, qua certo carebat.

10. Ex quibus satis abunde demonstratum arbitramur; nunquam permitti Episcopi aliquid in suas Synodales Constitutiones inferere, quod juri communi, atque Apostolici Constitutionibus refragetur, etiamsi illud necessarium reputetur ad evellendas corruptelas, & rerum sacrarum tuendam religionem.

11. A tradita tamen regula excipitur Constitutio Synodalis, quæ sit corroborata Apostolica confirmatione; ab hac enim tantas accipit vires, ut prævaleat juri communi, cui ceteroquin sit contraria: sicuti advertunt Gonzalez *ad regul. 8. Cancellar. in 3. annot. n. 113. & seq.* Rota *decis. 60. nu. 4. & seq. part. 9. recent.* quod tamen est intelligendum, si confirmatio Apostolica sit in forma specifica, ut ajunt, non in communi; latum quippe inter hæc duo confirmationum genera intercedere discrimen, in hujus Operis capite ultimo demonstrabimus.

Nota 1. Requiritur Parochus domicilii, aut saltem quasi domicilii, sive viri, sive mulieris. Nam Conc. requirit præsentiam *Parochi non Parochorum*, neque exprimit an viri, an mulieris: unde censetur liberam relinquere electionem, & ita Sac. Cong. declaravit, ut testatur Fagnanus ad cap. *Quod nobis, de cland. desponſ.* Ad domicilium autem alicujus admittendum requiritur habitatio cum voluntate ibi semper habitandi. Ad quasi domicilium sufficit habitatio cum voluntate ibi manendi longo tempore, vel majore anni parte. Juxta multos sufficit Parochus quasi domicilii, ita ut studiosi in academiis, milites in præsidiis, opifices, famuli, & qui majore anni parte alicubi habitant, vel habitaturi venerunt, possint coram Parocho loci contrahere. Quia contrahunt ibi domicilium Parochiale in ordine ad Confessionem, & alia Sacramenta, excepto Ordine. Is autem est proprius Parochus ad assistendum Matrimonio, qui in cap. *Omnis, de Pœnitent. &c.* appellatur proprius Sacerdos. Idem declaravit pluries Sac. Congr. teste Fagnano, in cap. *Significavit.*

Nota 2. Episcopus per se ipsum, vel Sacerdotem a se deputandum valide assistit, cum sit supremus Parochus in tota Diœcesi. Idem est de Vicario Generali Episcopi; nam unam, & eamdem suo modo potestatem jurisdictionis habet cum Episcopo.

Nota 3. Parochus domicilii, & testes debent esse simul præsentes, etiam moraliter, ita ut intelligant quid agitur: quia requiritur talis præsentia, ut possint testari veritatem Matrimonii. Quare non sufficit, si contrahentes consensum explicent modo coram solo Parocho, & postea coram solis testibus absque Parocho; nam Concil. Trident. copulative exigit præsentiam Parochi, & testium. Nec etiam sufficit simultas moralis, sed requiritur physica, quia hic exigitur præsentia Parochi, & testium, ut plene constare possit Ecclesiæ de Matrimonio, ad quod requiritur simultas physica Parochi, & testium; alioqui essent solum testes singulares. *Ita Sanchez.* At non obest valori Matrimonii si repugnent; quia Concil. eorum præsentiam, non consensum requirit, & sine hoc obtinetur finis Decreti, qui est, ut tale Matrimonium Ecclesiæ constare possit. *Sacr. Congregat.* (inquit Fagnanus in cap. *Quoniam, l. de constit.*) *declaravit validum esse Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, qui sibi aures obturaverit. Item coram Parocho tam viri quam mulieris etiam in aliena Parochia, etiamsi Episcopus illi Matrimonium interdixerit. Item coram Parocho etiam minoribus tantum Ordinibus initiato, qui non potest tamen legare nisi Sacerdotem.* Immo valet contractum coram Parocho suspenso, excommunicato, vel irregulari, ut declaravit Sac. Congreg. Cardinalium, teste eodem Fagnano. Graviter tamen peccant, qui coram Parocho invito contrahunt, quia gravem admittunt irreverentiam in Ecclesiam, cujus ille personam sustinet, nisi irrationabiliter contradiceret, nec posset adiri superior.

Nota 4. Secundum multos, ad valorem sufficiunt quilibet testes ratione utentes. Nam nulli excipiuntur a Concilio, & concurrunt cum alio fide digno, nempe Parocho, cujus habilitas supplet.

Nota 5. Vagi, & qui nullibi certas sedes habent, debent contrahere coram Parocho loci, in quo versantur dum contrahunt. Quia nullus alius est proprius eorum Parochus, & ex Concil. sess. 24. c. 7. ubi *Parochis præcipit, ne illorum Matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint*, num scilicet liberi ac idonei sint ad contrahendum: *& re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.*

Nota 6. In locis hæreticorum, ubi Conc. Tridentinum promulgatum fuit, ut in Hollandia, ex dispensatione Ecclesiæ valet Matrimonium Catholicorum sine præsentia Parochi contractum, si ibi nullus sit Parochus catholicus, nec ejus vices supplens, vel si nequeat, sine gravi periculo, adiri aut advocari, modo adhibeantur saltem duo testes, ut declaravit Sac. Congr. teste Bellarmino in epist. ad Octavium Triear. Episcop. Nam Decretum Conc. Trid. non se extendit ad ea loca, ubi nulli sunt Parochi, nec Vicarii, nec Episcopi.

Nota 7. Ex dispensatione tacita Papæ, & usu Ecclesiæ validum est Matrimonium hæreticorum in locis ubi publice exercent suam religionem, modo con-

s. 2.

itactum sit secundum ritum, & leges loci, licet ibi Trid. Concil. promulgatum fuerit, ut in Hollandia. Nam Ecclesia non permittit, ut hæretici illi ad Fidem Catholicam conversi alias nuptias contrahant, & eorum liberos habet ut legitimos. Ita Pœnitentiaria Romana respondit ad Episcop. Castoriens.

Nota 8. Habens domicilium in loco ubi Decretum Concil. promulgatum non est, invalide contrahit clandestine in alio loco ubi receptum est. Quia contractus fieri debent secundum legem loci in quo celebrantur: nam contrahentes sortiuntur forum loci in quo contrahunt. Immo incola loci ubi Concil. receptum est, invalide contrahit sine Parocho, & testibus in loco ubi non est receptum, si eo se conferat in fraudem Decreti, hoc est, ut clandestine contrahat, ut Sac. Congr. declaravit.

Nota 9. Matrimonium clandestinum non resolvi in sponsalia, declaravit Sac. Cong. apud Fagnan. cap. *Ad audientiam*.

Nota 10. Non licet Parocho, qui etsi solum extra confessionem novit occultum impedimentum, tali Matrimonio assistere. Quia tunc officium testis obit: nemo autem testimonium præstare potest de actu, quem scit esse irritum. Si sit impedimentum non dirimens, v. g. votum castitatis, tenetur privatim monere; si nihil proficit, rem ad Ordinarium deferre: nam ex officio pastoris tenetur maxime impedire peccatum subditi. *Layman*.

✠ *Nota*. De Matrimoniis occultis vide Constit. Benedicti XIV. incipien. *Satis vobis compertum*, vol. 1. Bullar. pag. 19. in qua, quomodo sit permittenda, & qua ratione celebranda, præscribitur: Atque *primo*, moneantur Episcopi, *ne facile*, *&* *sine legitima*, *&* *urgente caussa moveantur ad remittendum Publicationes*, *a quibus contracturi Matrimonium sæpe per malitiosam suggestionem petunt dispensari*. 2. Hortatur, & impense eosdem Episcopos admonet, ut diligenter inquirant, *num personæ Matrimonium secreto contrahere petentes*, *ejus qualitatis*, *gradus*, *&* *conditionis sint*, *quæ id probe exposcant*: *&* *ut curent*, *antequam contrahendi facultatem faciant*, *quod contrahentes clara*, *&* *indubia*, *&* *quavis fraude immunia exhibeant documenta status liberi*, *ad avertendum ab iis*, *qui improbi sunt ingenii*, *polygamiæ periculum*. 3. Statuitur, ut coram Parocho hæc Matrimonia celebrentur altertus ex contrahentibus; nec sine gravi compellente caussa extraneus Sacerdos ad id muneris deputetur; ac præcipitur, ut a Parocho, vel Sacerdote contrahentes de proprio debito moneantur. 4. Matrimonii occulti documenta Episcopo exhiberi, in acta referri, & caute servari jubentur. 5. Præcipitur, proles ex eo susceptas tempestive in Ecclesia, in qua aliis infantibus Sacramentum indistincte confertur, baptizari, ejus nativitas Episcopo rite describi, *vel immediate per parentes ipsos*, *vel per litteras eorum charactere exaratas*, *vel per fide dignam personam ab ipsis parentibus designatam*, & cætera in actis vide Decr. 6. In contraveniendum pœnam Matrimonii divulgatio stabilitur, atque hæc nota fieri oportere jubetur hujusmodi Matrimonia contrahere contendentibus. ✠

XIV. *Impotentia*, seu inhabilitas ad coitum naturalem, & prolificum, oritur vel ex maleficio, vel ex caussis naturalis; & quidem in femina ex arctitudine vasis, in viro autem vel ex nimia frigiditate naturæ, vel ex testiculorum carentia aut attritione, vel complexionis debilitate: unde fit ut non possit semen prolificum intra vas mulieris effundere.

Impotentia alia est absoluta, qua quis est impotens respectu omnino; alia respectiva, qua quis est impotens respectu alicujus tantum. Et utraque subdividitur in perpetuam, & temporalem. Perpetua est ea, quæ tolli nequit sine miraculo, vel sine peccato, vel sine vitæ periculo. Temporalis, quæ tolli potest sine peccato, vitæ periculo, & miraculo, sed mediis licitis, ordinariis, sive naturalibus, sive supernaturalibus, ut precibus, exorcismis contra maleficis.

Porro sterilitas non est impotentia: nam ea non obstante potest esse copula per se apta generationi, licet hæc per accidens non sequatur, defectu scilicet morbi, vel alicujus accidentalis qualitatis feminis, vel aliunde.

Dico 1. Impotentia perpetua antecedens Matrimonium, quamvis se teneat ex parte unius, illud irritat tum jure Canonico; ut patet ex titulo *de frigidis &c.* tum jure naturali: quia Matrimonium consistit in mutua traditione potestatis corporis ad copulam aptam generationi. At impotentia perpetua ex natura rei, ideoque jure naturali, impedit talem traditionem; nemo enim potest tradere potestatem actus, quem nullo modo habet in sua potestate: nam nemo potest dare quod non habet, nec quis potest se obligare ad id quod dare vel facere nequit, *cum impossibilium nulla obligatio sit*, l. 185. *de reg. jur.*

Quare impotentia perpetua absoluta dirimit Matrimonium respectu omnium; respectiva solum respectu illius personæ ad quam est. Nam eatenus impotentia irritat, quatenus impedit ne contrahens possit dare dominium, & usum sui corporis ad copulam generationi aptam.

Hinc Eunuchi utroque testiculo privati nunquam possunt valide contrahere ob defectum seminis prolifici, ut declaravit Sixtus V. in Bulla 59. Idem est de illis, quibus attritus est uterque testiculus, vel qui, integris licet Partibus, semen prolificum emittere nequeunt ob naturalem frigiditatem, vel perpetuam complexionis debilitatem. Secus dicunt de viro ægrotante, quia in hoc vere extat potentia habitualis, quæ est solum ligata per accidens.

Dico 2. Impotentia temporalis nullo jure irritat Matrimonium, cap. 6. *de frigid. &c.* Quia cum possit tolli, adest materia sufficiens contractui, sive quia non est impotentia simpliciter, sed secundum quid tantum; nam est vera potentia quamvis impedita ad tempus, vel adminiculo aliquo indigens.

Si dubium sit, an impotentia Matrimonium præcedens, perpetua an temporalis sit, non licet Matrimonium inire; quia exponeretur sine necessitate Sacramentum periculo nullitatis. Quod si jam contractum est, tunc a jure conjugibus conceditur triennium experientiæ, ut adhibitis mediis possibilibus ac licitis conentur tollere impotentiam, quo completo, si duret impotentia, nullum est Matrimonium, c. 5. *de frigid. &* ubi si bona fide contraxerant, iis permittitur, ut simul permaneant, ut frater & soror. Quod intellige, modo constet abesse omne inconti-

nen-

nentiæ periculum, quod raro abest. Nam, ut notat Sanchez, hæc confœderatio est periculosissima, quare non est facile concedenda; talibus enim nihil licet eorum, quæ solutis interdicuntur, uc tactus &c. cum revera conjuges minime sint. Igitur separari debent, si alteruter id petat, vel morale sit periculum incontinentiæ. Quod si separatione facta, vir ex post facto deprehendatur potens, prius Matrimonium restauratur, etsi mulier alteri nupserit, quia vere erat validum, cum impotentia fuerit tantum temporalis.

Porro conjux laborans impotentia solum respectiva potest aliam ducere; secus si ea sit absoluta ac perpetua. Vir autem solutus morti proximus potest valide contrahere cum concubina, quia habet veram potentiam ad copulam generationi aptam, quamvis tunc morbo impeditam, & probabiliter nunquam postea in actum reducendam.

Dico 3. Impotentia qualibet superveniens Matrimonio rato, licet nondum consummato, illud non dissolvit. Quia fuit validum, nec dissolvi potest, nisi per professionem religiosam, vel dispensationem Papæ. Tunc autem conjux impotens exigente comparte tenetur adhibere media ad impotentiam expellendam apta, modo periculum mortis non afferant, quia tenetur ex justitia debitum reddere, ideoque actus conjugalis capacem se reddere.

Nota. Hermaphroditi, hoc est, utrumque sexum habentes, per se loquendo non sunt impotentes. Quare per se loquendo contrahere possunt secundum sexum, qui in ipsis prævelet; quia ad usum Matrimonii idonei sunt secundum sexum illum: Si uterque sexus sit in iis æqualis, alterutrum eligere debent, & secundum illum contrahere. Sed facta semel electione, aliud Matrimonium secundum alium sexum contrahere prohibentur, quamvis esset validum.

XV. *Raptum*. Nullum potest consistere Matrimonium inter raptorem & raptam, etiam post raptum consencientem, quamdiu manet in potestate raptoris. Si rapta a raptore separata, & in loco tuto ac libero constituta consentiat, valebit Matrimonium. Ita decernit Concil. Trid. sess. 24. cap. 6. ubi ipso facto excommunicationem & alias pœnas statuit in raptorem, & omnes ei consilium, auxilium & favorem præbentes. Circa quod.

Nota 1. Raptus hic est violenta abductio feminæ de loco in locum matrimonii ineundi, vel libidinis exercendæ caussa. Duplex est raptus species, una, qua persona invita per vim abducitur; altera, qua abducitur persona consentiens, sed invitis parentibus, vel curatoribus, sub quorum est potestate. Secundum multos solus raptus, quo abducitur femina invita, est impedimentum dirimens, non autem si ipsa volens, sed invitis parentibus abducatur. Quia Trid. Conc. voluit illud cessare, si rapta esset a raptore separata & in loco tuto ac libero constituta, nec ad hoc exigit, ut restituatur parentibus. Et quia intendit tantum consulere libertati perfectæ matrimonii, quæ non læditur, dum femina consentiens abducitur invitis licet parentibus. Dicitur tamen in Galliis, raptus seductionis haberi a plerisque pro impedimento dirimente.

Nota 2. Non refert an quis per se, vel per alium rapiat: nam ex reg. jur. 61. in 6. *Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per se ipsum*.

Nota 3. Non sufficit, si femina virum rapiat? Quia Concil. Trid: loquitur de solo raptore, & leges præsertim pœnales non comprehendunt ea, quæ ratissime fiunt, qualis est hic casus, nisi clare exprimant, leg. 5. §. *de legib*.

XVI. Amentia. *Sub amentibus hic comprehenduntur ii omnes, qui liberum rationis usum non habent; quales sunt stulti, furiosi, imbecilles ea imbecillitatis specie, qua electione & deliberationis capacitatem excludat. Certum est 1. omnes istos jure naturali inhabiles esse ad contrahendum matrimonium, quod libertatis multum requirit. Et vero si nequidem per seipsos, & independenter a curatore de bonis suis disponere possint, quanto minus de persona sua disponere possunt, eamque in perpetuum obligare.*

Certum est 2. quod si amentes lucida rationis intervalla habeant, usque durantibus contrahant nuptias, valide contrahunt, quia tunc adest consensus sufficiens. Idem dicendum de iis, qui debile habent ingenium, sed non eo usque ut hinc ratio ac libertas perimatur. Sapienter tamen auctor collat. Andeg. tom. 2. pag. 50. hujusmodi homines ab ineundo matrimonio, si fieri potest, avertendos esse, tum ob funestos complures recurrentis amentiæ, vel debilitatis ingenii effectus, tum quia matrimonii scopus est ipsa etiam debita & attenta prolis educatio, quæ vix, ac ne vix quidem ab hominibus in eo miseriæ statu constitutis expectari potest.

Quod si instet familia apud Parochum, ut tales personas conjungat, is ante omnia Episcopum consulere debet, ne gravibus se se exponat incommodis. Etsi enim quilibet præsumitur sanæ mentis; & qui allegat, *seu alii objiciunt furorem*, debet ipsum probare; *cum tamen de dementia statu constat, tunc ei, qui factum suum tuetur, seu matrimonii validitatem defendit, probandum incumbit ipsum durantibus lucidis intervallis fuisse celebratum, qua de re lege Terret. l. 5. c. 3. n. 37. de abusu, & nuperum ejus commentatorem.*

Ceterum quia non omnes a natura surdi, & muti imbecillitatis vitio laborant, idcirco si intellectum ita habeant perspicacem, ut & signis edoceri possint, quod sit matrimonium, & consensum indicare, valide poterunt contrahere, sicuti & Religionem profiteri. Ita Sanchez, lib. 1. disp. 8. n. 15.

Quæst. IV. *Quis potest dispensare in impedimentis dirimentibus.*

Resp. 1. Ne Papa quidem dispensare potest in impedimentis jure naturali dirimentibus, qualia sunt error, amentia, consanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ, & in primo transversæ, ligamen, impotentia, & secundum multos affinitas in primo gradu lineæ rectæ. Nam Christus talem Potestatem Ecclesiæ non concessit, ut patet ex praxi.

Resp. 2. In aliis impedimentis, quæ solo jure Ecclesiastico dirimunt, solus Papa ut caput Ecclesiæ dispensare potest, saltem ordinarie loquendo. Nam nemo potest dispensare in lege superioris, nisi hoc ei concedatur. Impedimenta autem illa sunt a Papa, vel a Conciliis generalibus, vel consuetudine universali statuta; nec facultas in iis dispensandi Episcopi concessa est, ut constat ex consuetudine generali recur-

cur-

currendi ad Papam. Quare Concil. Turonense ann. 1583. ait: *In quarto gradu consanguinitatis, & affinitatis, necnon cognationis spiritualis prohibitis gradibus, Episcopis dispensare non licere declaramus.* Aliud est de legibus jejunii, abstinendi a fecvilibus, & aliis: nam in legibus, quarum materia est in frequenti usu, Episcopi possunt dispensare, vel ex consuetudine legitime praescripta, vel ex consensu tacito Papae ob necessitatem saepius occurrentem.

Dixi. *Saltem ordinarie loquendo.* Nam ex communi sententia Episcopus potest dispensare in impedimentis occultis post Matrimonium contractum, & consummatum, si ista concurrant. 1. Si Matrimonium contractum sit publice, seu in facie Ecclesiae, praemissis denunciationibus, & bona saltem unius fide. 2. Si sit consummatum, & sine scandalo separari nequeat, vel juxta multos sine gravissimo damno. 3. Si nequeat recurri ad Papam ob paupertatem, vel aliam caussam, vel ob probabile periculum peccandi contrahentibus imminens ex tanta dilatione. Ratio est consuetudo ob bonum animarum, & Ecclesiae inducta, Papa saltem tacite consentiente.

Porro commissio dispensandi in impedimentis Matrimonii non expirat morte concedentis, quia respectu petentis jam gratia est facta, & solum requiritur executio. In hujusmodi quippe commissionibus non relinquitur voluntati Ordinarii, aut Confessarii concedere, vel negare dispensationem, sed ipsis praecipitur, ut dispensent inventa veritate precum.

✠ Lib. VII. de Synodo c. 30. & 31. confirmantur, ac fusius explicantur, quae ab Auctori in hac quaestione exponuntur, n. 3. vero cap. 31. *de ordinaria Episcoporum potestate* in hunc modum prosequitur. „ Quidquid sit de ea extraordinaria potestate, quae ex praesumpta Summi Pontificis voluntate in aliquo eventu, urgentissimae videlicet necessitatis, & impedimenti occulti, competat Episcopis, nullum in praesens de ea ferimus judicium; sed tantum disserimus de ordinaria potestate dispensandi in quibusdam impedimentis dirimentibus publicis. Hanc potestatem communi fere calculo Doctores denegant Episcopo, quinimmo Sacrae Urbis Congregationes, Concilii videlicet, ac Supremae Inquisitionis, non semel proscripserunt, tamquam falsam, & temerariam propositionem asserentem Episcopo jus dispensandi super impedimento dirimente publico, quod obsistat Matrimonio contrahendo, etiamsi gravis urgeat illud contrahendi necessitas, uti videre est apud Joannem Baptistam Rigantium, virum apprime doctum *to. 3. 11. commentariorum in regul. Cancellar. in notis ad reg. 49. n. 1. & 2.* ubi Sacrarum Congregationum responsa summa diligentia congesta, per extensum, ut dicitur, referuntur, & Doctorum in hanc rem placita copiose allegantur. Et nihilominus aliquoi Episcopi eamdem potestatem etiam nunc sibimet ipsis adscribunt, & contra juris communis principia, ac communem Doctorum sensum, etiam in suis Synodalibus Constitutionibus sibi asserere, quandoque non dubitant; & quod magis dolendum est, non desunt aliqui, licet pauci Doctores, hac in re Episcopis blandientes, quorum aliqui innituntur praedicto axiomate, cujus falsitatem deteximus; alii vero innituntur diuturna consuetudine, per quam a quibusdam Episcopis potestatem relaxandi aliqua impedimenta dirimentia, quae spectato jure communi carerent, acquisitam dicant. Hinc Gibertus fusiam consultationem *tom. XII. consult. 19. de Matrimonio* absolute docet, Episcopos in hoc negotio unice spectare debere suorum Praedecessorum praxim, liberèque posse, legitima exigente caussa, ea dispensationes indulgere, quas a suis praedecessoribus concessas deprehenderint. Hinc pariter Natalis Alexander *Theol. dogmat. & moral. cit. lib. 1. de Matrim.* 13. postquam *Reg.* 11. auctoritatem dispensandi super impedimentis Matrimonium dirimentibus publicis, & notoriis, uni vindicavit Romano Pontifici, inquiens: " Hodierna Ecclesiae disciplina, secundum quam dispensationes in gradibus prohibitis consanguinitatis, vel affinitatis, aliisque impedimentis dirimentibus Romano Pontifici reservata sunt, cum publicum impedimentum est, & de Matrimonio contrahendo agitur, non permittit, ut Episcopi his in circumstantiis dispensent. Cum enim ab Ecclesia universali, sive illius capite Romano Pontifice fint instituta impedimenta matrimonium dirimentia, dispensationes super eis communi jure ad caput universalis Ecclesiae Romanum Pontificem, non ad Episcopum pertinent, ut colligitur ex cap. *Cum inferior, de majorit. & obed.* Conciliaque Provincialia plurima, Ritualia Ecclesiarum, Auctores omnes id confirmant, & auctoritatem dispensandi competere negant Episcopis, cum publicum impedimentum est, vel de contrahendo Matrimonio agitur: " *postquam, inquam, hanc communem doctrinam diserte tradidit, & insinuavit in sequenti reg. 112. eamdem in hanc modum limitat:* „ Si tamen antiqua sit, & legitime praescripta Dioecesis consuetudo, ut Episcopus in quarto gradu, etiam de contrahendo, certis in casibus dispenset, quia ejus Decessores hac usi sunt ab antiquo ad hanc usque diem facultate, quae a Sede Apostolica concessa creditur, (quod in quibusdam Gallicarum Dioecesibus fieri novimus) de his dispensationibus haud movenda lis est: Siquidem consuetudo legitime praescripta juri positivo praejudicat, ususque longaevi non levis est auctoritas, ut dicitur in cap. *Consuetudinis*, & cap. *Cum tanto*, de consuet. *Hinc denique nonnulli Episcopi Gallicani, ut narrant Pontas* in verb Dispens. Matrim. cas. 35. *l'Herminier* de Sacramentis tom. III. cap. 17. *Auctor collationum Ecclesiasticarum Parisiensium sub Cardinali de Noailles* tom. III. lib. v. collat. 2, cap. 2. *Gerbesius in tractatu, quem edidit*, de potestate Ecclesiae, & Principum super impedimenta Matrimonii, & *Sainthbeuve* tom. 1. resolut. casuum conscientiae, cas. 66. & 67. „ usum praetexentes suorum Decessorum, dispensant in impedimento quarti, & alicubi etiam tertii gradus consanguinitatis, seu affinitatis; & alii jus sibi vindicant relaxandi insuper impedimenta cognationis spiritualis, criminis, & publicae honestatis; licet alii ejusdem Regni Antistites, observante eodem Saintbeuve, sibi integrum non esse arbitrentur, ab ullo cujuscumque generis Canonico impedimento Matrimonium dirimente quemquam solvere, prout scilicet, sicuti idem Auctor prosequitur, fert diversa, quae in qualibet Dioecesi invalevit, consuetudo. An eadem quoque consuetudine quae ex privilegio, & indulto Apostolico assumptae censenda sit, contendunt similiter Episcopi

Leo-

Leodienses, se potestatem adeptos dispensandi in quarto, & in tertio hinc inde consanguinitatis gradu." Si imminens appareat periculum defectionis partium ad vicinos Fidei hostes, mutuæ internecionis parentum, & amicorum inter se ob corruptam puellam, & Partes non habeant media recurrendi ad Urbem, *quemadmodum referunt Lessiue* in actuar. v. Matrimonium cas. 9. *Gobat.* Theolog. experim. tr. 9. n. 606. *& Van-Espen*, J. E. U. tom. 1. p. 2. tit. 14. cap. 1. n. 11. *quod tamen jus sibi non arrogare alios Belgii Episcopos, ne eos quidem, quorum Diœceses, auctoritate Pauli IV. a Leodiensi divulsæ sunt, opportune animadvertit Zipaus* ad tit. De eo, qui cognovit consanguineam uxoris, num. 3.

„ 4. Verum sicuti graviter errant, qui potestatem, de qua agitur, Episcopi adjudicant, unice freti illo axiomate, cujus falsitatem plurima Concilia Provincialia, Ritualia Ecclesiarum, Auctoresque omnes agnoscere fatetur etiam cit. Natalis Alexander in allegata Reg. 21. ita periculum est, ne se aliosque decipiant, qui eam a consuetudine mutuantur. In primis enim prudenter dubitari potest: an ejusmodi consuetudo in florentissimo Galliarum Regno Apostolicæ Sedi obsequentissimo, & Sacrorum Canonum religiosissimo custode, ullo unquam tempore viguerit; cum non solum contingere potuerit, hunc, illumve Episcopum, in hoc, aut illo impedimento dispensasse ex privilegio sibi a prima Sede specialiter concesso; sed etiam ita rem se habuisse constat ex regestis Sacræ Congregationis de Propaganda Fide, & Sancti Officii, in quibus frequentes adnotatæ reperiuntur concessiones Episcopis Gallicanis indultæ dispensandi super impedimentis tertii, & quarti gradus, unde Ducasse Auctor Gallicanus *in sua practica jurisdictionis Ecclesiasticæ*, c. 19. *sect.* 7. scribit, timoratæ conscientiæ, & excellentis doctrinæ Gallicanos Episcopos dispensasse post indultum sibi a Sede Apostolica concessum, & a dispensatione abstinuisse postquam cessaverat, nec fuerat renovatum indultum, quod ad certum tempus obtinuerat. In hac autem dubietate non licere successori similes dispensationes elargiri recte adnotavit idem Natalis Alexander *in fine cit. Reg.* XII. scribens: " At si dubitet, vel merito dubitare debeat Episcopus, an dispensationes a suis Decessoribus concessæ sint ex privilegio reali & perpetuo, an ex privilegio personali, dispensare non potest, nisi & ipse dispensandi privilegium a Summo Pontifice obtineat. In re enim Sacramenta spectante, non licet minus probabilem, ac minus tutam opinionem sequi relicta probabiliore atque tutiore.

„ 5. Quod autem aliqui Galliarum Episcopi ex privilegio mere personali, non vero ex consuetudine nacti sint facultatem super aliquo impedimento dispensandi, inde etiam conjicimus, quod ex una parte incredibile videatur talem consuetudinem intra unius, aut alterius Diœcesis limites constitisse, nec conterminos permeasse: id quippe evenire vix potuit in re Episcopis favorabili, atque in Regno servandæ inter Fatteres disciplinæ, morumque concordiæ, & unitatis studiosissimo; ex alia vero scimus, quamplurimos Galliarum Antistites diserte declarasse, sibi fas non esse ullum auferre seu relaxare impedimentum Matrimonium dirimens. Siquidem Concilium Turonense anni 1583. *de Matrim.* (*tom. x. collect. Hard. col.* 1405.) definivit: " In quarto consanguinitatis & affinitatis, nec non cognationis spiritualis prohibitis gradibus, Episcopis dispensare non licere declaravimus „: *In Concilio Tolosano anno* 1580. cap. 8. *legimus*: " Quos cognationis gradus impedit, licet jam legibus solutos & dispensatos, nisi visa prius Summi Pontificis dispensatione, in Matrimonii conjunctionem Parochi non recipiant „. *Synodus Lingonensis apud Natalem* cit. Reg. XI. *post enumeratas personas, in aliquo usque ad quartum consanguinitatis gradum inter se conjunctas, ait* „ Inter istas non est legitimum Matrimonium, nisi cum eis sit per Sedem Apostolicam dispensatum ": *idemque sancitum declaratumque reperiri in Synodo Trecensi, idem Natalis Alexander testatur. Additque Dict in opere cui titulus* Sacramentarium Pastorum, tr. 13. de dispensationibus Matrimonialibus c. 8. pag. 213. edit. Parisien. an. 1709. „ In generali Congregatione Episcoporum, & universi Cleri Gallicani declaratum esse, dispensationes omnes Matrimoniales ad solum Papam pertinere; & Parlamentis esse obsistendum, si aliquando Episcoporum dispensationes admittant. Quis autem credat tot Gallicanos Episcopos suæ jurisdictionis tenacissimos, sibi sponte abjudicasse eam auctoritatem, quam passim viderent ab aliis finitimarum Diœcesum Præsulibus, jure ordinario, & non mere delegato, exerceri.

„ 6. At etiam dato, in aliquam Diœcesim irrepsisse consuetudinem, de qua contenditur, ut per eam collatum dicamus Episcopo legitimum jus auferendi impedimenta a Conciliis Oecumenicis, aut a Summis Pontificibus deducta, diligenter prius examinandum est, an ea consuetudo omnes habuerit conditiones necessarias, ut potuerit prævalere legi Episcopo inhibenti, ne Superioris statutum infringere, aut quoquo modo relaxare præsumat. Quinimmo cum talis consuetudo non solum tendat ad abrogandam legem, verum etiam ad tollenda & minuenda jura uni competentia Romano Pontifici, præter ceteras conditiones, necesse est; ut centum ad minus annorum spatio sine ulla interruptione perseveraverit. Quocirca citatus Van-Espen *jur. Eccles. univers. par.* 2. *tit.* 5. *cap.* 1. *nu.* 41. ut Episcopo Leodiensi auctoritatem adstruat dispensandi in tertio, & quarto, & in tertio hinc inde consanguinitatis, seu affinitatis gradu, eamque ex legitima consuetudine ab eo acquisitam evincat, ejusmodi consuetudinem contendit esse immemorabilem. Ad consuetudinem quoque, cujus initii memoria non extet, confugit Auctor cit. Collationum Parisiensium *tom.* III. *collat.* 2. §. Verum postremo, & potissimum, considerandum est, an per eam consuetudinem, si qua inoleverit, *abrumpatur nervus Ecclesiasticæ disciplinæ*, in quo eventu nunquam per eam adversus legem præscribi, declaravit Innocentius III. *in cap. Cum instar, de consuet.* Num porro prædicta consuetudo ejusmodi inficiatur vitio, potius quam a Nobis, præstat audire a Gallicano Auctore Caballutio, qui *cit. lib.* III. *cap.* 25. *num.* 6. loquens de auctoritate dispensandi, quam sibi vindicant nonnulli suæ nationis Præsules, hæc habet. " Si in oppositum re-

reclamantibus Conciliis Oecumenicis, quæ hanc potestatem uni Summo Pontifici, Legatoque reservant, sibi ausint vindicare ducenti circiter, & quadraginta Episcopi cum suis Vicariis, seorsum in suis Diœcesibus, singuli pro suo arbitrio, hujusmodi licentiam; ingruet profecto tota Gallicana, ditione admodum exuberantior, & inordinatior inter tot, tamque diversa sibi, aliisque indulgentium Prælatorum capita, ita dispensandia Matrimoniis licentia. Quin etiam si per universum Regnum invalescit consuetudo, (quod malum Deus avertat) contingeret deniam, ut quilibet Laici, etiam subalternorum tribunalium Judices per captionem & distractionem bonorum Episcopalium, ipsosmet Episcopos cogerent, pro suo peculiari, aut amicorum, aut partium postulantium affectu ad sic dispensandum, sicut jamdudum compellunt invitos ad monitoria, & excommunicationes decernendas, sicque simile quid illis obveniret Divinæ huic apud Isaiam comminationi: *Pro eo, quod abjecit populus iste aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio; propter hoc ecce adducet Dominus super eos aquas fluminis fortes, & multas.* Sic enim renuentes hac in parte summo universalis Ecclesiæ Pontifici subjici, compellantur indignissime Laicorum Judicum infirmorum Decretis obtemperare; aut propriorum fructuum, ni pareant, interceptionem, ac privationem pati. „ *Et post adducta modo a Nobis relata loca Conciliorum Turonensis, & Tolosani, inanem decernentis hac in re dispensationem, quæ a Summo Pontifice non dimanarit, concludit Cabassutius:* " Sanæ istæ ab Episcopis concessæ dispensatione pro contrahendis conjugiis, aut nullitatem, aut incertitudinem caussant Sacramenti. At vero in re Sacramentaria unanimes docent Theologi, non esse licitum quidquam incerti adhibere, eo certo medio prætermisso, quod adhiberi possit. Atque ita licentia ista vel nefariam inducit Sacramenti nullitatem, aut ad summum, tutiore simul & probabiliore opinione rejecta, minus probabilem, nec tutam in tanti momenti Sacramento consectatur opinionem.

7. „ Huic Cabassutii monito morem gerant Episcopi, & nullius consuetudinis prætextu, eam exerceant facultatem, quam dubiam saltem, atque incertam esse dissimulare non possunt. Quod si quis eam sibi certo competere obstinate contendat; adhuc abstineat oportet ab illa in sua Synodo ostentanda, & Synodali statuto sibimet ipsi asserendo: etenim (ut inferius suo loco demonstrabitur) ne ea quidem, quæ Episcopis certo licent, ex tacita permissione, & conniventia Apostolicæ Sedis, possunt ab iisdem per edictum, aut Synodalem Constitutionem decerni, & juri suo ordinario quodammodo attribui; id quippe manifestam saperet ambitionem qua viderentur se quodammodo æquiparare Summo Pontifici, ejusque affectare supremam jurisdictionem.

8. „ Quare si aliqui Antistites ob nimiam suæ Diœcesis ab Urbe distantiam, aliamve legitimam caussam, necessariam sibi reputet auctoritatem dispensandi in uno, aut pluribus impedimentis Matrimonium dirimentibus, eam expostat a Romano Pontifice, qui eam petentibus impertiri non renuit; nunc magis, nunc minus amplam, pro temporum, & locorum varietate. "

Resp. 3. Ex consuetudine Episcopus dispensare potest in impedimentis impedientibus tantum, præter vota castitatis perpetuæ, & ingrediendi religionem, utpote Papæ reservata. Adde sponsalia, obligant enim ex justitia jure naturæ. Porro si contrahentes sint ex diversis Diœcesibus, requiritur dispensatio amborum Episcoporum; quia unus non potest dispensare nisi cum proprio subdito.

Qu. V. *Quid requiritur ad valorem dispensationis.*

Resp. Requiritur tum ut caussa finalis sit vera & subsistat dum conceditur, tum ut in petitione nihil omittatur eorum, quæ jus & stylus curiæ exigunt, nihilque reticeatur veri, ratione cujus dispensatio aut nullo modo, aut nonnisi cum certa conditione, vel limitatione daretur, ex cap. *Super de rescrv.* alioqui dispensatio esset obreptitia, vel subreptitia, ideoque nulla ob defectum consensus in dispensante. *Vide dicta de Legibus*, c. 6. qu. 5.

Hinc si inter consanguineos, aut affines præcesserit copula, vel inter illos attentatum sit Matrimonium, vel copula incestuosa habita sit spe dispensationis facilius impetrandæ; vel si cum notitia impedimenti, vel sine illa præmissis tribus denuntiationibus, vel iis omissis, contractum sit Matrimonium, hæc omnia exprimi debent in supplicatoriis. Item si plura sint impedimenta etiam ejusdem rationis, debent omnia exponi; nisi cum singula obstent Matrimonio, necessaria est dispensatio omnium, & sublato uno manet adhuc alterum. Item gradus cognationis, & affinitatis explicandus est; & si sit inæqualitas in gradibus, quæ oritur, ex eo, quod femina sit propinquior stipiti, ut si sit anima, debet exprimi.

Quæst. VI. *Quomodo convalidandum est Matrimonium invalidum?*

Resp. 1. Si nullitas Matrimonii in facie Ecclesiæ, hoc est coram Parocho, & duobus saltem testibus initi, sit occulta ob defectum occultum, de quo non sit periculum, ut aliquando innotescat; tunc ut Matrimonium fiat validum, secundum multos sufficit, quod sublato impedimento, occulte mutuo consentiant sine Parocho & testibus, ut teste Navarro declaravit S. Pius V. Quia decretum Conc. Trid. hunc casum non comprehendit, cum ejus ratio ad eum se non extendat, & jam obtineatur ejus finis. Nam ratio finalis Decreti est, ut publice constet; ideoque probari possit validitas Matrimonii, & sic vitentur gravia mala ex clandestinis nuptiis manantia, maxime concubinatus, & adulterium, dum qui clam cum una contraxerunt, illa relicta, aliud Matrimonium publice ineunt. At cum defectus Matrimonii coram Parocho, & testibus initi est occultus; potest tunc publice ab iis probari validitas, & sic impediri aliud Matrimonium. In praxi tamen Parochi, & testium assistentia adhibenda est, si inde nullum grave incommodum, aut scandalum timeatur, quia tutius est.

Si vero nullitas sit notoria, vel periculum sit ne innotescat, sublato impedimento, novus consensus præbendus est iterum coram Parocho & testibus: Quia tunc urget ratio Decreti Conc. Trid. nam alias non posset publice constare, nec probari validitas Matrimonii. Immo si impedimentum possit probari a duobus testibus omni exceptione majoribus, censet Sanchez, tunc opus esse nova præsentia Parochi & testium; quia lex Concilii Trid. adhuc locum habet: nam

nam alter conjux, probato impedimento, non posset impediri ne cum alia contraheret, si convalidatio esset occulta.

Resp. 2. Si Matrimonium fuerit nullum ex defectu consensus veri in utroque, ut fiat validum; debet uterque novum consensum elicere, cum prior fuerit nullus, & utriusque consensus sit essentialis contractui Matrimonii, debetque mutuus ille consensus exterius exprimi; quia signum prioris consensus non sufficit, cum sit tantum signum ficti consensus: unde opus est novo signo, quo verus consensus exprimatur humano modo, ad quod potest sufficere copula affectu maritali facta, ex c. 2. *de conjug. servor.*

Quod si Matrimonium fuerit nullum ob defectum consensus ex parte unius tantum, qui ficte vel ex gravi metu injusto consensit; secundum multos, ut fiat validum, satis est si ille verum consensum eliciat, eumque aliquo modo exterius exprimat, nec in comparte requiritur novus consensus, nec proinde notitia defectus, si priorem consensum non retractaverit. Quia in hoc casu ambo contrahentes sunt personæ legitimæ ac habiles ad contrahendum, & consensus unius partis fuit verus, supponiturque permanere habitualiter, utpote non retractatus, & moraliter; nam putat valere Matrimonium, & compartem habet ut conjugem, petens ac reddens conjugale debitum; Atqui ad valorem contractus sufficit, si contrahentium consensus sint simul moraliter.

Nec obstat quod pars quæ consensit, fore non perseveret in consensu, adeoque nollet in eo perseverare, si sciret alteram non consensisse, quia hoc non obstante remanet consensus; nam dissensus sub conditione ponendus non revocat priorem consensum absolutum, & aliud est *nolo*, aliud *nollem*. In praxi tamen tutius est, quod uterque consensum renovet, si non timeatur scandalum, vel grave periculum, aut incommodum.

Resp. 3. Si Matrimonium fuerit nullum ob quodvis aliud impedimentum dirimens, ut fiat validum necesse est. 1. Ut obtineatur dispensatio, vel per se cesset. 2. Ut interim pars nullitatis conscia non reddat debitum petenti, alioquin scienter fornicaretur, 3. Ut uterque conjux novum consensum præstet, & exterius prodat; quia utriusque prior consensus fuit nullus, cum fuerit inter inhabiles, & ceciderit in materiam illegitimam. Ergo alius legitimus non minus requiritur, quam si nullus præcessisset: nam *non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit*, reg. jur. 18. in 6.

Quare obtenta dispensatione, si nullum sit periculum gravis incommodi, nullitas detegi comparti debet confuse, & generice, dicendo v. gr. se anxietatem pati propter consensum in ipsa Matrimonii celebritate datum, & Confessarium judicasse novum utrique elici debere. Nam sine hac manifestatione pars ignara nullitatis, si de novo consentiat, consentit ex errore; immo non ponit proprie novum consensum, sed præcise renovat priorem invalidum, nec intendit novum denuo Matrimonium contrahere, cum credat jam legitime contractum esse, sed intendit tantum ratificare prius Matrimonium, illudque confirmare, dum petit, vel reddit debitum vi prioris consensus, cum tamen prioris consensus utpote invalide confirmatio vel iteratio non sufficiat. Unde in litteris dispensationis additur: *Et dicto conjuge de nullitate prioris consensus certiorato, sed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur, dispenses.*

Sed gravis difficultas est, cum per istam manifestationem timetur grave incommodum, vel periculum, aut scandalum, ut non raro accidit. Multi auctores hanc viam proponunt, nempe ut pars impedimenti conscia compartem illius ignaram blanditiis delineat, & bene dispositam sic alloquatur. *Ita te amo, ut si non esset inter nos Matrimonium, te in conjugem acciperem, & nunc ita te accipio: tu me idem ex parte tua facis?* Si respondeat: *Facio*, aut simili verbo consensum novum declaret, tunc, inquiunt, valebit Matrimonium; quia tunc pars ignara impedimenti novum Matrimonium vult inire, si prius non fuerit validum; non sufficit autem si dicat, *vellem, facerem*, quia non esset consensus de præsenti absolutus. Ad clausulam dispensationis respondet, eam appositam esse cum hac restrictione subintellecta *si fieri possit*.

Quod si neque hoc sine gravi periculo vel scandalo fieri queat, quia scilicet si compars sit sagax, posset ex hac insueta agendi ratione conjicere aliquid tale subesse, censet non pauci partem consciam impedimenti posse sequi opinionem eorum, qui dicunt tunc sufficere quod consensum renovet interius, & petenti conjugi debitum reddat affectu conjugali, non monita comparte de nullitate Matrimonii. Quia inquit Sanchez, licet ignorans impedimentum, non intendat formaliter novum inire Matrimonium, intendit tamen virtualiter. Nam in eo actu, quo vult hanc ut conjugem, vel ut talem cognoscit, virtualiter cognoscitur consensus, quo hic & nunc semper tacite & exercite consentit in ipsam ut uxorem.

Verum cum hæc difficilia & dubia sint; Confessarius ex confessione deprehendentes pœnitentes contraxisse cum impedimento dirimente, quod invincibiliter ignorant, non debet eos de eo admonere, quin prius sciat id posse fieri sine periculo gravis incommodi, scandali, vel peccati respectu illorum, ex cap. *de consanguin.* In his autem & aliis gravibus difficultatibus consulendi sunt viri docti, sed præsertim Episcopus loci.

Porro eadem est ratio convalidandi professionem nullam, quæ Matrimonium.

✠ APPENDIX I.

A quibus, & qualiter obtinenda sint dispensationes Matrimoniales.

Ut generalem eorum, quæ ad hoc argumentum pertinent, notitiam subministremus, operæ pretium est Appendicem hanc in tres Articulos dividere. In primo expendemus, quando, & ad quod Romæ Tribunal, & qua demum forma, sive ad Pœnitentiariam, sive ad Datariam recurrendum sit. In secundo explicabimus quid ab iis præstari debeat, quibus Apostolica Sedes Rescriptionem suorum executionem demandat. In tertio quid ad hac parte possint Episcopi, discutere conabimur.

ARTICULUS PRIMUS.

Unde, & quomodo obtinenda Roma dispensatio.

NOta 1. Impedimenta omnia jure solum ecclesiastico constituta a Pontifice Romano posse relaxari. Ratio est, tum quia per quas caussas res nascitur, per easdem etiam dissolvi potest; tum quia alioqui nemo in Ecclesia dispensare posset, cum Episcoporum nullus plus habeat auctoritatis quam Summus Pontifex: unde vel ab omni prorsus dispensatione abstinendum esset, quod utique fieri non potest, quia *legi insistere, cum ejus observantia infert præjudicium crudelitatem sapit*: vel generalia singulis diebus haberi deberent Concilia, ut dispensationes singulis diebus necessariæ concederentur.

Hinc colliges, Papam dispensare posse in impedimentis. 1. Conditionis. 2. Cognationis, tum spiritualis, tum legalis, tum etiam carnalis, excepta tamen linea recta (& quidem tota juxta bene multos) & primo lineæ transversæ gradu; in quo Ecclesia seu possit seu non possit dispensare, nec dispensavit unquam, nec unquam dispensatura est. 3. Affinitatis, ne excepto quidem, ut probabilius est, primo lineæ rectæ gradu. 4. Voti etiam sollemnis. 5. Ordinis. 6. Criminis. 7. Disparitatis cultus. 8. Honestatis publicæ. 9. Clandestinitatis. 10. Tandem & raptus, qui licet olim aliquando, at non semper Matrimonium dirimit; hoc tamen sensu, quod mulier adhuc penes raptorem existens, si libere consentiret, etiam tunc temporis contraheret valide, ut post Auctorem Collat. Paris. docet Illust. Episcopus Tutelensis in opere pluries infra citando: quod si mulier non daret manum nisi invita, irritum erat conjugium ob vim, non ob raptum. In aliis vero, quæ jure vel naturali vel divino Matrimonium dirimunt, dispensare nequit propter rationem contrariam.

Nota 2. Duplex pro concedendis dispensationibus erectum esse Tribunal Romæ, *Sacra* scilicet *Pœnitentiaria*, *&* *Dataria*.

A Pœnitentiaria petitur, & conceditur dispensatio pro solo foro interiori super omnibus, & solis impedimentis occultis, sive impedientibus, sive dirimentibus, tam ad contrahendum Matrimonium, quam ad remanendum in contracto: exceptis tamen impedimentis tum consanguinitatis, tum affinitatis ex copula licita, tum denique cognationis spiritualis, in quibus quantumcumque occulta sint, nunquam dispensat Pœnitentiaria ad contrahendum. Dico, *ad contrahendum*: si enim Matrimonium jam contractum sit, Pœnitentiaria ad ipsum revalidandum, dispensat in ceteris præter primum, & secundum consanguinitatis, & affinitatis gradibus, modo occulti sint: immo si publici sint, potest Pœnitentiaria Matrimonia in iis nulliter contracta revalidare, *quando nullitas provenit ex caussa subreptionis, vel obreptionis occultæ litterarum* a Dataria obtentarum, *præterquam si falsitas consistat in narratione præcedentis copulæ, quæ tamen ante non intervenit*. Ita Syrus Placentinus Minorita, qui cum minor Pœnitentiarius esset, pleniorem rei hujus notitiam habere debuit. Vide librum ejus cui titulus: *Dilucidatio facultatum Minorum Pœnitentiariorum &c.* Romæ 1599. p. 1. cap. 2.

Hic duo adde. 1. Quod Pœnitentiaria in mixtis ex primo, & quocumque alio gradu consanguinitatis, vel affinitatis ex copula licita dispensare non consuevit. 2. Quod dispenset in omni & linea, & gradu affinitatis profectæ ex copula illicita, utique occulta: quod hic semper supponi debet.

Porro impedimentum censetur occultum, cum vel omnino secretum est, ita ut nulla ratione probari valeat; vel si cognoscitur ab uno vel alio, aut tribus vel quatuor, nullum tamen est periculum ne ulterius divulgetur. Ratio est, quia illud in jure censetur occultum, quod non est notum pluribus quam quinque personis in communitate, quæ saltem decem personas contineat. Hinc in praxi penitus attendendum est, non tantum quot personæ, sed etiam quales impedimenti notitiam habeant, quia fieri potest ut quinque prudentes & pii aliquod impedimentum absque ullo divulgationis ulterioris periculo cognoscant; & duo vel tres illud idem non sine justo & probabili divulgationis periculo resciant, puta si sint garruli a natura, detractores, inimici &c.

In Tribunali Pœnitentiariæ non exprimuntur vera dispensandorum nomina vel cognomina, sed ficta solum, v. g. Cajus, Bertha, vel litteræ A. B. &c. neque ullæ ibidem solvuntur expensæ, aut taxa, sed omnia gratis expediuntur.

A Dataria petuntur dispensationes pro foro externo. Ibi vera dispensandorum nomina, eorumque Diœcesis, vel Diœceses exprimi debent: insuper, nisi dispensatio expediatur in *forma pauperum*, solvendæ sunt expensæ cum taxa pecuniaria non modica, quæ pios in usus a Romano Pontifice applicatur, v. g. in redemptionem captivorum in sustentationem Missionariorum, quos in omnes mundi partes emittit Sedes Apostolica.

Etsi autem Tribunal pro externo foro Romæ erectum, Dataria absolute vocitari solet, non tamen in eodem loco, neque ab iisdem officialibus expediuntur dispensationes omnes pro exteriori foro requisitæ. Nam in Dataria, quæ etiam *officium minoris gratiæ* vocatur, eæ omnes & solæ expediuntur dispensationes, quæ in remotioribus gradibus, videlicet in quarto, vel in tertio & quarto gradu petuntur, sive ab uno, sive a diversis stipitibus proveniant. Eæ vero omnes, & solæ quæ pro tertio, vel secundo & tertio gradu, sive ex uno, sive ex pluribus stipitibus proveniant, necessariæ sunt, expediuntur in *Cancellaria*. Quæ autem petuntur in primo affinitatis gradu, vel in primo & secundo, vel in primo & tertio, vel demum in primo & quarto consanguinitatis aut affinitatis gradu, eæ, inquam, omnes & solæ expediuntur in *Præfectura Brevium*, & sub annulo Piscatoris. Cum autem Confessarii bene multi petendarum hujusmodi dispensationum praxim ignorent, hanc eo loci recensendam arbitratus sum.

I. Itaque ante omnia videndum est, an impedimentum, quo laborant partes quæ matrimonium contrahere, aut in contracto manere volunt, sit ex numero eorum, in quibus Papa dispensare possit: & id quidem ex dictis dijudicari potest.

II. *Supplicatio*, quæ Romam pro dispensatione obtinenda mittitur, debet communiter idiomate latino, & verbis quantum fieri potest in Curia Romana usi-

tatis exprimi absque ullo dictionis & verborum apparatu, præsertim vero sine ambagibus, si enim ignotis & peregrinis vocibus utantur oratores, vel potius ii qui in ipsorum gratiam scribunt, supplicatio dilacerari solet, ut ex praxi advertunt Corradus lib. II. c. 1. n. 30. & Reinffestuel in Appendice n. 237.

Dixi supplicationem communiter idiomate latino fieri debere: si enim fieret lingua vulgari, non ideo rejeceretur, quia sacra Pœnitentiaria suos ex quacumque regione Pœnitentiarios subordinatos habet, ut notat P. Tiburtius Novar. ordinis S. Francisci Recollectorum, olim in Lateranensi Basilica Pœnitentiarius in eximio opere, cui titulus, *Manuductio ad praxim Litterarum Sacræ Pœnitentiariæ*, typis Parisiensibus, & Romanis deinde impresso.

III. Videndum est a quo tribunali an Datariæ, an Pœnitentiariæ obtinenda sit dispensatio, & exprimendum id omne, & solum quod uniuscujusque tribunalis praxis, & stylus exprimi volunt. Quædam porro in utroque tribunali, quædam in alterutro solum exprimi debent.

Hæc in utroque sunt necessario exprimenda. Primo, ipsum impedimentum, super quo petitur dispensatio, rite & in sua specie proponi debet, non autem unum pro alio, etiam majus pro minori, v. g. consanguinitas pro affinitate; quia in dispensatione non valet argumentum a minore ad majus. *Ita* Sanchez lib. VIII. disp. 1. num. 3. Pyrrhus Corrad lib. 2. c. 5.

Secundo, exprimi simul in una eademque supplicatione debent impedimenta omnia ad matrimonium relativa, quibus tenentur ii, qui contrahere volunt. Is enim est stylus Curiæ, qui facit jus, & ita docent Pontius c. 17. n. 25. Justis l. 1. c. 4. nu. 69. & alii communiter contra Navarrum. Quod si impedimentum unum consanguinitatis v. g. publicum sit, aliud vero, puta criminis, occultum, tunc impedimentum publicum in Dataria, vel Cancellaria proponi debet ad impetrandam pro externo foro dispensationem; utrumque vero tam publicum quam occultum Pœnitentiariæ aperiri debet, non quidem ut hæc impedimentum publicum relaxet, sed ut examinet an, & qua conditione dispensare debeat: quia nimirum difficilius dispensat cum iis, qui duplici quam qui uno solum impedimento ligantur. Non interest autem an prius pro foro exteriori in Dataria petatur dispensatio, an pro interiori in Pœnitentiaria, prout recte Reinffestuel in Append. nu. 153. declaravit Sacra Congregatio; quamquam si dispensatio obtentu difficilis videatur, existimem melius esse ut prius ad Pœnitentiariam recurratur, ne inutiliter & quidem non sine multo sumptu obtineatur dispensatio a Dataria.

Tertio, si copula in dispensationis caussam allegetur, ab oratoribus exprimendum est an habita fuerit sub spe dispensationis facilius obtinendæ; quod merito cautum est, ne quis ex fraude & peccato commodum facile reportet: hæc spes etiamsi ex unius tantum parte fuerit, necessario adhuc exprimenda est juxta Corrad. lib. VIII. c. 1.

Quarto, si dispensatio petatur post matrimonium jam acta sed invalide contractum, quatuor necessario sunt exprimenda, 1. an partes (vel earum una, id enim omnino consulendum est in praxi) bona vel mala fide contraxerint, nempe cum notitia impedimenti, quo obstrictæ erant. Non censetur autem mala fide contraxisse, qui meminerat quidem se v. gr. rem turpem habuisse cum consanguinea illius quam duxit, sed nesciebat inde oriri impedimentum dirimens. Quod extendunt Sanchez lib. II. disp. 40. n. 4. & Reinffestuel in Append. n. 58. etiamsi quis id ex ignorantia crassa & culpa lata ignoraverit; sed male, vel saltem nimis incerte, cum ignorantia crassa æquiparetur scientiæ. Unde hic ea solum ignorantia excusare potest, quæ vel est a culpa immunis, vel oritur ex culpa levissima aut solum levi, ait Corradus lib. VIII. c. 4. n. 41. & seq. 2. an contraxerint ex spe facilius impetrandæ dispensationis. 3. an etiam matrimonium consummaverint. 4. an partes quæ impedimentum suum ignorabant, clandestine, vel sine præmissis denuntiationibus contraxerint; eos enim qui in hoc casu versantur omni dispensationis gratia carere vult Tridentina Synodus, sess. 24. de reform. matrim. cap. 5. non quod absolute omnis dispensatio negetur, sed quia multo difficilius obtinetur. Et hæc de omnibus prorsus impedimentis dirimentibus, quibus quis, dum contraheret, ligari potuit, dicta censeri debent, uti solide evincit Corrad. lib. VIII. c. 3.

IV. Præter hæc, quæ generalia sunt, quædam insuper circa unumquodque impedimentum in particulari sunt exprimenda. Sic circa consanguinitatem fideliter exprimi debet.

1. An sit in linea recta, an in trasversali, & quoto utriusque gradu.

2. An partes duplici consanguinitatis vinculo conjunctæ sint, puta quia fratres duo duas sorores duxerant; & a fortiori an non plura diversæ rationis habeant impedimenta. 3. Exprimendus est incestus, seu copula cum consanguinea ante matrimonium notorie habita, cum vel sine spe dispensationis facilius obtinendæ, etiam in casu quo alia legitima dispensationis obtinendæ caussa affertur. Ita Sanchez lib. VIII. cap. 23. n. 8. Barbosa lib. II. voto 17. Corradus, lib. VIII. cap. 71. num. 3. Auctor Collat. Andeg. tom. II. pag. 116. Ethica amoris ubi de Legibus, c. 36. & alii plures contra Pontium, Justis & Dianam. Ratio tertiæ hujus resolutionis est, 1. quia is est Curiæ Romanæ stylus, ut testantur Barbosa, & Corradus in hisce materiis admodum practicus: porro stylus Curiæ facit jus. 2. quia expressa copula incestuosa, jam alio modo, & cum certis moderationibus dispensat Pontifex; majorem enim imponi jubet pœnitentiam, majorem quoque compositionem seu taxam exigit, & prohibet ne ii, quibuscum sic dispensatum est, ad alias transeant nuptias, si alteruter moriatur: jam vero suppressio veri, quo expresso Papa aliter, & cum aliis moderationibus dispensasset, dispensationem reddit subreptitiam, ut cum aliis docent Sanchez lib. VIII. disp. 21. num. 17. 3. quia cum agitur de valore sacramentorum, non licet sequi sententiam minus tutam relicta tutiori æque vel magis probabili: atqui sententia requirens expressionem copulæ præhabitæ, si non certa moraliter, saltem probabilior videtur. Imo hanc omnino tenendam plures declaravit Sac. Congr. eam expresse definiens *dispensationem esse subreptitiam, si inter consanguineos vel affines aut spirituali cogna-*

tione

tione conjunctos carnalis copula praecessisset, cujus mentionem in supplicatione oratores *non fecissent*, prout referunt Corradus lib. VIII. c. 7. n. 37. Barbosa, Garzias, & alii. 4. demum, quia nunquam intendit Papa dispensare cum præjudicio tertii: porro non expressa copula fit præjudicium tertio, scilicet officialibus Curiæ qui ex ea suppressione fraudantur taxa ad quam jus habent; quia officia emerunt sub conditione jura solita percipiendi. Exprimendum etiam est, an incestus habitus fuerit cum cognitione, an cum ignorantia impedimenti. Hæc autem incestus exprimendi necessitas ex Corrado extenditur ad eos, qui non solum ab affinitate, sed a cognatione spirituali, & honestate publica dispensari quærunt. An autem sæpius repetita fuerit copula cum persona eadem, aperire necessum non est.

Dixi exprimendam esse copulam si notoria sit, quia si remanserit occulta, præsumi non potest piam matrem Ecclesiam intendere ut hæc cum ingenti sui diffamatione, & nonnunquam cum vitæ periculo divulgetur, & hoc in sensu intelligenda sunt argumenta modo allata: neque vero vel Papa censetur velle, vel Curiæ Officiales prætendere, ut ob majus lucrum sibi eventurum, grave incestus occulti crimen ab oratoribus publicetur. Ita Sanchez l. VIII. disp. 25. n. 10. & Reinffestuel n. 192. sed eritne tunc ad Pœnitentiariam recurrendum? Negant Pikler ad tit. 16. lib. IV. n. 39 & Reinffestuel, quia, inquiunt, incestus propria dispensatione non indiget; & aliunde Pœnitentiaria nec potest, nec solet compositionem ullam exigere, utpote quæ quidquid expedit, gratis expediat, & propterea a tergo litterarum signet *gratis ubique*. Idipsum docent Theologi plures & Canonistæ apud Sanchez, ubi supra n. 6. at ipse censet in hoc casu recurrendum esse ad Pœnitentiariam, ubi etiam docet explicandam esse consanguinitatem aut affinitatem publicam, super qua vel jam dispensavit, vel dispensaturus est summus Pontifex. Idipsum tradit M. Paulus Leo in praxi par. 2. c. 17. n. 2. *Nec de hujusmodi praxi, inquit, dubitari potest, quia ut testis oculatus id assero, cum materias prædictas XIV. annorum spatio sedulo pertractaverim.* Huic opinioni, ut quæ tutior sit, & ad minus ejusdem cum opposita probabilitatis, adhærendum puto, eique qui adhæserint Episcopos cognovi, sed quid si partes post dispensationem Romæ obtentam commercium carnale habere inceperint?

Resp. Cum Ducasse, & aliis post Pyrrhum Corradum, non valere dispensationem hanc. Nam 1. dispensatio, ut nunc *in formam Commissaria* datur, non tam est actualis dispensatio, quam *mandatum de dispensando* ad Officialem loci directum, ut inquirat an res eo se habeant modo, quo expressæ fuerunt: atqui verificationis tempore, jam verum non est nullam inter partes copulam præcessisse: ergo. 2. idipsum evincunt & praxis Romanæ curiæ, & declaratio Sac. Congreg. Conc. Trid. interpretis: ergo obtinendæ sunt litteræ quas vocant *perinde valere*: si vero partes ante ipsam dispensationis petitionem rem turpem habuerint & expresserint, ac in idem scelus relabantur, distinguendum est: vel enim relabuntur ante fulminationem dispensationis, & tunc valet dispensatio, quia necesse non est, ut crimen exponatur quoad numerum; Vide Pontas hic cas. 10. vel non nisi post fulminationem dispensationis; & tunc variant inter se Theologi. Alii nova dispensatione opus esse putant; ita satis aperte Habert c. 13. de legib. Alii vero communius id negant, ut Sanchez lib. VII. cap. 25. n. 4. Sylvius, Pyrrhus Corradus, qui expressam ea de re Sacræ Congregationis decisionem refert, Reinffestuel in Append. nu. 193. atque omnes Romani Canonistæ, ait auctor Collat. Parisiens. tom. III. Collat. 4. §. 1. tum quia copula dispensationem subsequens, jam non est incestus, cum incestus non dicatur nisi ubi est commixtio inter consanguineos, & affines absque dispensatione matrimoniali, ut post Cajetanum, Vegam, & alios docet idem Sanchez lib. VII. disp. 62. n. 9. quia, etiamsi ea copula incestus foret, incestus ille matrimonii diremptivus censeri non deberet: incestus enim, ut ibidem notat Habert, hodie non computatur inter impedimenta matrimonii: unde caput *Si quis, de eo qui cognovit &c.* contraria consuetudine abrogatum est. Hæc responsio totum locum habet erga affines & alios, quos ad exprimendum incestum teneri diximus.

Circa affinitatem exprimi debent, 1. Gradus. 2. Vinculi multiplicitas, si adsit, (puta si quis cum duabus illius, quam ducere vult consanguineis peccaverit) & quidem in eadem supplicatione. 3. Etiam gradus propinquior, si inæqualis sit graduum distantia, (quod an etiam in Gallia necessarium sit, colligi potest ex iis, quæ alibi dicta sunt de expressione gradus propinquioris in consanguinitate.) Ratio est, quia quod in consanguinitate servatur, idem etiam in affinitate servari postulant jura, Curiæ stylus & communis Doctorum opinio. 4. Exprimi etiam debet an affinitas ex copula licita, an ex illicita oriatur, cum petitur dispensatio super primo vel secundo gradu; Ratio est; tum quia difficilius dispensatur super affinitate ex copula licita, quam illicita; tum quia id necessarium est ut intelligatur an cum affinitate concurrat honestas publica. Hæc enim cum semper annexa sit copulæ licitæ, tacite exponitur & tacite dispensatur, eo ipso, quod exprimitur affinitatem ex copula licita ortam esse; exprimendum etiam an affinitas sit in linea recta vel transversali, saltem si affinitas oriatur ex copula licita, de quo vid. Sanchez lib. VIII. disp. 24.

Circa honestatem publicam explicandum, an ea oriatur ex sponsalibus, an ex matrimonio, & quo in gradu sunt qui contrahere volunt. Ubi revocandum est in mentem, quod affinitas ex sponsalibus orta primum gradum non excedit.

Circa cognationem spiritualem exprimendum est; 1. An ea sit paternitas aut maternitas ex una parte, & proinde filiatio ex altera, an sit tantum compaternitas, vel commaternitas; multo enim indecentius est matrimonium inter patrem & filiam spiritualem, quam inter compatrem, & matrem ejusdem filiæ &c. unde vix unquam in paternitate spirituali dispensat Sedes Apostolica. 2. An cognatio spiritualis sit duplex: puta, an qui Petri filiam levavit e fonte sacro, eamdem vel ejus fratrem aut sororem tenuerit in Confirmatione, an non idem Petrus levaverit filios illius, qui filios suos levavit. Haud tamen necesse est exprimere an quis plures ejusdem filios vel in Baptismo, vel in Confirmatione susceperit, quia cognatio spiritualis non censetur hinc multiplicata;

pro-

prout apud Garciam p. 8. c. 3. n. 78. declaravit Clemens VIII. Censent etiam Sanchez ibid n. 15. & Reinfestuel n. 201. necessum non esse ut exprimatur, an cognatio spiritualis ex Baptismo, an ex Confirmatione oriatur, quia hæc nihil vel parum rem mutant.

Circa criminis impedimentum exponi debet, an sit ex machinatione conjugis, an ex adulterio solo sine machinatione, an ex utroque simul. Quia si sit ex machinatione, nunquam dispensat Papa pro foro exteriori: raro autem pro interno.

Ex his colliges quædam esse impedimenta, circa quæ quidquid possit Papa nequidem tentanda est petitio dispensationis: quædam vero, in quibus nonnisi ob gravissimas caussas, & difficillime dispensat. Sic nunquam dispensat in secundo, tertio, & quarto consanguinitatis gradu in linea recta: sicut nec in secundo lineæ transversæ gradu, nimirum fratrem inter & sororem, licet, ait Pirkel ad tit. 16. lib. IV. num. 31. jam sæpius id ardenter postularint magni Principes. Sic nonnisi ob caussas, quæ vix occurrunt, dispensat in conjugicidio publico, & impedimento disparis cultus. Sic difficillime dispensat in paternitate & maternitate spirituali, & in cognatione legali lineæ rectæ. Sin in secundo consanguinitatis, vel affinitatis lineæ transversæ gradu non solet dispensare, nisi cum magnis Principibus. Universim quo arctius est vinculum inter personas, eo difficilior est dispensatio, & gravior ad eam requiritur caussa: unde difficilius dispensatur in impedimento consanguinitatis, quam affinitatis, licet sint in eodem gradu; difficilius in gradu propinquiori, quam remotiori; difficilius in impedimento honestatis ex matrimonium, quam ex sponsalibus; difficilius, & solum ob publicam caussam cum Diacono, quam cum Subdiacono; difficilius cum Religioso professo, quam cum Subdiacono sæculari; difficilius si matrimonium necdum est contractum, quam si contractum sit juxta formam Trident.

Quod spectat ad ea, quæ licet apud Datariam exprimenda sint, non tamen exprimuntur apud Pœnitentiariam: hæc sunt numero quinque, quæ quamquam ex dictis colligi facile possunt, hic tamen majoris claritatis gratia paucis repetam.

Itaque apud Pœnitentiariam exprimi non debent, 1. Nomen vel cognomen oratoris. 2. Nec nomen Diœcesis. 3. Nec necessum est ut exprimatur gradus propinquior, nisi sit primus. 4. Neque etiam, juxta aliquot quos supra appellavimus, exprimi necessario debet copula, nisi habita fuerit sub spe dispensationem facilius obtinendi: quia, inquiunt, declarationes Sac. Congregat. quæ præviam copulam exprimi volunt, & aliæ ejusdem generis, externum dumtaxat forum respiciunt, nisi aliud exprimatur; ut bene advertit Corradus lib. VIII. c. 1. num. 53. sed admisso Corradi principio, negavimus supra consequentiam. Aliud est in Dataria, in qua exprimi debent, 1. Nomen & cognomen oratorum sine abbreviatione. 2. Diœcesis originis, nisi partes in alia Diœcesi domicilium fixerint. 3. Duæ Diœceses, si orator in una, oratrix in altera commoretur. Hæc fusiori stylo tractanda esse duxi ob gravitatem materiæ. nunc ad propositum reverti operæ pretium est.

V. Itaque aliter inscribendæ sunt litteræ, quibus a Pœnitentiaria, aliter ex quibus a Datariis petitur dispensatio; & quamvis absolute loquendo sufficiat ut impedimentum & dispensandi caussa clare, nitide & sine ambagibus expliceiur; expedit tamen ut consuetus in Curia *supplicandi* stylus servatur. Is porro sic se habet:

In supplicatione ad obtinendam pro foro interno dispensationem, Supplicationis inscriptio extra seu a foris apponenda, non fit ad Papam, seu ad Majorem Pœnitentiarium, qui unus est a S. R. E. Cardinalib. in hunc modum:

EMINENTISS. ET REVERENDISS. D. D. CARD. MAJORI POENITENTIARIO.

Romam.

Intus autem his incipit verbis Epistola, seu supplicatio.

Eminentissime, & Reverendissime Domine:

TUm proceditur ad expositionem impedimenti; circa quam notandum, quod si unus dumtaxat conjugum sit conscius impedimenti ex delicto occulto, ut plerumque se res habet, non ambo conjuges vel sponsi plurali numero, sed reus in singulari, ficto nomine, supplicat his ferme verbis; quæ petitionem dispensationis super impedimento affinitatis ante contractum matrimonium continent, quæque aliis dispensationum supplicationibus accommodari facile possunt.

Eminentissime, & Reverendissime Domine.

E*Xponitur humiliter Eminentiæ vestræ pro parte devoti illius oratoris* N. (vel Titii, aut alterius ficto nomine expressi) *quod postquam idem orator carnaliter cognovit Fabiam, postea ignarus impedimenti, bona fide* (vel conscius impedimenti) *tractatum habuit de contrahendo matrimonio cum sorore dictæ Fabiæ: cum autem dictum impedimentum sit occultum, tractatus vero sit publicus, & nisi ad effectum deducatur, scandala exinde verosimiliter exoritura sint, cupit orator ad vitanda scandala, & pro conscientiæ suæ quiete de præmissis, de quibus summe dolet, absolvi & secum dispensari. Quare Eminentiæ vestræ humiliter supplicat, ut super his de opportuno remedio auctoritate Apostolica providere dignetur.*

Dignetur Eminentia vestra responsum dirigere N. ad me infrascriptum. Hic exprimendum est nomen & cognomen illius ad quem rescribendum est; nomen item oppidi vel civitatis ad quam, vel per quam rescribendum est, & hæc quidem vulgari lingua.

Cum autem dispensationis executio committatur solum Doctoribus in Theologia, vel Jure Canonico; si neuter haberi facile possit, id addere debet sollicitator, & rogare, ut aliis committatur executio dispensationis, his similibus verbis: *Et quia in oratoris loco nullus reperitur Confessarius, Theologiæ Magister, vel Canonum Doctor, vel alius ad exequendum privilegiatus, dignetur Eminentia vestra providere, & disponere, ut etiam alius exequi valeat,*

leat, præsertim Parochus, aut etiam simplex Confessarius, cui pœnitens suam aperuit conscientiam, vel cui majorem haberet aperiendi fiduciam; ne ipse pœnitens, & præcipue feminæ huc & illuc ad dispensationis executionem circumire cogantur. Hæc facultas ad Confessarium etiam non Doctorem securrendi facile conceditur in casibus, qui parum habent difficultatis, & feminis præsertim. Religiosi Mendicantes, Jesuitæ, etiamsi Doctores non sint, brevia Pœnitentiariæ exequi possunt, ut & Presbyteri Congregat. Missionis.

Aliam supplicationis methodum breviorem & certam proponunt alii, cujus hic exemplum subjicere placet.

Eminentissime, & Reverendissime Domine.

T*Itius N. Laicus, conscius* (vel *ignarus*) *impedimenti, contraxit in facie Ecclesiæ matrimonium cum muliere, cujus matrem* vel *filiam* vel *sororem prius carnaliter cognovit; quare cum absque scandalo separari non possint, & impedimentum sit occultum, humillime supplicat pro absolutionis & dispensationis remedio, dignetur &c.* Quod si quis ad ipsum Majorem Pœnitentiarium scribere nolit, scribere potest ad unum ex Procuratoribus generalibus Ordinum, qui ut monet Reinffestuel lib. iv. in Append. n. 433. munus hoc Dei intuitu libenter suscipiunt, cum de sola Pœnitentiaria agitur: is autem talium litterarum est stylus, quem in dispensatione a voto simplici castitatis exprimam. *Admodum Reverende in Christo Pater. Quod gravia & copiosa A. R. Paternitatis tuæ negotia interpellem, urget caritas proximi. Siquidem Bertha votum simplex perpetuæ castitatis emisit; sed cum de facto orbata suis parentibus, variis exponatur incontinentiæ periculis, ita ut continenter se vivere posse diffidat, enixe rogat dispensationem ad effectum nubendi, ut sibi debitum conjugale & exigere, & reddere liceat. Quare humillime rogat, & ego cum ipsa, dignetur A. R. Paternitas tua necessariam dispensationem pro foro interno apud S. Pœnitentiarium amore Dei & proximi procurare, & obtentam mihi transmittere. Deus omnis caritatis largissimus retributor, dabit mercedem, quæ ut copiosa sit exiguas preces meas premitto, & humillime me commendo. Parisiis 14. Maji 1746. A. R. Paternitatis servus in Christo addictissimus Petrus N.* Exterius vero scribitur vel italice, vel latine, *Admodum Reverendo Patri Procuratori generali Ordinis Franciscanorum Reformatorum. Romam.* Ubi nota, quod præter Majorem Pœnitentiarium, qui semper est Cardinalis, tres eidem subordinati in præcipuis tribus Romæ Basilicis constituti sint Pœnitentiarii, qui Minores vocantur, nempe in Vaticana olim Patres Soc. Jesu, in Lateranensi PP. Franciscani Reformati, & in Liberiana, seu ad S. Mariam Majorem, PP. Dominicani.

Olim, ait auctor Collat. Andeg. usus erat ut litteræ ad Majorem Pœnitentiarium scriptæ per cursorem publicum Romam mitterentur: nunc autem, inquit, sigillo clausæ reponi debent in manibus Bancarii, & eadem via recipitur responsio. Quo nixus fundamento hæc asserat, & unde nata sit hæc disciplinæ mutatio detegere non potui. Contrarium expresse docet Illustr. Episcopus Tutelensis tom. 3. suæ septem Sacramentorum expositionis pag. 434. ubi notat posse scribi vel ad amicum, vel ad alicujus Ordinis Procuratorem, vel, quod facilius est, ad ipsum immediate Majorem Pœnitentiarium, soluto prius Epistolæ *portu*. Aliud est in dispensationibus a Dataria concessis, quæ sub nullitatis pœna Expeditionariorum ministerio secundum Regis edicta obtineri debent.

Cum dispensatio petitur a Dataria, supplices litteræ diriguntur ad Papam; unde interius Epistola his incipit verbis *Beatissime Pater*; exterius autem inscriptio est *Summum Pontificem*. Etsi in Gallia inutile est nosse, qua forma ad Pontificem scribi debeat, cum ut mox dixi, cura hæc solos Bancarios respiciat, quia tamen nostrum hoc opus prodesse potest extraneis, a quibus jam prælo subjectum est, placet hic exemplum dare supplicæ seu Epistolæ ad Papam pro dispensatione impedimenti publici conscribendæ. Supponemus causam dispensandi esse tum insufficientiam dotis, tum angustiam loci, qui quidem locus nominari debet vernacula lingua, nisi satis latina expressus intelligatur.

Beatissime Pater.

Parisiis.

Exponitur humiliter Sanctitati vestræ pro parte devotorum illius oratorum Petri Tolles Diœcesis Blesensis, & Margaritæ Gautier Diœcesis Parisiensis ex oppido Argentovil, quod cum dicta oratrix dotem habeat minus competentem, juxta status sui conditionem, cum qua, tum & propter angustiam dicti loci, virum non consanguineum (*vel non affinem*) *paris conditionis cui nubere possit, invenire nequeat, & dictus orator, qui in memorato oppido domicilium fixit, cum dicta minus competente dote oratricem in uxorem ducere intendat, & si extra dictum locum nubere cogeretur, dos quam ipsa habet, non esset competens neque sufficiens, ut virum paris conditionis invenire valeat*, loco hujus causæ, alia quæcumque, modo vera, & alioqui ad dispensationes sufficiens, allegari potest, v. gr. extinctio litis, aliunde tamen, quam ex causa matrimonii ortæ, devitatio infamiæ vel scandali, dignitas personarum; bona in Ecclesiam merita &c. nec unquam supprimi debet copula notoria, cum ejus expressio certo necessaria sit, si habita fuerit sub spe dispensationis facilius obtinendæ; & admodum probabiliter necessaria etiam extra hujus nefariæ intentionis casum, ut supra diximus. Tum vero sic continuatur: *Quia vero tertio & quarto gradu consanguinitatis conjuncti* (hic ponitur impedimentum unum vel multiplex, cum omnibus circumstantiis necessario exprimendis) *desiderium suum in hac parte adimplere non possunt, humiliter supplicant Sanctitati vestræ, quatenus cum iisdem oratoribus, quod impedimento quarti* (*vel tertii & quarti*) *consanguinitatis gradus hujusmodi non obstante, matrimonium inter se servata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ sollemnizare, & in eo postmodum remanere libere, & licite valeant, dispensare; distantiam vero tertii gradus prædicti ei non obstare*

de

declarare, prolemque suscipiendam exinde legitimam nuntiare digneminí de speciali gratia, non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque cum clausulis.

Qui singulorum prædictæ & alterius cujuscumque similis supplicæ terminorum notitiam & rationem habere volet, consulat Pyrrhum Corradum lib. 2. praxis dispensat. Apostolic. c. 2.

Si partes in forma pauperum dispensari velint, Parochus eorum paupertatis fidem facere debet apud Episcopum, ejusve Vicarium Generalem, qui eam ad Apostolicam Sedem his verbis transmittat.

Nos . . . Illustris. ac Reverendiss. N. Episc. N. Vicar. Gener. vel Officialis.

Fidem facimus & attestamur, Joan. N. & Juliam N. hujus N. Diœcesis, adeo pauperes, & miserabiles existere, quod ex labore & industria sua tantum vivunt, prout ex fide Parochi aliorumque fide dignorum testimonio nobis constare fecerunt, in cujus rei testimonium præsentes fieri fecimus, manu nostra subscriptas, nostroque Sigillo munitas. Parisiis, die & anno &c. Ita Corradus lib. 8 cap. 5. n. 18.

ARTICULUS II.

De executione dispensationis.

Dispensatio, vel est a Pœnitentiaria, vel a Dataria. Unaquæque diversos habet executores: prima quidem Confessarios, secunda vero Episcopum, ejusve Vicarios Generales: De utrisque seorsim dicendum.

Quod ad Confessarios attinet, dispensatio ad eos a Majori Pœnitentiario directa exterius his inscribitur verbis: *Discreto viro N. Confessario Theologiæ Magistro (vel decretorum Doctori) ex approbatis ab Ordinario per latorem, vel latricem pœnitentem eligendo ad infra scripta specialiter deputato.*

Intus vero explicatur & impedimentum, & ejusdem relaxandi ratio. Quod ut distinctius intelligatur duo proponemus exempla, aliud quidem dispensationis ad contrahendum, aliud vero dispensationis ad manendum in contracto. Prius sic habebit ut plurimum.

Lucius miseratione divina Episcopus N. S. R. E. Cardinalis N.

Discreto viro Confessori . . . Salutem in Domino. Ex parte latoris præsentium nobis oblata petitio continebat, quod ipse de matrimonio contrahendo tractavit cum muliere, quam, & cujus matrem carnaliter cognovit. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, dicta carnalis cognitio cum præfata mulieris matre sit occulta, & nisi lator cum dicta muliere matrimonium contrahat, periculum immineat scandalorum: ideo ad dicta scandala evitanda, & pro sua conscientia quiete cupit per Sedem Apostolicam absolvi, secumque dispensari. Quare supplicavit humiliter, ut sibi super hoc de opportuno remedio providere dignaremur. Nos discretioni tuæ committimus, quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius ejus sacramentali confessione, ac sublata occasione amplius peccandi cum dicta mulieris matre, ab incestu, & excessibus hujusmodi absolvas hac vice in forma Ecclesiæ consueta; injuncta ei pro tam enormis libidinis excessu gravi pœnitentia salutari; & aliis, quæ de jure fuerint injungenda. Demum, dummodo impedimentum ex præmissis proveniens occultum sit, & aliud canonicum non obstet, cum eodem latore quod præmissis non obstantibus matrimonium cum dicta muliere, & uterque inter se publice, servata forma Concilii Tridentini, contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeat misericorditer dispenses, prolem suscipiendam exinde legitimam pronuntiando in foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis Confessionis tantum & non aliter, neque alia alio modo, ita quod hujusmodi absolutio, & dispensatio in foro judiciario nullatenus suffragentur. Nullis super hio testibus adhibitis, aut litteris datis, seu processibus confectis, sed præsentibus laceratis, quas sub pœna excommunicationis latæ sententiæ lacerare tenearis, neque eas latori restituas; quod si restitueris nihil ei præsentes litteræ suffragentur. Datum Romæ &c.

Posterius rescriptum ad remanendum in contractu; fere ejusdem erit tenoris, unde discrimina referre sufficiet.

Lucius &c. Discreto viro &c. Ex parte viri latoris præsentium nobis oblata petitio continebat, quod ipse alias matrimonium publice in faciem Ecclesiæ contraxit, & successive consummavit cum muliere, cujus matrem antea carnaliter cognoverat; Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, dictus lator ob impedimentum ex præmissis proveniens; quod occultum est, in dicto matrimonio remanere nequeat absque Sedis Apostolicæ dispensatione, ad evitanda scandala, quæ, si divortium fieret inter se & prædictam mulierem, exorirentur, cupit a præmissis, de quibus plurimum dolet, absolvi, secumque desuper dispensari. Quare supplicavit humiliter &c. Nos igitur . . . discretioni tuæ committimus, quatenus si ita est, dictum latorem audita prius &c. a quibusvis sententiis, censuris & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, incestu & excessibus hujusmodi absolvas . . . injuncta ei pro tam enormis libidinis excessu gravi pœnitentia salutari, ac confessione Sacramentali semel quolibet mense per tempus arbitrio tuo statuendum; & aliis injunctis quæ de jure fuerint injungenda. Demum dummodo impedimentum præfatum occultum sit, & separatio inter latorem & dictam mulierem fieri non posset absque scandalo, & ex cohabitatione de incontinentia probabiliter timendum sit, aliudve canonicum non obstet, cum eodem latore, ut dicta mulier de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nunquam detegatur, matrimonium cum eadem muliere, & uterque inter se de novo secreto ad evitanda scandala prædicta non obstantibus contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeat misericorditer dispenses: prolem susceptam, si qua sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo in foro conscientiæ, &c. ut supra.

In dispensationibus, aut commutationibus votorum simplicium castitatis aut Religionis quæ quis vel transgrederetur, vel jam transgressus est, matrimonium

con-

contrahendo, peculiares quædam clausulæ adduntur in hunc modum.

Nos discretioni tuæ committimus, quatenus si est ita, dictum latorem &c. absolvas, injuncta ei pœnitentia salutari, atque votum præfatum, ad hoc tantum ut matrimonium legitime contrahere, & in eodem debitum conjugale exigere & reddere licite valeat, in Sacramentalem confessionem semel quolibet mense, & in alia pœnitentia opera perpetua per te injungenda, inter quæ sint etiam aliqua (Religionis quam ingressurus fuisset) quæ quotidie facere teneatur ad eum finem ut in adimplens meminisse semper possit obligationis, qua hujusmodi voto astringebatur, prout, secundum Deum, ipsius animæ saluti expedire judicaveris, dispensando commutes, in foro conscientiæ tantum &c.

Ut in his quæ juniori Confessario, & seniori quandoque moram facere possunt, tuto procedatur, eas prædictorum rescriptorum partes explicabimus, quæ aliquid difficultatis habent. Sed expositioni huic præmittenda est expositio alia brevisturarum communium, quæ in litteris Sacræ Pœnitentiariæ apponi solent.

	A
alr	aliter
als	alias
Aplica	Apoſtolica
appbatis	approbatis
aucte	auctoritate
	C
Cardilis	Cardinalis
canice	canonice
cen.	cenſuris
conſeone	confeſſione
coione	communione
conſciæ	conſcientiæ
	D
diſcreoni	diſcretioni
Dnus	Dominus
	E
Ecclæ	Eccleſiæ
effus	effectus
exit	exiſtit
Eclia	Eccleſiaſticis
Epus	Epiſcopus
	F
fr	frater
frum	fratrum
	G
gnali	generali
	H
humoi	hujuſmodi
humilr	humiliter
	I
infraptum	infraſcriptum
irregulre	irregularitate
igr	igitur
introptа	introſcripta
	L
lia	licentia
ltima	legitima
lræ	litteræ
lite	licite
	M
mrimonium	matrimonium
magro	magiſtro
mrione	miſeratione
mir	miſericorditer
	N
nultus	nullatenus
	O
ordio	ordinario
	P
PP.	Papa
Pr.	Pater
Pontus	Pontificatus
ptus	prædictus
ptur	præfertur
pntium	præſentium
Pbter	Presbyter
Pbricidis	Presbytericida
pœnia	pœnitentia
Pœniaria	Pœnitentiaria
poe	poſſe
ptor	procurator
	Q
qtenus	quatenus
qmlbet	quomodolibet
qd	quod
	R
relari	regulari
relione	religione
Roma	Romana
	S
Sctæ	Sanctæ
ſaluti	ſalutari
ſentia	ſententia
ſpealr	ſpecialiter
ſupplioni	ſupplicationi
ſpualibus	ſpiritualibus
	T
tn	tamen
tm	tantum
Thia	Theologia
tli	tituli
	V
venebli	venerabili
vræ	veſtræ

Nunc

Nunc enucleandæ veniunt clausulæ, quarum observatio necessaria est ut Confessarius rescriptum valide aut licite exequatur.

Discreto viro Doctori &c. Non ergo sufficit ut quis sit vel Licentiatus in Theologia, aut jure civili aut jure Canonico, vel utriusque Professor vel Doctor in jure Civili, vel ut reipsa doctus sit, vel ut ex errore communi Doctor existimetur, vel ut Magister in religione sua appelletur, nisi vere ad Magisterii seu Doctoratus gradum in Universitate aliqua evectus sit: unde in his casibus dispensatio suo frustraretur effectu (1). Hæc scribens audio Brevia pœnitentiariæ nunc non dirigi ad Doctores. Excipiebantur ab hanc regula PP. Societatis & Religiosi Mendicantes, & qui per participationem Privilegiis eorum fruebantur. Item & simplices Confessarii, qui executionem dispensationis sibi delegari precati sunt & obtinuerunt. Vide Sanchez l. VIII. disp. 34. qui n. 22. bene advertit quod si litteræ aperiuntur ab eo, qui Magisterii gradu insignitus non fuerit, non ideo careant effectu, modo a Doctore etiam indocto executioni mandentur. *Ex approbatis ab Ordinario.* Unde doctor, qui actu approbatus non est, licet alias vel alibi approbatus fuerit, dispensationem exequi non potest. Si rescriptum sit in favorem Religiosi, sufficit ut Confessarius ab eo eligendus sit approbatus a superiore Ordinis, qui respectu Religiosorum suorum vices Ordinarii gerit. Si agatur de Moniali, debet hæc eligere Confessarium ex approbatis pro Monialibus. Circa quod duo notat Tiburtius Navar. pag. 15. 1. Non requiri ut Confessarius approbatus sit *pro Monasterio, in quo degit ea Monialis.* 2. Hujusmodi commissiones aliquando committi Confessariis ex approbatis ab Ordinario, etiamsi non sint approbati pro *Monialibus*, nimirum ut *Moniales habeant libertatem confitendi cuilibet*. Verum multo decentius & tutius est, ut quis specialem ad audiendas Moniales approbationem postulet ab Ordinario; quam quidem ad breve tempus & generatim, ne quid nascatur suspicionis, efflagitare potest.

Age jam & interiores rescripti clausulas interpretemur, quæ serio pensari debent.

Prima est ista: *quatenus si ita est*, vel ut olim dicebatur, & etiam cum omissum est, utcumque subaudiri debet; *quatenus si ita esse per diligentem oratoris examinationem, ac post monita & consilia opportuna illi prælibata inveneris &c.* Circa clausulas istas quædam sunt annotanda, & quidem.

1. Monita hæc, & consilia in eo sita esse, quod Confessarius pœnitentem adhortetur, ut veritatem sincere, & coram Deo explicet; quod existimo necessarium non esse si pœnitentis probitas, & religio Confessori jam notæ sint. (2)

2. Confessarium teneri in conscientia, & sub gravi peccato rei fundum, & circumstantias indagare, scrutari, investigando scilicet an impedimentum, quod Pœnitentiariæ propositum est, occultum sit, & an ex dispensationis denegatione oritura sint incommoda, quæ alioqui secutura esse declaravit Orator; uno verbo, an preces veritate nitantur, & an a parte rei subsistat causa finalis quæ Pœnitentiariam movet ad dispensandum, & qua seclusa non dispensaret. Hoc autem examen quandoque satis facile est, quandoque difficile, nec semper reipsa sufficiunt, quæ prima fronte sufficere videntur: Unde ei qui ut a castitatis voto liberaretur, exposuit se *stimulis carnis adeo agitari, ut continenter vivere posse non speret.* non sufficit vel sola tentatio, vel juxta aliquos, periculum unius, aut alterius transgressionis; tunc enim adhuc utile est votum, ut voventem contineat ne ita facile labatur. Requiritur ergo, ait Sanchez, vel periculum, quod oritur ex ipso voventis statu, qui v. gr. conjugatus sit, vel tanta implendi voti difficultas sive ob habitum, sive ob vehementiam tentationis, ut probabiliter judicetur votum & violandum sæpius fore, & non vitandis, sed augendis peccatis inserviturum esse. Ita post Navarrum cit. Sanchez l. VIII. disp. 20. nu. 10. Facile tamen crediderim eum, qui conjugem ducere potest, cujus usu concupiscentiam refrænet, posse voti dispensationem sollicitare, cum graviter teneatur, & immineat probabile vel lapsus unius periculum; juxta id Cypriani Epist. 62. edit. Pamel. *Si autem perseverare nolunt, vel non possunt, melius est nubant, quam in ignem delictis suis cadant*; & ita docet Pontas V. disp. de Voeux, cas. 6. Quædam hic moventur dubia. 1. An qui sine examine dispensationem executus est, valide executus fuerit. 2. An si Confessarius cui præsentatum est rescriptum dispensationis, idem judicet subreptitium, possit alius adiri, qui contra sentiat. 3. Cui credendum sit cum verificandum est, an preces veritatem nitantur.

Resp. Ad 1. Certum est si facti veritas Confessario nota sit, non opus esse examine. 2. Si Confessor veritatis minime conscius sine prævio examine dispenset, censet Sanchez etiam posita facti veritate, invalidam esse dispensationem; quia, inquit, verba hæc: *si ita esse per diligentem examinationem inveneris*, inducunt formam, qua minime observata, corruit tota commissionis validitas. Aliud esset, teste eodem ibidem n. 20. si simpliciter diceretur; *Dispenso, si ita est*. Ex quo colligo valere hodie dispensationes sine examine, non tamen sine facti veritate concessas, quia nunc usus est ut solum scribatur *si ita est*, vel *si preces veritate nitantur*. Graviter tamen peccaret, qui serium veritatis facti examen culpabiliter omit-

(1) *Cum dirigitur Confessario Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori dispensatio, requiritur laurea Theologia, vel juris Canonici in publica Universitate; nec aperiri illa littera possunt a simplici Regulari Confessario, nisi tamen Religio illa privilegium aliquod ea de re obtinuerit.* Lambertinus Instit. Eccl. 87. §. 11.

(2) *Executor certiorem se reddere debet de veritate causarum, ex quibus obtenta dispensatio est; non tamen requisitis aliunde testimoniis, sed ipsum dispensandum interrogans, nisi alioquin ipse eandem veritatem relegisset; nec tenetur illum sub juramento interrogare, ut est communis Doctorum sententiam.* Idem ibid. §. 34.

Si tamen falsa narrare dispensandum sciverit; non potest ad dispensandum procedere, nisi id sciret ex præcedentibus dispensandi confessionibus, ibid.

teret, cum super hoc conscientia ejus a Pontifice oneretur.

Resp. Ad 2. Licitum esse pœnitenti ab uno Confessario ad alium recurrere, modo non eo fine ut laxiorem inveniat aut eruditum minus, qui libidini suæ faveat. Potest etiam Confessarius, re propius expensa, a priori sua opinione recedere. Neutrum juxta Sanchez l. VIII. disp. 27. nu. 38. licet Officialibus erga dispensatione a Dataria concessas. Non primum, quia ex l. 10. ff. *De judiciis*, ubi semel cœptum est judicium, ibi terminari debet: idque verum est, etiamsi Officialis, cui prius præsentatum est rescriptum, in alterius electionem consentiret. Non secundum, quia permittitur jurisdictio Judicis delegati statim ac sententiam definitivam tulit, etiamsi ferendo erraverit: ergo, ait idem Sanchez, non potest variare, ac proinde in utroque casu recurrendum est ad Pontificem, qui alium deleget, sed de his judicent Officiales. Unum hic monere sufficiat cum auctore coll. Andeg. & Illust. Episcopo Tutelensi, Confessarii onus non esse ut expendat an expositio Papæ facta vere sufficiens sit ad obtinendam dispensationem, ideoque an in hoc casu concedi debuerit dispensatio, sed tantum an res eo se habeant modo, quo Pontifici expositæ fuerunt.

Resp. Ad 3. Credendum esse pœnitentis assertioni, cum in foro pœnitentiæ confitetur, nec adhibeantur, nec adhiberi possint testes, nec ullus conficit processus judicialis, prout ejusdem Pœnitentiariæ rescriptum declarat. Quod si Confessarius aliunde novit, rem non ita esse ut exposita est, non debet dispensationem exequi, quidquid in contrarium afferat pœnitens; nisi forte id ex alterius confessione resciverit; quo in casu quid faciendum sit docent Theologi agendo de sigilli obligatione in Tract. de Pœnit.

Secunda clausula hæc est *audita prius ejus sacramentali confessione*; unde necesse est ut lator peccata, saltem ea, quæ a postrema confessione commisit, deponat apud confessarium rescripti executorem: idque verum est, ait Navarrus p. 20. etiamsi dispensatio concederetur in materia, quæ nullum pœnitentis delictum supponit, puta in irregularitate orta ex defectu natalium. Haud tamen necesse est ut vel mortalia, vel ea quæ circa materiam dispensationis commisit peccata, confiteatur, si hæc jam apud alium, vel eundem Confessarium deposuerit: qui enim venialis solum habens, venialia deponit, prædictam clausulam verificat, & adimplet. Censet quidem Sanchez l. VIII. disp. 34. n. 29. Confessionem non necessario requiri ad hoc ut dispensatio valide executioni mandetur; sed absit ut in materia tanti momenti para minus tuta propter meras probabilitates teneatur.

Tertia clausula est: *sublata occasione peccandi &c.* Quæ verba demonstrant pœnitentem nec ante absolvendum, nec ante dispensandum esse, quam abstulerit occasionem peccandi, voluntariam quidem de facto; necessariam autem animo, & corde: de quo vide S. Anton. de pœnit. c. 3. art. 3. pag. 6

Quarta clausula est: *injuncta ei . . . gravi pœnitentia*: quæ quamvis a Confessarii discretione & personarum statu dependeat, ait Navarrus, pag. 88. posset tamen esse jejunium per tres menses, semel qualibet hebdomada; recitatio tertiæ partis Rosarii per tres menses, tribus diebus qualibet hebdomada, vel aliquod aliud pietatis opus arbitrio ipsius Confessarii imponendum, frequens præsertim confessio, usus meditationis, & similia quæ cor potentius afficiunt; consideratis semper statu, qualitate, sexu, & ætate pœnitentis, & advertendo, quod pœnitentia sit ita prudenter imposita & moderata, ut nusquam pœnitentis delictum detegi possit. Utique si pœnitens in aliis confessionibus jam antea rite fecit, pœnitentiam criminis, propter quod dispensari volait, parem recepit & executus est, erit hujus præviæ satisfactionis habenda ratio: unde Confessarius pœnitentiam Brevi Romano præscriptam moderari & temperare debebit, sic tamen ut modum temperans sub tantum servet. Hinc clausulæ aliam substituit Pœnitentiaria, cum agitur de relaxatione voti, eaque his quæ jam retuli verbis continetur, *sibique votum præfatum ad hoc tantum* &c. ut supra, quæ paullo fusius explicanda sunt.

1. Itaque monendi sunt a Confessario pœnitentes e votis dispensandi, dispensationem non nisi ad contrahendi matrimonii effectum concedi, unde eo usque tenentur voto. Quapropter si in gravi incontinentiæ periculo versentur, hortandi sunt ut quamprimum matrimonium ineant, ne interim multiplicentur voti transgressiones. Quod si post contractum matrimonium adversus castitate n conjugalem peccent, ex hac parte voti transgressores erunt, utpote quod nonnisi in ordine ad matrimonii usum relaxatum fuerit.

2. Cum dispensationi a Pœnitentiaria concessæ annexa sit quædam species commutationis in *Sacramentalem confessionem* semel quodlibet mense hoc menstruæ confessionis onus a Confessario pœnitenti imponendum est.

3. Cum additur voti commutationem faciendam insuper esse in *alia pœnitentia opera*, necessum est ut Confessarius præter menstruam confessionem alia pœnitentiæ imponat pœnitentiæ opera, puta jejunium, aut abstinentiam ab ovis, & lacticiniis feria sexta, vel sabbatos aut Officium aliquod parvum, v. gr. B. Mariæ Virg. item septem psalmos, & similia. Cum autem *alia* hæc *pœnitentia opera* plurali numero exprimantur, debet ad minus esse duo: sed & duo sufficiunt, ne gravetur pœnitens. Porro hæc pietatis opera *tamdiu duratura* sunt ex rescripto, *quamdiu prædicti commutationi locus erit*. Ex quibus tria sequuntur. 1. Obligationem prædictorum operum ab ea solum die incipere, quo orator contrahit, & consummat matrimonium, quia non ante operatur dispensatio. 2. Sublato, per mortem alterius conjugis, commutationis usu, cessare singulis dictæ & mox dicendæ pœnitentiæ partes, quia reviviscit obligatio voti. 3. Id locum habere in dispensatione voti Castitatis, non autem voti Religionis amplectendæ, quia votum Castitatis dissoluto per alterius mortem conjugio reviviscit; non vero votum Religionis cujus proinde relaxationi, utpote perpetuæ, perpetua respondere debet pœnitentia.

4. Cum adhuc præcipiatur, ut inter opera pietatis quædam *sint etiam quæ pœnitens quotidie facere teneatur*, ut semper primævæ voti sui obligationis meminerit; evidens est, præter mox exposita pietatis opera (quorum prima non sunt in perpetuum; secun-

secunda sunt quidem in perpetuum, vel potius quamdiu commutationi locus erit, non tamen quotidiana) alia imponi debere quæ singulis diebus impleantur. Hæc autem & faciliora, & utiliora præscribi debent, v. gr. lectio quotidiana brevis, breve conscientiæ examen, oratio mentalis ad minus per quadrantem, aliquod caritatis opus in proximum juxta vires, fortunas, & statum pœnitentis. Cum vero ea imponat Confessarius, monebit pœnitentem, ut dum ea exequetur, meminerit vinculi a quo dispensatus est, prout jubet sacra Pœnitentiaria. Si dispensatio detur in voto Religionis, inter pœnitentiæ opera a Confessario præscribenda, quædam esse *debent* (*Religionis quam* pœnitens *ingressurus fuisset*) *quæ quotidie facere teneatur* in memoriam voti. In hoc ordine sunt gestatio chordulæ Ordinis, recitatio quotidiana & quotuplex Orationis Dominicæ & Angelicæ salutationis; item Litaniarum quæ in ordine dicuntur, breve Conscientiæ examen. Si dispensatus sit in sacris, habenda est ratio officii ad quod jam tenetur: unde imponi ei potest commemoratio Sancti Institutoris Religionis quam voverat cum Litaniis Deiparæ, aut brevi conscientiæ examine. His addi possunt opera quædam ejusdem generis, sed haud quotidiana.

Quinta clausula est: *& aliis injunctis quæ de jure fuerint injungenda*, hæc clausula generalis est, & subauditur etiam non expressa. Ejus scopus est, ut si pœnitens in foro pœnitentiæ dispensandus, alia Confessario peccata declaret, ex quibus ad restitutionem alieni boni, denigratæ famæ reparationem, aliave similia tenetur, hæc ei præcipiantur a Confessore, præter speciales pœnitentias, de quibus modo actum est.

Sexta clausula est: *dummodo impedimentum sit occultum*, & hæc est conditio sine qua non dispensat Pœnitentiaria; quæque, ait, Navarr. p. 23. *semper est punctualiter observanda*. Unde si confessarius ex pœnitentis examine agnoscat factum esse *famosum*, *vel manifestum*, *vel notorium facti vel juris*, ulterius ad executionem procedere non potest, etsi interim pœnitentem monere debeat, quid facto opus sit. Quando autem & quatenus impedimentum debeat occultum judicari, colliges ex addendis in tractatu *de censur.* c. 5. qu. VIII. t. 2. pag. 345. edit. 1627.

Septima clausula est: *aliudque canonicum*, impedimentum nempe, *non obstet*: unde si partes alio impedimento sive occulto sive publico ligatæ sint, rursus ad sacram Pœnitentiariam recurrendum erit pro occulto quidem, ut ejus dispensatio, nova prioris impedimenti mentione facta, ab eadem Pœnitentiaria impetretur; pro publico autem, ut significetur eidem, partes impedimento hoc teneri a quo per Datariam dispensari satagent; Jam enim supra monuimus, Pœnitentiariam exigere ut publicum, quo partes vinciuntur, impedimentum sibi patefiat; neque vero aliter judicare potest, an non satius sit spem quamcumque dispensationis adimere.

Octava hic habet: cum *eodem latore*, *quod præmissis non obstantibus*; quibus indicatur, Confessarium, non obstante præfixo impedimento, & aliis, quæ Pœnitentiariæ exposite sunt, ad executionis gratiam devenire posse.

Nona hæc est, *matrimonium*, *servata forma Concilii Trid. contrahere*, *& in eo remanere licite valeant*. Id est prævis seu omissis de licentia Ordinarii denuntiationibus, coram Parocho & testibus, contrahere, & matrimonio uti, ac si nullo unquam impedimento ligati fuissent, adeo ut proles inde orta pro legitima habenda sit.

Decima: *in foro conscientiæ*, *& in ipso actu sacramentalis confessionis tantum &c.* quæ verba de novo demonstrant contra Sanchez, forum conscientiæ, de quo hic agitur, esse ipsum Pœnitentiæ tribunal, extra quod gratia hæc a Confessario expediri non potest.

Undecima: *ita quod hujusmodi absolutio*, *& dispensatio in foro judiciali nullatenus suffragentur*. Unde si forte impedimentum ex occulto publicum fiat & in judicium deducatur, gratia Pœnitentiariæ in foro fori non suffragatur; adeoque tunc ad Datariam recurrendum esset: quamquam si pænitens maritali jure uteretur sine scandalo, non peccaret, ut qui vere coram Deo dispensatus fuerit, cum a Pœnitentiaria dispensari potuerit, quo tempore impedimentum erat occultum.

Duodecima: *Sed præsentibus laceratis &c.* scilicet quamprimum moraliter fieri poterit, eaque attentione ut nec rescriptum, nec delictum pœnitentis cognosci possit.

Decima tertia: *neque eas lateri restituas*, *quod si restitueris*, *nihil ei præsentes litteræ suffragentur*; id est nunquam ei in foro fori suffragentur, quod tamen intendere videtur pœnitens qui his literas sibi restitui vellet. Interim, etsi graviter peccaret, & excommunicationem prædictis verbis latam incurreret Confessarius litterarum restitutor, semper valeret dispensatio rite semel & legitime executioni mandata.

Eædem clausulæ iisdem fere verbis repetuntur in rescriptis ad remanendum in contracto, cum differentiis quibusdam hic breviter exponendis.

Prima est: *a quibus sententiis*, *censuris & pœnis*, quas scilicet pœnitens sive de jure communi sive ex speciali locorum lege, ob incestus crimen incurrit, aut incurrere potuit.

Secunda est: *injuncta ei confessione sacramentali semel quolibet mense per tempus arbitrio tuo statuendum*: unde per duos ad minus menses præfata confessio injungi debet, & melius ad sex menses injungitur.

Tertia est: *& separatio fieri non possit absque scandalo*, *& ex cohabitatione de incontinentia timendum sit*. Harumce clausularum verificatio Confessorem torquere non debet, cum evidens sit personas quæ palam pro legitimis conjugibus habentur, nec posse separari sine scandalo, nec secum invicem absque gravi incontinentiæ periculo cohabitare.

Quarta est: *ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata &c.* & hæc est clausula tot tantisque discriminibus obnoxia, quam anxie & pro modulo cum communi supra exposuimus.

Quinta est: *matrimonium inter se de novo secrete . . . præmissis non obstantibus contrahere*, id est sine Parocho & testibus; adeo tamen ut pœnitens non prius in debiti redditionem consentiat, quam præviam eo quo poterit meliori modo consensus renova-

tio-

tionem obtinuerit a parte impedimenti nescia: alioqui enim fornicaretur, tametsi a rescripti gratia non excideret.

Has clausularum Pœnitentiariæ expositiones, quo certius iis pedem figat lector, desumpsi tum ex Tibuttio Navarro, tum ex Syro Placentino, utroque Apostolicæ Sedis Pœnitentiario.

His omnibus mature ponderatis & præstitis, Confessarius post datam in formam solita absolutionem a Censuris & peccatis, gratiam Apostolicam his exequetur verbis, mutatis ut evidens est impedimentorum nomine.

Et insuper auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento primi) seu secundi, seu primi & secundi) gradus ex copula illicita a te habita cum sorore mulieris, cum qua contrahere intendis, proveniente: ut præfato impedimento non obstante, matrimonium cum dicta muliere, publice, servata forma Concilii Trid. contrahere, consummare & in eo remanere licite possis & valeas. In nomine Patris &c.

Insuper eadem auctoritate Apostolica prolem, quam ex matrimonio susceperis, legitimam fore nuntio & declaro. In nomine Patris &c. *Passio Domini nostri &c.* ut post finem consuetæ confessionis.

Si dispensatio detur ad remanendum in contracto, forma hæc erit: *& insuper, dispenso tecum super impedimento primi affinitatis gradus ex copula illicita, quam cum sorore tua putata conjugis antea habuisti, ut illo non obstante, renovato consensu cum præfata conjuge, matrimonium cum illa contrahere &c.*

Et pariter eadem auctoritate Apostolica prolem, si quam suscepisti, & susceperis, legitimam fore decerno & declaro &c. si dispensatio sit a voto castitatis, dicitur; *insuper tibi votum castitatis quod emisisti, ad effectum ut matrimonium contrahere, & debitum conjugale reddere & petere licite possis, & valeas, in opera quæ tibi præscripsi, dispensando commuto. In nomine &c.* Eadem pene est forma dispensationis a Religionis voto, in ordine ad matrimonium: quod si quis dispensatus sit, dummodo cælibem vitam ducat, non dicitur *ad effectum contrahendi matrimonium*; bene vero *ad effectum remanendi in sæculo in vita cælibe.*

Si quis non obstante castitatis voto matrimonium inierit, dicitur: *item te, non obstante castitatis voto, quod emisisti, & transgressus fuisti, in dicto matrimonio remanere, & debitum conjugale reddere posse, & debere declaro: & ut idem debitum etiam exigere licite possis, & valeas, tecum eadem auctoritate Apostolica dispenso. In nomine Patris &c.* Ex his absolvendi formulis nemo est qui congruas unicuique casui efformare facile non possit.

ARTICULUS III.

Quid in impedimentis matrimonialibus possint Episcopi.

ORdinariam potestatem *dispensandi in quibusdam impedimentis dirimentibus publicis, communi fere calculo Doctores denegant Episcopo*, ait Bened. XIV. *lib.* 7. DE SYNODO *cap.* 31. *num.* 3. *quin immo sacra urbis Congregationes; Concilii videlicet; ac supremæ Inquisitionis, non semel proscripserunt, tamquam falsam & temerariam, propositionem asserentem Episcopo jus dispensandi super impedimento dirimente publico, quod obsistat Matrimonium contrahendo, etiamsi gravis urgeat illud contrahendi necessitas, uti videre est apud Joannem Baptistam Rigantium, virum apprime doctum*, tom. IV. Comment. in regul. Cancellar. In notis ad reg. 49. nu. 1. & 2. *ubi sacrarum Congregationum responsa summa diligentia congesta per extensum, ut dicitur, referuntur, & Doctorum in hanc rem placita copiose allegantur.* Hoc præsupposito quasdam regulas e sanioribus Theologis & Canonistis petitas hic proponam.

Regula 1. Possunt Episcopi dispensare circa impedimentum omne, quo post Matrimonium legitime contractum aufertur debiti conjugalis exigendi potestas, ut est affinitas sive ex Baptismo, sive ex incestu, imposita tamen pro gravitate incestus pœnitentia, & procurato occasionis peccandi recessu. Hæc est communis opinio, ait post Sylvestrum Caballut. ibid. n. 7. Vide Sanchez lib. VIII. disput. 12. n. 16.

Possunt etiam Religiosi Mendicantes cum eo, qui non obstante castitatis voto matrimonium iniit & consummavit, dispensare ad petitionem debiti conjugalis: idem poterant Jesuitæ cum speciali Provincialis licentia. Neutri vero ad contrahendum dispensare possunt in eodem voto, ut multo probabilius docent Suarez, Sanchez, Layman, & plures alii.

Regula 2. Possunt Episcopi in contracto dispensare ab impedimentis dirimentibus, alioqui Papæ reservatis, cum occurrunt sex subsequentes circumstantiæ. 1. Ut occultum sit impedimentum, Matrimonium vero publicum. 2. Ut Matrimonium bona fide, seu sine prævia impedimenti notitia contractum fuerit. 3. Ut fuerit consummatum. 4. Ut partes sine verisimili scandali periculo separari non possint. 5. Ut partes præ inopia non possint ire, aut recurrere ad Papam ejusve Legatum. 6. Ait Pikler, ni tale sit impedimentum, in quo dispensatio a Papa dari consueverit. In harum conditionum concursu dispensandi potestas penes Ordinarium est, prout sibi ab Urbe Roma responsum fuisse testatur Zerola 1. part. *Dispensatio* §. 5. idem docent Collat. Andeg. tom. 11. pag. 92. Cabass. & alii communiter.

Si vero, ait idem Cabassutius, aliqua absit ex præfatis circumstantiis, & personæ sint pauperes, aut rudes, aut rusticæ, officium erit Ordinarii prosequi hanc dispensationem in forma pauperum apud Sedem Apostolicam, ut gratis & sine compositione obtineatur.

Regula 3. Possunt aliquando Episcopi *extraordinaria potestate, & ex præsumpta Summi Pontificis voluntate in aliquo eventu, urgentissima videlicet necessitate*; ab impedimentis dirimentibus modo occultis dispensare ad contrahendum: ut si rebus omnibus jam ad matrimonium contrahendum præparatis, invitato parentum cœtu, assignata ad nuptias die admodum propinqua, puella ex confessione detegat se dirimente impedimento irretitam esse, & nulla præter Ordinarii dispensationem pateat via, qua periculum gravis scandali, suspicionis infamiæ, atque etiam inimicitiarum removeri possit. Ratio est, quia re-

ſre-

servatio in casu tam urgenti non esset in ædificationem, sed potius in perniciem animarum. Ista, quam Sanchez primus produxit, opinio evasit subinde inter Doctores communis, ut post Bonacinam notat Cabassutius lib. 3. c. 7. n. 4.

Proponit quidem idem Sanchez aliam, qua puella se extricet, rationem, ut nempe emittat castitatis votum ad tempus, ideoque vel ab Episcopo, vel ex solo temporis lapsu dispensabile, & palam dicat sibi propter votum hoc a confessario præceptum esse, ut a matrimonio abstineat; interim vero recurrat ad Papam pro sollicitanda veri, quo ligatur, impedimenti relaxatione: sed quoniam cautela hæc, vel non semper occurrit menti, vel ob rerum aut personarum circumstantias quandoque impossibilis est in praxi, aut admodum difficilis; aliunde vero timendum est ne si puella urgeatur, an ad tempus voverit, non desint qui statim negerant, ei ergo sufficere Episcopi dispensationem, quæ in talibus angustiis justa erit, & valida in foro conscientiæ.

Utilissima hac Appendice in continuatione Honorati Tournely transcripta, præsens opus locupletari duximus, ne ad completam Moralis theologiæ institutionem, aliquid deesse videretur.

APPENDIX II.

De Orientalis Ecclesiæ circa Matrimonium disciplina.

MAtrimonium inter Sacramenta a Christo Domino instituta universa recenset Orientalis Ecclesia: nam apud Græcos, Armenos, Syros sive Jacobitas, sive Nestorianos, & Cophtos, semper ac ubique locorum veluti sacra christianæ Ecclesiæ cæremonia habitum est, omnesque a Christo sanctificatum fatentur, & non solum Christi cum ecclesia unionem significare, sed etiam gratiam conjugatis afferre crediderunt, ac tenent, quæ mutuum inter eosdem amorem caritatemque pariat & foveat, eosque ad rite filios educandos adjuvet. Id eorum expendenti ecclesiasticos libros fit illico exploratum. Rem vero extra omnem controversiam ponit Orthodoxa Orientalis Ecclesiæ confessio, aliæque fidei professiones adversus Lutheranorum, Calvinianorumque hæreses, Cyrillique Lucaris errores evulgatæ. Ex iis enim constat, ut legere est in actis Orientalis Ecclesiæ a Schelstratio editis, & in opere de fidei circa Eucharistiam perpetuitate, Græcos omnes, Ruthenos, Armenos, Syros, ac Cophtos matrimonium venerandum Sacramentum esse profiteri. Id vero satis superque est ad convincendum novitatis, & erroris Lutheranos, Calvinianos, Remonstrantes, Anglicanos, Socinianos, aliosque ætatis nostræ Novatores.

Circa ritus varia est Orientalis Ecclesiæ disciplina. Apud Latinos sponsalia Ecclesiastica sunt fere sublata, ac civilia tantum matrimonii celebrationi præmittuntur. Postquam inita sint sponsalia, ex decreto Innocentii III. a Concilio Tridentino iterum inculcato proclamationes fieri debent tribus diebus festivis, ut est ab Auctore explicatum, antequam matrimonium contrahatur: sed hæc Lex in Orientali Ecclesia usu recepta non est. Græci enim uno eodemque die sponsalia & matrimonium celebrant. Alexius Imperator sponsalia, antequam contrahatur matrimonium, celebranda esse decreverat: sed cum Græcorum disciplina sollemniter ecclesiastica sponsalia præscribat, Ecclesiæ illius Antistites Imperatoris edictum servare recusarunt, & semper sponsalia sollemniter in Ecclesiis, dum matrimonium contrahendum esset, celebraverunt. En autem eorum in sponsalibus, ac matrimonium celebrando ritum. Sponsalia, scripto, Ecclesiæ benedictione, annuli arrhis, osculoque adhibitis, pœnaque a resiliente subeunda indicata, hoc ritu celebrant. Post divinam Missam, stante in sacrario Sacerdote, conjugio copulandi præ sacris foribus consistunt. Vir quidem a dextris, mulier autem a sinistris. Sunt vero repositi in dextra sanctæ mensæ parte duo ipsorum annuli aureus, & argenteus. Ex iis argenteus dextrorsum respicit, aureus sinistrorsum juxta se invicem. Tum Sacerdos recens nuptorum tertio capita signat, traditque illis cereos accensos; & in templum illos inducit. Deinde cruciformiter thus adolet, dicente Diacono: *Benedic. Domine &c.* ac variis recitatis precibus in Euchologio præscriptis, Sacerdos acceptis annulis, donat primum viro aureum, tum argenteum mulieri. Ac viro dicit: *Subarrhatur servus Dei N. propter ancillam Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: amen, nunc, & semper & in sæcula sæculorum, amen.* At deinceps mulieri ait: *subarrhatur ancilla Dei N. propter servum Dei N. in nomine Patris &c.* Cumque ter ad unumquemque hoc dixerit, crucem super eorum capita facit annulis, & utrumque dexteris eorum digitis immittit, viro ut digniori aureum, feminæ argenteum: assistens vero Paranymphus amoris, & concordiæ inter sponsos conciliator commutat, & sponsæ aureum, sponso argenteum donet; ut hic muliebri infirmitati virilem animum accommodet: illa vero se in omnium mariti bonorum consortium venire intelligat: vel ut hac annulorum commutatione suorum corporum possessioni renuntient, & se non propriæ, sed alienæ potestatis agnoscant. Thessalonicensis vero annulo ferreo sponsam ubique donatam cum M. S. Cryptof. asserent, paullum diverse ritum eumdem explicat, *in femina* inquiens *quasi ex parte viri aureum annulum Sacerdos tradit, & quasi ex parte feminæ aureum viro, & Trinitatem veneraturus ter illos commutat.* Unius Paranymphi mentionem habet Concilium Carthaginense quartum, qui castitatis, & pudicitiæ conjugis utriusque testis & quasi custos, *puros adhuc illos & commercii carnalis expertes inter se jungit*, vel potius conjunctioni in Ecclesiis factæ assistit, & Dei personam primi omnium conjugii Paranymphi, & Pronubi in Ecclesia ræpresentat. His nuptiarum subarrhatio absolvitur, sponsique deinceps dimittuntur. In Moscovia teste P. Chard. postquam sponsus annulum sponsæ tradidit, hæc illius pedes osculatur; eoque ritu obedientiam illi pollicetur.

Si vero voluerit eodem temporis spatio coronari, ut fere semper fit, ingrediuntur in templum sponsi cum cereis accensis præcedente Sacerdote cum thuribulo, qui variis recitatis precibus, quibus Deum rogat, ut nuptiis sponsisque benedicat, orationem profert, in qua hæc verba habentur. *Domine emitte manum tuam de sancto habitaculo tuo, & confecia servum tuum N. & ancillam tuam N. quia a te vi-*

viro coaptatur mulier. Copula illos unanimi consensu: corona illos in carnem unam; tribue illis fructum ventris, prolis fruitionem. Quia tua est potentia, & tuum est regnum, virtus & gloria Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Post hanc orationem, Sacerdos acceptis coronis primo coronat sponsum, dicens: *Coronatur servus Dei N. propter ancillam Dei N. in nomine Patris &c.* Deinde coronat sponsam dicens: *Coronatur ancilla Dei N. propter servum Dei N. in nomine Patris &c.* Tum benedicit eis ter dicens: *Domine Deus noster gloria & honore corona illos.*

Verbis illis *coronatur &c.* Sacerdotis ore prolatis, de Matrimonio jam a conjugibus legitime contracto, testimonium reddit Ecclesia: ac idcirco, inquit Goarius, sensus illorum sollerter est attendendus. Non enim hujusmodi est, ut prima facie posset videri: *Coronat servus Dei N. in nomine &c.* Qui namque coronaret coronis ipse subjectus? Sed potius: *Coronatur servus Dei N. propter ancillam Dei N. idest coronas nuptiales subit in signum fœderis conjugalis cum ancilla Dei N. contracti: vel certe coronatum servus Dei N. in ancillam Dei N pariter coronatam uxorem legitimo matrimonio, his coronis designato accipiendam.* Coronandos namque se mutuo exhibentes, matrimonium contrahere profitentur, atque hic ex consensu, & affectu in alterum se coronari permittit.

Nota. Coronarum usus in sponsis antiquus in Ecclesia est; illius enim Tertullianus meminit Lib. *de corona militis* cap. 13. scribens, *coronat & nuptia sponsos.* Quis autem coronarum in nuptiis sumendarum finis fuerit, edocet Chrysostomus Hom. IX. in cap. 1. ad Timoth. *Propterea corona sponsorum capitibus imponuntur in victoriæ signum, quia libidini insuperabiles redditi, jam ad thalamum accedunt, quia voluptate devicti non sunt. Si vero voluptati captivus seipsum meretricibus dederit, cur de reliquo coronam gestas ipso capite superatus?*

Coronatis sponsis, atque ita in matrimonium conjunctis, postquam nullas super eos recitaverit preces, commune poculum in medium profertur, illudque Sacerdos primum benedicit, deinde manibus accipit, ac distribuit ipsis usque tertio, viro primum, & deinde uxori. Communis autem poculi delibatio a sponsis facta, non est Græcorum ita peculiaris ritus, quin apud nos fuisse observatum plures meminerint: Etenim Polydorus Virgilius ejusdem moris apud Anglos adhuc vigentis testem se reddit Lib. 5. *de inventione rerum* cap. 4. inquit Goarius. Hunc ritum ita Simeon Thessalonicensis declarat: *ex communi Sacerdos propinat illis poculo & decantatur illud: Calicem salutaris accipiam cum propter sanctissimam, tum etiam in lætitiæ signum propter sponsorum conjunctionem, pacem, & concordiam: quod quidem etiam bigamis, & hujusmodi* (idest tertiis nuptiis litantibus) *distribuitur. Non enim divina illis dona, sed commune solum poculum ab Ecclesia, in privatam sanctificationem, & convictum felicem, & cum benedictione Dei copulam distribuitur.*

Post ternam delibationem Sacerdos poculum alicui reddit, vel juxta nonnullorum morem frangit illud, sive ut ad contemplandam invitet fragilitatem, & brevitatem humani cujusque gaudii instar vitri effracti cito citius prætereuntis; sive ut alii malunt, quod Græci scyphum quamvis communem, ex eo quod nuptiarum benedictioni inservierit, confringendum potius, quam in prophanos usus revocandum, existimant. Hoc peracto egrediuntur sponsi, ac octavo die sollemniter coronas in Ecclesia cum precibus, ac ejusdem Ecclesiæ benedictione deponunt. Atque hæ sunt cæremoniæ, quas Ecclesia Græca in nuptiis celebrandis usurpat. Etiam Syri Jacobitæ, ac Nestoriani, & Cophti benedictionem nuptiarum *coronationem* appellant: quod argumentum est, antiquam esse hanc cæremoniam, & Orientalibus communem.

Ad Ministrum quod spectat, plures Orientales ita de Sacerdote loquuntur, ut eum hujus Sacramenti Ministrum existimasse videantur. Ii verba a Sacerdote prolata pro forma, consensum quo mutuum in corpore jus invicem sibi tradunt contrahentes, materiæ loco habent. Sed Thessalonicensis, & Goarius juxta Orientales ipsos contrahentes Ministros declarant, ac formam Sacramenti ille in consensu per verbum *volo* expressum; alter vero in eodem consensu reponit per actum illud sensibilem significatum, quo sponsi se se coronandos exhibent. Nunc indicanda sunt reliqua: Primum vero recensebimus ea quæ in constitutione: *Etsi Pastoralis*, pro Italo-Græcis ab Apostolica Sede constituta sunt: Deinde variis notis exponemus, quænam ex iis ad Orientales reliquos extendantur.

Hæc autem leguntur §. 8. tit. *de Sacramento Matrimonii. I. Curent Ordinarii Locorum, ut decretum sacri Generalis Concilii Tridentini de reformatione Matrimonii vertatur in linguam Græcam vulgarem, & in locis, & Parochiis Græcorum, & Albanensium, quoties expedire viderint, evulgetur, & publicetur.*

II. *Matrimonia inter conjuges Græcos dirimi, seu divortia, quoad vinculum, fieri nullo modo permittant, aut patiantur: & si quæ de facto processerint, nulla & irrita declarent.*

III. *Quia vero secundum Apostolum, Mulier, mortuo viro, ab ipsius est lege soluta, & nubendi cui vult in Domino, liberam habet facultatem, secundas, & tertias, & ulteriores etiam nuptias Græci non condemnent, sed illas tamquam legitimas, & validas approbent inter personas, quæ alias licite de jure ad invicem Matrimonio jungi possunt.*

IV. *Secundo tamen nubentes Presbyteri nullatenus benedicant: nec ipsos Bigamos ad sacros Ordines sine speciali dispensatione Apostolica promovere liceat.*

V. *Et quoniam apud Græcos consueverunt contrahi matrimonia inter personas contingentes se, juxta eorum computationem, octavo gradu, qui secundum computationem, & distinctionem graduum, quam Latini faciunt, apud hos quartus habetur: ne id præsumatur deinceps: firmiter prohibemus ac districte præcipimus, ut cum in ulterioribus gradibus licite matrimonia contrahantur, in prædicto quarto consanguinitatis, vel affinitatis gradu copulari ulterius non præsumant; statutum, quoad hoc, Generalis Concilii observantes.*

VI. *Item in cognationis spiritualis, quæ in Baptismo, & Confirmatione contrahitur, gradibus, servetur id quod a Tridentina Synodo definitum est.*

In

In Baptismo videlicet inter suscipientem, & Baptizatum, & illius Patrem, & Matrem, nec non inter Baptizantem, & Baptizatum, baptizatique Patrem, & Matrem tantum, cognationem contrahi, eamque rursus, quæ ex Confirmatione oritur, confirmantem, & confirmatum, illiusque Patrem, & Matrem, ac tenentem non egredi: omnibus inter alias personas spiritualis hujus cognationis impedimentis Matrimonii sublatis.

VII. *Maritus Latinus uxoris Græcæ ritum non sequatur.*

VIII. *Latina uxor non sequatur ritum mariti Græci.*

IX. *Græcus maritus potest, si velit, ritum uxoris Latinæ sequi: item Græca uxor potest, si velit, sequi ritum mariti Latini: post cujus obitum ad ritum Græcorum redire nequeat.*

X. *Quod si nolint, unicuique conjugum in suo ritu, Catholico tamen, manere permittatur.*

XI. *Matrimonium inter maritum Latinum, & Græcam mulierem Latine potest contrahi, vel Græce coram parocho Græco, duobus, vel tribus testibus præsentibus, vel latine coram Latino, ubicumque maritus Græcus voluerit.*

XII. *Ejus autem loci, ac ritus Parochus debet assistere, ubi & quo ritu matrimonium contrahatur.*

Nota 1. Præceptum de publicando Concilii Tridentini decreto ad solos Græcos spectat & Albanenses, qui in Italia, & insulis ei adjacentibus sub Latinis Episcopis degunt: eo ergo non afficiuntur Orientales, aliique, penes quos dictum decretum publicatum non sit.

Nota 2. Id vero, quo decernitur, Matrimonia quoad vinculum dirimi non posse, ac nulla prorsus esse antea inita hujusmodi divortia, ad Orientales omnes pertinet. Ibi enim Orthodoxam Ecclesiæ fidem de indissolubili Matrimonii vinculo inculcat, quæ ad omnes omnino fideles spectat, quæque definita fuit in Florentino Concilio, & in decreto pro instructione Armenorum exposita, & in Concilio Tridentino sess. 24. can. 7. per hæc verba: *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum docuit & docet juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non posse dissolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui caussam adulterio non dedit, non posse, altero conjuge vivente, aliud Matrimonium contrahere, mœcharique eum qui, dimissa adultera, aliam duxerit, & eam quæ, dimisso adultero, alii nupserit; anathema sit.* Ecclesiam vero ita semper credidisse, constat ex Chrysost. Hieronymo, & Beda *in cap. 19. Matth.* ex Augustino duobus libris *de Adulterinis Conjugiis*, quos hac de caussa scripsit, ex Innoc. I. *Epist. ad Exuperium*, ex Concilio Tridentino *can.* 17 Ex Græcis Arcudius affert. Origenem *tract. 7. in Matth.* aliosque. Id docuerat etiam Apostolus Paulus I. *ad Cor.* cap. 7. ubi habet: *Iis, qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro suo non discedere; quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Si mulier injuste discesserit, non est ei liberum innuptam manere, aut reconciliari viro, sed ei reconciliari tenetur, ut nemo negat. Ergo Apostolus eam mulierem alloquitur, quæ justa de caussa, cujusmodi est viri adulterium, ab illo discesserit, ei vero divinum indicat præceptum, quo jubetur aut manere innupta, aut reconciliari viro. Non me latet Photianos, quos imitati sunt Lutherani, & Calviniani, errorem tueri hisce Christi Domini verbis, quæ habentur Matth. cap. 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Sed perperam ex iis argumentantur, non mœchari eum, qui, dimissa ob fornicationem uxore, aliam duxerit. Nam duo Christus docuit, scilicet mœchari eum, qui sine legitima caussa uxorem dimiserit, quia in caussa est, ut hæc mœchetur, Matth. 5. v. 32. ac etiam qui, uxore dimissa legitima quoque de caussa, duxerit aliam. Utrumque per superiora verba docet, scilicet mœchari dimittentem uxorem, excepta caussa fornicationis, ac mœchari itidem, qui ob fornicationem dimissam duxerit, quia ob fornicationem separatio quidem fieri, sed non matrimonii jure naturæ indissolubilis solutio fieri potest. Hinc Marci 10. versu 11. & Lucæ 16. versu 18. idem Christus, postquam dixit, Matrimonium indissolubile esse, universim pronunciat, *quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mœchatur.* Sed audiant Græci ex Herma Pauli discipulo, ut ego opinor, quæ fuerit Apostolorum ævo Ecclesiæ hac de re fides: Is in lib. II. *Pastoris*, mandato IV. ita Deum affatur: *Domine, si quis habuerit uxorem fidelem in Domino, & hanc invenerit in adulterio, numquid peccat vir, si convivit cum illa?* Huic respondit Dominus: *quamdiu nescit peccatum ejus, sine crimine est vir vivens cum illa. Si autem scivorit, uxorem suam deliquisse, & non egerit pœnitentiam mulier, & permaneat in fornicatione sua, & convivit cum illa vir, reus erit peccati ejus, & particeps mœchationis ejus.* Addit vero Hermas: *Quid ergo si permanserit in vitio suo mulier?* Cui Dominus: *dimittat illam vir, & per se maneat.* Sequitur Hermas: *quid si mulier dimissa pœnitentiam egerit, & voluerit ad virum reverti, nonne recipietur a viro suo?* Et Dominus: *Immo si non receperit eam vir suus peccat, & magnum peccatum sibi admittit; sed debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam egit; sed non sæpe, servis enim Dei pœnitentia una est.* Habent ergo ex Apostolico viro per adulterium separationem fieri posse, sed non solvi Matrimonii vinculum; alioquin vir solutus fuisset ab obligatione recipiendi dimissam ob fornicationem, ac post pœnitentiam ad eum redeuntem.

(✠) Rem vero in Orientalium gratiam, paullo fusius expendimus: ne vero putent solo nos Hermæ testimonio uti ad id ex antiqua Orientalis Ecclesiæ fide comprobandum, audiant Basilium lib. *de virgin.* pag. 755. ubi, *Non audit*, inquit, *quoniam, qui dimissam duxerit, mœchatur? Etsi enim pro culpa dimissa est, vivit tamen vir ejus.* Nazianzenus carmine II. in quo, Billin interprete, ita habet:

Femina non parva mercatur dote maritum,
Quodque etiam gravius, vitiosum sæpe, & inertem.
Rursus emenda viro Conjux, nec moribus illa
Prædita sæpe bonis, quæsita attrectaque pestis,
Pestis, quam nulla licet ratione fugare.

Audiant præteres Chrysostomum Hom. VIII. in Matth. ubi ait, *Expulsa quoque uxor esse ejus qui eam expulit, perseverat*. Sed antiquiores quoque suppetunt quorum sententiæ perspicue demonstrant, Græcos Patres credidisse semper adulterium thori quidem separationem, non vinculi solutionem inducere potuisse. Justinus Martyr Apolog. II. pro Christianis, præcepta recensens, quæ Christus circa castitatem dederat; *Qui repudiatam*, inquit, *a viro alteram uxorem duxerit, adulterium committit*. Et Apolog. I. non obscure significat thori tantum separationem inter conjuges Christianos admissam; feminam enim describens, quæ propter perditam viri vitam ab eo se se disjunxerat; inquit: *Femina vero, ne si deterere eodem cum illo lecto, eademque uteretur mensa, impietatis quoque ejus particeps haret, misso illi, qui apud vos* (Gentiles) *dicitur repudii libello, ab eo sejuncta est*. Lecti itaque, cohabitationisque separationem tantum fecum ferebat apud Christianos divisio, quæ Gentilium repudio respondebat. Accedit etiam Athenagoras insignis alter Christianæ Religionis Apologista, qui de moribus & Christianorum institutis apud Imperatorem verba faciens: *Qui uxorem suam*, ait, *dimiserit, & duxerit aliam, adulteratur, inquit Dominus noster: neque illam dimittere concedens, cujus delibata est pudicitia, neque alteram ducere*. Vides ergo generatim antiquos Patres ex institutis Christianorum differentes docere, vivente prima uxore, nefas esse aliam ducere. Hæc vero generalis assertio juxta Hermæ explicationem, & juxta Pauli sententiam accipi debet, quæ mulierem lege conjugii obligatam pronunciat, quamdiu vir ejus vivat, ac separatam, manere innuptam, vel viro reconciliari, nec a lege viri nisi per istius mortem liberari. *Quæ verba*, inquit S. August. l. 2. de Adulterinis conjugiis cap. 5. *toties repetita, toties inculcata, vera sunt, viva sunt, sana sunt, plana sunt. Nullius viri posterioris mulier uxor esse incipit, nisi prioris esse desierit. Esse autem desinet uxor prioris, si moriatur vir ejus, non si fornicetur. Licite itaque dimittitur conjux ob caussam fornicationis . . . . . nec carebit illo vinculo, etiamsi nunquam reconcilietur viro; carebit autem, si mortuus fuerit vir ejus*. Mitto reliquos Latinos Patres, & Concilia, quæ a primis temporibus assertionem nostram Evangelicam & Apostolicam disciplinam esse decreverunt, ut habetur can. XVII. Concilii Milevitani ann. 416. celebrati. Sed rationum momenta omittere nolo, ut inde intelligatur, quam gravissima sequerentur absurda, si adulterante uxore, matrimonii vinculum dissolveretur. Nam mulieres libidini servientes adulteria eo patrarent animi proposito, ut dimissæ ac a vinculo solutæ nubere procis facile possent. Item improbis maritis occasio foret pro legitima uxore adulteram introducendi. Quæ vero tunc non orirentur calumniandi occasiones adversus etiam innocentem uxorem; ut hac tamquam adultera repudiata, altera exoptatior duceretur? Quibus incommodis filii obnoxii non essent? Nam loco matris sibi nunc viventis educandi a noverca essent: & matrem, a qua geniti fuere conspicientes novercam, odio haberent, at hæc vicissim odio haberet illos. Audi Ambr. l. VIII. in Lucam ita clamantem: *Pateris ne, oro, liberos tuos, vivente te, esse sub vitrico, aut incolumi matre esse sub noverca? Pone, si repudiata non nubat. Et hoc viro tibi debuit displicere, cui adultero fidem servat. Pone, si nubat, necessitas illius tuum crimen est, & conjugium quod putas, adulterium est*. Si mulier dimissa innocens nubat, cedit hoc in prioris viri crimen & dedecus. Si adultera est, ex patrato scelere commodum capit. Hæc & iis similia sequerentur absurda, si adulterium matrimonium dissolveret, novumque ineundi conjugium libertatem faceret: quamobrem vel iis spectatis, si res ambigua foret, præsumendum esset, Christum, qui matrimonium ad sacramenti dignitatem elevavit, noluisse per adulterium hujusmodi vinculum solvi.

Sed inquiunt, si ita se res habet, cur Christus Dominus interrogatus a Pharisæis, num liceat dimittere uxorem, non licere respondit excepta fornicationis caussa? nam illi de vinculi solutione quærebant. Si ergo Christus hanc unicæ dimissionis caussam legitimam esse reposuit; docuit ergo per fornicationem sive adulterium illud abrumpi ac dissolvi vinculum, quod repudii libellus apud Hebræos solvebat. Ex verbis Christi; *Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*, ea quo per legitimam consecutionem sequitur, eum, qui dimissa adultera aliam ducat, non mœchari.

Rursus omnes fere Christiani Principes suis legibus per plura sæcula libertatem faciebant viris dimittendi adulteram ac aliam ducendi uxorem. Id P. Chardonius in sua histor. de Sacr. lib. 3. de Sacram. Matrim. cap. 7. auctoritate collationum Parisiensium comprobat, quæ legem hanc a Constantino Magno latam, & in Codice Theodosiano relatam, leg. 3. tit. 16. reperiri tradiderunt: eamdemque comprobasse deinde, ac inculcasse Theodoricum in Italia. Visigotorum Reges in Hispania, antiquioresque Galliæ, & etiam Britanniæ Reges in illis Regionibus. Verisimile vero non est Christianos Principes legem condere, ac inculcare voluisse, quæ Apostolicæ, & Evangelicæ disciplinæ contraria esset.

Denique Patres plures Matthæi textum interpretantes, vel disciplinam suorum temporum describentes, hanc conjugibus libertatem ex Christi institutione, & usu Ecclesiæ concessam tradiderunt. Vide Lactantium, Epiphanium, aliosque.

Hæc vero tanti fieri non debent, ut traditam per Tridentinos Patres Ecclesiæ doctrinam suspectam faciant. Nam Christi sententia non ex solis Matthæi verbis, sed ex iis, quæ habent etiam Marcus, & Lucas, & ex Pauli explicatione exponenda, & declaranda est. Paulus ita rem exponit ut aperte asserat, ita mulierem, quæ per conjugium una facta sit cum viro caro, esse viri legi subjectam, ut quamdiu hic vivit, ei obligata maneat: Marcus cap. 10. v. 11. adulterium committere ait, *quicumque dimiserit uxorem, & aliam duxerit*, non secus mulier, quæ dimissa alteri nupserit. Et Luc. 16. *Omnis*, ait, *qui dimittit uxorem & alteram ducit, vel qui dimissam ducit, mœchatur*. Quid clarius? mulier viro obligata dicitur, quoadusque vivat ille, & ita obligata, ut ab eo dimissa alii nubere nequeat, ac itidem vir mulieri ligatus dicitur. Advertant hic velim, Pauli Lucæ, & Marci doctrinam pervulgatam

suis-

fuisse Romanis, Corinthiis, aliisque, quibus Matthæi volumen ignotum erat. Hi vero decepti fuissent, si ex ambiguo Matthæi textu hujus doctrinæ veritas penderet: quis vero id credat? Itaque si apta possunt Matthæi verba interpretatione donari, qua facile cum aliis Evangelistis, & Paulo concilientur, quis non videt ita explicari oportere? Præsto autem hujusmodi expositio est, non arbitrio conficta, sed a Patribus Ecclesiæ Christi disciplinam inculcantibus deprompta: Augustinus enim, Ambrosius, aliique, quos supra nominavimus Patres, ita Matthæi sententiam legendam putant, ut exceptio illa *nisi ob fornicationem* cum verbo *dimiserit* conjungi oporteat, non cum subsequente *duxerit*; quo posito, sensus erit, non esse dimittendam uxorem nisi adulteram: illum vero, qui dimissam duxerit sive ob adulterium, sive alia de caussa, cum aliena pollui, & mœchari. Ita sane cum Marci, & Lucæ sententiis, & cum perspicua Pauli declaratione Matthæi verba conciliantur, quæ obscura sunt atque ambigua, ea fortasse de caussa, quod Christus Pharisæis eum tentantibus ambigua tantum uti voluerit responsione, id quod Marcus ipse videtur innuere dum scribit: *Et in domo iterum discipuli ejus interrogaverunt eum. Et ait illis; quicumque dimiserit uxorem suam & aliam duxerit, adulterium committit super illam.* Vides ergo, qua ratione Christus sensum exponit discipulis responsionis, quam obscure Pharisæis tradiderat. Quod clarius innuitur apud Matth. cap. 10. ubi narratur reposuisse discipulos, *si ita est caussa hominis cum uxore, non expedit nubere:* Christum vero dixisse, *non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est: Sunt Eunuchi, qui se castraverunt propter Regnum Cœlorum &c.* Ita innuit, virum qui fornicariam dimiserit, aut cum ea reconciliari oportere, aut continere se quamdiu illa vixerit; quod quidem non sapit ac vix intelligit carnalis Judæorum animus, & licet impossibile non sit, paucis tamen datum est, iisque, qui Eunuchi dicuntur propter regnum Cœlorum. Accedit præterea Bellarmini responsio, qui ait; verba illa, *qui dimissam duxerit, adulterat*, vel generatim accipienda sunt, vel cum exceptione? Si primum; ergo; qui dimissam duxerit etiam ob fornicationem, mœchatur; ergo vinculum per illam dimissionem non resolvitur, sed separatio fit unice thori. Si secundum; ergo qui fornicariam a viro dimissam duxerit, non mœchatur. Itaque melior est conditio fornicariæ, quæ juste dimissa nubere alteri potest; quam castæ, quæ injuste dimissa nec priorem, nec alium virum habere potest: quis autem credat hanc Christum ferre voluisse legem, quæ fornicariam melioris conditionis faceret? Vide etiam allatam supra juxta aliorum expositionem interpretationem.

Dices: sola fornicatio caussa dimissionis a Christo dicitur. Thori autem separatio ob alias quoque caussas fieri potest: ergo non thori tantum, sed omnimodam separationem ob fornicationem fieri significavit.

Resp. Hanc unice Christum separationis thori caussam designasse, licet aliæ quoque adsint, quia hæc unica est, quæ ex ipsa natura conjugii nascitur, quia per eam violatur fides, & caro, quæ per conjugium una facta est, dividitur: quia hæc de caussa vir potest perpetuo ab uxore separari, & quia sic carpere voluit pravam Judæorum consuetudinem, qui nullis & levissimis de caussis dimittebant uxores.

Ad leges Principium quod spectat, ajo, leges hujusmodi ab Ethnicis Principibus initio conditas fuisse, atque ante Ecclesiæ definitionem, etiam a nonnullis Catholicis deinde confirmatas, sed collationi Parthensi a Ghardonio citatæ non assentior: neque enim leges illas, aut omnes extitisse, aut tamdiu viguisse arbitror, quantum asseritur. Sed utut res se habet, certum est, Ecclesiæ auctoritate illas fuisse leges improbatas; atque in eas invectos esse Chrysostomum, Nazianzenum, & ex Latinis Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Gregorium Magnum, aliosque. Ego vero ex hujusmodi legibus abusum inter Græcos præsertim ortum arbitror, ac ortam etiam esse ambiguam illam loquendi rationem; quam in antiquis nonnullis scriptoribus observamus. Nam cum primis temporibus Idololatræ Principes essent, ac Christianorum infensissimi hostes, mirum non est in re nondum ab Ecclesia definita, ac ambigue apud Matthæum exposita, plures contra Reipublicæ leges aperte loqui noluisse, ac nonnullos etiam cum Evangelio easdem conciliare studuisse. Nec statim ac Principes Christianæ Religioni nomen dedere, expediens visum est, legem usu receptam, & maxime probatam immutare, præsertim cum plures adhuc gentiles essent in republica, sed hoc non obstante, Romana Ecclesia, celebrioresque Patres nihil veriti sæculi potestatem, palam docuere, adulterium matrimonii vinculum non dissolvere, atque eo duxere principes, ut leges illas veluti divino instituto contrarias agnoscerent, & faterentur.

Ad Patres quod spectat, fatemur, Origenem, Basilium, Epiphanium, ita fuisse ambigue locutos, ut nil ex iis certi erui possit; demus etiam Asterium, Theodoretum, aliosque paucos juxta sæculi leges potius, quam secundum Apostolicam disciplinam locutos esse. Immo dicimus, primis sæculis ita Ecclesiæ canones nullos fuisse temperatos, ut rigorosum præceptum de non ducenda post separationem uxore, præseferre non videantur, sed tantum pœnas stabilire in eos, qui dimissam duxerint, vel post separationem nupserint: ac id œconomiæ temporum tribuendum putamus, cum rerum circumstantiæ non sinerent, apertam contra Principum legem sententiam dicere, ne majus inde Christianis, immo & Ecclesiæ damnum oriretur. Si temporum circumstantiæ reputentur, in quibus Patres scripsere, qui contrarium sensisse videantur, vel ambigui editi fuere canones, & si attente examinentur Scripturæ, Patres, & Concilia, quæ in Hispaniis, in Africa, in Gallia, in Italia, in Germania, aliisque in regionibus, docuere per adulterium fieri dumtaxat quoad thorum separationem, perspicuum erit, id innuere Scripturam, tradidisse Apostolos, ac Ecclesiam ubique locorum semper docuisse.

Nota 3. Jubet Pontifex, ne Græci secundas, tertias & ulteriores etiam nuptias damnent, tamquam res de se malas, & illicitas, neve reprehendant illos, qui dum alia impedimenta non adsint, ad tertias & quartas nuptias uxore mortua transeunt. Ex quo constat, 1. Græcos non debere damnare Latinos,

Cophtos, Syros, & si qui sint alii Orientales, qui successive ad secundas & tertias, atque ulteriores nuptias transire soleant; neque has nuptias de se malas, aut divino præcepto prohibitas asserere. 2. Græcos, & Albanenses in Italia degentes posse tuto tertias, & quartas nuptias celebrare; vult enim Summus Pontifex, ut etiam inter eos hæc sit libertas, approbenturque hæ nuptiæ *inter personas quæ alias de jure Matrimonio invicem conjungi possint*. Sed cum Constitutio sit non pro Græcis tantum, qui in Italia degunt, quibusque Tridentini decretum inculcari debet, non videtur ex ea inferri posse, sublatam esse ab Apostolica Sede legem illam Græcæ Ecclesiæ Canonibus stabilitam, qua nullæ atque irritæ decernuntur quartæ nuptiæ. Matth. Blastar. *in Syntagmate Alphabetico c. 4. tit. de Polygamia* explicans lxxx. can. S. Basil. ait: *dicit autem nuptiarum pluralitatem a Patribus silentio præteritam, quia tertias quidem nuptias lex agnoscit, ac earum pluralitas tum legibus, tum canonibus est prohibita. Omnis enim contractus Matrimonialis, qui tertiarum nuptiarum finem transit, nuptiarum pluralitas haud dubie dicitur*. Et infra. *Legis autem hæc verba sunt: Universis manifestum esto, quod si quis ausus fuerit ad quartas convolare nuptias, quæ nuptiæ non sunt, non modo futurum, ut eæ nuptiæ pro nullis habeantur, sed ne liberi quidem ex iis procreati, pro legitimis habeantur: adeoque pœnis etiam pollutorum fornicationis tales subjicientur, ubi primum a se invicem dirempti fuerint*. Hanc autem legem vigere apud Græcos quamplurimi asserunt, qui ajunt etiam ab Apostolica Sede approbatam esse. En Papadopoli verba ex resp. 2. sect. 2. §. 12. *Ipsum quoque Matrimonium, quamvis pene Latinos ex libito centies iterari queat, ita censente Florentino Concilio, & Hieronymo dicente*: non damno Bigamos, immo & Trigamos, & si dici potest Octogamos; *penes nostros tamen quartum initum nullum erit, ut Græcis notissimum est, censeturque vel a Sede Apostolica severitati morum Græcorum indultum, Auctore Arcadio, & Goario*.

Immo Goarius *Nota 4. ad capita de Bigamis*, ait, Græcos *quartas nuptias omnino reprobare, ut noxias & vetitas, irritante nimirum earum contractus sancta Sede Apostolica: de quibus legendus Arcudius lib. vii. cap. 27. seq.* Quum Apostolica Sedes permittat & toleret mores consuetudinesque Græcorum, quæ non sunt Orthodoxæ fidei contrariæ, nec morum honestati adversentur, ut pluries diximus, facile patet, tolerare, ac servari velle hanc consuetudinem, quæ ex antiquis canonibus orta est, ubi adhuc vigeat. Iis vero qui quartas nuptias juxta canonum rigorem improbant, vetitum est damnare eos, qui hac lege non obligati, tum quartas, tum etiam ulteriores ineunt nuptias.

Nota 4. Duo Summus Pontifex §. 4. Græco-Italis prohibet, scilicet, ne Bigamos ad Sacros Ordines sine speciali dispensatione Apostolica promoveri liceat; & ne Presbyteri secundo nubentes ullatenus benedicant. Primum ad omnes Orientales extenditur; omnes enim Orientales antiquis Ecclesiæ legibus obligantur, quæ Bigamos a Sacris Ordinibus arcent, atque ab hujusmodi legibus solvi possunt, nisi a Romano Pontifice qui universæ præest Ecclesiæ. Ad alterum vero præceptum quod spectat, certum est Græcos sub Episcopis Latinis degentes omnino prohiberi secundo nubentibus benedicere; sed inde inferri non potest, hanc prohibitionem extendi quoque ad Græcos illos Orientales, qui peculiare habent pro Bigamis nuptias contrahentibus officium, in quo eorum nuptiis benedicitur. Licet enim *exacta legum observatio Bigamos coronare non est assueta; minus vero hæc custodit Magna Ecclesia consuetudo; verum & Bigamis sponsalitias imponit coronas, nec ullus propterea conquestus est unquam. Uno vel altero anno sacra communione excluduntur, sed neque fas est Presbyterum benedictionem eis impertientem simul convivari, juxta septimum canonem Neocæsariensis Synodi*. Ita refert Goarius ex responsis B. Nicetæ Metropolitæ Heracleensis ad interrogata Constantini Episcopi. Cum Constitutio, de qua loquimur, ad Græcos Italos tantum dirigatur, non videtur hæc in parte morem illorum improbare, qui ex antiqua consuetudine Bigamis sponsalitias coronas imponere, & benedicere solent, sed exactam legum observationem Græcis Latinis Episcopis subjectis indicere; juxta quam *Bigamus non coronatur, sed prætarea prohibetur illibatis mysteriis communicare annis duobus, Trigamus vero quinque*: ut idem Goarius refert ex cap. *de Bigamis* Nicephor. Confessoris Patriarchæ Constantinopolitani.

Nota 5. Quoad quartum consanguinitatis & affinitatis gradum, quo Matrimonium contrahi prohibetur juxta Concilii Tridentini Decretum, constitutio non videtur extendenda ad Græcos alios, qui juxta antiquam Ecclesiæ gentis suæ consuetudinem, prohibitionem contrahendi Matrimonium ad septimum tantum consanguinitatis gradum extendunt: qui gradus idem est ac tertius juxta Latinorum supputationem. Assemanus tom. iii. part. 2. Bibliothecæ Orientalis pag. 325. ita rem hanc exponit, ubi etiam Chaldæorum hac de re disciplinam explicat. En ipsius verba: „ Græci primis quatuor sæculis consanguinitatem non extenderunt ultra primum gradum lineæ collateralis rectæ; tunc enim adhærebant legibus Imperatorum, quæ conjugia consobrinorum, seu inter filias, & filios fratrum, aut sororum permittebant, ut ostendit Juenin in Comm. de Sacramentis diss. 10. de Matrimonio qu. 5. art. 2. pag. 688. Labente vero sæculo quarto ex Theodosii senioris lege, consobrinorum, & non ulterius, Matrimonium prohibuerunt, quam disciplinam anno 692. in Concilio Quinisexto tenebant. Sæculo autem undecimo nuptias vetuere ad sextam usque personam inclusive, hoc est, ad tertium gradum juxta supputationem Latinorum: sextæ demum personæ circa annum 1050. septima addita est a Michaele Patriarcha: quam Græcorum praxim improbavit Innocentius IV. Epistola 10., quæ est ad Othonem Cardinalem Tusculanum in Regno Cypri Legatum. Verum ut idem Juenin observat, ea Innocentii IV. Decretalis in Regno Cypri, aut aliis Græcorum regionibus, pacis & œconomiæ caussa, promulgata non fuit, & nihil per eam mutationis invectum est in Græcorum disciplinam. Ita quod Latini cum persona octava prohibent Matrimonium, Græci permittunt. Nestoriani, seu Chaldæi,

dæi, quum in Persico, non Romano Imperio versarentur, eos consanguinitatis gradus olim observarunt, qui per priora Ecclesiæ sæcula ex Levitico c. 18. observabantur: hi autem erant, 1. In linea recta ascendentium in omnibus omnino gradibus, quantumcumque a se invicem distarent. 2. In linea collaterali recta in primo gradu tantum, sive inter fratrem, sive inter sororem, sive soror ex patre sit, sive ex matre. 3. In linea collaterali obliqua, in secundo gradu respectu ascendentium: ita ut Nepotes non potuerint amitas ducere. Postea vero vel ex Græcorum disciplina, vel ex Patriarcharum suorum constitutionibus, ita gradus statuerant: legem imperialem admittunt, in qua part. 2. de Matrimonio edicitur: *De feminis, cum quibus Matrimonium contrahere non liceat, sunt autem filia, & noverca, & mater, & soror, & patris filia, & fratris filia, & patris soror, & matris soror, & uxor fratris, & uxor patrui, & socrus, & nurus, & filia uxoris, & filia filii, & filia filiæ, eorumque filia. Quorum vero mentio facta non est, prædictorum mensura metiendi erunt: quum enim quis fratrem commemorat, etiam quoque fratris connotat. Rursus in sacrosancto Evangelio prohibentur nuptiæ cum muliere dimissa ob caussam fornicationis, & Apostolus vetat Matrimonium cum Ethnica, & infideli.* Hæc verba deprompta sunt ex collatione Canonum arabica, Auctore Abulpharagio Benaltibo. Notat vero idem Assemannus ex relaxatione disciplinæ, tantam potestatem Nestorianos suis Patriarchis tribuere, ut præter vetitos in Levitico gradus, in ceteris omnibus dispensatio facile impetrari possit. Quod spectat ad auctoritatem Episcoporum circa dispensationem ad contrahendum Matrimonium in gradibus prohibitis, vide quæ supra adnotavimus ex tractatu *de Synodo Diœcesana* Benedicti XIV.

Nota 6. Circa cognationem spiritualem Græcis in Italia degentibus præcipitur servare adamussim Trid. Synod. Decretum. Hac lege tenentur quoque Græcorum reliqui, Canon enim LIII. Trullanæ Synodi, quæ apud nos magnæ auctoritatis est, ita statuit: *Quoniam spiritualis necessitudo major est conjunctione corporum, statuimus, ut qui ex sacro, & salutari baptismate pueros suscipiunt, & postea cum matribus eorum viduis in Matrimonium coeunt, primum a tali contubernio abstineant, deinde secretorum quoque pœnis subjiciantur. Quippe qui ab hoc malo prompte non semel abstinet, & confitetur, tamquam incestis nuptiis pollutus damnatur.* Apud Syros Nestorianos hujusce cognationis nulla mentio occurrit: & antiquam primævæ Ecclesiæ disciplinam hac in re sequi videntur, in qua per tria priora secula ex nullo monumento Ecclesiastico probari posse, cognationem spiritualem fuisse Matrimonii impedimentum, ostendit Juenin lib. sup. cit. pag. 691.

Nota 7. Circa impedimenta, quæ stabilita sunt jure Ecclesiastico, hæc regula tenenda est in iis Orientalibus Ecclesiis, in quibus lex prohibens Matrimonium, vel nunquam promulgata & recepta fuit, vel licet fuerit promulgata, & aliquando etiam in usu, a pluribus sæculis in desuetudinem abiit, ac nunc penitus ignoratur, hujusmodi lex nullam habet vim, nec ad eam servandam Christiani illi tenentur, donec Ecclesiæ auctoritate sit ipsis proposita, & inculcata. Vide ea, quæ de humanis, & Ecclesiasticis legibus ab Auctore exposita sunt, quæque in nostra Appendice ad tractatum de legibus fuere explicata.

Hæc pauca ad tractatum de Matrimonio addere voluimus, ne opus nimium excrescerent, & quod ex iis, quæ Auctor tractat, quæque nos de ritibus agendo diximus, facile dilui possint dubia omnia circa hanc materiam etiam ex Orientalium disciplina emergentia. ✠

TRACTATUS
DE CENSURIS, ET IRREGULARITATIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Censuris in genere.

QUæst. I. *Quid est Censura?*

Resp. Est pœna Ecclesiastica medicinalis, privans primario bonis quibusdam spiritualibus dispensationi Ecclesiæ commissis.

Dicitur 1. *Pœna*: Quia semper supponit culpam: nam *rem quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*, cap. 2. *de constit.*

2. *Ecclesiastica*: Quia ferri potest a sola potestate Ecclesiastica, cum sit privatio bonorum spiritualium, quæ Laici non habent in sua potestate: nec proinde auferre possunt.

3. *Medicinalis*, ex c. 1. *de sent. excom. in* 6. Quia fertur ad evertendum, & revocandum hominem a peccato. Quare Censura ex intentione Ecclesiæ non est perpetua, ut depositio & degradatio, quæ sunt pœnæ mere vindicativæ: sed tolli debet a superiore, cum reus se emendavit & satisfecit.

4. *Privans boni &c.* ut sunt publica Ecclesiæ suffragia, jurisdictio spiritualis, & ejus usus, beneficia, sacrificia, Sacramenta: non item habitus virtutum infusi, gratia sanctificans, character, potestas Ordinis.

5. *Primario*: Nam secundarie privat bonis quibusdam temporalibus, puta fructibus beneficii, & societate fidelium etiam in civilibus: sed per ordinem ad bonum spirituale, ut sic facilius & promptius resipiscant, & ad debitam obedientiam efficacius revocentur.

Quæst. II. *Quotuplex est Censura?*

Resp. Censura 1. dividitur in excommunicationem, suspensionem, & interdictum, c. 20. *de verbor. signif.*

2. Alia est a jure, alia ab homine. Censura a jure est ea, quæ per legem vel statutum perpetuum lata est: unde in Canonibus, Decretis Pontificum, vel statutis Episcoporum continetur. Censura ab homine est ea, quæ fertur ab aliquo singulari superiore, per præceptum transitorium, vel sententiam judiciariam; estque vel generalis, quæ generatim & indeterminate fertur in alios, v. gr. in Clericos; vel particularis, quæ fertur in certam ac determinatam personam.

Censura a jure non cessat morte legislatoris. At censura ab homine exspirat morte superioris, aut ejus amotione, si eveniat antequam contrahatur; sed jam contracta manet post ejus mortem, donec tollatur per absolutionem.

5. Alia est latæ sententiæ, alia ferendæ. Prior est, quæ contrahitur ipso facto, seu sola culpæ admissione, absque ulla judicis sententia. Posterior est ea, quæ non contrahitur nisi accedente sententia judicis, & vocatur comminatoria. Pro quibus dignoscendis consideranda sunt verba, quibus fertur Censura.

Censura est latæ sententiæ, si adhibeantur hæ voces: *Ipso facto, ipso jure, ex tunc, ex nunc, statim, illico, continuo, confestim, mox, protinus, lata sententia &c.* Vel si verba sint præsentis temporis indicativi modi, v. gr. *Excommunicamus, suf-*

pen

penduntur, interdicuntur. Vel præteriti temporis v. gr. *Excommunicatus est; vel scias esse excommunicatum, suspensum; noveris se excommunicatum, suspensum*. Item si verba sint imperativi modi, nec dirigantur ad judicem, nec ejus actionem exigantur, *subjaceat excommunicationi; incidat in excommunicationem: maneat suspensus, interdictus; habeatur pro excommunicato: sit excommunicatus, suspensus &c.*

Censura est ferendæ sententiæ, si feratur per verba, quæ judicis actionem exigant, vel significent, ut, *Excommunicetur, suspendatur, ab Ecclesia ingressu arceatur, decernimus excommunicandum, suspendendum &c.* Item si verba sint futuri temporis, v. g. *Excommunicabitur, suspendetur*: vel minatoria, ut, *sub pœna excommunicationis, suspensionis; sub interminatione anathematis &c.* nisi ex adjunctis aliud colligatur, vel ex aliquibus verbis additis, ut si dicatur: *sub pœna excommunicationis statim incurrenda*, vel *cui statim, confestim, omnino subjaceat*. In dubio, an censura sit latæ, vel ferendæ sententiæ, censenda est ferendæ, quia *in pœnis benignior est interpretatio facienda*, regul. 49. in 6.

Quæst. III. *Quanam culpa requiritur ad contrahendam Censuram?*

Resp. Ex communi sententia, non contrahitur saltem Censura totalis, nisi ob culpam mortalem, externam, contumaciter admissam contra præceptum Ecclesiasticum. Itaque ad hoc requiritur.

1. Culpa mortalis, ex c. *Nemo*, &c. *Nullus* 11. q. 3. Quia Censura est gravis pœna, cum privet magnis bonis spiritualibus. Pœna autem debet esse commensurata culpæ; alias esset injusta, ex c. 5. *de pœnis in* 6. ubi jubetur ut judex pœnam metiatur ex culpa. At peccatum veniale est culpa levis in suo ordine, seu in ordine ac linea peccati.

Dixi, *totalis*: nam secundum multos Censura partialis, aut suspensio ab aliquo actu officii ad breve tempus, item excommunicatio minor, non necessario gravem culpam supponit.

2. Ut sit externa, & quidem mortalis secundum opus externum. Quia nulla censura fertur propter solam internam pravam operantis voluntatem: nam hæc non requiritur ad rectum regimen Ecclesiæ saltem ordinarium, & Ecclesia non fert censuram, nisi de iis, de quibus judicare potest. Ecclesia autem non judicat e mere internis in foro externo, cap. 33. *de simon*.

Item actus peccati debet esse completus ac perfectus in sua specie morali, & habere eam malitiam, quæ sub censura prohibetur. Quia lex humana non obligat, nec operatur ultra intentionem superioris verbis expressam, cum non aliter proponatur subditis, & in odiosis stricta debet esse interpretatio. Ob eamdem rationem requiritur effectus completus, quem legislator intendit sub censura prohibere, nisi aliud in lege exprimatur. Hinc qui animo occidendi alterum graviter vulneravit, non incurrit excommunicationem contra homicidas latam, nisi mors sequatur; quia superior tunc non vult punire peccatum, nisi posita tali conditione effectus secuti. Unde quis a peccato præterito, v. g. vulneratione, justificatus per contritionem, vel Sacramentum Pœnitentiæ, potest contrahere excommunicationem in statu gratiæ, nam licet justificatus sit, dignus est pœna ob culpam sub censura prohibitam deoita.

Dixi: *Nisi aliud &c.* Nam c. 1. *de homicid. in* 6. mandans aliquem occidi per assassinos excommunicatur, quamvis mors non sequatur.

Item in censura lata contra facientes non comprehenduntur consulens, mandans, approbans, nisi exprimantur, quia lex pœnalis, utpote odiosa, non extenditur ultra proprietatem verborum.

3. Ut sit contra præceptum Ecclesiasticum, & cum aliqua contumelia. Nam censura est pœna mere Ecclesiastica constituta in eos, qui sunt contumaces contra superiorem Ecclesiasticum, ut coerceantur & corrigantur: quæ pœna inobedientiam aliquam Ecclesiæ requirit, juxta illud Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus*. Ad hanc autem inobedientiam, seu contumaciam sufficit contemptus virtualis & interpretativus auctoritatis Ecclesiæ sub pœna præcipientis, qualem habere censetur, qui sciens præceptum Ecclesiæ annexam habens censuram, tamen illud violat.

Hinc ex communi sententia ob peccatum mere præteritum non potest ferri Censura, nisi aliquo modo pendeat in futurum, vel quia reus in eo perseveret, vel ut cogatur scandalum tollere, vel injuriam resarcire per debitam satisfactionem. Alioqui censura non esset medicina, sed mere vindicta.

Porro licet copula aliena sufficiat ad suspensionem, & interdictum, requiritur tamen propria ad excommunicationem subeundam, ex c. 5. *de sent. excom. in* 6. cum excommunicatio sit gravissima pœna.

Quæst. IV. *Quanam excusant a censura gravi?*

Resp. Excusant 1. Id omne quod excusat sive a peccato mortali, ut defectus advertentiæ sufficientis, levitas materiæ; sive ab observatione præcepti ecclesiastici, ut impotentia moralis, cum scilicet non potest servari sine gravi damno, quocum ordinarie præcepta Ecclesiæ non obligant. Quia censura non fertur nisi ob transgressionem culpabilem præcepti ecclesiastici, contumaciter admissam. Excipe, nisi metus gravis directe incuteretur in contemptum religionis aut ecclesiasticæ potestatis: nam tunc etiam cum periculo mortis tenetur quis servare talem legem. Ita communiter.

2. Ignorantia (1) invincibilis etiam solius legis ecclesiasticæ, sive ea sit facti, sive juris, excusat. Quia hæc excusat a culpabili transgressione legis Ecclesiasticæ, & impedit contumaciam, ac voluntarium circa id quod ignoratur. At non excusat ignorantia vincibilis, etiam non affectata, si sit crassa vel supina,

(1) *In præsenti disquisitione primo præ oculis habenda varia ignorantiæ species, de quibus Auctor in tract.* de Peccat. *cap. 4. quæst. 1. Nosque N. 189. usque ad 199. Dein recolenda, quæ generatim de violatione legum pœnalium facta ex ignorantia dicta fuerunt tum ab Auctore in tract.* de Legib. *sect. 3. cap. 8. quæst. 3. tum a nobis N. 219. usq. ad 323.*

ta, hoc est, orta ex eo quod quis nullam adhibuerit diligentiam ad sciendum id quod scire poterat & debebat, ex cap. 2. *de constit. in 6.* ubi Bonifacius VIII. ait: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes: dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina*. Nam ex tali ignorantia peccans, virtualiter, ideoque sufficienter contumax est; quia negligit culpabiliter sciae legem alias publicam, & quæ semper ex se admonet.

Si tamen censura lata sit contra scienter, consulto, temeratio ausu facientem aliquid, vel præsumentem facere; tunc ab ea excusat omnis ignorantia, etiam vincibilis, non affectata. Nam non dicitur scienter, ausu temerario legem violare, qui eam ignorat ignorantia non affectata; & hæc verba in rebus odiosis sunt stricte accipienda, & alioqui essent inutilia. Secus, si ignorantia sit affectata: nam hæc æquiparatur certæ scientiæ, & auget culpam, quia includit majorem affectum peccandi, contemptum legis, magnam temeritatem, præsumptionem, scientiam periculi directe voliti, contumaciam, & intentionem saltem implicitam ac virtualem faciendi id quod lege prohibetur. Item si quis suspicans aut dubitans de censura vel facto, non inquirat, & sic faciat contra legem, contrahit censuram, quia tunc talis habet saltem contumaciæ & præsumptionis ad talem censuram, censeturque legem ac censuram contemnere.

Sed an probabilis, seu invincibilis ignorantia solius censuræ excusat ab ea contrahenda? (1)

Resp. 5. Covarruvias, & alii Doctores contra alios multos docent, nullam ignorantiam etiam invincibilem solius censuræ per legem papalem, aut canonem universalem latæ excusare ab ea contrahenda; ita ut ad censuram contrahendam sufficiat, quod quis sciat, vel scire possit ac debeat actionem, vel omissionem, cui censura annexa est, esse ab Ecclesia graviter præceptam vel prohibitam.

Prob. 1. Quia hoc ipso quod quis scit, vel scire potest & debet, actionem aliquam esse graviter ab Ecclesia præceptam vel prohibitam, & tamen libere ponit talem actionem vel omissionem, sufficienter contumax est Ecclesiæ, ut merito ab illa puniatur per censuram illi annexam. Nam talis culpabiliter violat legem ecclesiasticam, quam scit, aut scire potest, & debet graviter obligare. Ergo peccat mortaliter contra illam legem, quam virtualiter contemnit & contumaciter violat; ac proinde meretur, & contrahit pœnam per talem legem impositam. Contumacia quippe ad censuram requisita nihil aliud est quam culpabilis inobedientia Ecclesiæ, & virtualis contemptus auctoritatis Ecclesiasticæ, juxta illud Matt. 17. *Si Ecclesiam non audieris*, hoc est, si Ecclesiæ non paruit, *sit tibi sicut ethnicus*. Quælibet autem graviter culpabilis violatio legis ecclesiasticæ, cujus reus est quicumque agit, vel omittit aliquid contra legem ecclesiasticam quam cognoscit, vel cognoscere potuit, vera est inobedientia Ecclesiæ, & virtualis contemptus ejus auctoritatis, cum sit mortalis culpa contra legem, & auctoritatem Ecclesiæ.

Paullo aliter. Ad censuram contrahendam sufficit cognitio possibilis & debita legis ecclesiasticæ aliquid graviter præcipientis aut vetantis. Nam illa posita, qui libere ponit talem actionem vel omissionem, sufficienter contumax seu inobediens est Ecclesiæ, ut merito ab illa puniatur per censuram illi annexam: libere enim violat grave præceptum Ecclesiæ, & mortaliter peccat contra illud, cum ignorantia vincibilis non excuset a mortali culpa; & consequenter talis sufficienter contumax, & inobediens est Ecclesiæ, ut ab illa puniatur.

2. Ex cap. *Ut animarum 2. de constit. in 6.* ubi Bonifacius VIII. statuendo, sententiis seu pœnis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis non ligari ignorantes, tacite excipit sententias, seu pœnas prolatas per leges papales, & canones universales, ut notat Glossa V. *Statuta*, dicens: *De generalibus ergo statutis canonum vel legum non loquitur, quæ ab omnibus sciri & custodiri debent*. Et hoc statuit Pontifex utriusque juris peritissimus, ad imitationem legis civilis ult. §. *de accret. ab ordine fac.* ubi habes quod municipali statuto non ligatur ignorans, sed sciens tantum, ut habet alia Glossa, ibid. V. *Sententiis*. Ratio est, quia ignorantia juris communis & universalis, ceteris paribus, minus probabilis, minusque excusabilis est, quam ignorantia juris particularis; quia quilibet magis debet & facilius potest addiscere & scire leges, quæ sunt omnibus fidelibus communes, & ab omnibus observari debent, quam quæ sunt certis locis speciales. Ergo etsi ignorantia non crassa nec supina censuræ statuto particulari latæ excuset ab illa contrahenda; non continuo excusare debet similis ignorantia paris Censuræ per leges universales statutæ.

Hinc qui duellum committit, sciens quidem hoc esse graviter ab Ecclesia prohibitum, vel si culpabiliter ignoret hanc Ecclesiæ prohibitionem, tametsi nesciat eamdem esse sub pœna excommunicationis, ut plerique rudes ignorant, tamen vere excommunicationem contrahit.

Si dicat, censuram ex natura rei requirere peculiarem modum contumaciæ & inobedientiæ, quæ supponatur speciali, & rigoroso modo præcipiendi, vel prohibendi sub comminatione censuræ.

Resp. Hanc esse meram petitionem principii, supponentem id quod in quæstione est, & quod est probandum, quodque negatur. Præterea ex eo quod

quia

(1) *Affirmantem sententiam, quam plurium gravissimorum TT. & Canonistarum esse ostendimus (N. 221. & 222.) propugnat inter alios recentiores perdoctus Auctor* Summæ Alexandrinæ, *ita scribens (Par. 2. de Censur. Eccles. §. 1. n. 494.)* Quis scit aliquod delictum prohibitum esse jure naturæ, vel divino, sed an Ecclesia prohibitum esse nescit, aut certe sub censura prohibitum esse ignorat, non incurrit in censuras ab Ecclesia latas contra patrantes hujusmodi delictum. *Cap. ut animarum, tit. de Const. in 6. Vid. Sylvium in Comm. ad Suppl. 3. p. q. 21. art. 4. in fine.*

quis scit, aut scire potest & debet, aliquid esse ab Ecclesia graviter præceptum aut prohibitum, cognoscit confuse & virtualiter speciatim illum præcipiendi modum, & contra faciens virtualiter contemnit auctoritatem Ecclesiæ sub quacumque pœna præcipientis: ad contumaciam autem sufficit virtualis, & interpretativus contemptus auctoritatis Ecclesiæ, qui reperitur in omni violatione graviter culpabili legis Ecclesiasticæ.

Nec obstat, inquiunt, quod censura sit pœna medicinalis, ordinata per se primo ad avertendum, vel ad emendandum delictum. Nam 1. Etsi contrahitur ab ignorante, tamen per se semper medicinalis est, per se enim semper apta est ad hoc utrumque præstandum. Quod si non semper medeatur, hoc est per accidens. Et quando ignorans sciat postea se Censura ligatum, tum per illam adducetur ad emendandum delictum.

2. Hoc nimium probat, ideoque nihil probat: probaret enim ignorantiam etsi vincibilem a censura excusare; nam quælibet ignorantia, saltem non affectata, tollit rei ignoratæ notitiam. At certe ignorantia crassa, aut supina, etiam secundum adversarios non excusat a censura, ut patet ex c. 2. *de constit in* 6. ubi postquam Pontifex dixit: *Sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes* hanc exceptionem addit; *Dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina*. Quod generatim dictum comprehendit etiam censuras, ut consentiunt omnes: imo de illis præcipue intelligi debet juxta Glossam V. *Sententiis*: & hoc ostendit ratio allata, *ut animarum periculis obvietur*. Quod si de Censuris agitur in regula generali; ergo & in exceptione; & hæc est etiam communis expositio, inquit Suarez. Ex quo a fortiori sequitur (addit idem Doctor) etiam in legibus pontificiis ignorantiam crassam a Censura non excusare, quia ex genere suo plus obligant pontificiæ leges, quam statuta Ordinariorum: unde concludit Suarez, negandum esse in actu ex ignorantia facto deesse contumaciam & inobedientiam sufficientem ad contrahendam Censuram. Nam licet non tam expresse & directe, virtute tamen & indirecte idem genus inobedientiæ est, ita negligere legem alias satis publicam & omnibus notam, ut tam crassa illius ignorantia habeatur. Ac propterea satis etiam est, quod lex, quantum est ex se, illum admoneat; quamvis admonitio ad ejus aures non perveniat ex supina ejus negligentia. Hæc Suarez de censur. disp. 4.

Resp. 2. Quævis ignorantia, modo non sit crassa & supina, excusat a Censura per statutum particulare lata, habetur c. 2. de constit. in 6. ibi: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina*. Hæc autem Decretalis est constitutiva juris novi, non mere declaratoria, ut recte colligit Suarez ex verbo *nolumus*. Ratio discriminis inter has Censuras, & alias jure communi latas est, quod Censuræ per sacros Canones & Constitutiones universales rarius, & majori cum maturitate ferantur, quam per statuta particularia, ex quibus proinde majora animarum pericula orirentur, nisi illis obviaretur, restringendo has pœnas ad solos scientes, & crasse ignorantes.

Porro ignorantia crassa & supina hic est ea, qua quis ignorat id quod scire debet, & quod omnes ejusdem status & conditionis communiter sciant.

Quæst. V. *Quandonam Censura est invalida?*

Nota. Non contrahi censuram, quando invalida est, per se patet, cum nulla sit.

Resp. Censura nulla est, 1. Defectu jurisdictionis, cum scilicet ferens Censuram caret jurisdictione, vel eam habet legitime impeditam per aliquam Censuram, aut suspensam per legitimam appellationem, cum nempe ante sententiam absolute latam reus appellavit ad superiorem, ex cap. 40. *de appellat.* Si vero appellatio fiat post latam sententiam, vel post contractam Censuram a jure, valet Censura & servari debet, cap. 20. *de sent. excom. in* 6. quis Censura lata executionem secum contrahit, ex c. 53. *de appellat.*

Defectu ordinis substantialis judicii, ut si aliqua monitio non præcessit: nam ut Censura ab homine per sententiam particularem infligenda feratur valide, præcedere debet una saltem monitio, c. 47. *de sent. excomm.* & c. 9. eod. tit. in 6. Quia non est contumax contra Ecclesiam, nisi qui præcedente monitione & comminatione Censuræ obedire renuit. Ut autem valide feratur & contrahatur Censura a jure, vel ab homine per sententiam generalem contra actum futurum, non requiritur, alia monitio, quam promulgatio ipsius legis vel sententiæ: lex enim & statutum, cum sint publica & permanentia, semper satis per se monent, ex c. 26. *de appellat.* Idem est de sententia illativa Censuræ, sed declaratoria tantum; nam absque alia monitione declarari potest Censura contracta, modo, prius citata parte, de crimine juridice constet: aliàs nulla esset declaratio, quia contra partem inauditam nihil potest in judicio definiri, c. 1. *de caus. poss.*

3. Defectu culpæ mortalis. Quia gravis pœna non potest irrogari ab homine ob levem culpam: nam pœna improportionata & major culpa est evidenter injusta, cum desit æqualitas. Actio autem evidenter injusta quoad substantiam non habet vim per se obligandi: Quod si Censura lata sit ob crimen falsum, sed in judicio legitime probatum, hanc obligare in conscientia docent Richard. Palud. S. Anton. 3. part. tit. 24. part. 73. & alii. E contra Suar. Laym. & alii multi contendunt eam reipsa non contrahi in foro conscientiæ & coram Deo; quia sicut caussa est tantum apparens, ita & Censura; nec potest, nec vult Ecclesia punire innocentes. Addunt tamen, damnatum teneri se gerere exterius coram aliis tamquam Censura affectum: quia sententiæ judicia legitimæ, licet quoad rem injustæ, parere tenetur, quantum necessarium est ad amovendum scandalum & tuendam auctoritatem Superioris. Quare, inquiunt, si actum ordinis sui publice exerceret, peccaret; quia cum scandalo resisteret potestati publicæ, sed non contraheret irregularitatem: quia Censura, est tantum apparens, & sic non violat veram Censuram. Non peccaret autem, si actum sui ordinis exerceret privatim, & coram iis solis, quibus innocentia ejus perspecta est.

Mihi vero videtur non privari quidem participatione communium suffragiorum & orationem, neque et-

etiam privari aperte affirmat ullus auctor, ut notat Suarez: quia non est verisimile Deum dedisse Ecclesiæ potestatem ea privandi innocentem, cum hæc potestas non possit esse in destructionem, sed solum in ædificationem; neque etiam Ecclesia id intendit, cum nec ad bonum commune, nec ad bonum illius qui condemnatur, utile sit. Sed tamen talis revera privatur receptione & administratione Sacramentorum, executione ordinis, & communione externa cum fidelibus. Quia hæc omnia ei per sententiam legitimam & justam ex parte actionis seu judicis prohibentur, cui sententiæ legitimæ parere tenetur in foro conscientiæ, & debet hoc incommodum pati propter bonum commune postulans executionem ordinis ac sententiæ legitimæ, & obedientiam superiori juste ac legitime præcipienti. Et hæc prohibitio non habet tunc rationem pœnæ proprie dictæ, quæ semper supponit culpam; sed pœnæ improprie dictæ, quæ est incommodum propter bonum commune institutum: unde etiam tunc non erit Censura stricte dicta, sed late sumpta pro prohibitione legitima & obligante. Quod confirmo auctoritate S. Thomæ, qui in 4. dist. 18. q. 2. art. 1. q. 2. docet, excommunicationem latam per sententiam, quæ nulla est, habere effectum suum, & debere excommunicatum humiliter obedire. Sententia autem, de qua agitur, non est nulla, cum in suo foro justa & legitima sit. Unde inferius S. Doctor de hac specie loquens vocat eam Censuram ex debita caussa ex parte Censuræ, non vero ex parte eius cui imponitur. *Sicut*, inquit, *cum aliquis pro falso crimine in judicio probato excommunicatur: & tunc si humiliter sustinet, humilitatis meritum recompensat excommunicationis damnum.* Et in solutione objectionum ait non esse inconveniens, ut innocens & invitus aliquando privetur per modum pœnæ auxiliis externis, quibus per Ecclesiam juvari potest ad salutem. Quare si violaretur ista Censura, videtur quod contraheretur irregularitas, quia non est Censura apparens tantum, sed est vera & justa prohibitio Superioris, cujus violatio merito punitur irregularitate.

Ceterum in dubio justitiæ Censuræ, constat hanc servari debere etiam in foro conscientiæ, donec a Superiore declaretur irrita, vel tollatur. Quia in dubio favendum & obediendum est Superioris, habenti jus ferendi Censuras. Et in dubio tutior pars eligi debet.

Sed an omnis Censura injusta est etiam nulla?

Resp. Nego. Nam injusta est Censura, quæ non fertur ex amore justitiæ, sed ex odio, invidia, vel vindicta privata, vel quæ ab homine fertur, accidentario juris ordine sine necessitate prætermisso, v. g. sine trina monitione, sine scriptura, vel expressione caussæ; & tamen valida est, ac ligat etiam in conscientia, si post unam monitionem a legitimo Superiore ob crimen verum feratur. Nam tunc nihil essentiale deest ad ejus valorem; & accidentium defectus non tollit substantiam rei, nec proinde ejus effectum primarium. Immo rata est Censura quoad prohibitionem, & servanda, etiamsi feratur ob crimen falsum, sed in judicio legitime probatum, ut dixi, & onus est absolutione. Quare utraque Censura, licet injusta, timenda est. *Sententia Pastoris sive justa, sive injusta sit, timenda est*, ait S. Greg. hom. 26. in Evang.

Nota. Ut Censura ab homine per sententiam particularem licite feratur, necesse est, 1. Ut fiat trina monitio cum suis intervallis, ita ut una præcedat aliam duorum saltem dierum spatio, c. 9. *de sent. excomm. in* 6. Tamen ex urgenti caussa sufficit una pro tribus cum intervallis, antequam excommunicetur reus; vel etiam sine intervallis, si necessitas exigat, v. g. Moneo te semel pro tribus vicibus, ibid. 2. Ut fiat in scriptis, & caussa Censuræ exprimatur, tradaturque reo petenti exemplum hujusmodi scripturæ infra mensem, cap. 1. eodem tit.

Ad Censuram vero a jure sufficit, ut lex, seu statutum sufficienter promulgatum sit. Si tamen sit *ferendæ sententiæ*, ut hæc feratur, requiritur citatio rei, & condemnatio juridica, nec debet infligi reo etiam convicto & manifesto, nisi prævia monitione, & quidem per se loquendo trina, ex c. 25. *de appellat.* Quod si sit *latæ sententiæ*, ut declaretur contracta, requiritur, ut citata parte de crimine juridice constet.

Nota. Dubitans utrum Censuram aliquam contraxerit, tenetur se gerere tamquam si Censura affectus esset, donec dubium prudenter deposuerit, aut ab ea absolutus fuerit. Quia in dubio pars tutior eligenda est, & alioqui talis se exponeret periculo peccandi, violando Censuram actu per eam prohibito.

Quæst. VI. *Quinam possunt ligari Censura?*

Resp. Ut quis ligetur Censura, ex communi sententia necesse est, 1. Ut sit viator, quia hic solus est capax emendationis, subjectionis & contumaciæ, quod requiritur ad subeundam Censuram. Cum autem hæretici mortui dicuntur posse anathematizari, tum anathema sumitur pro declaratione, aliquem alienum ab Ecclesiæ communione decessisse. Potest etiam mortuus excommunicari indirecte, quatenus Ecclesia potest ad aliorum terrorem præcipere vivis, ut illum sacra sepultura, publicis precibus & sacrificiis privent. Dicitur vero absolvi, dum Ecclesia concedit facultatem eum sepeliendi, & offerendi pro eo suffragia publica.

2. Ut sit baptizatus: quia nemo fit subditus Ecclesiæ nisi per Baptismum, ex Conc. Trid. sess. 14. c. 2. ibi: *Cum Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus. Quid enim mihi, inquit Apostolus, de iis, qui foris sunt, judicare?*

3. Ut sit rationis usu præditus, alias non esset culpæ emendationis capax. Impuberes autem adulti possunt ligari Censura, & reipsa incurrunt excommunicationem ob ingressum in monasteria Monialium, ex Conc. Trid. sess. 25. c. 5. & ob percussionem Clerici, cap. ult. *de sent. excomm.* Item interdictum in totum populum, Ergo etiam alias incurrunt, exceptis Censuris ab homine latis. Ebrius vero afficitur Censura ob delictum in ebrietate commissum, & antea sufficienter prævisum.

4. Ut sit subditus ligantis, ex c. 21. *de sent. excom.* Quia potestas ferendi Censuras pertinet ad jurisdictionem coercitivam, quæ non potest exerceri nisi in subditos; subjectio enim & jurisdictio sunt correlativæ. Peregrinus autem delinquens in alieno territorio, incurrit Censuras ibi latas per modum statuti, ex

ex cap. 14. *de foro competent.* Quia, ut alias dixi, peregrini subjiciuntur legibus territorii in quo versantur, ratione suæ præsentiæ in illo. Si vero Censura lata sit per modum sententiæ, non obligat nisi personas, quas directe respicit. E contra subditus non incurrit Censuram latam per modum statuti, si contra illud agat extra Diœcesim ligantis, cap. 2. *de constit. in* 6. Nam statutum afficit solum territorium, pro cujus recta gubernatione fertur, nec extra illud obligat. Secus, si Censura lata sit per sententiam vel præceptum transitorium: nam ligat subditos extra territorium delinquentes, quia personas directe ac secundum se spectat, ideoque illas afficit ubicumque existant: in quo differt a statuto, quod spectat territorium, seu personas existentes in territorio. Hinc si Episcopus Clerico peregrino ludum alearum prohibeat sub pœna suspensionis, hic eam incurrit extra Diœcesim ludens: quia nempe sententia, & præceptum immediate afficit personam, eique cohæret, ubicumque sit. *Ita Suar. Sayr. Laym. Bonac. & alii communius.*

✠ De censuris plura scitu digna occurrunt in Tractatu sæpe laudato De Synodo Diœcesana. Vide lib. VIII. cap. 45. in quo improbatur immoderatus censurarum usus, *Cap.* 46. eorum probatur sententia, qui ob levem culpam, quæ tamen ex circumstantiis sit gravis, censuras ferri posse tuentur. *Cap.* vero 44. demonstratur ex communi sententia, grave, & enorme crimen desiderari ad infligendas censuras; atque nonnullorum opinio refellitur, qui excommunicationem præcipue vero latæ sententiæ improbare videntur. Id autem sequentibus verbis ostendit. *Quod si omnium Doctorum consensu, grave, & enorme crimen requiritur ad irrogandam censuram, etiam quam vocant* comminatoriam, & ferendæ sententiæ, *multo sane gravius, & execrabilius esse oportet delictum, ob quod infligatur censura latæ sententiæ, qua nimirum homo per solam legis transgressionem, nulla prævia monitione, ejusdem legis ministerio statim perstringitur. Ejusmodi censuras, præcipue vero excommunicationes latæ sententiæ visi sunt improbare nonnulli Doctores. Godescalcus Rosemundus Theologus Lovaniensis* in suo Confessionali c. 20. *eas e medio prorsus auferri vellet, inquiens.* „ Valde inconsultum, & periculosum est, quod Episcopi in suis statutis, ceteri quoque Judices tam faciles sint in multiplicando censuras; unde expediens esset, ut etiam inquit Gerson, ut omnes Constitutiones sententiæ excommunicationis latæ sententiæ in jure vel statutis contentæ, quarum usus nullus est, aut plus obest quam prodest, expressa revocatione tollerentur in provinciis, & Diœcesibus, & in Ecclesia universali. Expediens etiam esset, ut nulla excommunicationis sententia feretur de facto a jure, vel Judice, neque pro præsenti, neque pro futuro, nisi pro manifesta contumacia, qua quis ostendit, se non paratum audire Ecclesiam „. *Verum hæc Godescalchi assertio, qua parte omnes excommunicationes latæ sententiæ tamquam perniciosas deleri & abrogari vellet, audax est: communem enim Ecclesiæ usum condemnat, & Concilia, Summos Pontifices, omnesque Ecclesiarum Præsules tacite carpit: Neque eidem adstipulatur, quem citat, Gerson: hic siquidem loc. cit. totus est in explicando, qua ratione excommunicationis vinculo ipso facto irretiatur; qui ex mera ignorantia, quamquam culpabili, aut infirmitate, peccatum committit, etsi ceteroquin contumax non sit, sed paratus sit stare correctioni Ecclesiæ, & postquam multa ad hanc rem explicandum adduxit, concludit* (col. 49.) *eas excommunicationes latæ sententiæ* „ tantumdem operari, ut absque processu alio judiciali, aut nova Constitutione, possit Judex statim probato facto, vel confesso ferre juris sententiam, & eamdem publicare; non sic ubi Canones essent solum ferendæ sententiæ, quoniam monitiones, & processus secundum terminos juris prærequirentur multiplices „. *Unde apparet, non improbari a Gersone excommunicationes latæ sententiæ; sed ad eas requiri sententiam declaratoriam criminis, quæ utique est necessaria pro foro externo, in quo nemo est reputandus censura innodatus, nisi legitime probetur reus criminis, cui est censura jure ipso alligata: in foro autem interno, & coram Deo, cujus oculis omnia nuda sunt & aperta ad incurrendum in censuram latæ sententiæ, nulla est necessaria Judicis declaratio, sed sat est crimen perpetrare, cui illa est annexa: suam quippe contumaciam & Ecclesiæ contemptum satis aperte manifestat, qui in legem delinquit, quam scit in sui transgressores censuræ vinculum statim & illico injicere, sicuti egregie ratiocinantur Suarez* de censuris disp. 3. sect. 8. n. 3. & *Gonzalez* in cap. 48. de sententia excommunicationis, n. 6. *sed præ ceteris legendus est hac de re ex professo disserens Theophilus Raynaudus* (oper. tom. XIV. p. 14.) *ubi scribens adversus Ayalam, censuras latæ sententiæ hoc nomine reprehendentem, quod illas non præcedat canonica admonitio; egregie ostendit, admonitionis loco esse promulgationem legis, aliquid fieri præcipientis vel prohibentis sub pœna censuræ.*

6. *Godescalco, & Ayalæ assentiri videtur Van-Espen* jur. Eccl. univer. par. 3. tit. 11. c. 6. num. 19. *ubi etsi non audeat absolute damnare excommunicationes latæ sententiæ, eas tamen recens adinventas, & per decem omnino sæcula ignotas Ecclesiæ fuisse affirmat: At Van-Espennium falli facile demonstrabimus. Atque in primis nullam putamus fingi posse excommunicationem illa severiorem, qua homo baptizatus perpetuo arcetur a Sacramentorum perceptione, omnique excidat spe consequendæ ab Ecclesia reconciliationis: & tamen prioribus sæculis quorumdam atrociorum criminum reos, facto ipso, seu sola criminis perpetratione, in hanc pœnam incurrisse, præter alibi laudatos Petavium, Morinum, Albaspinæum, aliosque plures, tradit Cardinalis Bona* rer. liturgic. l. 1. c. 17. num. 2. *inquiens:* „ in exordio Christianæ religionis tantum erat pietatis studium, tantum odium improbitatis, ut quibusdam sceleribus, quæ atrociora visa sunt, omnis prorsus veniæ spes, omnis pœnitentia denegaretur, adeo ut qui ea commisit, quamvis a divina misericordia eorum remissionem veræ contritionis subsidio obtineret; numquam tamen posset cum Ecclesia reconciliari. Ea erant idololatria, homicidium, & adulterium. „ *Quid quod si actu Pœnitentes, aut jam semel pœnitentia functi in aliud cujuscumque generis peccatum, quamvis privatum & occulte relaberentur, numquam deinceps veniam & pacem ab Ecclesia im-*

petrarent? Nonne & hae Species erant severissimæ excommunicationis? Et tamen hunc relapsis fuisse ipso facto inustam, & pluribus demonstrat doctissimus Morinus de Pœnit. lib. III. c. 27. 28. & 29. *& liquet ex plurium Conciliorum decretis, occulte etiam relapsos ab omni etiam civili Fidelium consortio segregantibus. Siquidem Concil. Turonense I. anni* 461. can. 8. (collect. Hard. Tom. II. col. 795.) *decrevit*: „ Si quis vero post acceptam pœnitentiam, sicut canis ad vomitum suum, ita ad sæcularia illecebras, derelicta quam professus est pœnitentia, fuerit reversus, a communione Ecclesiæ, vel a communione Fidelium extraneus habeatur „. *Concilium Veneticum, circa annum* 465. *celebratum* canone tertio (collectionis Harduin. tom. II. col. 797.) *statuit*, „ Pœnitentes quoque, qui susceptam publice pœnitentiam intermiserint, & ad prioris erroris consuetudinem revoluti, vitæ se sæculari conversationique reddiderint, non solum a communione Dominicorum Sacramentorum, sed etiam a convivis fidelium submovendi: „ *Concil. Aurelianense I. anni* 511. can. 11. (collect. Hard. tom. II. col. 1010) „ De his *ait* qui subrepta pœnitentia religionem suæ professionis obliti ad sæcularia relabuntur, placuit eos & a communione suspendi, & ab omnium Catholicorum convivio separari „. *Quare, quod Siricius Papa* epist. I. *ad Himerium Tarraconensem Episcopum* c. 5. (collect. Hard. t. 1. col. 848.) *relapsis permiserit*, ut sola intra Ecclesiam Fidelibus oratione jungantur, & sacræ mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint; a Dominicæ autem mensæ convivio segregentur " *id ex mera indulgentia, & communis legis relaxatione factum existimat Morinus* III. c. 19. *Ad hæc Auctor operis de vita contemplativa (quem alii Prosperum Aquitanicum, qui medio sæculo V. scripsit, alii Julianum Pomerium, qui eodem sæculo labente floruit, fuisse contendunt.* lib. 2. c. 7.), *diserte affirmat, ea ætate Clericos grave aliquod facinus occulte admittentes, statim in foro conscientiæ, & coram Deo in suspensionem incidisse, quam Albaspinæus*, ob serv. lib. 1. c. 2. *& Suicer* Thesaur. Eccl. tom. 1. pag. 601. *pro quadam excommunicationis specie habitam non immerito notarunt: Ait quippe Pomerius*: „ Hi qui in aliquo gradu Ecclesiastico constituti, aliquod occulte crimen admittunt, ipsi se vana persuasione decipiunt, si eis videntur propterea communicare, & officium suum implere debere, quod homines occultatione sui criminis fallunt .... qui autem ea commiserint, & ideo prodere metuunt, ne sententiam justæ excommunicationis excipiant, sine causa communicant; uno vero duplici ter contra se iram Divinæ indignationis exaggerant, quod & hominibus innocentiam fingunt, & contemptu Dei judicio abstinere se ab altari propter homines erubescunt ".

7. *Quod si hæc nondum satis esse videantur ad probandum, Majoribus nostris inusitatum non fuisse morem decernendi censuras latæ sententiæ, alia lætum proferemus antiquissima, & certissima ejusdem rei monumenta. Nemine omnes viri docti, tres olim fuisse species excommunicationis majoris, de qua sola in præsens res est. Prima dicebatur* Excommunicatio simplex; *Altera* Anathema: *Tertia* Maranatha, *de qua frequens mentio occurrit in Annalibus S. Benedicti conscriptis a Patre Mabillon.* tom. IV. in appendice. In historia Lotharingiæ, *Calmet* tom. II. p. 2. pag. 390. *Et in nova editione glossarii Caroli Dufresne* tom. IV. in verb. Maranatha. *Simplex excommunicatio, & anathema in hoc dumtaxat inter se differebant, quod illa solo verbo proferretur;* anathema *vero pronuntiaretur celebri quadam sollemnitate, pluribusve adhibitis cæremoniis, quæ aptæ forent ad ostendendum perpetrati sceleris enormitatem.* Maranatha *autem hoc* anathemati *addebat; ut excommunicatus solius Dei judicio relictus, ab Ecclesiæ communione separatus permanere juberetur usque ad adventum Domini, seu ad diem Judicii, quod ex ipsa nominis etymologia elicuit Augustinus (apud Suarez* de censuris disp. 8. sect. 2.) *& explicarunt Patres Concilii Toletani IV. statim allegandi. Jam vero antiquissima Synodus Gangrensis, paullo post Nicenam habita, omnes suorum viginti Canonum transgressores anathemate perculit, his verbis*: Anathema sit (collect. Hard. tom. 1. col. 533. &c.) *quibus sententiam latam importari nemo facile inficiabitur. Patres autem Concilii Toletani IV. habiti anno* 638. *cui Episcopi* LXII. *interfuere*, (c. 75. collect. Hard. tom. III. col. 594.) Anathema, Maranatha *in eos pronunciarunt, qui adversus Regnum, vel Regem conjurarent, in quos hanc formidandam sententiam ter repetitam protulerunt*: „ Hoc etiam tertio acclamamus dicentes: Quicumque amodo ex nobis, vel cunctis Hispaniæ populis, qualibet meditatione, vel studio Sacramentum fidei suæ, quod pro patriæ salute gentisque Gothorum statu, vel incolumitate Regiæ potestatis pollicitus est, violaverit, aut Regem nece attrectaverit, aut potestate Regni exuerit, aut præsumptione tyrannica Regni fastigium usurpaverit, anathema sit in conspectu Spiritus Sancti, & Martyrum Christi: atque ab Ecclesia Catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni communione Christianorum alienus, neque partem Justorum habeat, sed cum Diabolo, & Angelis ejus, æternis suppliciis condemnetur una cum eis, qui eadem conjuratione nituntur; ut par pœna perditionis constringat, quos in perniciem prava societas copulat. Et ideo si placet omnibus, qui adestis, hæc tertio reiterata sententia vestræ vocis consensu firmate. Ab universo Clero, vel populo dictum: Qui contra hanc nostram definitionem præsumpserint, Anathema, Maranatha, hoc est, perditio in adventu Domini sit, & cum Juda Scariotk partem habeant, & ipsi, & socii eorum. Amen „. *Eandemque anathematis sententiam eodem ritu, ac iisdem fere verbis in eosdem Regni, & Regis proditores denuo latam legimus in Concilio Toletano XIV.* an. 653. (cap. 10. eod. Tom III. collect. Hard. col. 1081.) *Qui autem prædictæ sententiæ ritum, quo tribus vicibus, veluti trium monitionum loco, fuit repetita, considerat, multoque magis si illorum verborum* Anathema sit in conspectu Spiritus Sancti, & Martyrum Christi, *vim & efficaciam attentius expendat, minime dubitabit, Patrum mentem fuisse, excommunicatione latæ sententiæ percellere quotquot imposterum in Patriam aut Regem rebellionem intentarent.*

8. Non

8. *Non itaque recenter adinventa, nec primis decem Ecclesiæ sæculis ignota prorsus fuerunt excommunicationes latæ sententiæ, sicuti sibi finxit, rerumque Ecclesiasticarum minus peritis imposuit Van-Espen, ut illarum usum improbaret, easque parvi faciendas suaderet, quod certe alibi non obscure insinuavit.* ✠

Quæst. VII. *Quinam possunt ferre Censuras?*

Resp. Omnis & solus Superior Ecclesiasticus habens in foro externo jurisdictionem ordinariam, vel delegatam. Ex Matth. 16. *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis*; Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo &c.* Ubi Prælatis Ecclesiæ Apostolorum successoribus datur potestas omnis expediens ad bonum animarum & rectum Ecclesiæ regimen; ad quod pertinet potestas non solum ferendi leges, sed etiam coercendi, corrigendi & puniendi rebelles ac contumaces, eosque privandi bonis communibus.

Ordinariam potestatem ferendi Censuras habet Papa, & Concilium Generale in omnes baptizatos, Episcopus in suos Diœcesanos, Concilium Provinciale in suam Provinciam. A Papa habent Superiores Ordinum saltem Generales & Provinciales, vel etiam Superiores locales secundum cujusque Constitutiones, non item Parochi. Delegatam habent omnes & soli Clerici, quibus fuit legitime concessa ab habente ordinariam: Femina autem saltem jure Ecclesiastico est incapax jurisdictionis spiritualis, ideoque Censuræ ferendæ.

Quæst. VIII. *Quinam possunt absolvere a Censuris?*

Resp. 1. Censura *ab homine*, vel quævis alia reservata non potest tolli, nisi ab eo qui eam tulit, vel ab ejus superiore, aut successore, vel delegato: quia ejus est absolvere, cujus est ligare. Archiepiscopus autem non potest a Suffraganeorum censuris absolvere, nisi in casu appellationis, aut visitationis.

Ab excommunicatione non reservata, nec ad forum contentiosum deducta potest absolvere quilibet Sacerdos habens potestatem absolvendi a peccatis mortalibus ex consuetudine recepta, & ex c. *Nuper, de sent. excomm.* ibi: *Quia conditor canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, ex ipso concessisse videtur aliis relaxandi.* Excommunicatio autem a jure non est reservata, nisi reservatio exprimatur in Canone vel statuto. Suspensio vero & interdictum saltem locale & generale personale ex communi sententia censetur reservata Superiori, ita ut nullus Sacerdos possit ab eis absolvere sine potestate a Superiore accepta. Sunt tamen, qui dicunt, Confessarium posse ex concessione Ecclesiæ absolvere a suspensione, & interdicto particulari, cujus non est conscius pœnitens, & ad hoc valere formulam usitatam.

✠ Delictum *occultum* est, ut Doctores communiter hic explicant, quod nec *famosum est*, nec *publice notum*, quamvis per plures testes probari possit; quando vero delictum occultum censetur notorium notorietate juris vel facti, vide de *Just. & Jur.* part. 3. cap. 4. qu. 1. & num. 1. Si in foro ipso contentioso reus ipse a delictis se falsis etiam a Jure rationibus, aut probationibus sufficienter purgaverit; poterit etiam per Episcopum, aut ejus delegatum absolvi, ut communis fert Doctorum sententia. ✠

Resp. 2. Ex Conc. Trid. sess. 24. c. 6. Episcopi possunt absolvere subditos suos ab omnibus censuris, etiam Papæ reservatis, contractis ob delictum occultum, nec deductis ad forum contentiosum, excepto homicidio voluntario. Possunt etiam absolvere ab omnibus aliis subditos, quibus non est possibilis moraliter recursus ad Papam, ut sunt mulieres, pueri, senes, infirmi, & alii, quorum est legitimum impedimentum, c. 13. & c. 58. *excomm.* Si impedimentum non sit perpetuum, juramentum tamen ab absolvendis exigatur, quod cessante impedimento ad Papam aut ejus Legatum recurrant, ib. Quod si non recurrant, recidunt in similem Censuram, c. 22. *de sent. excom. in* 6. Sed aliqui dicunt hanc obligationem abrogatam esse in Gallia, & aliis locis a Roma valde remotis.

✠ In Bulla, quæ quotannis die Cœnæ Domini renovatur, prohibetur, ne quis absolvat a casibus in ea contentis, nisi tantum in mortis articulo constitutos, & præstita prius de stando mandatis Ecclesiæ, & de satisfaciendo cautione, etiam prætextu quarumcumque facultatum per cujusvis Concilii decreta concessarum. Utrum per hæc verba Bullæ Cœnæ derogatum fuerit facultati illi Episcopis a Tridentino sess. 24. c. 6. concessæ, quoad casus in Bulla Cœnæ contentos (nam de ceteris Papæ reservatis extra dictam Bullam, nullus negat vigere adhuc Jus Tridentini) anxie quærunt Theologi. Alii affirmant: quia verba illa Bullæ, *non obstantibus cujusvis Concilii decretis*, non possunt respicere, nisi facultatem a Tridentino Episcopis concessam absolvendi a casibus Pontificiis occultis, cum a nullo alio Concilio ea fuerit concessa. Insuper addunt maximum pondus huic negativæ facultatis opinioni accedere, ex proscripta thesi ab Alex. VII. *Sententia asserens Bullam Cœnæ prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, an. 1629. die 18. Julii in Consistorio Sacræ Congregationis Cardinalium visa & tolerata est.* Sed alii negant: quia 1. nunquam intelligitur derogatum Concilio Generali, nisi de illo fiat specialis & expressa mentio, cap. fin. *de Cappel. Monach.* Sed in Bulla Cœnæ non exprimitur Tridentinum. Ergo &c. 2. Quia potestas, quam habent Episcopi in casus occultos Bullæ Cœnæ ex decreto Tridentini est certa, revocatio autem dubia. Non sunt ergo Episcopi certo jure privandi ob dubiam revocationem, sed potius in juris possessione conservandi. Ad damnatam ab Alexandro VII. propositionem reponunt, damnari secundam partem propositionis, *visa & tolerata est*, nolens Pontifex per illam hypotheticam propositionem, quod scilicet *de facto visa, & tolerata esset*, novum addere pondus sententiæ illi oppositæ, sed illam relinquere in sua probabilitate. ✠

Resp. 3. In Jubilæis solet ampla potestas circa censuras, & casus reservatos concedi. Circa quod observanda sunt sequentia.

1. Quando conceditur facultas generalis absolvendi a Censuris Papæ reservatis etiam in Jubilæo, non ideo datur potestas absolvendi a censuris contentis in Bulla Cœnæ, ubi illa viget, nisi specialiter exprimi-

matur: quia hæ ſunt ſpecialiter reſervatæ. Specialia autem non continentur in conceſſione generali, niſi exprimantur.

✠ Ex mandato Clementis VIII. Sacra Congregatio Cardinalium decretum edidit declarans in generali conceſſione abſolvendi a Cenſuris Papæ reſervatis, non intelligi caſus contentos in Bulla Cœnæ, neque caſus ſpecialiter intra Italiam ipſi Pontifici reſervatos, niſi ſpecialiter exprimatur. Horum caſuum indicem habes c. 3. art. 3. *de Pœnitentia*. Ex communi ſententia conceſſa facultate abſolvendi a caſibus Bullæ Cœnæ non intelligitur conceſſa facultas abſolvendi ab hæreſi, de quibus de ea non fit ſpecialis mentio, quia hæreſis habet ſtrictiſſimam, & ſpecialiſſimam reſervationem. Vide ea, quæ diximus in tractatu *de Fide*.

Quæres. *Num ſint alii caſus Summo Pontifici reſervati?*

Reſp. Benedict. XIV. Conſt. incipiente, *Sacramentum Pœnitentiæ*, Summo Pontifici reſervavit abſolutionem Sacerdotis confeſſionem excipientis complicis in peccato contra ſextum præceptum. Item abſolutionem calumniatorum, quoad ſollicitationem in confeſſione, ib. ac demum a Cenſuris, in quas incidunt homines ob mercimonia ſuper eleemoſynis Miſſarum Conſtit. incipien. *Quanta*, de quibus jam diximus propriis in locis. Præterea ultra ſupra recenſitos caſus, Urbanus VIII. Conſtit. *Exponi Nobis*, Cenſuram tulit in eos, qui Sacræ Rotæ Romanæ ſecretum, quod ſervare tenentur, violaverint, a qua Minores Pœnitentiarii abſolvere nequeunt. Idem Pontifex Conſt. incipien. *Inſcrutabilis*, excommunicationem decrevit in eos, qui mediis ſuperſtitioſis inquirant ſuper Chriſtianæ Reipublicæ, ac Apoſtolicæ Sedis ſtatu, ac de vita, & morte Romani Pontificis ejuſque conſanguineorum, uſque ad tertium gradum, ſive id per ſeipſos faciant, ſive per alios; quæ quidem excommunicatio reſervata eſt etiam reſpectu Summi Pœnitentiarii, excepto tamen caſu conſanguineorum; eaque comprehendit etiam recipientes divinationes hujuſmodi, ſive judicia, iiſque utentes, vel aliis communicantes. Rurſus tractantes de electione Romani Pontificis, vivente adhuc eodem Pontifice, in excommunicationem ſoli Romano Pontifici reſervatam incidunt. Denique in excommunicationem ita reſervatam incidunt caſus reſervati in Bullis Gregorii XV. *Æterni Patris*, & Urbani VIII. *Ad Romani &c. ob non ſervatam formam electionis Papæ*, quibus addi poſſunt caſus, quos continet Conſtit. S. Pii V. *Si de protegendis*, contra offendentes perſonas ſive miniſtros Inquiſitionis, ex altera Conſt. *Regularium*, ejuſdem Pontificis, incidunt in excommunicationem reſervatam, a qua Minores Pœnitentiarii abſolvere nequeunt Regulares introducentes in eorum Conventus mulieres *ob inhoneſtos uſus*.

Quæres iterum. *Utrum detur aliquis caſus Pontifici reſervatus ſine cenſura?*

Reſp. Unum recenſeri caſum qui ſine cenſura ulla Romano Pontifici reſervatur, ſcilicet, qui donum accepit a Regularibus excedens ſummam *ſcutorum decem*, in caſum incidit reſervatum Summo Pontifici, etſi nulla id Eccleſiaſtica cenſura vetitum eſt. Reſervatio cadit tantum in recipientes non vero in donantes. Vid. Conſt. Urbani VIII. *Nuper a Congregatione*; ab hujuſmodi caſu nequidem Pœnitentiarius Summus abſolvere poteſt, quoaduſque ſaltem realis reſtitutio facta non ſit.

Nota. Clemens XI. die 12. Maji 1711. decretum edidit, quo prohibet ne ullus Confeſſarius ſive Regularis ſit, ſive Sæcularis Romæ reſidens, abſolvere ullo modo audeat etiam in foro tantum conſcientiæ, *publicam violationem clauſuræ Monialium ad malum, ſive inhoneſtum finem, publicam Presbyteri occiſionem, publicam violationem immunitatis Eccleſiaſticæ* in terminis Conſt. Gregorianæ *Cum alias nonnulli*: imo & occultam etiam *hanc violationem, ſi publica auctoritate contigerit*.

2. Qui habet poteſtatem abſolvendi a caſibus Papæ reſervatis, habet etiam poteſtatem abſolvendi a Cenſuris eidem reſervatis: quia caſus non ſunt reſervati Papæ, niſi ob cenſuram annexam. Qui autem poteſtatem obtinuit circa caſus Epiſcopo reſervatos, non poteſt idcirco a Cenſuris Epiſcopo reſervatis abſolvere; quia cum ſoleant Epiſcopi aliquos ſibi caſus reſervare nulli Cenſuræ annexos, inde fit, ut caſus reſervati, & Cenſuræ Epiſcopales ſint duæ res diſtinctæ, nec unum in alio includatur.

3. Abſolutio in Jubilæo data recte diſpoſito habenti intentionem illud lucrandi, & implendi conditiones, etſi poſtea ſua negligentia, vel ob aliud impedimentum non lucretur, tollit Cenſuram, & reſervationem. Quia abſolutio fuit abſoluta, non conditionata, ut conſtat tum ex verbis & intentione abſolventis, tum ex poteſtate abſolvendi a Cenſuris & caſibus reſervatis, quæ non pendet a conditione, quod pœnitens reipſa lucrabitur Jubilæum; ſed datur ſimpliciter & abſolute pro tempore Jubilæi reſpectu pœnitentium volentium illud lucrari. Secus, ſi confeſſus ſit ſine intentione ſupradicta. Quia hæc poteſtas datur ſolum in ordine ad Jubilæum: nam Pontifex non intendit dare poteſtatem abſolvendi a reſervatis, niſi reſpectu eorum, qui volunt ſincere Jubilæum conſequi, ideoque opera præſcripta implere. Unde debet poſtea a Cenſuris, & peccatis reſervatis abſolvi ab eo, qui poteſt extra Jubilæum.

Dixi: *recte diſpoſito*, nam hæc gratia non conceditur niſi vere contritis.

Reſp. 4. In articulo mortis *omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibuſvis peccatis, & Cenſuris abſolvere poſſunt*. Ita Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. Multi tamen putant, hoc eſſe reſtringendum ad Cenſuras, quæ obſtant ſuſceptioni Sacramentorum, & ſepulturæ Eccleſiaſticæ, ut excommunicatio, & interdictum, non autem ſuſpenſio: quia hæc facultas conceditur, *ne hac occaſione aliquis pereat*, ib. Ergo, inquiunt, Eccleſia non intendit dare omnibus poteſtatem abſolvendi ab iis, quarum occaſione non impeditur conſecutio gratiæ, qualis eſt ſuſpenſio ab ordine, officio, vel beneficio.

Porro Sacerdos debet prius reus obligare ad reſtitutionem debitam, vel ſi non poſſit tunc reſtituere, ad ea onerandos hæredes ſuos ultima voluntate; aut ſi neutrum poſſit, ad jurandum ſe ſatisfacturum, cum primum poterit.

Item Sacerdos, qui extra articulum mortis non habet poteſtatem abſolvendi a Cenſuris, monere debet moribundum, ut, ſi convaleſcat, ſe ſiſtat & ſubmittat

rat Superiori sub pœna reincidentiæ, hoc est incurrendi in similem Censuram, c. 22. *de sent. excom. in 6.* & hoc onus sistendi se Superiori debet ei sub juramento imponi, ex cap. 58. *de sent. excom.* Quod exigitur a pœnitente, non ut iterum absolvatur, cum valide fuerit absolutus; sed ut Superior correctionem ac remedia idonea adhibeat, & satisfactionem imponat, prout judicaverit. Nomine Superioris hic intelligitur quis habens potestatem ordinariam aut delegatam absolvendi a Censuris extra periculum mortis.

✠ Huc spectat Constit. Benedicti XIV. incipiens *Apostolica indulta*, in qua decernitur, eos qui ex indulto Sedis Apostolicæ possunt sibi eligere Confessarium ex approbatis ab Ordinario, a quo a reservatis criminibus, & censuris absolvi possint, non posse alium Confessarium eligere nisi approbatum ab Ordinario illius loci, in quo confessio peragitur. „ Ita videlicet ut si in aliquo indulto, tam Sæcularibus, quam Regularibus tribuatur facultas eligendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum; tunc Confessarius vigore talis concessionis, sive a Sæculari, sive a Regulari pœnitente ad audiendas eorum respective confessiones electus, nullatenus hujusmodi confessiones audire valeat, nisi ab Episcopo Diœcesano, & Ordinario loci, ubi confessio excipienda est, ad confessiones approbatus, & deputatus existat: quacumque alia approbatione, tam illius generis, quam uterque Innocentius, Prædecessores, declararunt non suffragari, quam ea, si de Regularibus agatur, quæ a solo proprio Regulari Prælato obtenta foret, minime suffragante. At Innocentius XII. & XIII. declaraverant, non posse Sacerdotem, qui ab Episcopo limitatam facultatem obtinuerit, vel quod Sacramentum Pœnitentiæ administraret extra tempus, vel locum, vel genus personarum ab ipsis Episcopis præscriptum; sive Confessarii electi fuerint vi Bullæ Cruciatæ, sive ex quocumque alio privilegio..... nec eis suffragari, quod approbati alias fuerint ab Episcopo, qui aliquando loci in quo confessiones audiendæ sunt Ordinarius fuerit, sed talis non amplius existat &c. „

Quæst. IX. *Quænam notanda sunt circa absolutionem a Censuris.*

Resp. Sequentia, 1. Quamvis cessante contumacia, & reo converso Superior debeat absolvere a Censura, cum sit pœna medicinalis; tamen Censura reipsa non tollitur nisi per absolutionem, ex Matth. 18. *Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata in Cælo*, scilicet donec solveritis. Ex c. 18. & aliis *de sent. excom.* Nam non potest Censura dissolvi, nisi ex auctoritate, qua contracta est. Hinc Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Quoad forum conscientiæ reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant Censuræ.* Nam etsi contumacia sit caussa Censuræ, non est tamen caussa durationis ejus: sicut culpa est caussa pœnæ, & tamen hæc durat sublata culpa.

2 Absolutio a Censuris ex natura rei non requirit certa verba, cum non sit Sacramentalis, sed potest dari valide per quælibet signa illius sufficienter expressiva. In foro tamen externo servanda est forma in Ritualibus præscripta. In foro conscientiæ adhibeatur hæc formula pro excommunicato: *Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius absolvo te a vinculo excommunicationis, quam incurristi propter tale factum, v. gr. hæresim, & restituo te communioni & unitati Fidelium, & Sanctis Sacramentis Ecclesiæ, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Pro suspenso: *Ego absolvo te a vinculo suspensionis, quam propter tale factum incurristi, & restituo te executioni Ordinum, & officiorum tuorum, vel beneficiorum, in nomine Patris &c.* Pro interdicto dicitur: *A vinculo interdicti &c.*

I. In dubio Censuræ contractæ dari debet absolutio ad cautelam, sic: *Absolvo te a Censura excommunicationis, si eam incurristi ob tale factum.* Immo etsi nulla sit suspicio Censuræ contractæ, datur absolute absolutio a Censuris ante absolutionem a peccatis ad vitandam irreverentiam, si forte pœnitens occulte censura affectus sit, hoc modo: *Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis & interdicti, in quantum possum, & tu indiges.* Deinde: *Ego te absolvo a peccatis tuis, in nomine Patris &c.* Rituale Rom.

4. Valida est, licet illicita, absolutio ab habente potestatem ordinariam data absenti, vel invito & male disposito, quia censura est solum pœna, quæ potest a Superiore ad libitum valide auferri.

5. Qui pluribus Censuris est adstrictus, potest absolvi ab una, remanentibus aliis etiam similibus, c. 27. *de sent. excom.* Nam inter eas non est necessaria connexio. Potest autem quis subjici multis Censuris etiam ejusdem speciei ob plura crimina, ex eod. cap. vel ob idem pluries commissum: nam plura delicta possunt pluribus pœnis ejusdem rationis puniri. Sic qui excommunicatus est ob percussionem Clerici, plures alias excommunicationes incurrit, si pluries eumdem Clericum vel alium percutiat.

6. Potest dari a Superiore absolutio ad reincidentiam, hoc est, sub certo onere, quo non impleto intra tempus præfinitum, Censura reviviscat, seu delinquens similem Censuram contrahat. Item potest dari pro certo tantum actu & tempore, quo transacto Censura habet omnem suum effectum vel sub conditione de futuro libero, cum sit actus jurisdictionis externæ, qui pendet a voluntate Superioris, quamvis hoc ordinarie non expediat nec fieri debeat, cum non sit in Ecclesia usu receptum.

7. Dum aliquis est excommunicatus ob injustitiam aut scandalum, in neutro foro licet eum absolvere, nisi prius satisfecerit parti, & scandalum substulerit: aut si non possit, debet prius dare idoneam cautionem, quod satisfaciat quam primum. Quod si postea non satisfaciat, cum primum commode poterit, excommunicationem denuo contrahit, c. 22. *de sent. excom. in 6.*

8. Si is, qui Sacerdoti potestatem absolvendi a Censuris habenti bona fide confitetur, obliviscatur peccatum, cui Censura annexa est, secundum multos tollitur Censura, modo Censurarum absolutio sit terminis generalibus data. Nam tunc Confessor utitur generaliter facultate absolvendi ab omnibus Censuris, quam habet, vultque omnes auferre quantum potest:

9. Qui absolutus est tantum in foro conscientiæ a Cen-

Censura notoria, ita se gerere debet exterius, ac si non esset absolutus; potestque conveniri coram Judice, & ab eo cogi ad subeundam omnem pœnam Censuræ annexam. Quia absolutio data tantum pro foro conscientiæ non habet effectum nisi coram Deo.

10. Invalida est absolutio per vim, vel metum injustum extorta etiam a tertio, imo extorquens contrahit excommunicationem, c. unic. *de iis qua vi &c. in* 6. ex Conc. gener. Lugdun. Item nulla est, si extorta sit per dolum versantem circa caussam finalem: quia Superior non vult absolvere nisi ob caussam sibi propositam; quæ tunc non subsistit, nec proinde subest voluntas absolvendi: nam sublato motivo seu objecto formali volitionis, non est volitio.

CAPUT II.

De Excommunicatione.

Quæst. I. **Q***Uid & quotuplex est?*

Resp. Excommunicatio est Censura; per quam baptizatus privatur communione Ecclesiæ, seu bonis quæ sunt communia inter fideles, quæque pendent a potestate & dispensatione Ecclesiæ, uti sunt Sacramentorum receptio & administratio, Ecclesiæ suffragia, divina officia &c. Duplex est, major, & minor.

Excommunicatio major, quæ sola venit nomine excommunicationis simpliciter; c. 59. *de sent. excom.* est Censura; qua quis privatur bonis communibus Ecclesiæ, & ejus dispensationi subjectis, & abscinditur a corpore Ecclesiæ, juxta illud Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus.* Unde est pœna gravissima, *qua pœna in Ecclesia nulla major est*, ait S. August. leg. de corr. & grat. c. 15.

Excommunicatio minor est ea, quæ privat ex parte, seu aliquibus tantum bonis communibus Ecclesiæ, nempe receptione & administratione licita Sacramentorum, & passiva electione ad dignitates ac beneficia. Hæc contrahitur solum ob communicationem culpabilem, etiam in civilibus, cum excommunicato non tolerato, c. 3. *de sent. excom. in* 6. ex Conc. Gener. Lugdun. Et Sanchez dicit, omnes fentiee eam ob peccatum veniale contrahi. Qui tamen cum eo communicavit in crimine criminoso, id est, ob quod contracta est Censura, Consilium, auxilium, vel favorem impendendo, incurrit excommunicationem majorem, *cum faciente & consentientem pari pœna constringat.* c. 29. *de sent. excom.* A minore excommunicatione absolvere potest quicumque potest a mortali culpa, cum non sit reservata, ex eod. cap.

Quæst. II. *Quinam sunt excommunicati vitandi?*

Resp. Olim omnes erant vitandi. Sed jam ex Constitutione Martini V. *Ad evitanda* a Concil. Constantiensi teste S. Antonino approbata, & jam pridem ubique observata, atque ex usu præsenti Ecclesiæ, ii solum sunt vitandi, qui per sententiam Judicis Ecclesiastici nominatim declarati sunt excommunicati, & publice denunciati; item notorii percussores Clericorum, hoc est, ii quorum percussio publica, nulla potest tergiversatione celari, nec ullo juris suffragio excusari, licet non sint denunciati. Equidem juxta Conc. Basileense sess. 20. & Bullam Leonis X. *de concordatis* approbatam a Concil. Lateran. V. vitandi sunt etiam omnes, quos notorie in excommunicationis sententiam constiterit incidisse. Sed ex consuetudine prævalet Bulla Martini V. quæ quidem (1) non extat in actis Conc. Constanciensis, sed refertur a S. Antonino 3. p. tit. 25. c. 3. Unde excommunicati alii sunt tolerati, quos scilicet fideles non tenentur vitare; & alii non tolerati, quos tenentur vitare, nempe nominatim & publice denunciati, vel notorii percussores Clericorum. Varii Doctores Galli dicunt, publicum Clerici percussorem in Gallia vitari non debere, nisi accesserit sententia, qua declaretur injustus Clerici percussor: quia secundum legem vel consuetudinem regni ad notorietatem facti criminosi requiritur declaratoria judicis sententia.

✠ Huc spectat Const. 100. S. M. Bened. XIV. incipiens *Apostolica indulta &c.* In qua decernitur eos, qui ex indulto Sedis Apostolicæ possunt sibi eligere Confessarium ex approbatis ab Ordinario, a quo a reservatis criminibus, & censuris absolvi possint, non posse alium Confessarium eligere, nisi approbatum ab Ordinario illius loci, in quo confessio peragitur. „ Ita videlicet, ut si aliquo indulto tam Sæcularibus, quam Regularibus tribuatur facultas eligendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum; tunc Confessarius vigore talis concessionis sive a Sæculari, sive a Regulari Pœnitente ad audiendas eorum respective confessiones electus, nullatenus hujusmodi confessiones audire valeat, nisi ab Episcopo Diœcesano & Ordinario Loci, ubi confessio excipienda est, ad confessiones approbatus, & deputatus existat; quacumque alia approbatione, tam illius generis, quam utterque Innocentius, Prædecessores, declararunt non suffragari, quam ea, si de Regularibus agatur, quæ a solo proprio Regulari Prælato obtenta foret, minime suffragante. *At Innocent. XII. & XIII. declaraverant,* non posse Sacerdotem, qui ab Episcopo limitatam facultatem obtinuerit, vel quoad locum, vel quoad tempus, vel quoad genus personarum Sacramentum pœni-

(1) *De hac Martini V. Constitutione ita communissime asseritur, etiam ab erudito Adnotatore Antoniana Summa, splendida Editione Veronensi nuper decorata. Et revera frustra ea quæritur in Conciliorum collectionibus, ne dempta quidem Labbeana præ reliquis superioribus exacta. Nihilo tamen minus eamdem in Actis Conciliorum repertis hodie affirmare licet. Siquidem Cl. P. Joan. Harduinus collector spicarum, quæ fugerunt manus metentium, novissima sua collectioni Conciliorum Regia Maxima ipsam inseruit* (*Tom.* 8. *pag.* 892 *Edit. Paris.*) *Nimirum ex MsS. Cæsareis, & Brunsvic. producit* Martini V. Papæ, & Germanicæ Nationis concordata in Concilio Constantiensi, *novem paragraphis constantia, quorum septimum est* (*N. VII.*) De non vitandis excommunicatis, antequam per judicem fuerint declarati, & denuntiati: *atque ipsissimam Constitutionem Martini V. a S. Antonino descriptam complectitur.*

nitentiæ administrare extra tempus, vel locum vel genus personarum ab ipsis Episcopis præscriptum, sive confessarii electi fuerint vi Bullæ Cruciatæ, sive ex quocumque alio privilegio ... nec eis suffragari, quod approbati alias fuerint ab Episcopo, qui aliquando loci in quo confessiones audiendæ sunt Ordinarius fuerit, sed talis non amplius existat &c.

Quæst. III. *Quinam sunt effectus excommunicationis majoris?*

Resp. 1. Cum excommunicatus abscindatur a corpore Ecclesiæ, ut docent Patres, & ipse Christus his verbis: *Sit tibi sicut ethnicus*, ita ut non jam ut membrum Ecclesiæ, sed tamquam ethnicus tractandus sit, privatur omni jure, quod ei competebat tamquam membro Ecclesiæ, omnibusque, quæ fidelibus ut membris Ecclesiæ competunt.

Resp. 2. Excommunicationis majoris septem sunt effectus: nam excommunicatus etiam toleratus & contritus 1. privatur communibus Ecclesiæ suffragiis, scilicet sacrificiis, orationibus, indulgentiis: ita ut non liceat Sacerdoti tamquam Ecclesiæ Ministro, & nomine Ecclesiæ pro illo sacrificium, nec preces in sacrificio, nec horas canonicas offerre, quæ si pro illo fiant, non ei prosunt, ex cap. *Sacris de sent. excem. &c.* cap. *Audi &c.* cap. *Omnis* 11. q. 3. Nam Ecclesia hoc ipso quod privat aliquem communibus suffragiis, prohibet ne pro illo applicentur.

Porro per communia illa suffragia intelliguntur spiritualia quædam subsidia, quibus Ecclesia suffragatur suis membris, sive in ordine ad satisfactionem pro pœna temporalis, sive in ordine ad impetranda aliqua bona præsertim spiritualia, vel quæ ad illa juvent, revocanturque ad sacrificium Missæ, ad orationes, & Indulgentias; potest tamen quivis privatus preces & sacrificium, & alia opera nomine privato seu tamquam persona privata pro eo offerre, quia hæc sunt suffragia privata. Item secundum multos licet Sacerdoti tamquam personæ privatæ in *Memento* pro eo mentaliter orare, sed non per orationes, quæ Ecclesiæ nomine pro ejus membris dicuntur, nec ut Minister Christi: nemini enim licet Ecclesiæ suffragia etiam pro tolerato offerre, alioqui tolleretur præcipua pœna, & ratio excommunicationis; & quia Constitutio Martini V. nullum favorem toleratis concedit: Ergo ii, ut antea, excluduntur a suffragiis Ecclesiæ.

2. Privantur receptione & administratione Sacramentorum, ita ut mortaliter peccet, si aliquod recipiat, vel sine necessitate & non requisitus administret. Quia ageret contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi ad religionem pertinente, ex c. 59. *de sent. excom.* & c. 4. & 6. *de Clerico excom.* Unde non potest absolvi a peccatis, nisi prius fuerit ab excommunicatione absolutus.

Item ei non licet sub mortali interesse Sacro, aut divino officio, cap. *Alma de sent. excomm. in 6.* Quod si facile possit absolutionem a Censura sibi comparare, & non conetur, omissio Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ, imo & Missæ, dum urget præceptum, ei ad culpam mortalem imputabitur, quamvis in tali statu teneatur ab illis abstinere. Quia lex præcipiens aliquid, præcipit etiam media ad illud necessaria, saltem non valde difficilia, qualis est Censuræ remotio, ad quam aliunde teneatur. Potest tamen concionem audire, c. 34. *de sent. excom.* sed finita concione tenetur recedere, ne cum aliis communicet.

Si autem sit obligatus ad horas canonicas, tenetur eas solus recitare, non quidem ut persona publica & Ecclesiæ ligata, cum sit ab ejus corpore abscissus saltem jure, si sit toleratus, sed ut persona privata: par enim non est, ut quis commodum ex suo delicto percipiat. Præterea excommunicatio, cum sit pœna, non debet obligationem & onus auferre, & immunitate conferre. Sed ei non licet adhibere socium: nam omnis communicatio cum alio est ei prohibita præsertim in orationibus, nec ei licet dicere: *Dominus vobiscum*: quia hæc verba significant publicæ personæ sacram cum populo communicationem, quæ ei interdicta est; quare ejus loco debet dicere: *Domine exaudi orationem meam &c.*

3. Est inhabilis ad dignitates & beneficia accipienda, ita ut resignatio, electio, præsentatio, collatio, permutatio, & quælibet alia beneficii provisio facta in favorem excommunicati etiam tolerati, & acceptatio sit nulla, c. 7. *de cleric. excom.* Item est inhabilis ad pensionem clericalem, nam communione Ecclesiæ privatus, est incapax recipiendi bona Ecclesiæ dispensationi commissa. Idque constat ex usu & stylo Curiæ: nam in litteris Pontificiis apponitur absolutio ab excommunicatione ad hunc effectum. Quare qui in excommunicatione obtinuit beneficium aut pensionem clericalem non potest percipere fructus, & si perceperit, tenetur eos restituere; nec potest tale beneficium permutare, aut resignare in favorem. Quia nullum jus ad beneficium, pensionem & fructus habet, cum ejusmodi collatio sit nulla. Idque, licet ignoretur excommunicatio; quia ignorantia invincibilis, licet excuset a culpa, non tamen facit actum validum, qui erat alias invalidus; nam actus non potest esse validus sine omnibus requisitis ad ejus valorem.

Imo excommunicatus, quamvis beneficio ante obtento non privetur, & ideo ad horas obligetur ratione illius, potest tamen eo privari, & non facit fructus suos durante excommunicatione, ideoque eos omnes ac distributiones restituere tenetur ante omnem sententiam. Ita Covarruv. Suarez, Toletus, & alii multi ex c. 51. *de appellat.* ibi: *Illi proventus ecclesiastici merito subtrahuntur, cui Ecclesiæ communio denegatur.* Hanc autem privationem ipso facto latam esse docet valde communis sententia: tum quia vox *subtrahuntur*, significat factum ex vi Censuræ, non præceptum de imponenda illa pœna: tum quia hæc privatio fructuum æquiparatur, ibi privationi communionis Ecclesiæ; nec suspenditur per appellationem ab excommunicationem, ibid. *Ita Suarez.*

4. Privatur omni spirituali jurisdictionis usu, ita ut peccet mortaliter, si ordinet, Censuras vel leges ferat, dispenset, conferat beneficia, ad ea eligat, instituat, præsentet &c. cap. 24. *de sent. & re judic.* Tamen actus jurisdictionis, si toleratus sit, sunt validi ob bonum commune, ex constit. Martini V. cit. ubi dicitur posse ab excommunicatis toleratis recipi sacramenta.

5. Excommunicato etiam tolerato interdicitur omnis communicatio cum fidelibus, c. 28. 29. & 59. *de sent. excom. &c.* c. *Alma*, *hoc tit. in 6.* & c. 2. *de except.*

Primo quidem in rebus sacris, ut in Missæ sacrificio, & aliis divinis officiis, quo nomine comprehenduntur horæ canonicæ, omnis oratio publica, processio, benedictio, aliæque similes actiones sacræ, quæ sollemniter fiunt ex institutione Christi vel Ecclesiæ, aut propriæ sunt alicujus ordinis clericalis.

Quod si excommunicatus in Ecclesia divinis officiis intersit, si toleratus sit, non debent intermitti officia, quia non est evitandus. Si vero sit nominatim denuntiatus, monendus est a celebrante ut exeat. Quod si non pareat, incurrit novam excommunicationem Papæ reservatam, sicut & alii, qui prohibent ne exeat, *Clement. 2. de sent. excomm.* & tunc si commode fieri potest, vi expellendus est. Si nequeat expelli, adstantes exire tenentur ne cum illo communicent; & ipse sacerdos tenetur Missam inchoatam abrumpere, si nondum incœpit canonem; si incœpit, debet solo ministro manente pergere usque ad communionem inclusive, & reliqua perficere in sacristia. Sacerdos autem scienter celebrans coram excommunicato vitando, peccat mortaliter, & ligatur interdicto ab ingressu Ecclesiæ, c. 6. *de privil. in 6.*

Secundo in actionibus forensibus, ita ut excommunicatus nequeat esse judex, procurator, actor, tabellio, testis &c. nec ei liceat tales actiones exercere, c. 8. *de sent. excom. in 6.* Ejus tamen acta valent, si sit toleratus, & non repellatur: secus, si non sit toleratus.

Tertio in actionibus civilibus juxta hunc versum:

Os, orare, vale, communio, mensa negatur. Os significat colloquium, allocutiones sive nutious, sive verbo, aut scripto, & quævis amicitiæ signa, ut oscula, amplexus &c. *Orare*, id est, communicatio in orationibus & divinis officiis. *Vale* significat salutationes urbanas verbo, nutu, aut alio signo. *Communio*, id est, omnis societas, quæ habetur in communi habitatione, in contractibus, negotiis, & aliis actionibus; ita ut non liceat cum eo contrahere, laborare, iter facere, aut quodvis opus præstare. *Mensa* denotat omnem convictum, & convivia. Ecclesia autem utpote communitas perfecta habet potestatem non minus, quam quælibet alia, subditos sibi non obsequentes a reliquorum consortio segregandi, & ea utitur, tum ne rebelles criminis contagione alios inficiant, tum ut ipsi tanto magis pudefacti citius resipiscant, tum ad exemplum & terrorem aliorum.

Licet tamen extra divina officia communicare cum non tolerato in his casibus in jure exceptis, ut cap. *Quoniam*; 11. q. 3. & hoc versu contentis.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Prima itaque caussa excusans est *utilitas* spiritualis etiam ipsius excommunicati, cum scilicet id expedit ad ejus salutem, ut ad meliorem frugem reducatur; c. 43. *de sent. excom.* Item alterius utilitas temporalis notabilis, v. gr. ad petendum consilium, subsidium, vel mutuum dandum, non tamen ad denuo contrahendum, ex c. 34. *eod. tit.* Secunda est *Lex*, nempe connubii, quæ jubet, ut conjuges mutuo sibi officia præstent. Tertia *humile*: Sunt officia filiorum erga parentes, & famulorum erga Dominos, si serviebant ante excommunicationem: item inferiorum erga superiores, quoad ea, quæ spectant ad communicationem necessariam iis, qui habitant in eadem familia &c. Quarta est *ignorantia* juris vel facti. Quinta est *casus necessitatis* animæ vel corporis alterius, v. gr. ad comparanda victui necessaria &c. Item necessitas auxilii, consilii, vel refugii.

6. Sextus excommunicationis majoris effectus est irritatio gratiarum Apostolicarum, c. 1. *de rescript. in 6.* Quare Papa in suis rescriptis præmittere solet absolutionem ab omnibus Censuris dumtaxat ad effectum gratiæ ab ipso concessæ. Quæ si omitteretur in rescripto, irrita esset gratia concessa excommunicato. Non ideo tamen legitime possidetur beneficium per resignationem simoniacam in Curia Romana obtentum ab illa absolutione ad effectum; quia talis provisio est nulla, cum sit obreptitia, & contra intentionem Papæ obtenta, & irrita independenter a Censura.

7. Excommunicatus non toleratus privatur ecclesiastica sepultura, ita ut non liceat in loco sacro eum sepelire; & si sepeliatur, debeat exhumari, si ab aliorum corporibus discerni queat, c. 12. *de sepult.* ib. *Sacris est canonibus institutum, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis, & ut careant ecclesiastica sepultura, qui prius erant ab ecclesiastica unitate præcisi, nec in articulo mortis Ecclesiæ reconciliati fuerint.*

Nota. Hæc omnia jura & pœnæ etiamnum vigent. ita ut quis excommunicatus, etiam toleratus & occultus peccet, cum communicat cum fidelibus in actionibus sacris vel profanis, aut actum quemlibet supradictum exercet. Nam Leo X. in Bulla cit. a Conc. Later. V. sess. 11. approbata, expresse declarat, se per suum decretum *non intendere excommunicatos, suspensos, & interdictos in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.* Quod jam declaraverat Concil. Basil. sess. 20. & antea Martinus V. ut passim testantur Doctores; quamvis hoc non legatur apud S. Antonin. Potest tamen excommunicatus excusari ob impotentiam moralem, ut si non possit abstinere ab hac communione sine scandalo vel gravi damno aut infamia gravi, quando crimen est occultum; quia præcepta Ecclesiæ ordinarie non obligant cum gravi damno. Fideles autem non peccant communicando cum excommunicatis toleratis: secus, si non sint tolerati, ex eadem Constitutione.

Sed quid, si excommunicatus resipuerit, & per contritionem perfectam justificatus fuerit?

Resp. Semper manet obnoxius his pœnis donec absolutus sit, cap. *Sacris, de sent. excom.* Quia Censura, quamdiu manet, habet effectus suos. Tamdiu autem manet, quamdiu non tollitur per absolutionem, & alioqui non esset opus absolutione.

Quæst. IV. *An est* (1) *mortale communicare cum excommunicato non tolerato?*

Resp. Ex S. Thoma, & ex communi sententia est mortale communicare in rebus sacris, ut officiis divinis, c. 19. caussa 11. q. 3. Nam materia gravis est, & valde repugnat cum auctoritati & fini Censuræ, tum etiam dignitati rerum sacrarum. Sed solum veniale est in aliis, nisi in crimine, ob quod alter excommunicatus est, vel nisi sit contra speciale prace-

ptum

(1) *Vid. Notam ad fin. q. 5. c. 1. sect. 3. tract.* de Legibus.

ptum superioris, vel cum scandalo, aut contemptu legis: ut si communicatio esset frequens; quia, inquiunt, communicatio in rebus civilibus non censetur hic materia gravis; nam non repugnat graviter fini excommunicationis, nisi sit frequens.

Communicans autem cum excommunicato in crimine criminoso, hoc est, compertus culpæ, vel contumaciæ, ob quam lata est excommunicatio, v. gr. præbendo consilium, auxilium vel favorem, semper peccat mortaliter, & eamdem incurrit excommunicationem, c. 29. & 55. *de sent. excom.* quia faciens, & consentiens pari pœna puniri debent.

Quæst. V. *Quinam sunt effectus excommunicationis minoris?*

Resp. Tres sunt, 1. Privatio seu prohibitio acceptionis Sacramentorum, c. 29. *de sent. excom.*

2. Privatio passivæ electionis ad dignitates & beneficia. Quare illis ligatus peccat graviter, si scienter recipiat Sacramentum vel beneficium, quia violat præceptum Ecclesiæ in re gravi, non fit tamen irregularis, nec electio aut provisio est irrita, sed solum irritanda, cap. ult. *de cleric. excom.*

3. Privatio administrationis licitæ Sacramentorum, ex eod. cap. ubi dicitur; *peccare conferendo Ecclesiastica Sacramenta.*

Quæst. VI. *Quænam sunt excommunicationis reservatæ Papæ, & Episcopis?* (1)

Resp. Circa hoc consuli debet propriæ diœcesis Rituale. Hic tamen operæ pretium est explicare excommunicationem contra percussores Clericorum a Conc. Gen. Lat. II. can. 15. latam his verbis: *Placuit ut si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat: & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat.*

I. Nemo cujusvis ordinis, dignitatis, sexus, status ab ea eximitur, ne impubes quidem rationis compos. Imo hanc incurrunt mandantes, consentientes, & consulentes, effectu secuto; item non impedientes, si ex officio ad hoc teneantur, vel si potuerint impedire sine damno periculove suo, & dolose permiserint, c. 47. *de sent. excom.* Item ratam habentes percussionem suo nomine factam: etiamsi non consuluerint nec mandaverint, cap. 23. *de sent. excom. in 6.* Item Clericus seipsum vulnerans ex malitia seu passione: secus si ex devotione.

II. Per Clericum intelligitur quilibet prima saltem tonsura initiatus, modo habitum gestet clericalem, etiam conjugatus, modo cum unica virgine c. unic. *de cleric. conjug. in 6.* Per Monachum intelliguntur omnes utriusque sexus religiosi, c. 33. *de sent. excom.* Etiam laici Conversi, ibid. & c. 5. *de sent. excom.* & novitii, c. 21. *eod. tit. in 6.* Item Eremita subjectus alicui regulæ, & superiori ecclesiastico, & habitans in oratorio auctoritate Episcopi.

III. Instigante diabolo, hoc est, illicite & injuste.

IV. Per has voces, *manus violentas injecerit* intelligitur quævis actio corporalis, de se violenta, injuriosa ac contumeliosa circa Clericum vel Religiosum, aut res ei adhærentes, per se sufficiens ad gravem injuriam contra hominem, & reverentiam debitam tali personæ, sive fiat manu, sive baculo, gladio, lapidibus &c.

Hinc ipso facto excommunicatus est, 1. Qui talem percutit, vulnerat, conspuit, evellit crines, lacerat vestem, & ita ut actio sit graviter injuriosa. Idque etiamsi Clericus consentiat; quia actio non ideo desinit esse injuriosa Ordini Clericali, in cujus favorem lata est excommunicatio, cap. 36. *de sent. excom.* 2. Qui concludit aut violenter detinet in carcere, vel loco unde sine dedecore exire nequit. 3. Qui persequitur, ut in flumen vel fossam incidat, equo decidat &c. 4. Qui manus violentas injicit in equum, cui is insidet, occidendo, vulnerando, lædendo, sistendo per frænum, quæ actio est gravis in ratione contumeliæ &c.

V. Hæc excommunicatio non contrahitur, 1. Quando actio non est de se violenta, licet sit injusta, ut cum fur clam abscindit crumenam. Item si fiat sine violenta manuum injectione, ut cum verbis contumeliosis afficitur. 2. Si percussio sit jocosa, c. 1. *de sent. excom.* aut casualis, ut cum janitor vel apparitor arcens turbam, fortuito casu percutit Clericum in turbis versantem, c. 3. *de sent. excom.* 3. Si nesciat esse Clericum. 4. Si Prælatus, pater, magister subditum in minoribus constitutum correctionis causa moderate percutiat, habita ratione culpæ, quamvis ira accedat, c. 1. *de sent. excom.* Item qui alios e familia sua vel propinquos in minoribus constitutos leviter percusserit; ut cohibeantur a suis violentiis, & scientia bonisque moribus imbuantur, c. 54. *de sent. excom.* Imo Prelatus, & præceptor ecclesiasticus potest in majoribus constitutum correctionis, & disciplinæ caussa castigare, c. 10. eod. tit. modo per se, vel per alium, si necessitas urgeat, castiget; non tamen per laicum, alioqui contrahitur excommunicatio, c. 24. eod. tit. 5. Si Clericus est inculpabiliter percutiatur eo instanti, quo deprehenditur turpiter agens, hoc est, actum quemvis impudicum exercens cum matre, uxore, filia, vel sorore percutientis: secus, si cum alia. Item si quis Clericum percutiat ad defendendam vitam aut bona sua, cum debita moderatione, c. 3. *de sent. excom.* 6. Si percutiatur Clericus,

(1) *Quatuor abhinc sæculis huic quæstioni ita respondit Scotus (in 4. sent. dist. 25. qu. 1. vers. fin.)* Excommunicatio incurritur quandoque a jure, quandoque a judice. Et quidem a jure quandoque erat possibile dicere numerum; imo erat parvus numerus, quando fuerunt Decretales compilatæ sub Greg. IX. Sed hodie quis numerare sufficiat? & cum crescant in infinitum, crescentibus morbus capitum, non oportet circa hoc membranas implere. *Nostra tamen ætate varii Scriptores curam assumpserunt Confessariis* (*qui ex Rituali Romano* scire debent casus, & Censuras Sedi Apostolicæ, & Ordinario suo reservatas) *exhibendi velut in tabula collectas censuras omnes, reservatas tum Summo Pontifici, tum Episcopis. Vid. Auctorem* Summæ Alexandrinæ (*par. 1. art. 2. §. 1. 2. & 3.*) *Illustriss. Narniensem Antistitem Terzago* (Instruct. Tract. *pag. 291. usque ad 331. Edit. Venet.*) *& alios.*

ricus, qui a privilegio canonis excidit, v. gr. bigamus, vel qui ter monitus non gestat habitum clericalem. 7. Si Clerici impuberes se invicem percusserint, aut unus alterum percusserit: secus si scholastici clerici puberes ex odio seu gravi ira se percusserint, c. 1. *de sent. excom. in* 6.

VI. Duplex distinguitur Clerici percussio etiam mortalis, alia dicitur enormis ac gravis, & talis censetur vel ratione valde magnæ gravitatis ipsius percussionis, qualis est occisio, mutilatio, notabilis effusio sanguinis ex vulnere, carnis laceratio, dentium vel multorum capillorum evulsio: vel ratione eminentiæ personæ percussæ, ut si sit Episcopus vel Prælatus, etiamsi alapa tantum percutiatur.

Altera dicitur levis seu mediocris scilicet comparate ad enormem; & est ea, quæ nullam maculam lacerationem carnis, mutilationem, copiosi sanguinis effusionem, nec dentium aut multorum capillorum evulsionem intulit: nec est contra Episcopum, Cardinalem, vel Prælatum; nec magnum scandalum parit.

Prima est reservata Papæ, secunda Episcopis, c. 15. *de sent. excom.* Prælati vero religiosorum possunt absolvere suos se invicem percutientes, modo percussio non sit enormis, c. 32. eod. tit. Quod si religiosus percussus non subjaceat eidem Superiori, percutiens debet a suo & percussi Prælato absolvi, c. 32. eod. tit. Si religiosus clericum sæcularem percusserit, non potest absolvi nisi ab Episcopo, c. 21. *de sent. excom. in* 6. vel a Papa, si percussio sit enormis.

CAPUT III.

De Interdicto.

Quæst. I. Quid & quotuplex est interdictum?

Resp. Interdictum est Censura, qua prohibentur officiorum divinorum celebratio publica & auditio, quædam Sacramenta, & ecclesiastica sepultura.

Dividitur in locale, personale, & mixtum. Interdictum locale est, quod directe fertur in locum prohibendo ne supradicta in eo exerceantur. Personale est, quod immediate fertur in personam, ei prohibendo istorum exercitium & participationem, ubicumque existat. Mixtum est, quod & personam & locum immediate afficit.

Duo priora subdividuntur in generale & particulare. Interdictum locale generale est illud, quo interdicitur locus aliquis communis, ut Regnum, Provincia, Civitas & Particulare est, quo interdicitur aliquis locus particularis, v. gr. una Ecclesia, aliqua ex iis quæ sunt in Civitate. Personale generale, est illud, quo interdicitur aliqua hominum communitas, prout constituit unum corpus, ut omnes personæ Regni vel Civitatis, Particulare est illud, quo interdicitur una persona, vel plures personæ ut particulares.

Est etiam quædam partialis interdicti species, qua prohibetur ingressus in Ecclesiam; & si quis in tali interdicto sine pœnitentia moriatur non debet in loco sacro sepeliri, c. 20. *de sent. excomm. in* 6.

Sed circa hæc interdicta notanda sunt sequentia, 1. interdictum in Urbem latum afficit etiam suburbia, & ædificia continentia; quamvis sint sub jurisdictione seu temporali seu spirituali alterius, c. 17. *de sent. excom. in* 6. ne contemnatur interdictum, si populus in suburbiis posset divinis officiis interesse. Item interdictum alicujus Ecclesiæ ad cœmeterium & sacella ei contigua extenditur, *ib.* At interdicto cœmeterio non interdicitur Ecclesia ei contigua: nam accessorium sequitur principale, non vicissim.

2. Interdictum ab Episcopo in Civitatem latum debet etiam ab exemptis servari. Conc. Trid. sess. 25. c. 12.

3. Interdicto generali locali non comprehenduntur personæ: unde incolæ Civitatis interdictæ possunt interesse Sacro & Officiis divinis in aliis locis. Et vicissim interdicto personali non comprehenditur locus, nisi exprimatur. Hinc interdictis Clericis alicujus Ecclesiæ, non censetur ipsa Ecclesia interdicta, & ceteri possunt in ea celebrare. Interdictum tamen locale est etiam personale respectu eorum, qui sua culpa fuerunt illius caussa, ideoque non possunt etiam extra locum interdictum interesse divinis.

4. Interdicta aliqua communitate, interdicuntur singulæ ejus personæ etiam innocentes, sed hi solum quatenus sunt pars communitatis. Quare si desinant esse membra illius, desinunt esse interdictæ: non item nocentes, *de excom. in* 6.

5. Interdicto populo, non interdicitur Clerus, nec extranei, qui ibi sunt negotiorum caussa; & vicissim interdicto Clero, non interdicitur populus, ex cap. cit. nec religiosi, nisi qui ratione officii pastoralis censentur esse de corpore Cleri sæcularis.

6. Ad interdictum speciale personale requiritur culpa mortalis propria, cum hoc sit gravis pœna, utpote privans magnis bonis spiritualibus. Ad locale autem, vel personale generale requiritur peccatum grave contumaciter admissum a capite, vel a præcipuis membris, licet reliqui culpa vacent, ex eod. c. Quia hæc pœna redundat in communitatem, quam privat cultu divino publico.

7. Per privilegium absolvendi ab omnibus Censuris non intelligitur potestas tollendi interdictum locale, aut personale generale: & neutrum potest tolli, nisi ab habente jurisdictionem in foro externo in locum vel communitatem interdictam.

Quæst. II. *Quot sunt effectus interdicti?*

Resp. Tres sunt, 1. Est prohibitio celebrationis & auditionis divinorum officiorum, per quæ intelliguntur Missa, horæ canonicæ, vel aliæ preces solemniter recitatæ, supplicationes, benedictiones nuptiarum, aquæ &c. denuum omnis actio ab Ecclesia ordinata ad cultum Dei, & exercenda ejus nomine ab ejus Ministris.

Licita tamen est concio. Et tenentur Clerici interdicti Horas Canonicas privatim recitare. Imo ex c. *Alma de sent. in* 6. Clerici & Religiosi non interdicti possunt & debent, uti antea, quotidie in suis Ecclesiis Missas & divina officia celebrare, sed submissa voce, januis clausis, exclusis excommunicatis ac interdictis, & non pulsatis campanis. Item permittitur ut in festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes & Assumptionis Beatæ Virg. campanæ pulsentur, januis apertis alta voce divina officia solemniter celebrentur, exclusis excommunicatis, sed

ad-

admissis interdictis; modo qui caussam interdicto dederunt ad altare nullatenus appropinquent. Hoc privilegium extendit Martinus V. ad festum Corporis Christi, & ejus octavam.

2. Est prohibitio receptionis & administrationis quorumdam Sacramentorum, exceptis Baptismo, Confirmatione, & Pœnitentia, quæ conferri possunt etiam sanis quoties libuerit; non tamen excommunicatis; & iis qui caussam interdicto dedere, vel qui ad perpetrandum delictum, ob quod interdictum latum est, præbuerunt auxilium, consilium, vel favorem; nisi prius satisfecerint ob delictum, vel de satisfactione cautionem dederint, cap. *Alma*, cit. Potest etiam personaliter interdictis deferri modo solito Eucharistia, si sint in probabili mortis articulo, cap. 11. *de pœnit.* Quare tempore interdicti prohibentur dumtaxat Eucharistia danda Laicis sanis, Ordinatio, Extrema unctio, quæ tamen secundum varios conferri potest infirmis, qui nequeunt alia Sacramenta suscipere, quia tunc est necessaria; & benedictio nuptialis, quod Sacramentum Matrimonii, juxta multos, licite & valide contrahitur in omnibus interdictis.

3. Est prohibitio Ecclesiasticæ sepulturæ, quæ in interdicto locali extenditur ad infantes & amentes. Si tamen interdictus jam sit humatus in loco sacro, quamvis illicite, non est exhumandus. Clerici autem, qui non sunt specialiter interdicti, nec interdictum violarunt, possunt sed sine cantu & campanarum pulsu sepeliri in loco sacro interdicto, sed non specialiter, c. 11. *de pœnit.* Laici vero, qui non sunt personaliter interdicti, nec caussam culpabilem interdicto dederunt, sepeliri possunt in loco sacro non interdicto.

Porro qui ob interdictum humatus est in loco profano, eo finito, transferendus est in locum sacrum; modo non fuerit specialiter interdictus, nec caussam interdicto dederit.

Quæst. III. *Quanam sunt pœna violantium interdictum.*

Resp. 1. Peccant mortaliter, nam præceptum Ecclesiæ violant in re gravi. 2. Qui illud violat exercendo actum proprium Ordinis, fit irregularis, c. 18. & 20. *de sent. excom. in* 6. 3. Excommunicationem Papæ reservatam incurrunt Domini temporales compellentes Clericos ad celebranda publice officia in loco interdicto, vel impedientes ne publice excommunicati aut interdicti exeant tempore officiorum. Item ipsi interdicti post monitionem non exeuntes. *Clem.* 2. *de sent. excomm.* 4. Qui interdictos extra casus concessos scienter sepeliunt in loco sacro contrahunt excommunicationem Episcopo reservatam. *Clement.* 1. *de sepult.* 5. Excommunicantur Religiosi etiam exempti, qui non servant interdictum generale locale a Papa, vel Ordinario latum, quando servatur a matrice Ecclesia, vel a Parochiali loci, in quo habitant. *Clem.* 1. *de sent. excom.*

Quæst. IV. *Quid est cessatio a divinis?*

Resp. Est Ecclesiastica prohibitio, qua Clerici sub mortali cessare debent a celebratione officiorum divinorum, & administratione Sacramentorum; nisi quatenus necessitas postulat. Fit in signum gravis doloris ab Ecclesia concepti ob gravem aliquam injuriam sibi, vel honori divino illatam, & per modum justæ defensionis. Eosdem ferme effectus habet quos interdictum. Non est tamen Censura, cum non sit pœna medicinalis; unde ejus violatio, licet sit mortalis, non inducit irregularitatem, c. 18. *de sent. excom. in* 6. Religiosi eam violantes incurrunt excommunicationem, *Clem.* 1. *de sent. excom.*

CAPUT IV.

De suspensione.

Quæst. I. *Quid & quotuplex est?*

Resp. 1. Suspensio est censura Ecclesiastica, qua Clerico prohibetur usus Ecclesiastici officii, vel beneficii, vel utriusque; sive qua Clericus privatur exercitio potestatis, quæ ei competit ratione officii clericalis, vel beneficii, vel utriusque.

Resp. 2. Multiplex est suspensio. Nam alia est ab officio, per quod intelligitur potestas ordinis & jurisdictionis, unde est suspensio ab exercitio ordinis & jurisdictionis, alia a beneficio; & alia demum ab officio simul & beneficio.

Item alia est ab ordine tantum, qua Clericus privatur solum usu suorum ordinum, ita ut ei non liceat Missam celebrare, Sacramenta ministrare, fungi munere Diaconi, vel Subdiaconi; alia a jurisdictione tantum, qua Clericus privatur solum usu jurisdictionis, ita ut non possit licite censuras ferre, instituere, delegare ad munia Sacerdotalia &c. Et alia a beneficio tantum, quæ privat solum fructibus beneficii. Hæ tres suspensiones possunt esse vel in totum, vel in partem; nam suspensio potest esse tantum a parte officii, seu privare aliqua tantum functione sive ordinis, sive jurisdictionis.

Denique suspensio alia fertur ad certum tempus vel sub conditione, alia absolute & sine determinatione temporis, alia ob culpam mere præteritam, vel in perpetuum, vel ad certum tempus, quo transacto per seipsam exspirat.

Observanda sunt sequentia.

1. Ut cognoscatur qualis & quanta sit suspensio, consideranda sunt verba quibus fertur, & quæ in hac materia utpote odiosa debent stricte accipi.

2. Suspensus ab officio simpliciter non censetur suspensus a beneficio, nec contra, ex c. 10. *de purgat. canon.* & c. 14. *de vita & honest.* quia sunt pœnæ diversæ & a se invicem separabiles. Unde ex communi sententia is licite percipit fructus beneficii, modo per alium suppleat beneficii munera, quæ non potest exercere, ad quod tenetur, cum retineat titulum & onera beneficii; alioqui non potest eos percipere, quia non conferuntur nisi propter officium. Distributiones autem non potest percipere nec retinere, quia non conferuntur nisi iis, qui per se ministrant.

3. Quando in suspensione exprimitur pars officii, non est suspensus ab altera. Si autem dicatur suspensus ab officio simpliciter, hoc est, sine addito, privatus est ab omni exercitio tam ordinis quam jurisdictionis, ut constat ex jure, usu, ac sensu communi: nam ad officium Clericale pertinent ea, quæ sunt ordinis & jurisdictionis. Dico, *simpliciter*: nam suspensio interdum fertur ab aliquo determinato o-

officio; cum addito; ut ab officio Pontificali vel Parochiali, vel Sacerdotali. Et tunc suspenso non prohibetur exercitium alterius officii, quod non includitur in officio prohibito.

4. Suspensus ab ordine simpliciter, non ideo a jurisdictione suspenditur; nec e contra: quia Ordo est quid distinctum a jurisdictione, neque est illi necessario annexum. Hinc suspensus ab Ordine simpliciter, potest exercere omnes actus jurisdictionis ab Ordinem non pertinentes, v. gr. Episcopus etsi suspensus potest alteri delegare potestatem absolvendi a peccatis, quamvis ipse non possit absolvere. Item suspensus a jurisdictione simpliciter, non est suspensus ab actibus Ordinis, qui jurisdictionem non requirunt: unde potest facere Sacrum, sed non absolvere.

5. Suspensus ab Ordine superiore, non est suspensus ab inferiore, v. g. suspensus præcise a sacerdotio, non est suspensus a diaconatu, & aliis inferioribus; nam qui prohibet majus, non censetur prohibere minus. E contra suspensus a minore Ordine, suspensus quoque est a majore, quia cui non licet quod minus est, non licet quod majus est.

6. Suspensus a beneficio simpliciter, censetur suspensus ab omnibus beneficiis, nisi sensus expresse restringatur. Suspensus vero simpliciter, intelligitur ab officio & beneficio simul: nam locutio indefinita æquivalet universali.

Quæst. II. *Quinam sunt effectus suspensionis?*

Resp. 1. Suspensus ab officio etiam occultus, 1. Peccat mortaliter, si exerceat actum sive Ordinis, sive jurisdictionis, quia violat prohibitionem Ecclesiæ in re gravi, idque ubicumque exerceat: nam censura contracta sequitur reum ubicumque sit. Ita communiter, etiamsi suspensio lata sit a proprio Episcopo, quia est præceptum personale immediate respiciens personas, easque obligans extra territorium. Actus tamen Ordinis a jurisdictione non pendentes sunt validi: quia Ecclesia non potest tollere potestatem Ordinis, sed solum ejus exercitium prohibere. Actus vero jurisdictionis sunt invalidi, si suspensus sit nominatim denuntiatus, quia privatur actuali jurisdictione; sed validi sunt, si non sit denunciatus, ex Constit. Mar. V. *Ad evitandum*.

2. Illicite beneficium novum reciperet & ei conferretur, quæ collatio est saltem irritanda, ex c. 8. *de consuet.* quia qui privatus est aliquo actu vel munere, est etiam privatus susceptione eorum, quæ ad talem actum vel munus ordinantur. Sive, quod idem est, cui prohibetur actus vel munus aliquod, ei quoque prohibentur ea, quæ ad talem actum vel munus ordinantur, ex cap. ult. *de cleric. excom.*

3. Suspensus fit irregularis, si exerceat functiones Ordinis proprias, quæ competunt Clericis, c. 2. *de sent. & re judic. in* 6. ex Concil. gener. Lugdun. Secus, si exerceat tantum ea, quæ sunt jurisdictionis, vel quæ laici possunt præstare, ut si canat epistolam sine manipulo.

Resp. 2. Suspensus a beneficio licet occultus privatur omnibus suorum beneficiorum fructibus, quibus continentur distributiones quotidianæ, utpote pars fructuum, ita ut non possit eos licite percipere, & receptos tenetur restituere ante omnem sententiam: nam censura impedit eorum acquisitionem, unde ad eum non pertinent. Nemo autem retinere potest quod suum non est. Tenentur nihilominus horas recitare, & alia onera beneficii præstare quia hæc obligatio annexa est beneficio quod retinet, nec ea liberatur ob privationem fructuum, quæ ei in pœnam culpæ juste imponitur remanente onere: censura enim non tollit onus in detrimentum Ecclesiæ & Fundatorum.

Non videtur tamen privari jure eligendi; præsentandi, conferendi beneficium &c. sibi competente ratione beneficii, a quo suspensus est. Quia electio, activa præsentatio, collatio non sunt proprie loquendo fructus beneficii, sed actus officii tali beneficio annexi: in materia autem pœnali verba sumi debent in sensu proprio & stricto.

Quæst. III. *A quo & quomodo tolli potest suspensio?*

Resp. 1. A suspensionibus, etiam si jure reservatæ non sunt, non posse parochos, neque alios vulgares confessarios absolvere, nisi speciale privilegium, vel delegatum potestatem acceperint a Papa, vel ab Episcopo, si non sint specialiter reservatæ Papæ, docent *Suar. Navar. Laym. &c.* tamen alii censent, quemlibet Sacerdotem legitime approbatum posse absolvere ab omnibus censuris, etiam suspensione, a jure latis non reservatis.

Resp. 2. Si suspensio absolute & sine determinatione temporis inflicta sit ob contumaciam, tollitur per solam absolutionem. Si autem lata fuerit ad certum tempus, v. g. triennium, vel sub conditione, transacto tempore, vel conditione impleta, suspensio cessat per se ipsam sine alia absolutione. Si vero imposita sit in perpetuum ob culpam præteritam, tamquam mera pœna, tollitur solum per dispensationem seu relaxationem Prælati vel ejus delegati; quia non est censura.

Quæst. IV. *Quibus casibus usitatioribus incurritur suspensio ipso jure?*

Resp. Sequentibus, 1. Qui Ordines sacros recipiunt: vel ab alieno Episcopo sine dimissoriis, vel a proprio in aliena diœcesi, vel consicto titulo, vel per saltum, vel in censura, vel extra tempora a jure statuta, vel sine legitima ætate aut facultate, vel post matrimonium contractum licet non consummatum; item qui furtive ordinantur, hoc est, qui non approbati inter ordinandos irrepserunt, aut alium in sui locum substituunt examini; hi omnes suspensi sunt ab executione Ordinum: & si Ordinem aliquem exerceant, fiunt irregulares.

2. Qui eodem die duos sacros Ordines recipit.

3. Ordinans & Ordinatus simoniace est suspensus ab Ordinibus.

4. Ex Conc. Trid. sess. 24. c. 1. parochus, vel alius sacerdos jungens sponsos alterius parochiæ sine illorum parochi licentia.

5. Occupantes bona, vel census Ecclesiæ, beneficii, vel alterius pii loci.

6. Simoniaci, sodomiam exercentes, provocantes ad duellum, vel acceptantes &c.

7. Apostata a religioso ordine, præsertim si in apostasia recipiat Ordines.

Nota. Episcopi ex privilegio non incurrunt suspensionem, nec interdictum latum a jure, nisi eorum fiat expressa mentio. Ita statuit Innoc. IV. in Concil. Gener. Lugdun. & refertur c. 4. *de sent. excom. in* 7.

Quæst.

Quæst. V. *Quomodo Depositio & Degradatio differunt a Suspensione.*

Resp. Depositio est pœna, per quam Clericus privatur omni officio & beneficio Ecclesiastico in perpetuum sine spe recuperationis, retento solo privilegio Canonis & Fori; ita ut neque ab ullo percuti, nec trahi possit ad tribunal sæculare. Degradatio vero est pœna, per quam quis sollemniter privatur in perpetuum non solum omni officio & beneficio Ecclesiastico, sed etiam privilegio clericali.

Hæ pœnæ differunt a suspensatione, 1. Quia non sunt Censuræ, cum non sint pœnæ medicinales, sed mere vindicativæ, utpote inflictæ in perpetuum. 2. Quia privant ipsa potestate seu ipso officio & beneficio; suspensio vero privat tantum usu officii, & fructibus beneficii. Depositus tamen & Degradatus non privantur potestate Ordinis, quem semper possunt valide, licet illicite, exercere, si non requirat jurisdictionem.

CAPUT V.

De Irregularitate.

Quæst. I. QUid est irregularitas?

Resp. Est impedimentum canonicum, quo prohibetur susceptio Ordinum, & eorum exercitium. Sive est inhabilitas jure canonico inducta, impediens susceptionem Ordinum, & susceptorum exercitium. Differt a Censura, quod hæc sit pœna medicinalis ob culpam inflicta, & ad emendationem delinquentis ordinata: Irregularitas vero immediate & primario statuta sit non ad punitionem, emendationemve delinquentis; sed ob honorem sacri ministerii, qui postulat, ut qui ad altaris ministerium assumuntur, sint & integri corpore, & animo puri: unde non necessario supponit culpam, ut Censura. Fertur tamen aliquando per modum pœnæ vindicativæ, sed secundario, quatenus ob delicti maculam aliquis censetur indignus sacro ministerio, ob cujus reverentiam primario infligitur.

Porro nomine Ordinum hic intelligitur etiam prima tonsura, ut constat ex praxi Ecclesiæ, & communi Doctorum sensu: quia est dispositio ad Ordines.

Circa irregularitatem notanda sunt sequentia.

1. Nulla est irregularitas ab homine, sed omnis est a jure universali ac papali, ex c. 18. *de sent. excom. in* 6. ubi Bonifac. VIII. declarat per celebrationem in Ecclesia polluta non fuisse contractam irregularitatem, *cum id*, inquit, *non sit expressum in jure*, scilicet *communi*. Quia cum irregularitas sit lata primario per modum impedimenti canonici ob decentiam ac reverentiam sacro altaris ministerio debitam, hæc impedimenta debent esse eadem in tota Ecclesia, sicuti debita altaris ministerio reverentia, ac honor, communis est toti Ecclesiæ.

2. Irregularitas contrahitur ante omnem sententiam etiam ob defectum vel crimen occultum, & non tollitur per absolutionem, sed per dispensationem in hunc modum: *Dispenso tecum super irregularitate, quam incurristi ob talem caussam, & habilem reddo, & restituo te executioni Ordinum, & officiorum tuorum, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Ita Rit. Rom.

3. Potest quis pluribus irregularitatibus etiam ejusdem speciei detineri ob idem factum pluries commissum. Quare obtinens dispensationem irregularitatis cum expressione alicujus caussæ non censetur dispensatus in omnibus aliis irregularitatibus contractis ex alia caussa non expressa, ubi superior intendat generaliter dispensare: nam una irregularitas potest sine alia auferri, sicut potest sine illa induci.

4. Clericus irregularis licite obire potest omnia munera sacra, quæ laico competere possunt, ut in Ecclesia canere, celebranti ministrare, Sacramenta recipere, excepta Ordinatione.

5. Ignorantia invincibilis solius irregularitatis, etiam ex delicto, juxta (1) communem sententiam, non excusat ab illa. Quia irregularitas non est pœna medicinalis requirens contumaciam, sed est quædam macula seu inhabilitas annexa a jure non ad emendationem, sed ob reverentiam sacris mysteriis debitam.

Quæst. II. *Quinam sunt effectus irregularitatis?*

Resp. Duo, 1. Graviter illicitam reddit susceptionem Ordinum, etiam primæ Tonsuræ, & eorum usum, non tamen invalidam. Unde peccat mortaliter, qui in irregularitate recipit vel exercet Ordinem: quia violat præceptum Ecclesiæ in re gravi vel ad religionem pertinente. Idem dic si recipiat primam tonsuram, quia est res gravis: nam constituit hominem in statu clericali, & reddit capacem beneficii ac Ordinis ex c. ult. *de temp. &c. in* 6. Nullam tamen aliam pœnam ipso facto latam incurrit; quia nulla talis in jure contra irregularitatis violatores decernitur.

Porro non prohibetur usus jurisdictionis; quæ exerceri potest sine actu ordinis. Hinc Parochus irregularis potest delegare ad Sacramenta suis parochianis ministranda, quamvis ei non liceat illa ministrare. Valide tamen absolveret, cum non privetur potestate Ordinis, nec jurisdictionis.

2. Inhabilem reddit ad beneficium recipiendum, si sit totalis, ita ut collatio facta irregulari, saltem qui non potest omnia ejus munia obire, sit nulla, ex c. 2. *de cleric. pugnant.* & c. 18. *de sent. excom. in* 6. ubi dicitur *esse ineligibilis*. Quia beneficium datur propter officium, & ad hoc ex se ordinatur. Cum ergo irregularis sit inhabilis ad officia exercenda, est etiam inhabilis ad beneficia recipienda. Quare qui in irregularitate beneficium recipit, non potest illud retinere sine nova collatione, nec fructus ejus percipere. Idem dic de dignitate & prælatura Regularium ex cap. 12. *de pœnit.* Clericus autem per irregu-

(1) *Non eadem prorsus DD. mens circa irregularitates ex* defectu, *& ex* delicto. *Siquidem etsi nemo ambigat, quin irregularitas prioris generis contrahatur etiam ab homine illam invincibiliter ignorante*, (N. 224.) *secus tamen de irregularitate generis posterioris opinantur haud pauci.* Unde Sylvius (*Com. ad Suppl.* 3. *p. qu. ar. n.* 4. *in fin.*) scribit; An ea irregularitas, quæ est ob peccatum, incurratur ab ignorante illam, dubitatur; Navarrus negat; nec improbabiliter quantum ad forum conscientiæ; in foro autem externo non facile admittitur talis excusatio.

regularitatem non privatur beneficio ante obtento, nec ejus fructibus, modo recitet horas, & alia munia per alium exerceri curet ex c. 5. *ne Cleric. vel Monach.* Debet tamen beneficio privari ex c. 10. *de excess. prælat.* imo sponte illud resignare, si dispensatio brevi tempore impetranda non sit: quis beneficium retinere non debet, qui per se ipsum non potest officium ullum, vel præcipuum præstare.

Quæst. III. *Quotuplex est irregularitas?*

Resp. Dividitur 1. In eam quæ est ex defectu, scilicet inculpabili; & in eam quæ est ex delicto. 2. In totalem, quæ omnium Ordinum susceptionem & usum impedit; & in partialem, quæ tantum aliquem actum Ordinis impedit.

Quæst. IV. *Quænam sunt Irregularitates ex defectu?*

Resp. Sequentes. Prima est ex defectu animi sive rationis, scientiæ, & fidei obfirmatæ, propter quem irregulares sunt, 1. Pueri, amentes, furiosi, energumeni, lunatici. 2. Illiterati, seu non habentes doctrinam necessariam, *c. 1. dist. 56.* 3. Neophyti, seu adulti ad fidem recens conversi a Paganismo, aut Judaismo, *c. 1. dist. 48.*

Secunda est ex defectu corporis, ex quo irregularis est quicumque talem habet corporis defectum, deformitatem aut morbum, ut vel non possit absolute, vel nonnisi cum magna indecentia, vel periculo, vel spectantium horrore aut offensione exercere actus Ordinum ex tit. *de corpore vitiatis*, & tit. *de clerico ægrot.* & ex *dist.* 55. In dubio autem, num deformitas vel indecentia sit sufficiens, Episcopi est judicare, c. 2. *de corpore vitiat.*

Hinc irregulares sunt 1. Cæcus, surdus, & enormiter claudus, ut si nequeat sine baculo, vel pede ligneo ire ad altare. 2. Carens nasu, manu, pollice vel indice. 3. Carens uno oculo cum notabili deformitate, secus si habens duos oculos, dextro non videat, vel etiam juxta multos sinistro, modo Canonem Missæ sine indecenti faciei conversione legere possit. 4. Leprosus, deformiter gibbosus, aut facie maculatus. 5. Morbo caduco laborans, qui tamen si ordinatus sit, & intra annum eo morbo non laboravit, potest susceptos Ordines exercere. Si vero raro & sine clamore ac spuma laboret, potest celebrare cum sacerdote jejuno, qui deficiente ipso suppleat sacrificium.

Ceterum corporis vitium occultum non inducit irregularitatem, nisi in tribus casibus. 1. Si quis membrum, vel partem membri absque justa causa sibi amputaverit, *c.22.dist.*33.2. Irregularis est, qui eunuchus propria culpa factus est, secus si natura vel sine culpa, *c. 3. de corpore vitiat.* 3 Ermaphrodita, imo si magis aut æque participet femineum sexum, est jure divino incapax Ordinis & characteris, quia est magis, aut tam femina quam vir femina autem non est capax characteris Ordinis. Est etiam arcendus a professione religionis, ob periculum libidinis, & scandali.

Nota. Habens corporis defectum impedientem susceptionem Sacerdotii, est irregularis ad reliquos Ordines inferiores & sacros, quia hi ad illud ordinantur. Sed si id accidat post susceptum sacerdotium; fit tantum irregularis quoad functiones, ad quas est inhabilis, non alias. Sic sacerdos qui amisit pollicem vel indicem, vel oculos, fit irregularis quoad celebrationem Missæ, non quoad auditionem confessionum.

Tertia est ex defectu libertatis, ob quem excluduntur ab Ordinibus, 1. Mancipia, nisi prius a dominis libertate donati fuerint. 2. Curiales hoc est, qui ex officio negotiis sæcularibus implicantur, ut procuratores, advocati, notarii, milites, quamdiu tale officium habent, c. 4. *de Cleric. vel Monach.* 3. Qui obligantur ad ratiocinia reddenda, non debent ordinari, nisi post depositis onera & reddita ratiocinia, ex cap. unic. *de obligat. ad rat.*

Quarta est ex defectu natalium, ob quem irregulares sunt omnes illegitimi, etiam occulti, sive spurii, sive naturales, c. 1. *de filiis presb. & in 6. eod. tit.* Idque ob indecentiam moraliter in prole resultantem ob ignominiam quamdam, qua secundum vulgarem opinionem videntur aspergi, & ob periculum incontinentiæ ex imitatione paterna. Excipe, nisi filii naturales legitimati sint per subsequens matrimonium, *c. 6. Qui filii sint legit.* aut nisi habeantur in jure pro legitimis, ut qui nati sunt ex matrimonio, invalido illo quidem, sed in facie Ecclesiæ bona fide saltem ex parte unius contrahentis inito, quamvis postea impedimentum aliquod dirimens detegatur; nam legitimi habentur, c. 14. eod. tit.

Per sollemnem religionis professionem deletur hæc irregularitas quoad Ordines suscipiendos, non tamen quoad prælaturam, *c. 1. de filiis presb.* Porro filii naturales sunt ii, qui nati sunt ex personis solutis, inter quos tempore conceptionis vel nativitatis nullum erat impedimentum dirimens. Spurii sunt ii, qui nati sunt ex personis, inter quas tempore conceptionis vel nativitatis erat impedimentum dirimens.

Quinta ex defectu Sacramenti, seu significationis Sacramenti: est bigamia seu matrimonii multiplicatio, etiam ante baptismum contracta, ex c. 1. 2. & 3. *de bigam.* Eucharistia quippe est Sacramentum unionis Christi cum Ecclesia unica sponsa sua; quæ conjunctio una est, unus est enim sponsus & una sponsa. At bigamus non repræsentat perfecte hanc unionem, cum carnem suam in plures uxores diviserit. Hujus irregularitatis rationes sunt. 1. Ob Sacramenti defectum, *c. 5. de bigam.* Nam cum ordinati credentur Sacramentorum ministri, decet ordinandos nullum circa Sacramenti significationem defectum pati. 2. Quia nimis propensus ad luxuriam præsumitur, qui pluries contraxit. 3. Quia bigamus non potest facile ceteros hortari ad continentiam, quam de eo difficile præsumunt, *c. 4. dist.* 16.

Est autem triplex bigamia, quæ inducit irregularitatem, scilicet vera, interpretativa, & similitudinaria. Bigamia *vera* est ea, qua quis duas uxores legitime & successive duxit, & cum iis matrimonium consummavit. *Interpretativa* est ea, quæ aliquis ex juris interpretatione habetur bigamus, quamvis cum duabus non contraxerit. Hac bigamia laborat, qui viduam duxit, aut mulierem ab altero corruptam, & cum ea, jam facta uxore sua, matrimonium consummavit, *c. 9. dist.* 34. Item qui virginem quidem duxit, sed eam uxorem factam cognoscit post commissum ab ea adulterium: nam talis censetur ex juris interpretatione carnem suam in pluries divisisse; sicut uxor, cum qua efficitur una caro, in plures

divi-

divisit. Quare hoc matrimonio deficit a significatione conjunctionis Christi cum Ecclesia, quæ est unius cum una intacta. Non est tamen bigamus, nec irregularis, qui prius a se corruptam ducit, neque qui ante vel post matrimonium, vel in ipso fornicatus, est aut adulteratus, quia in nullo jure id expressum est. Bigamia *similitudinaria* est ea, qua quis post sollemnem religionis professionem, vel post sacrum Ordinem susceptum attentavit matrimonium, etiam cum virgine, & copulam habuit, *c. 4. de bigam.* & ex can. *Quotquot* 27. qu. 1. Ratio est, quia qui voto sollemni adstrictus est, censetur spirituali quodam matrimonio conjunctus cum Christo. Unde si conjungatur alteri per matrimonium attentatum, censetur, quantum in se est celebrare duo matrimonia non quidem vera, sed similitudinaria.

Sexta ex defectu lenitatis, ex quo irregularitatem contrahit quilibet baptizatus, qui voluntarie & proxime, licet juste, concurrit ad hominis necem aut mutilationem, aut etiam accelerationem mortis effectu secuto. Censetur autem hic proxime concurrere, qui ex lege, officio, vel ex intentione, vel per actum de se ordinatum ad necem, aut mutilationem concurrit, sive in judicio, sive in bello offensivo. Quod ideo statuit Ecclesia, quia Sacerdos, qui personam Christi in sacro altari gerit, ejus mansuetudinem imitari debet. Christus autem mitissimus fuit, & neminem unquam læsit, sed mortem pro omnium salute subiit, suosque ministros misit sicut oves in medio luporum, sua patientia & mansuetudine convertendorum in agnos, & quia Sacerdos est minister Sacramenti pacis, unionis, & vivificationis.

Hinc 1. Irregulares sunt, judex ferens sententiam mortis, vel mutilationis, ejus assessores, & omnes ministri justitiæ ad eam auctoritate publica concurrentes, ut notarius, scriba recipiens, & signans testimonium testium, vel sententiam judicis, accusator, testis, advocatus, & procurator regius vel accusatoris, (non Rei), satellites, executores sententiæ, ut tortor, ejusque famulus actu concurrens, & fabricantes furcam ad aliquem in particulari suspendendum.

Sed non sunt irregulares, qui remote tantum ad sententiam sanguinis, vel ejus executionem concurrunt; ut 1. Princeps condendo leges capitales, constituendo judices vel alios ministros justitiæ, aut etiam præcipiendo, ut super facto aliquo particulari inquisitio & justitia fiat. 2. Episcopus degradatum tradens brachio sæculari, sed debet juxta canones pro eo intercedere, ut citra sanguinem puniatur. 3. Confessarius hortans reum ad fatendam veritatem, & ad obsequendam sententiæ justæ, vel generatim dicens puniendos esse malefactores. Censetur tamen caussa proxime mortis, ideoque irregularis, si quid faceret aut diceret, ex quo mors alicujus in particulari sequeretur, aut acceleraretur, v. g. si diceret hunc reum esse morte plectendum. Possunt tamen interdum aliqui proxime cooperatores excusari ab irregularitate propter indeliberationem, aut semiplenam advertentiam. Quia tunc cooperatio non est sufficienter voluntaria ad actum humanum, ut si quis indeliberate dicat: *Properemus*, vel instiget jumentum, quo reus vehitur. Nam ad irregularitatem hanc contrahendam requiritur actus simpliciter humanus ac plene deliberatus; ex *Clem. de homicid.* ibi: *Si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit.*

4. Irregulares non sunt, qui infirmum vertendo, erigendo, jusculum ei præbendo, in aliam locum transferendo &c. mortem ejus præter intentionem accelerant, si id prævidere non poterant; in hoc enim nullus est defectu lenitatis.

5. In Galliæ regno testis a judice compulsus ferre testimonium in caussa criminali non censetur irregularis: nam caussa proxima mortis reorum non habetur, sed remota dumtaxat, ut docent Doctores Galli, qui idem dicunt de Notariis. Secus in aliis Ecclesiis.

Hinc 2. Fit irregularis, qui in bello offensivo, licet justo, quempiam manu propria occidit vel mutilat. Secus si tantum cooperetur, v. gr. custodiendo sarcinas, hortando in genere ad fortiter pugnandum &c. Quod si bellum sit injustum, irregulares fiunt etiam ii, qui alios sua præsentia audaciores efficiunt. Item in bello mere defensivo, justo & necessario ad defensionem reip. juxta multos irregularitas contrahitur, ex c. 24. *de homic.* sed eam non incurrit, qui injustum invasorem pro defensione vitæ suæ occidit, aut mutilat cum moderamine inculpatæ tutelæ (1). *Clement. de homic.* Item nec Clericus accusans alium de

(1) *Injustum vitæ invasorem licite occidi posse, nimirum* non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam, *quod* omnes leges & omnia jura permittunt (*ut dicitur c. 2. tit. 12.* de Homicid. *l. 5. Decr.*) *Auctor jam demonstravit suo loco* (*q. 6. c. 2. par. 3. tract.* de Justit. & Jur.) *Nec D. August. unquam dissensit, uti contra TT. nonnullos ostendit ex Illustr. Porphyriensi nuperrimus Moralis Scriptor Augustiniensis Familiæ P. Jac. Van. Bossuyt* (*Tract.* de Jur. & Just. *c. 15. §. 2. n. 6.*) *Ceterum quod spectat ad* irregularitatem, *varia extitit Ecclesiæ disciplina pro temporum varietate. Antiquitus tum in Orientali, tum in Occidentali Ecclesia irregulares fuisse illos etiam, qui propriam vitam tuendo nefarium aggressorem interemissent, patet ex S. Basilio* (*can. 55. epist. ad Amphil.*) *atque ex Gratiano* (*par. 1. Decr. 1. dist. 10. can. 6.*) *Et hujusmodi quidem irregularitatem diutissime perdurasse colligimus ex Angelico* (*2. 2. q. 64. art. 7. ad 3.*) Irregularitas consequitur actum homicidii, etiamsi sit absque peccato. Et propter hoc Clericus, etiamsi se defendendo interficiat aliquem, irregularis est, quamvis non intendat interficere, sed seipsum defendere. *Item ex Subtili Doctore* (*in 4. sent. dist. 24. q. 1. post med.*) Si homicidium simpliciter est involuntarium, utpote si alius irruit in gladium istius, in nullo nocet. Si autem involuntarium secundum quid, utpote si quis non potuit evadere mortem, nisi occideret, irregularis est; *Dist. 50. de his.* Sed facilis est dispensatio. *Paucis tamen post obitum Scoti annis Clemens V. in Concil. Viennensi eam irregularitatem sustulit generali sanctione* (*lib. 5. Clement. tit. 4. c. 1.*) Si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo censemus,

de injuria sibi in se, vel in suis rebus illata, fit irregularis, licet reus morte plectendus sit, modo expresse protestetur, se nullam capitis aut mutilationis pœnam intendere; cap. *de homicid. in* 6. Alioquin ut dicitur: *Si Clericus de suis malefactoribus taliter conqueri non auderet, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona libere deprædandi*. Secus, si occidat vel mutilet in defensionem vitæ alterius innocentis, etiam patris, cum debita moderatione. Nam quamvis non peccet, incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis: quia quoad hoc Clem. V. juri antiquo non derogavit: nam eum solum eximit ab irregularitate, qui mortem aliter vitare non valens suum occidit vel mutilet invasorem. Stat autem regula generalis pro iis, quæ non excipiuntur.

Septima est ex defectu bonæ famæ, seu ex infamia; infames enim sunt irregulares, cap. *Infames*, 6. qu. 1.

Duplex autem est infamia, *Juris* scilicet & *Facti*. Infamia juris est ea, quæ imponitur jure seu canonico, seu civili ex *cit. can.* Infamia facti est publica notitia, seu opinio commissi criminis, per quod fama hominis, spectatis personæ qualitate & statu, apud prudentes graviter læditur, quamvis crimen illud per leges non notetur infamia; sic infames fuit Clerici ebriosi.

Infamia juris iterum duplex est, alia quæ per legem ipso facto inducitur, alia quæ oritur ex sententia, qua judex damnavit ad pœnam infamantem valde gravem, ut virgis cædi, ignominiose traduci, ad triremes vel exilium damnari.

Porro irregularitas ex infamia facti tollitur absque dispensatione per publicam, & constantem vitæ emendationem, quæ prioris vitæ maculas non solam coram Deo, sed etiam in opinione hominum absterserit, ex c. 54. *de testib.* Irregularitas vero ex infamia ipso jure vel per judicis sententiam contracta ob crimen notorium, non tollitur nisi per dispensationem.

Quæst. V. *Quænam sunt Irregularitates ex delicto*.

Resp. Sequentes. Prima est ex iteratione baptismi, ob quam sunt irregulares scienter rebaptizatus, rebaptizans, qui rebaptizanti ministrat; item qui extra necessitatem permittit se ab hæretico baptizari.

Secunda, ex illicita susceptione, vel usu Ordinis, quam incurrunt, 1. Qui furtive suscipit Ordines, hoc est, qui non examinatus, vel non admissus, vel alio pro se ad subeundum examen submisso, dolose se ingerit inter ordinandos *ex tit. de eo qui furt.* 2. Qui post contractum matrimonium licet non consummatum ordinatur invita uxore, extrav. *Antiqua de vot.* 3. Qui in excommunicatione majore suscepit Ordinem sacrum c. 23. *de sent. excomm.* 4. Qui exercet actum proprium Ordinis, quem non habet, ex c. 1. & 2. *de cler. non ordin.* ut si Clericus in minoribus constitutus canat epistolam cum manipulo: secus si sine (1) manipulo, quia sic interdum canitur a laicis.

Qui

mus, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit vel mutilat invasorem. *Huic tamen novæ disciplinæ obstare videtur Trid. Synodus decernens* (*sess.* 14. *de Refor. c.* 7.) *opus esse dispensatione saltem Episcopali, ubi homicidium ejusmodi contigerit*. Quia sua voluntate homicidium perpetraverit, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit &c. Si vero homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, ut quis se a morte defenderet, fuisse commissum narretur, quam ob causam etiam ad Sacrorum Ordinum & Altarium ministerium jure quodammodo dispensatio debeatur, committatur loci ordinario, qui nonnisi causa cognita dispensare possit. *At gravissimi DD. Navar.* (*lib.* 5. *Consil.* 36. de Homic.) *Suarezius* (*disp.* 46. de Censuris *sect.* 1.) *Barbosa* (*in Remiss. ad id Conc.*) *& alii plures respondent, laudatum Decretum intelligendum de homicidio peracto circa* moderamen *inculpatæ tutelæ, hoc est, non ob* inevitabilem *necessitatem defendendi propriam vitam. In hoc quippe casu Clementina citata Constitutio minime suffragatur, quæ judicio omnium Interpretum supponit, quod jam pridem in Jure communi ab Innoc. III.* (*c.* 18. Significasti *tit. cit. de homic.*) *expressum*: Quamvis vim vi repellere omnes leges, & omnia jura permittant, tamen id debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ. *Quare ut, perspecte observat Sylvius* (*in fin. Com. ad art.* 7. *q.* 61. 2. 2.) *Conc. Trid. non absolute pronunciat, hominem illum esse irregularem, qui in sui defensionem occidit invasorem; sed loquitur conditionate, atque suasus*: Si quis casu, vel in propriæ vitæ defensionem ita occiderit invasorem, ut invasus aliqua dispensatione indigeat (ideo nimirum, quia excederet modum inculpatæ tutelæ, rationabiliter quidem se defendens, sed cum aliquo excessu) negotium committatur uni Episcoporum illic expressorum, qui dispensare possit causa cognita, & probatis precibus ac narratis.

(1) *Si ita est, inquies, cur ergo Sac. Cong. apud P. Lucium Ferraris* (Bibl. Moral. Can. *voce*, Missæ Sacrificium, *n.* 58.) *Clericum sic inservientem existimulat ad petendam dispensationem*? Clericus, qui sollemniter cantat Epistolam cum tunicella, & reliquis sacris vestibus, sed absque manipulo, debet petere dispensationem irregularitatis ad cautelam. *Die* 23. *April.* 1694. *Resp. Primum observo juxta communem Theologorum, & Canonistarum doctrinam, quatuor requiri conditiones ad contrahendam eam speciem irregularitatis, quæ dicitur ex indebito* usu *seu* executio Ordinis, *quæque præcipue innititur veteri statuto Hormisdæ Papæ* (*c.* 1. *tit.* 28. *De Cler. non ordin. ministr. lib.* 5. *Decret.*) Si quis aliquod Divinum Officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, & nunquam ordinetur. *Nimirum oportet* 1. *ut quis exerceat actum Ordinis* Sacri, *sive majoris*. 2. *ut actus sit* proprius *talis Ordinis*. 3. *ut hujusmodi actum peragat* solemniter, *seu quasi ex officio, assumendo nempe sacra ornamenta sacra, quæ juxta Ecclesiæ constitutionem, & praxim sunt propria ejusdem Ordinis Sacri; qualia sunt ex. gr. manipulus Subdiaconi, & stola Diaconi*. 4. *ut scienter, ac temere id præstet, adeoque non ex inadvertentia, aut ignorantia probabili, aut gravi aliqua de causa. Deinde in medium profero Decretum Sac. Congr. in P. Cajet. Marati* (*in Jud. Decr. n.* 531.) *quod altero superiore est longe posterius, utpote conditum die* 5. *Jul.* 1698. Deficiente

Sub-

Qui ligatus excommunicatione majore etiam occulta, aut suspensione, aut interdicto exercet actum proprium Ordinis sacri, quem habet, ex c. 1. & c. 20. *de sent. excomm. in* 6. Idem de exercitio Ordinum minorum docet Navarrus, dicens esse communem, & Pignanus id probat in cap. *Si quis presbyter.* 6. Qui celebrat in loco interdicto, c. 18. *de sent. excom. in* 6.

Tertia est ex homicidio & mutilatione culpabiliter & injuste commissis, sive physice, sive moraliter, aut mandato, consilio, precibus, vel auxilio, favore &c. sive etiam negativa cooperatione, non impediendo, cum ex justitia quis tenetur impedire, ex dist. 50. & ex tit. *de homic.* & *de sent. excom.*

Hæc contrahitur 1. Ob homicidium voluntarium in sensu canonum, quod scilicet est in se directe volitum, vel in caussa ita propinqua, ut moraliter impossibile sit eum velle, & non velle homicidium. Quod si plures communi consilio invadant, omnes sunt irregulares, quamvis unus percusserit.

2. Ob homicidium casuale culpabile, quod contingit, cum quis necnecem, nec mutilationem intendit, nec secuturam prævidit, sed vel prævidere potuit, vel debitam diligentiam non adhibuit ne accideret, vel dedit operam rei illicitæ & periculosæ, ex qua mors præter intentionem secuta est, quantumcumque diligentiam alioquin adhibuerit, ex t.t. *de homic. volunt. vel casual.*

Secundum varios non contrahitur ob homicidium secutum ex re illicita, sed nullatenus periculosa, modo debita diligentia adhibita sit; eo quod tunc illud nullo modo sit voluntarium, nequidem in caussa, utpote nullum ejus periculum probabile deferente. Alii tamen censent, contrahi ob mortem alterius ex qualibet actione illicita secutam, probantque ex variis canonibus; quare tutius est petere dispensationem.

Porro constat, nullam contrahi irregularitatem, si homicidium sit omnino & absolute casuale, quando nempe casu præter intentionem sequitur ex actione licita, modo debita diligentia, ne eveniret, adhibita sit. Quia ubi nulla in homicidio casuali præcessit culpa, nulla sequitur irregularitas, ex c. 9. *de homicid.* & aliis. Secus si debita diligentia adhibita non fuerit, c. 12. *eod. tit.*

3. Idem est de mutilatione voluntaria & casuali, ac de homicidio, cui in jure æquiparatur, ex c. 4. *de raptor.* & cap. ult. *de homicid. in* 6. & *Clement. eod tit.* Est autem mutilatio abscissio membri viri. Membrum vero ex communi sententia est pars corporis, quæ proprium habet officium distinctum ab aliis partibus, ut manus habet officium palpandi, oculus videndi, pes gradiendi &c. non autem dentes, capilli &c. Unde multi docent digiti alieni abscissione non contrahi irregularitatem.

4. Ex apostasia a fide, vel hæresi externa, etsi occulta, ut docent Navarrus, Suarez, Sanchez, Bonacina, & alii communiter apud illos. Quia irregularitas crimini ipsi hæreseos, & non solum infamia inflicta est. Nec jura distinguunt inter hæresim publicam & occultam, ut c. 2. *de hæret. in* 6. &c. cap. *Saluberrimum*, 1. q. 7. Dicuntur tamen hæretici, eorumque filii ad fidem converti non haberi irregulares in Gallia, nec Germania; ubi hæretici tolerantur.

5. Ex gravibus criminibus notoriis, quæ a jure annexam habent infamiam: qualia sunt simonia, crimen læsæ Majestatis, adulterium, incestus, sodomia, concubinatus, perjurium in judicio, maleficium &c. Item ex Conc. Trid. raptus mulieris, vel illius fautor, nec non duellum.

Sed hæc irregularitas non contrahitur, si crimen sit occultum, ex c. 4. & ult. *de temp. ordin.* nam est immediate ex infamia, radicaliter vero ex delicto. Et quamdiu crimen est occultum, delinquens non est infamis, cum integram famam retineat apud homines, infamia enim est publica opinio prava de vita & moribus alicujus.

Nota. Ad contrahendam irregularitatem ex delicto requiritur culpa mortalis, & exterius consummata. Quia irregularitas est pœna gravissima de se perpetua, & difficile solubilis, ideoque non contrahitur nisi propter culpam gravem ac mortalem; alioqui non esset delicto commensurata.

Quæst. VI. *An in dubio aliquis debeat se gerere pro irregulari?*

Resp. 1. In dubio juris quando scilicet lex est ita obscura, ut de ejus sensu peritiores inter se dissideant, vel quando dubitatur, an hic casus contineatur sub lege inducente irregularitatem, docent Canonistæ, neminem censendum esse irregularem, c. 18. *de sent. excomm. in* 6. ubi ad irregularitatem contrahendam requiritur, ut id in jure expressum sit. At cum jus dubium est, tunc irregularitas non est satis expressa in jure.

Resp. 2. In quolibet probabili dubio facti, cum nempe quis dubitat, num posuerit actum, cui irregularitas est certo annexa, tenetur se gerere pro irregulari, ex c. 12. *de homicid.* ubi statuitur, dubitantem de homicidio a se perpetrato teneri abstinere ab usu Ordinis, *cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem.* Quæ ratio universalis est, & æque valet pro dubio facti in qualibet materia. Ita Abbas, Vasquez, Azor. Valent. Reginald. &c. Et vero alioqui se exponeret periculo faciendi actum prohibitum.

Hinc qui fecit aliquid illicitum, ex quo dubitat, an mors alterius secuta sit, censendus est irregularis, nam est dubium facti.

Quæst. VII. *Quinam dispensare possunt in irregularitate?*

Resp. Episcopus potest cum suis subditis dispensare in omni irregularitate, & suspensione proveniente ex delicto occulto, nec ad forum contentiosum deducto, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario. Conc. Trid. sess. 24. c. 6. Item cum illegitimo ad Ordines minores & beneficium simplex, non requirens majorem Ordinem c. 1. *de filiis presb. in* 6. & in bigamia similitudinaria, c. 4. *de cleric. conjug.*

In

Subdiacono pro Missa solemni, data necessitate potest permitti per Superiores, ut substituatur constitutus in minoribus ordinibus, ad cantandam Epistolam paratus sine manipulo. *His prajactis poteris unusquisque, vel me tacente, elicere solutionem propositi dubii, nec non aliorum plurium, qua in præsenti materia excitari queunt.*

In aliis omnibus solus Papa dispensare potest, vel is qui ab eo privilegium accepit.

Nostræ Societatis Præposito Generali, & aliis Superioribus respective concessum est a Paulo III. privilegium dispensandi cum nostris in quavis irregularitate, præterquam homicidii voluntarii, & mutilationis membrorum, & bigamiæ.

Confessarius autem, si facultatem dispensandi super irregularitate obtinuerit, post datam absolutionem a peccatis, hac forma utetur: *Et eadem auctoritate dispenso tecum super irregularitate*, vel *irregularitatibus*, si plures sint, *in quam*, vel *in quas ob talem caussam*, vel *tales caussas incurristi*, *& habilem reddo, & restituo te executioni ordinum, & officiorum tuorum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen*. Si pœnitens Ordine Sacro careat, dicendum est: *Habilem reddo te ad omnes Ordines suscipiendos*. Ita Rit. Rom.

Porro hoc ipso quod conceditur facultas absolvendi a Censuris reservatis, non censetur etiam concedi pro irregularitate, cum irregularitas non sit censura, & difficilior sit irregularitatum quam censurarum relaxatio. Et secundum Romanæ curiæ stylum nunquam censetur concessa facultas dispensandi in irregularitate, nisi fiat illius expressa mentio. *S. Carolus in Instruct.*

Nota. Communis sententia docet, quemlibet sacerdotem approbatum, seclusa prohibitione, posse absolvere a peccatis irregularitatem annexam habentibus, si illa non sint reservata. Nam irregularitas adjuncta non impedit effectum absolutionis, cum non pugnet cum statu gratiæ; neque arcet a perceptione Sacramentorum excepto Ordine, cum sit mera inhabilitas solum impediens Ordinum susceptionem, aut eorum exercitium. Unde potest quis absolvi a peccatis, remanente irregularitate eis annexa, & reipsa in Jubilæis hæc non relaxatur iis, qui virtute illorum a censuris, & peccatis absolvuntur (1).

---

(1) *Hoc loco cum textu desinat Cl. Auctoris, & ego finem facio scribendi consuetis officiis, uti par est, fungendo. In primis cum D. Bonav.* (*in fin. lib. 3. Sent.*) Domino nostro Jesu Christo immensas gratias ago, quia adjuvit me pervenire ad consummationem operis miseratus paupertatem scientiæ, & ingenii mei. *Dein, quoniam a D. Th. verissime observatum* (*Opusc. de Symb. Apost.* §. 12.) Sola Ecclesia Petri, in cujus partem venit tota Italia, semper fuit firma in fide: & cum in aliis partibus vel nulla fides sit, vel sit commixta multis erroribus, Ecclesia tamen Petri & fide viget, & ab erroribus munda est, quia Dominus dixit Petro, Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua: *Idcirco supremo judicio Sacrosanctæ hujus Ecclesiæ cuncta hactenus a me exarata submitto, paratus expungere, corrigere, explanare, si quid a calamo prodierit aut repugnans orthodoxæ doctrinæ, aut quovis modo distortum, ambiguumque. Postremo Lectores omnes benevolos rogo, ut quæcumque offensuri sunt minus recte vel perite dicta, pro sua sapientia emendare dignentur; simulque sibi persuadeant, a me quoque fidenter edici posse, quod Seraphicus olim de moralibus scribens testabatur* (Spec. Anim. *cap. 3. in fin.*) *Scilicet* nequaquam intentionis meæ fuisse hic aliquid temere asserere, vel alicui præjudicium generare. *Omnes, cujuscumque nationis, instituti, schola sint, veneror pro merito, etsi omnibus peræque placere in tanto, quod nunc maxime viget, moralium sententiarum divortio perarduum sit, ne dicam impossibile.*

APPEN-

A P P E N D I X

De damnatis ab Ecclesia propositionibus, ubi decreta quoque nonnulla ad disciplinam pertinentia recensentur.

DAmnatas ab Ecclesia propositiones brevi eisdem adjecta explicatione subnectimus, ut Theologia hæc quoad ea saltem quæ necessaria videantur, absoluta sit atque perfecta. Nam licet plures in ea recenserentur, nonnullæ tamen deerant; & quamquam haberentur omnes propriis in locis recensitæ & indicatæ, tamen ad hoc necessarius videretur hujusmodi catalogus, ut ex eodem confessariorum oculis subjecto facile deprehendant errores, in quos Theologi nonnulli inciderunt sive ob nimium rigorem, sive ob nimiam illam indulgentiam, qua libertati favere studuerunt. Nec eas tantum propositiones recensemus, quæ per se ad morum doctrinam pertinent, sed etiam illas quæ ad Adami lapsum, depravationemque inde secutam humanæ naturæ, liberum arbitrium, & gratiam spectant, vel ad Ecclesiæ disciplinam. Nam cum hæ plurimum conferant ad naturæ infirmitatem ejusque caussam detegendam, & ad meritum in meritumque hominis cognoscendum, animarum Rectoribus omnino exploratæ esse debent, & ad rite animas dirigendas sunt necessariæ. Accedit etiam esse inter Orthodoxos, qui in eis exponendis invicem varient, ac opiniones, quæ in aliqua catholicorum schola traduntur, cum damnatis propositionibus confundant, quo fit, ut dissidia non solum inter privatos, sed etiam inter ordines ipsos Regularium plerumque oriantur, quæ si non inimicitias, saltem scandala pariant; at hæc quoque doctrinæ morum de medio tollere decet, Ii ergo qui animarum curam susceperint, scire eas ac explicare, dum opus sit, tenentur. Ne vero certa ac tuta pro iis exponendis via desit, indicatis earlis Apostolicæ Sedis Constitutionibus, quæ Orthodoxorum scholarum opiniones cum damnatis confundere, & censura notare prohibent, Baji, Jansenii, Quesneliique sistemata exponam, eademque ratione Quietistarum propositionibus agam. Quoad reliquas vero propositiones, eas sigillatim explicabo, ac juxta traditam in opere doctrinam refutabo: antiquiorum vero Hæreticorum, sine ulla expositione recensebo. Quoniam vero non una eademque censura theologica singulæ notatæ fuere; ut nihil desit, quod ad perfectam illarum intelligentiam ducere possit, præmittendam duxi brevem explicationem notarum, quibus damnatæ propositiones dignosci, ac determinari, sive *qualificari* solent.

C A P U T   P R I M U M.

De variis censurarum notionibus.

1. INter notas, quibus propositiones designantur, quas Ecclesia proscribere solet, primum locum tenet *Hæretica*. Est autem hæretica propositio illa quæ aperte opponitur veritati revelatæ, & ab Ecclesiæ fidelibus ad credendum propositæ. Propositio itaque illa quæ destruit fidem, quam habere debemus de re aliqua ab Ecclesia nobis, ut a Deo revelata, proposita, hæretica dicenda est. Hæc itaque propositio: *Animæ Justorum, quibus nihil luendum superest, nonnisi post alterum Christi adventum cælesti beatitudine donabuntur*, hæretica est, quia revelationi jam ab Ecclesia per suam definitionem fidelibus explicatæ, & inculcatæ adversatur. Ante definitionem erat utique falsa, ac revelationi contraria, sed cum nondum definita esset ab Ecclesia, cui depositum est divinæ revelationis concreditum, ac jus pascendi sive docendi traditum cum infallibili promissione de futura assistentis, ne unquam erret, ac errare possit cum veritatem revelatam exponit ac definit, hæretica dici non poterat.

2. Altera nota est *Schismatica*, quæ propositionem denotat Ecclesiæ unitatem destruentem; hujusmodi est propositio quælibet, quæ sine hæresi, vel ad schisma inducere, vel parere illud valeat. Ad schisma vero inducunt propositiones quæ fideles a debita legitimis Pastoribus, & præsertim Romano Pontifici, qui centrum est unitatis, obedientia & subjectione retrahunt.

3. *Erronea* propositio dicitur, quæ veritati opponitur, quæ licet in se revelata, non sit, tamen per legitimam consecutionem ex una revelata & altera lumine naturæ nota eruitur. Hujusmodi esset propositio hæc, *Christus non est risivus*, quæ opponitur conclusioni ex duabus istis præmissis deductæ, *Homo est risivus, Christus autem est homo*.

4. *Suspecta de hæresi* propositio dicitur, quæ licet catholici & hæretici sensus sit capax, ratione tamen sui, vel personæ loquentis, aut temporis, locique circumstantiarum, prudens motivum ac fundamentum præfert existimandi illam hæreticam esse. Hujusmodi fuit apud Arianos propositio, qua dicebant *Verbum ὁμοιούσιον* Patri, hoc est similis cum Patre substantiæ, quæ licet sensum catholicum habere posset, dum significat Verbi naturam Patri omnino similem, quia ut similis sit, eadem quoque esse debet; tamen ut ab Arianis prolata qui eamdem ad naturæ divisionem, & accidentariam tantum similitudinem significandam usurpabant, jure meritoque pro suspecta habebatur, ac rejecta fuit. Ita etiam suspecta foret apud Nestorianos propositio qua Deipara *Christi mater* appellatur; & in Sociniani persona hæc alia, *Deus unus est*, quia illa ratione personæ loquentis ad excludendam divinam maternitatem, altera ad excludendam personarum trinitatem coarctata prudenter existimari posset.

5. *Sapiens hæresim* propositio dicitur, quæ licet propositioni revelatæ immediate non opponatur, tamen ita cum revelatione pugnare videtur, ut in auctore qui eam scripsit, hæresim redolere videatur; sive quod illa propositio ambigua, ex modo loquendi auctoris sensum hæreticum præseferre videatur, sive quod ita deductis ex revelatione conclusionibus juxta communem Theologorum ratiocinandi rationem adversetur, ut hæresim sapiat, sive hæreticum auctoris animum designet; sive denique, quod fundamentum præbeat probabiliter judicandi, vel propter verba, vel propter materiam, vel propter alia adjuncta aliquem esse apud auctorem hæresim, ex qua propositio illa procedat.

6. *Hæresi proxima* est propositio, quæ hæreticæ maxime affinis est, hoc est ea quæ doctrinæ opponitur, quæ licet certo de fide non habeatur, a plerisque tamen gravi cum fundamento *de fide* dicitur. Nam sicut ea propositio fere, sive proxime de fide dicitur, quæ plerisque attentis argumentis revelationis, ac Ecclesiæ definitione, de fide apparet; ita hæresi proxima appellatur, quæ plerisque gravi ratione ductis hæresi videatur: tunc enim jure quasi hæresis seu proxima hæresi dicitur.

7. *Errori proxima* est, quæ ita erroneæ sit propositioni affinis, sicuti affinem esse diximus hæresi hæreticæ proximam propositionem. Itaque, qui conclusionem negaret, quæ plerisque ex una præmissa de fide, & altera evidenter nota deducta diceretur, quamvis aliqui evidentem esse consecutionem negarent, errori proximam propositionem doceret. Tripliciter autem esse potest errori proxima propositio. Primo quando negat conclusionem, quæ evidenter sequitur ex una præmissa naturali lumine certa, & ex altera, quam plerique gravi ratione ducti, de fide prædicant, etsi aliqui id negent. Secundo, cum negata conclusio infertur ex una, quæ jam constet esse revelata, & altera quam evidentem per illationem plerique asserant, licet nonnulli hanc in illa evidentiam non agnoscant. Tertio denique proxima dicitur errori; dum neget conclusionem, quæ ex præmissa de fide deducta sit, & altera, quam plerique licet non omnes evidentem habeant.

8. *Male sonans* propositio est ambigua, quæ potest quidem habere orthodoxum sensum, sed passim & quidem fre-

frequentius in sensu hæretico accipitur, ut si quis diceret, *fidem justificare*, *Christum immensum*, *ac ubique esse*. Addunt etiam alii, etiamsi propositio æque catholicum & hæreticum sensum habeat, si absque ulla explicatione adhibeatur, pro male sonante haberi potest. Aliis autem placet hanc ita explicare, ut ea sit, quæ circumspecto sermoni opponatur in argumento cum hæreticis controverso, cujusmodi sane est hæc propositio, hominum resurgentium corpora *lucidissima futura sunt & spiritualia*, cum circumspecto sermoni opponatur in argumento cum Hæretico Burnetio controverso, qui non carnea, sed ætherea futura illa esse contendit, idque eadem ille propositione declarat.

9. *Piorum aurium offensiva* dicitur, quæ non solum male sonat, sed præterea animum veræ fidei, pietatique deditum offendit, indecens aliquid aut pietate aut religione indignum proferendo. Potest autem in duplici modo contingere. Primo cum id quod dicitur, licet in se verum sit, humana tamen attenta infirmitate, atque consuetudine, offensionem parit: Hinc si quis gravi etiam ductus ratione, quidpiam e Breviario expungendum esse credens, diceret: *Ecclesia nobis fabulas, & apocrypha narrat*; piorum procul dubio aures offenderet. Secundo id accidit, dum res, alioquin veræ, indecentibus verbis designantur, ut si quis necessarias Christi actiones humanas, atque sanctissima ipsius membra obscœnis nominibus explicaret. Sunt autem nonnulli qui hujusmodi propositionum genus eas tantum complecti opinantur, quæ Dei Sanctorumque cultui adeo sonant. Sed non video, cur in alia quoque materia propositiones fieri non possint, quæ piorum aures offendant.

10. *Blasphema* propositio est, quæ convicium, & irreverentiam secum ferat contra Deum, vel in se ipso, aut in Sanctis suis. *Sicut enim Deus in Sanctis suis laudatur, in quantum laudantur opera quæ Deus in Sanctis suis efficit: ita & blasphemia, quæ fit in Sanctos, ex consequenti redundat in Deum*, inquit S. Th. 2. 2. q. art. 1. Propositio hæc aliquando contra fidem est, & hæreticalis dicitur; hujusmodi ea esset, qua quis videns malos bonis affluere, Deum injustum diceret, quem fides infinite justum ostendit. quandoque vero aliquid falsi contra Deum pronunciat, vel aliquam ei injuriam affert: fidei autem non adversatur, sed virtuti religionis dumtaxat, ac tunc simplex blasphemia nominatur.

11. *Impia* propositio est, quæ quidpiam asserit, quod pietatem imminuat, & gratitudinem debitam sive Deo ut supremo omnium Patri, sive parentibus, consanguineis, superioribus, & benefactoribus.

12. *Injuriosa* dicitur, non quæ Deo, & Sanctis cum ipso in cælis regnantibus contumeliosa, & dehonorativa sit, cum tunc sit blasphema, sed quæ alicui, vel statui, vel personæ extra Deum injuriam inferat. Hinc quæ Religioso Ordini, Principibus, ac Ecclesiastica dignitate præfulgentibus injuriam efferunt, hac solent censura notari atque damnari.

13. *Scandalosa* propositio vocatur, quæ dat occasionem ruinæ spiritualis, fovendo, & inclinando ad peccatum, sive a virtutis exercitio avertendo. In materia omnium virtutum propositio fieri potest, quæ ad vitium inclinet, avocetque hominem a virtute, sed antonomastice *scandalosa* propositio dicitur, quæ in materie ad fidem pertinente errandi occasionem præbeat, vel male sentiendi.

14. *Seditiosa* propositio videtur, quæ homines a debita Principibus obedientia retrahit, vel ad excitandos in republica tumultus docere possit.

15 *Perniciosa* nuncupatur, quæ omni quoque amoto scandalo, damnum ac spiritualem perniciem fidelibus afferre potest, vel debilitando, aut minuendo media ad salutem & perfectionem pertinentia, vel removendo, quod pietatem fovere & excitare posset.

16. *Temeraria* appellatur, quæ insolenter, & audacter nulla doctorum auctoritate asseritur. Sive, ut alii malunt, ea est, quæ in re theologica temere dicitur, contra urgente ratione solida, atque auctoritate. *Negative temeraria* dici potest, quæ in Theologia sine auctoritate & solida ratione pronunciatur, *positive* vero, si auctoritati Theologorum & Patrum opponatur; cujusmodi est, inquit Canus, quæ negat Deiparam cum corpore, & corpore in cælum assumptam.

17. *Captiosa* est ea, quæ sub specie veritatis, aut pietatis in errorem inducit. Talis erat hæc Arianorum propositio in Concilio Ariminensi: *Si quis dixerit filium Dei esse creaturam, ut sunt cetera creatura, anathema sit*.

18. *Verbo Dei contraria* dicitur, quæ veritati quidem revelatæ opponitur, sed quæ nondum Ecclesiæ judicio definita sit.

19. *Falsa* juxta nonnullos ea est, quæ ob ea ita sit dissona, ut hæc dissonantia fidei, vel moribus noxia sit: sed alii etiam falsam vocant, quæ cum damnata propositione connexionem habeat, quacumque illa fuerit censura notata: Quamobrem ab erronea differt, quia hæc cum expresse hæretice connexa esse debet.

20. *Divinæ pietati derogans* a blasphema specie non dissidet: cum enim, quæ quidpiam divinæ detrahit pietati propositio, Deo injuriam irroget, palam est a blasphema specie non dissidere. Hæc præmittenda duximus, ut lectores intelligant, quid censoriæ illæ notæ, quas plerisque damnatis propositionibus subnectemus, designent. Interim vero monitos eos esse volumus, nos circa Baji, Jansenii, ac Quesnelii propositiones declarationem, qua systema explicatur, addidisse, ut imperfectæ explicationi in operibus Sporerii, & Felicis Potestatis eisdem adjectæ suppleremus. Nam juxte ibi positam declarationem damnata doctrina cum orthodoxis opinionibus miscetur atque omnino confunditur.

In recensendis damnatis propositionibus ordinem Chronologicum servandum duximus, adjectis etiam juxta notam temporum nonnullis ad disciplinam pertinentibus decretis.

CAPUT II.

Referuntur propositiones damnatæ anno 411. & item anno 416.

SAnctus Innocentius Papa, hujus nominis Primus, damnavit hasce Pelagii, ac cælestii propositiones respondens Concilio Carthaginensi & Concilio Milevitano. Sunt ergo Propositiones doctrinæ Pelagianæ, ut hic jacent damnatæ annis 411. & 416 Primæ tres spectant ad Concilium Carthaginense, aliæ ad Milevitanum.

1. Naturaliter potest implere legem qui vult, & Deus legem ad adjutorium dedit.

2. Ad perficiendam justitiam, & Dei mandata complenda sola humana sufficere potest natura.

3 Parvuli propter salutem, quæ per Salvatorem Christum datur, baptizandi non sunt.

4. Potest homo in hac vita, præceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem justitiæ, sine adjutorio gratiæ Salvatoris, per solum liberæ voluntatis arbitrium pervenire, ut etiam non sit necessarium dicere: *Dimitte nobis debita nostra*.

5. Illud, *& ne nos inferas in tentationem*, non ita intelligendum, tamquam divinum adjutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, quoniam hoc in nostra positum est potestate, & ad hoc implendum sola sufficit hominis voluntas.

6. Non est orandus Deus ut contra peccati malum & ad operandam justitiam sit noster adjutor.

7. Non opitulatur parvulis ad consequendam vitam æternam Christianæ gratiæ Sacramentum.

Nota. Pelagius peccatum originale, & gratiæ adjutorium de medio sustulit. Docuit enim, Adamum formatum a Deo fuisse, sicut nunc homines nascuntur, nullo supremo Dei gratiæ auxilio donatum, ac passionibus, miseriis, mortique, ut ceteri homines, obnoxium, ac solo nobis exemplo dum peccavit nocuisse sicuti solo nobis exemplo & doctrina profuit Christus. Illius hæresim suscitarunt, ac propugnant Sociniani hac nostra ætate hæreticorum omnium pessimi, qui originale peccatum, gratiam nobis internam adjuvantem, prædestinationem ex Dei decreto æternam, Deique præscientiam negant, ac tantum humano tribuunt arbitrio, ut eo homines virtutem, perfectionemque sectari, ac æternam assequi beatitudinem valeant. Id notatum volui, ut quisque intelligat, jam antea ab Ecclesia damnatam hæresim hujusmodi Novatores excitasse.

CAPUT III.

Refertur propositio Abbatis Joachim de unione Divinæ Trinitatis in natura, damnata in Concilio Lateranensi IV. anno 1215.

UNitas divinarum Personarum in Natura non est vera & & propria, sed quasi collectiva, & similitudinaria, quemadmodum dicuntur multi homines unus Populus, & multi Fideles una Ecclesia.

Nota. Hæc propositio Trinitatis mysterium evertit; Naturæ enim cum divinis Personis dividit, atque disjungit: quamobrem non solum naturæ in tribus Personis unitatem tollit, sed & præterea Dei unitatem negat; pluresque Deos constituit, contra naturæ lumen, ac manifestam revelationem.

CAPUT IV.

Referuntur propositiones anno 1276. a Joanne XXII contra doctrinas D. Joan. de Poliaco Doctoris Parisiensis damnatæ in Extravaganti Cum inter nonnullos de verb. signific. ac etiam alia propositio ab eadem damnata in Concilio Lugdunensi.

1. COnfessi Patribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata, quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio Sacerdoti.

2. Stante omnis utriusque sexus edicto in Concilio Generali, Romanus Pontifex non potest facere, quod parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio Sacerdoti confiteri (quem dicit esse parochianum curatum). Immo nec Deus posset hoc facere, quia (ut dicebat) implicat contradictionem.

3. Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri propriu Sacerdoti, quem dicit esse (ut præmittitur) proprium curatum.

Nota. Cum omnis Sacerdos virtute divinæ ordinationis potestatem habeat a Deo dimittendi peccata, eaque uti possit semel ac subditi ei designentur, in quos jurisdictionem exerceat, facile patet, etiam Regulares dum eis Episcopus subditos assignet, propriæ curæ pastorali subjectos, valide ac licite absolvere, vel dum id facit Romanus Pontifex, qui Pastor est universi dominici gregis. Proprius vero eo usque fidelis Sacerdos, quoad confessionem, is est, cui is ipsum jurisdictio concessa sit, vel ab Episcopo propriæ Diœceseos, qui Pastor est ordinarius, vel a Romano Pontifice, qui in universam Ecclesiam jurisdictionem habet.

Ab eodem Pontifice in Concilio Lugdunensi damnata est ut hæretica hæc propositio: *Christus & ejus discipuli nihil habuerant, & in his quæ habuerunt, nullum jus eis fuit.*

CAPUT V.

Recensentur propositiones damnatæ an. 1311. in Concilio Generali Viennensi sub Clemente Pontifice Maximo hujus nominis V. & sunt errores Mulierculorum quarumdam quæ Beguinæ vocabantur, & in divisionibus vitæ spiritualibus misserrime jacebant. Referuntur deinde alia propositiones in eodem Concilio damnata. Porro propositiones Begnardorum, & Biguinarum sunt ista.

1. HOmo in vita præsenti tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere quod reddatur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit. Nam (ut dicitur) si quis potest semper proficere, posset aliquis Christo perfectior inveniri.

2. Jejunare non oportet hominem, nec orare, postquam gradus perfectionis hujusmodi fuerit assecutus, quia tunc sensualitas est ita spiritui, & rationi subjecta, quod homo potest libere corpori concedere quidquid placet.

3. Illi qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non sunt humanæ subjecti obedientiæ, nec de aliquo præcepta Ecclesiæ obligantur. Quia (ut asserunt) *ubi Spiritus Domini, ibi libertas*.

4. Homo potest ita finalem beatitudinem secundum omnem gradum perfectionis in præsenti assequi, sicut eam obtinebit in vita beata.

5. Quælibet intellectualis creatura in se ipsa naturaliter est beata, & anima non indiget lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum.

6. Se in Actibus exercere virtutum est homini imperfecti, & perfecta anima licentiat a se virtutes.

7. Mulieris osculum (cum ad hoc natura non inclinet) est peccatum mortale; actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum non est, maxime cum tentatur exercens.

8. In elevatione Corporis Christi non debent assurgere, nec eidem reverentiam exhibere, asserentes, quod esset imperfectionis eidem, si a puritate, & altitudine suæ contemplationis tantum descenderent, quod circa Mysterium, seu Sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent.

9. In hoc Concilio damnata pariter fuit tamquam hæretica ista propositio sub eodem Pontifice: *exercere usuras non est peccatum*.

10. Damnata fuit insuper ut hæretica hæc propositio: *anima rationalis non est vere, & proprie forma corporis humani*.

CAPUT VI.

Refertur propositio damnata anno 1418. in Concilio Constantiensi OEcumenico sub Joanne XXIV. tempore schismatis ante creationem Martini V. qui deinde hujus propositionis damnationem approbavit; est autem propositio circa occisionem Tyrannorum, & est hujusmodi.

1. QUilibet Tyrannus potest; & debet licite & meritorie occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum, etiam per clanculares insidias, & subtiles blanditias, vel adulationes, non obstante quocumque præstito Juramento, seu confœderatione facta cum eo, non expectata sententia vel mandato Judicis cujuscumque.

CAPUT VII.

De schismate hujus temporis.

CUm Urbanus VI. severioribus fortasse gubernationis habenis urbi dominaretur, & Cardinales nonnullos ambitione damnaret, ac in pluribus coerceret, factum est ut hi novum Pontificem sub prætextu quod electio Urbani VI. minime Canonica habenda esset, quia non libere facta, deligerent. Hæc electio Cardinalium prope Romam habita extulit ad Pontificatum Robertum Comitem Genevensem, qui dictus est Clemens VII. Hinc atrox nimis schisma inconsutilem Christi vestem, Ecclesiam scilicet dividebat. Post hæc coactum est, non tamen convocante Pontifice, Pisanum Concilium, a quo Pontifices ambo depositi & creatus tertius Pontifex, ita ut jam schisma tres divisiones subiret. Cardinalis Petrus Philaretes vir Dei assumptus fuit ad Pontificatum Pisis. Quare Principibus ipsis, ac Orbe catholico in tres partes diviso, schisma magis ac magis invalescebat in dies, præsertim ex eo quod defuncto Clemente, qui ei adhærebant Cardinales novum illi Pontificem subrogarunt Petrum de Luna, qui Benedicti XIII. nomen assumpsit, & ad plurimos annos Ecclesiam Christi turbavit. Tandem adhibito efficaci remedio, & convocato Constantiæ de consensu partium Concilio OEcumenico, tres Pontifices dignitate Pontificia privati sunt, ac electus Otho Cardinalis Columna Romanus, qui Martinus V. voluit nuncupari. Porro Martinus V. omnia deinde acta in Concil. Constantiensi ad fidem spectantia approbavit auctoritate Apostolica, & deinde reddita Ecclesiæ pace singulis Patribus facultatem fecit ad propria remeandi. Hæc breviter hic attigisse sufficiat; quæ in Historiis Conciliorum fuse exponuntur.

CAPUT VIII.

Referuntur propositiones damnatæ anno 1418. sub Joanne XXIV. ante creationem Martini V. in Concil. Constant. Sessione 45. contra Joannem VVicleffum.

1. SUbstantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanent in Sacramento Altaris.

2. Accidentia panis non manent sine subjecto in eodem Sacramento.

Nota. Caveas, ne hic accidentium nomine Peripateticorum entitatulas intelligas non enim hæc fuit Synodi mens, inquit Cardinalis Petrus Alliciensis, quæ definire unice voluit, non manere in Sacramento altaris substantiam panis cum corpore Christi, sed accidentia tantum, sive hæ nudæ sint apparentiæ, sive species, ut antea Lateranense, deinde Tridentinum Concilium dixit; sive denique quidpiam aliud quod sine panis substantia, panis in nobis sensum excitet; quod non Theologo, & Conciliis, sed Philosopho investigandum est, ratione tamen divina revelatione informata, ne philosophiæ Theologiæ, & Religioni obsit.

3. Christus non est in eodem Sacramento identice, & realiter propria præsentia corporali.

4. Si Episcopus, vel Sacerdos existat in peccato mortali non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.

5. Non est fundatum in Evangelio, quod Christus Missam ordinaverit.

6. Deus debet obedire diabolo.

7. Si homo fuerit debite contritus, omnis Confessio exterior est sibi superflua, & inutilis.

8. Si Papa sit præscitus, & malus, & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte a Cæsare.

9. Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Græcorum sub legibus propriis.

10. Contra Scripturam Sacram est, quod viri Ecclesiastici habeant possessiones.

11. Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum a Deo, & qui sic excommunicat, fit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus.

12. Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, vel Concilium Regni, eo ipso traditor est Regis, & Regni.

13. Illi dimittunt prædicare, sive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in Dei judicio traditores Christi habebuntur.

14. Licet alicui Diacono, vel Presbytero prædicare verbum Dei absque auctoritate Sedis Apostolicæ, sive Episcopi Catholici.

15. Nullus est dominus Civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

16. Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, idest ex habitu non solum actu delinquentibus.

17. Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

18. Decimæ sunt puræ Eleemosynæ & possunt Parochiani propter peccata suorum Prælatorum ad libitum suum eas auferre.

19. Speciales orationes applicatæ uni Personæ per Prælatos, vel Religiosos, non plus prosunt eidem, quam generales cæteris paribus.

20. Conferens eleemosynam Fratribus est excommunicatus eo facto.

21. Si aliquis ingreditur religionem privatam qualemcumque; tam possessionatorum, quam mendicantium, redditur ineptior, & inhabilior ad observationem mandatorum Dei.

22. Sancti instituentes Religiones privatas, sic instituendo peccaverunt.

23. Religiosi viventes in Religionibus privatis non sunt de Religione Christiana.

24. Fratres tenentur per laborem manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

25. Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus.

26. Oratio præsciti nulli valet.

27. Omnia de necessitate absoluta eveniunt.

28. Confirmatio Juvenum, Clericorum ordinatio, locorum consecratio, reservantur Papæ, & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris.

29. Universitates, Studia, Collegia, Graduationes & Magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta, tantum prosunt Ecclesiæ sicut diabolus.

30. Excommunicatio Papæ, vel cujuscumque prælati non est timenda quia est Censura Anti Christi.

31. Peccant fundantes Claustra, & ingredientes sunt viri diabolici.

32. Ditare Clerum est contra regulam Christi.

33. Sylvester Papa, & Constantinus Imperator erraverunt Ecclesiam dotando.

34. Omnes de Ordine mendicantium sunt hæretici, & dantes eis eleemosynas sunt excommunicati.

35. Ingredientes Religionem, aut aliquem Ordinem eo ipso inhabiles sunt ad observanda divina præcepta, & per consequens ad perveniendum ad Regnum cælorum, nisi apostataverint ab eisdem.

36. Papa cum omnibus Clericis suis possessionem habentibus sunt hæretici, eo quod possessionem habent, & consentientes eis, omnes videlicet domini sæculares, & ceteri laici.

37. Ecclesia Romana est Synagoga satanæ, nec Papa est proximus, & immediatus Vicarius Christi & Apostolorum.

38. Decretales Epistolæ sunt apocryphæ, & seducunt a fide Christi, & Clerici sunt stulti, qui studant eis.

39. Imperator, & domini sæculares sunt seducti a diabolo, ut Ecclesiam dotarent bonis temporalibus.

40. Electio Papæ a Cardinalibus, a diabolo est introducta.

41. Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.

42. Fatuum est credere indulgentiis Papæ & Episcoporum.

43. Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad corroborandos humanos contractus, & commercia civilia.

44. Augustinus, Benedictus, & Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc, quod habuerunt possessiones, & instituerunt, & intraverunt Religiones: & sic a Papa usque ad ultimum Religiosum omnes sunt Hæretici.

45. Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt a diabolo.

CAPUT IX.

Recensentur propositiones Joannis Hus damnatæ veluti erroneæ contra fidem eodem anno.

1. UNa est Sancta Universalis Ecclesia, quæ est Prædestinatorum universitas.

2. Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quosdam actus, actibus Ecclesiæ malignantium consimiles.

3. Præsciti non sunt partes Ecclesiæ, cum nulla pars ejus finaliter excidat ab ea, eo quod prædestinationis caritas quæ ipsam ligat, non excidet.

4. Duæ naturæ, Divinitas, & Humanitas sunt unus Christus.

5. Præscitus, etsi aliquando est in gratia secundum præsentem justitiam, tamen nunquam est pars S. Ecclesiæ, & Prædestinatus semper manet membrum Ecclesiæ, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non a gratia prædestinationis.

6. Sumendo Ecclesiam pro convocatione prædestinatorum, sive fuerint in gratia, sive non, secundum præsentem justitiam, isto modo Ecclesia est Articulus Fidei.

7. Petrus non est, nec fuit caput Ecclesiæ Sanctæ Catholicæ.

8. Sacerdotes quomodolibet criminose viventes, Sacerdotii polluunt potestatem, & sic ut filii infideles sentiunt infideliter de ejus Sacramentis Ecclesiæ, de clavibus, officiis, censuris, moribus, cæremoniis, & sacris rebus Ecclesiæ, veneratione Reliquiarum, Indulgentiis, & Ordinibus.

9. Papalis dignitas a Cæsare inolevit, & Papæ perfectio, & institutio a Cæsaris potentia emanavit.

10. Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se, vel alio, quod esset caput Ecclesiæ particularis, nec Romanus Pontifex est caput Romanæ Ecclesiæ particularis.

11. Non oportet credere, quod iste, quicumque est Romanus

manus

manus Pontifex, sit caput cujuscumque particularis Ecclesiæ Sanctæ, nisi Deus eum prædestinaverit.

12. Nemo gerit vicem Christi, vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat a Deo procuratoriam potestatem; quia ad illud Officium Vicariatus requiritur & morum conformitas, & instituentis auctoritas.

13. Papa non est verus, & manifestus successor Apostolorum Principis Petri, si vivit moribus contrariis Petro; & si quærit avaritiam, tunc est Vicarius Judæ Iscariotis. Et pari evidentia Cardinales non sunt veri, & manifesti successores Collegii aliorum Apostolorum Christi, nisi vixerint more Apostolorum, servantes mandata, & consilia D. N. J. C.

14. Doctores ponentes, quod aliquis per Censuram Ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, sæculari Judicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc Pontifices, Scribas, & Pharisæos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes, *nobis non licet interficere quemquam*, ipsum sæculari Judicio tradiderunt, & quod tales sint homicidæ graviores, quam Pilatus.

15. Obedientia Ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem Sacerdotum Ecclesiæ, propter expressam auctoritatem Scripturæ.

16. Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosa, vel vitiosa, quia si homo est vitiosus, & agit quidquam, tunc agit vitiose; & si est virtuosus, & agit quidquam, tunc agit virtuose: quia sicut vitium, quod crimen dicitur, seu mortale peccatum, inficit universaliter actus hominis vitiosi, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosi.

17. Sacerdotes Christi viventes secundum legem ejus; & habentes Scripturæ notitiam, & affectum ad ædificandum populum, debent prædicare, non obstante prætensa excommunicatione. Quod si Papa, vel aliquis Prælatus mandat Sacerdoti sic disposito non prædicare, non debet subditus obedire.

18. Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad Sacerdotium accedit; & illud mandatum debet exequi, prætensa excommunicatione non obstante.

19. Per censuras Ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ad sui exaltationem Clerus Populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Anti-Christo. Signum autem evidens est, quod ab Anti-Christo tales procedunt censuræ, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus Clerus principalissime procedit contra illos, qui denudant nequitiam Anti-Christi, qui Clerum pro se maxime usurpavit.

20. Si Papa est malus, & præsertim si est præscitus, tunc ut Judas Apostolus est diabolus, fur, & filius perditionis, & non est caput S. militantis Ecclesiæ; cum nec sit membrum ejus.

21. Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesiæ, & quodlibet ejus membrum jungitur Christo capiti insolubiliter.

22. Papa, vel Prælatus malus præscitus est æquivoce Pastor, & vere fur, & latro.

23. Papa non debet dici Sanctissimus; etiam secundum Officium, quia alias Rex deberet etiam dici Sanctissimus secundum Officium; & tortores & præcones dicerentur Sancti, immo etiam diabolus deberet dici Sanctus, cum sit Officiarius Dei.

24. Si Papa vivat Christo contrarie, etiamsi ascenderet per ritam, & legitimam electionem, secundum constitutionem humanam vulgatam; tamen aliunde ascenderet, quam per Christum, dato etiam, quod intraret per electionem a Deo principaliter factam: nam Judas Ischariothes rite, & legitime a Deo Christo Jesu electus est ad Episcopatum, & tamen ascendit aliunde ad ovile ovium.

25. Condemnatio xlv. art. Joannis VVicleff per Doctores facta est irrationabilis, & iniqua, & male facta, & ficta est caussa per eos allegata, videlicet ex eo, quod nullus eorum sit Catholicus, sed quilibet eorum, aut est hæreticus, aut erroneus, aut scandalosus.

26. Non eo ipso, quo Electores, vel major pars eorum consenserit viva voce secundum ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitime electa, vel eo ipso est verus, & manifestus Successor, vel Vicarius Petri Apostoli, vel alterius Apostoli in Officio Ecclesiastico: unde sive Electores bene, vel male elegerint, operibus electi debemus credere; nam eo ipso, quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum Ecclesiæ, habet a Deo ad hoc copiosius facultatem.

27. Non est scintilla apparentiæ, quod oporteat esse unum Caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum Ecclesia ipsa militante conversetur, & conservetur.

28. Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces Discipulos sparsos per orbem terrarum, melius suam Ecclesiam regularet.

29. Apostoli & fideles Sacerdotes Domini strenue in necessariis ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papæ Officium foret introductum: sic facerent, deficiente, per summe possibile, Papa usque ad diem Judicii.

30. Nullus est dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali: *Post hanc damnationem, cum Joannes Hus contumax perseverasset in suis erroribus, una cum Hieronymo de Praga publico igne combustus est.*

CAPUT X.

Recensentur Propositiones damnatæ in Concilio Basileensi sub Eugenio IV. antequam Concilium esset acephalum anno 1435. decerpta a libro Augustini Romani Archiepiscopi Nazianzeni.

1. ANima Christi videt Deum tam clare, & intense, quantum clare & intense Deus videt seipsum.

2. Ratio suppositalis determinans humanam naturam in Christo, non realiter distinguitur ab ipsa natura determinata.

3. Christus quotidie peccat, & ex eo quo fuit Christus quotidie peccavit.

4. Non omnes justificati sunt membra Christi, sed soli prædestinati.

5. Humana natura in Christo est persona Verbi.

6. Humana natura assumpta a Verbo ex unione personali est veraciter Deus naturalis & proprius.

7. Christus secundum voluntatem creatam diligit naturam humanam unitam personæ Verbi, quantum diligit naturam Divinam.

8. Sicut duæ personæ in Divinis sunt æqualiter diligibiles; ita duæ Naturæ in Christo humana, & divina sunt æqualiter diligibiles propter Personam communem.

CAPUT XI.

Referuntur nonnullæ propositiones Magistri Oxomensis damnatæ in Congregatione Complutensi, quarum damnationem auctoritate Apostolica confirmavit Sixtus IV. anno 1489.

1. PEccata mortalia quantum ad culpam, & pœnam alterius sæculi delentur per solam cordis contritionem sine ordine ad Claves.

2. Confessio de peccatis in specie fuit ex aliquo statuto utilis Ecclesiæ; non de Jure divino.

3. Pravæ cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad Claves.

4. Confessio debet esse secreta, idest, de peccatis secretis, non de manifestis.

5. Non sunt absolvendi pœnitentes, nisi peracta prius pœnitentia eis injuncta.

6. Papa non potest indulgere alicui vivo pœnam Purgatorii.

7. Ecclesia Urbis Romæ errare potest.

8. Papa non potest dispensare in statutis universalis Ecclesiæ.

9. Sacramentum Pœnitentiæ, quantum ad collationem gratiæ Sacramentalis, naturæ est, non alicujus institutionis Veteris, vel novi Testamenti.

Damnatæ fuerunt hæ propositiones ut scandalosæ, & hæreticæ, & coactus Magister Petrus Oxomensis abjurare illas, quod Catholice implevit.

CAPUT XII.

Recensentur duæ propositiones circa hominis animam rationalem, quas Leo X. damnavit in Concilio Lateranensi sess. 8. anno 1513. Propositiones sunt istæ.

1. ANima intellectiva mortalis est, saltem secundum philosophiam.

2. Ani-

2 Anima intellectiva est unica in cunctis hominibus.

Duæ istæ propositiones damnatæ fuerunt ut hæreticæ, ac deinde superaddita hæc universalis definitio quoad assertiones philosophicas. „ Cum verum vero minime contradicat, omnem assertionem veritati illuminatæ fidei contrariam omnino falsam esse definimus, & ut aliter dogmatizare non liceat, districtius inhibemus. Omnes hujusmodi erroneis assertionibus inhærentes, tamquam, hæreticos vitandos, & puniendos fore decernimus. „

„ Insuper omnibus, & singulis philosophis in Universitatibus studiorum generalium, & alibi publice legentibus districte præcipimus, ut cum philosophorum principia, aut conclusiones, in quibus a recta fide deviare noscuntur, auditoribus suis legerint, seu explicaverint (quale hoc de immortalitate animæ, aut unitate, & mundi æternitate, ac alia hujusmodi) teneantur eisdem veritatem religionis Christianæ omni conatu manifestam facere, & persuadendo (pro posse) docere, ac omni studio hujusmodi philosophorum argumenta, (cum omnia Solubilia existant (pro viribus excludere, atque resolvere.

CAPUT XIII.

Referuntur Propositiones XLI. Martini Lutheri a Leone X. damnatæ anno 1520. per Bullam Exurge Domine, *quæ sic habent.*

1. HÆretica sententia est, sed usitata, Sacramenta novæ legis justificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

2. In puero post Baptismum negare remanens peccatum, est Paulum, & Christum simul conculcare.

3. Fomes peccati, etiamsi nullum adsit actuale peccatum, moratur, exeuntem a corpore animam ab ingressu cœli.

4. Imperfecta caritas morituri fert secum necessario magnum timorem, qui se solo satis est facere pœnam purgatorii, & impedit introitum regni.

5. Tres esse partes pœnitentiæ: Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem, non est fundatum in S. Scriptura, nec in antiquis SS. Christianis Doctoribus.

6. Contritio, quæ paratur per discussionem, collationem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hæc contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem.

7. Verissimum est proverbium, & omni doctrina de Contritionibus hucusque data præstantius, de cetero non facere summa pœnitentia; optima pœnitentia nova vita.

8. Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas: unde in primitiva Ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur.

9. Dum volumus omnia pure confiteri, nihil aliud facimus, quam quod misericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoscendum.

10. Peccata non sunt ulli remissa, nisi remittente Sacerdote credat sibi remitti: immo peccatum maneret, nisi remissum crederet; non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

11. Nullo modo confidas absolvi propter tuam Contritionem, sed propter verbum Christi, *Quodcumque solveris &c.* Hinc, inquam confide, si Sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus vere eris, quidquid sit de contritione.

12. Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.

13. In Sacramento pœnitentiæ, ac remissione culpæ, non plus facit Papa, aut Episcopus, quam infimus Sacerdos; immo ubi non est Sacerdos, æque tantum quilibet Christianus, etiamsi mulier, aut puer esset.

14. Nullus debet Sacerdoti respondere se esse contritum, nec Sacerdos requirere.

15. Magnus est error eorum, qui ad Sacramenta Eucharistiæ accedunt, huic innixi, quod sint confessi, quod non sint sibi conscii alicujus peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas, & præparatoria: omnes illi judicium sibi manducant, & bibunt. Sed si credant, & confidant se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros & dignos

16. Consultum videtur, quod Ecclesia in communi Concilio statueret, laicos sub utraque specie communicandos, nec Bohemi sub utraque specie communicantes sunt hæretici, sed Schismatici.

17. Thesauri Ecclesiæ, unde Papa dat Indulgentias, non sunt merita Christi.

18. Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, & remissiones bonorum operum: & sunt de numero eorum, quæ licent, & non de numero eorum, quæ expediunt.

19. Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud Divinam Justitiam.

20. Seducuntur credentes, Indulgentias esse salutares, & ad fructum spiritus utiles.

21. Indulgentiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, & proprie conceduntur duris solummodo, & impatientibus.

22. Sex generibus hominum indulgentiæ nec sunt necessariæ, nec utiles; videlicet mortuis seu morituris, infirmis legitime impeditis, his qui non commiserunt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica, his qui meliora operantur.

23. Excommunicationes sunt tantum externæ pœnæ, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.

24. Docendi sunt Christiani, plus diligere excommunicationem, quam timere.

25. Romanus Pontifex Petri Successor, non est Christi Vicarius super omnes totius mundi Ecclesias, ab ipso Christo in B. Petro institutus.

26. Verbum Christi ad Petrum; *quodcumque solveris super terram &c.* extenditur dumtaxat ad ligata ab ipso Petro.

27. Certum est in manu Papæ, aut Ecclesiæ prorsus non esse statuere articulos fidei, immo nec leges morum, seu bonorum operum.

28. Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic, vel sic sentiret, nec etiam erraret, adhuc non est peccatum, aut hæresi contrarium sentire; præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium Universale, alterum reprobatum, alterum approbatum.

29. Via nobis facta est enervandi auctoritatem Conciliorum; & libere contradicendi eorum gestis, & judicandi eorum Decreta, & confidenter confitendi quidquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum a quocumque Concilio.

30. Aliqui articuli Joannis Hus condemnati in Concil. Constantiensi sunt Christianissimi, verissimi, & Evangelici, quos nec Universalis Ecclesia posset damnare.

31. In omni opere bono justus peccat.

32. Opus bonum optime factum, est veniale peccatum,

33. Hæreticos comburi, est contra voluntatem Spiritus Sancti.

34. Præliari adversus Turcas, est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos.

35. Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter propter occultissimum superbiæ vitium.

36. Liberum arbitrium post peccatum est res de solo titulo; & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.

37. Purgatorium non potest probari ex Sacra Scriptura, quæ sit in canone.

38. Animæ in Purgatorio non sunt securæ de earum salute, saltem omnes; nec probatum est ullis aut rationibus, aut Scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut augendæ caritatis.

39. Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.

40 Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragiis viventium minus beantur, quam si per se satisfecissent.

41. Prælati Ecclesiastici, & Principes sæculares non male facerent, si omnes saccos mendicitatis, delerent.

CA-

CAPUT XIV.

Monitum ad Ecclesiæ Pastores, & Confessarios circa eorum vitium, ac detestandum peccatum, qui Orthodoxas scholas, Theologosque Catholicos invidiose Bajanismi, ac Jansenianismi nomine traducunt.

NOn dubito, quin futuri sint homines, qui monitum hocce nostrum vel ineptum habeant & prædicent, vel alio nomine irrideant atque contemnant. Scio enim esse apud plerosque in more positum, ut quæ præconceptis eorum opinionibus, eorumque studiis & voluntati respondeant, & faveant, probent omnia ac summis laudibus efferant; quæ vero cum iis pugnant, causa nondum cognita, damnent, ac fœdissimis conviciis proscindant. Ii sane vel ad rem monitum non esse, vel parti me servire voluisse, aut iis etiam pejora effutient. At horum ego dicteria, atque convicia nihili facio; non enim eos, quos malitia ita excæcaverit, ut apertam veritatem intueri aut nequeant, aut nolint, sed homines ratione utentes, ac Christi-fidelium Rectores loquor, quibus dum suscepti operis consilium expositum, compertumque sit, non dubito, quin si non opus, consilium saltem probandum sit animusque scribentis. Hic enim demonstrandum suscepi quam grave peccatum, quamque enormis eorum sit culpa, qui vel culpabili ignorantia, aut malitia ducti, ut proprias opiniones alienis præponant, solent has, eorumque auctores conviciis lacerare. De Bajanismi, ac Jansenianismi calumnia dicturus sum, quod horum tantum damnatas sententias recenseam; sed quæ hac de re disputabo ad eos quoque applicari facile poterunt, qui Pelagianismi, Semipelagianismi, vel alterius ab Ecclesia proscripti erroris Orthodoxos Theologos insimulent. Primum itaque convicii hujus perversitatem ostendam, ac deinde ad calcem propositionum principaliores Theologorum opiniones, quæ notari erroris nequeant, explicabo. Nam id necessarium esse omnino arbitror ob adjectas Sporerio, ac Felici Potestati explicationes, quæ sive ex ignorantia, sive ex auctorum malitia, eo exposito consilio visæ sunt, ut facilius quisque possit Theologos plerosque Catholicos Jansenianismi accusare.

Venio nunc ad id, quod in Monito explicandum susceperam; ac principio statuo, gravem esse culpam in re gravis momenti Apostolicæ Sedi non obtemperare, ejusque præcepta sub onere sanctæ obedientiæ, & sub gravissimis pœnis imposita palam contemnere. Id enim catholicis est omnino exploratum. Videamus modo Apostolicæ Sedis Decreta, & Constitutiones. Mitto latas in caussa Baji Constitutiones, atque rem ex Innocentii XI. decreto exordior. Is itaque die 2. *Martii* anno 1679. *omnibus in virtute sanctæ obedientiæ præcepit, ut tam in libris imprimendis, ac Mss. quam in thesibus, disputationibus, ac prædicationibus caveant ab omni censura & nota, nec non a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter catholicos hinc inde controvertuntur, donec a Sancta Sede recognitis super eisdem propositionibus judicium proferatur.* Deinde Innocentius XII. die sexta Januarii anno 1694. decreto suo sancivit, *ne quis traducatur invidiose nomine Jansenianismi, nisi prius legitime constiterit aliquam ex quinque propositionibus docuisse, & tenuisse.* Vides Apostolicæ Sedis præcepta. Parent ne decretis præceptisque hujusmodi qui Thomistas, Augustinianos, ac Theologos eorum opinionibus non faventes Jansenianos palam prædicant? Sed rem persequamur. Satis nota est Constitutio *Unigenitus*, quam infra referamus. Cum ea promulgata nonnulli Quesnellianismi, & Jansenianismi insimulare cœpissent assertores gratiæ per se efficacis, ac saniores morum regulas adocentes, re ad Clement. XI. Pont. Max. delata, anno 1718. v. Kalendas Septembris Constitutionem edidit, cujus initium est *Pastoralis*, in qua ad eos coercendos, qui scholarum opiniones cum damnatis in Bulla *Unigenitus* propositionibus confundebant: *Ceterum*, inquit, *in hoc ipso præpostera judicio consuetum calumniandi modum non derelinquunt, nisi enim excæcaret eos malitia eorum, ac nisi diligerent magis tenebras, quam lucem, ignorare non deberent sententias illas ac doctrinas, quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam, & libere in catholicis scholis etiam post editam a nobis memoratam Constitutionem sub oculis nostris doceri atque defendi, illasque propterea minime per eam fuisse proscriptas. Verum supercecidit ignis contentionis, & non viderunt solem lucidissimæ veritatis.* Cum vero hæc satis non fuerint ad eos compescendos, qui partium studio incitati, atque superbiæ spiritu ducti, propriis alienis opinionibus præponere, & de adversariis victoriam, veluti reportatum triumphum canere student, Clem. XII. die 2. Octobris anno 1733. novam Constitutionem edidit, quæ incipit, *Apostolicæ providentiæ officio*, in qua celeberrimæ Constitutionis *Unigenitus* mentione præmissa, in hunc modum loquitur: *Nos paterna quoque sollicitudine inhærentes magnopere dolemus tenebras a dissensionis filiis effusas nondum ex quorumdam mentibus satis esse discussas, sed plerosque etiam nunc intolerabili pertinacia contendere, censuris laudatæ Constitutionis doctrinam Sanctorum Augustini, & Thomæ de divina gratia efficacia esse perstrictam. Ut igitur nullas caritatis partes ad revocandos errantes nobis reliquas faciamus, universis & singulis Christifidelibus quacumque dignitate, etiam Episcopali, & majori fulgentibus in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, & sub canonicis pœnis mandamus, ne disputantes, aut docentes sive in scholis, sive in concionibus, sive scriptis editis, sive aliter propositiones defendant, aut enuncient, quæ antedictas Novatorum calumnias firmare, & promovere possint. Mentes tamen eorumdem Prædecessorum perspectas habentes nolumus aut per nostras, aut per ipsorum laudes Thomisticæ scholæ delatas, quos iterato nostro judicio comprobamus & confirmamus, quidpiam esse detractum ceteris Catholicis scholis diversa ab eadem in explicanda divinæ gratiæ efficacia sentientibus, quarum etiam erga hanc Sanctam Sedem præclara sunt merita, quominus sententias ea de re tueri pergant, quas hactenus palam & libere ubique, etiam in hujus Almæ Urbis luce docuerunt, & propugnarunt. Quamobrem fel. record. Pauli V. & aliorum Prædecessorum nostrorum ad restinguendum dissentionum fomitem vestigia prosequentes, & saluberrima mandata renovantes; auctoritate quoque nostra omnibus & singulis superius expressis interdicimus & prohibemus sub iisdem pœnis, ne vel scribendo, vel disputando, vel alia qualibet occasione notam, aut censuram ullam theologicam iisdem scholis diversa sentientibus inurere, aut earum sententias conviciis, & contumeliis insectari audeant, donec de iisdem controversiis hæc Sancta Sedes aliquid definiendum, ac pronunciandum censuerit. Pacem siquidem, quam cum veritate diligendam Dominus præcipit, inter Catholicæ Ecclesiæ filios fovere, & communire debemus, & curamus, ut conjunctis diversorum licet scholarum studiis firmius, sit adversus erroris insidias præsidium.*

Accedunt etiam Litteræ in forma Brevis Bened. XIII. ad universos Fratres Ordinis Prædicatorum adversus calumnias doctrinæ SS. Augustini, & Thomæ intentatas, quorum initium est, *Demissas preces*. In his itaque habentur: *Eos qui Constitutione* Unigenitus *damnatam Augustinianam & Thomisticam doctrinam asseverant, Apostolicæ auctoritati detrahere*; atque ita concluditur. *Magno igitur animo contemnite, dilecti Filii, calumnias intentatas sententiis vestris de gratia præsertim per se, & ab intrinseco efficaci, ac de gratuita prædestinatione ad gloriam sine ulla prævisione meritorum, quas laudabiliter hactenus docuistis, & quas ab ipsis SS. Doctoribus Augustino, & Thoma se hausisse, & verbo Dei, Summorum Pontificum & Conciliorum decretis, & Patrum dictis consonas esse commendabili studio schola vestra gloriatur. Cum igitur bonis, & rectis corde satis constet, ipsique calumniatores, nisi dolum sequi velint, satis perspiciant, SS. Augustini & Thomæ inconcussa tutissimaque dogmata nullis prorsus antedictæ Constitutionis censuris esse perstricta: ne quis imposterum eo nomine calumnias struere, & dissensione tenere audeant, sub canonicis pœnis districte inhibemus. Pergite porro Doctoris vestri opera sole clariora sine ullo prorsus errore conscripta, quibus Ecclesiam Christi mira eruditione clarificavit inoffenso pede decurrere, ac per certissimam illam Christianæ doctrinæ regulam sacrosanctæ religionis veritatem, incorruptæque disciplinæ sanctitatem tueri, ac vindicare &c.*

En Apostolicæ Sedis decreta, præcepta, ac latas in contemptores pœnas. At quæ sub præcepto & in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub canonicis pœnis vetita sunt, ea gravem per se obligationem ferre, nemo ignorat. Ite vero Apostolica Sedes vetat Jansenismi notare opiniones, quæ in schola e Thomistis, & Augustinianis traduntur, quæ palam Romæ sub Pontificis oculis docentur, & propugnentur, & quæ ab Auctoribus Catholicis proponuntur, dummodo per legitimam caussam probatum non sit, sensum illas involvere damnatorum errorum. Quis ergo non videt peccare eos, qui invidiosis hujusmodi nominibus viros catholicos traducant, ac publicæ etiam esse Apostolicæ Sedis contemptores.

At convicia & calumniæ hujusmodi non solum inobedientiæ, & contemptus Apostolicæ Sedis reatum habent, sed injuriam maximam secum ferunt, ac alia quam plurima, quæ peccatum augeant. Nam crimen hæreseos maximum est, ac maximam secum fert infamiam. Ergo gravissima viro præsertim Ecclesiastico, vel Regularium Ordini injuria fit, dum hæreticus prædicatur, & gravissimum peccatum hujusmodi convicium est. Accedit præterea odium, quod inde sequitur, & publicæ inter Ecclesiasticos viros inimicitiæ atque lites, quæ tea Populo Christiano sunt maximo scandalo, atque hæreticis occasionem præbent contemnendi Ecclesiam Catholicam, fidemque Orthodoxam. Quænam vero etiam apud benigniores Theologos doctrina est, quæ e gravissima culpa mala hæc valeat excusare? non solum enim caritas in re gravissima, sed etiam justitia manifeste læditur, ut ex iis, quæ de Caritate, & Justitia disputata sunt, manifestum est.

Dicet vero aliquis non posse opiniones illas censura notari, sed fas esse Theologo, qui in opposita sententia versatur, Thomisticas vel Augustinianas opiniones ita confutare, ut ex earum positione Baji sensum, vel Jansenismum consequi argumentetur. Ut enim cuique licet omni argumentorum genere contrarias opiniones refellere, ac proprias tueri; ita etiam licitum cuique erit ob absurda, quæ inde sequerentur, opiniones illas rejicere? quia veris illis constitutis, veras quoque adstruere oporteret Baji, Jansenii, Quesnelliique theses.

Non nego licite id fieri posse, immo & quandoque hujusmodi oppositiones plurimum conferre censeo ad exponendum Catholicum dogma, & ad aperiendum explicendumque discrimen, quod inter damnatas ab Ecclesia propositiones, & Catholicorum opiniones intercedit. Quamobrem, si ferveris caritatis legibus ac eo tantum animo hujusmodi argumenta argeantur, ut veritas magis magisque clarescat, & ut certi inter damnatam doctrinam, atque orthodoxas opiniones limites detegantur, laude digni Theologi habeantur. Sed si fallaces illas ratiocinationes, quas adhibent, tanti faciant, ut certos se esse jactitent, opiniones illas, Bajanas Jansenianasque esse, atque ita prædicent; tum peccant recere contra Apostolicæ Sedis præceptum, & Apostolicam Sedem contemnunt, cum pluris faciant privatam eorum opinionem, quam illius judicium, & mandatum: peccant etiam contra caritatem, & justitiam, quia lædunt quam maxime famam proximi sui, illumque ad odium, & dissidia talia provocant, ut maxima inde in Christiano populo scandala sequantur; ac demum Catholicæ Religioni plurimum obsunt, tum ob honorem, quem præbent damnatis sectis, tum cum eisdem Theologis nostros sentire prædicant; tum ob derisionem cui apud illas sectas exponunt judicium Ecclesiæ, quod veluti iniquum tradicitur, quasi in illis damnasset, quod in aliis tolerat, ac aperte permittit; tum denique quia ita difficiliorem faciunt errantium conversionem. Hæc vero tanti mihi momenti semper visa sunt, ut non modo convicia hæc, sed etiam hujusmodi argumentandi rationem exhorruerim. Neque enim facile fieri posse censeo, ut ita argumentando scandalum apud simpliciores præcaveri possit, & ut animus in eo, qui ita agit, desit in opinionem contrariam, illiusque assertores invidiam conciliandi. Accedit etiam, argumenta hujusmodi more esse sophismata, posita jam definitione Ecclesiæ, quæ decrevit, opiniones illas a damnatis erroribus esse omnino diversas. Ecquis enim ignoret, in re Theologica purum putumque sophisma esse ratiocinium illud, quo probari quidpiam contenditur, quod judicio Ecclesiæ adversetur? Quis ergo dicat non peccare eos, qui usu sophismatum violent caritatem, scandala creent, & ad minus periculo sese exponunt lædendi in re gravissima famam proximi & contemnendi Ecclesiam!

II. Denique munerii desunt suo scholastici illi, qui hujusmodi ratiocinandi rationem adhibent. Nam Scholasticæ Theologiæ institutum, ac Theologi officium est explicare orthodoxa dogmata, novatorum adversus ea sophismata solvere, ac discrimen ostendere, quod inter proscriptos errores, & catholicorum opiniones intercedit. Hac enim unice de caussa Theologia Scholastica utilis dici potest; quod enim aliud est bonum, quod e us usu Religioni, atque Ecclesiæ afferri possit? Numquid ingenii ostentatio, gloriosa apud homines, aut feriæ occupatio, quæ otium excludat? At priora deo Ecclesiæ malum potius, quam bonum conciliant; tertium vero inutile prorsus est, nisi ex occupatione illa quidpiam enol valeat, quod Religioni prosit. Age vero, qui tanto conatu student Thomisticas, vel Augustinianas, aut aliorum Catholicorum hominum opiniones Jansenianas ostendere, an non potius confundere orthodoxas opiniones cum erroribus videntur, quam discrimen detegere, & explicare? An non faciant potius, quam nocent errori proscripto, dum illum cum Catholici hominis opinione confundendo, occasionem novatoribus præbent sub velo orthodoxæ opinionis tegendi errores, ac hæreses? Ubi tunc est bonum, quod Ecclesiæ affert Theologia Scholastica? Nam ita potius errori, quam veritati catholicæ præsidio est. Nec dici potest obscuram hac in re materiam esse: etenim Ecclesiæ definitio, quæ scholarum opiniones immunes ab erroribus declarat, perspicua est. Theologi Thomistæ, & Augustiniani perspicue explicent discrimen inter proprias, & damnatas sententias, atque id egregie quoque tuentur. Ut il ergo id faciant, cur conjunctis viribus adversus errorum insidias, ex horum etiam principiis, agere Theologi reliqui non poterunt? Ita fane prudentiores omnes faciunt, dum contra Semipelagianos disputando, eos constituta quoque *scientia Media* confutant, etsi hæc hujus aliquando erroris insimulata fuit. Quare ergo Thomisticæ, vel Augustiniana, aut quæcumque alia constituta hypothesi refellendi non erunt Lutherani, Janseniani que? Hac via Catholicorum honori, Ecclesiæque bono consulitur, & conjunctis viribus; ut Apostolica Sedes jubet, hæreses impugnantur. Hæc quoatum ad *Monitum*; quoad explicationem Catholicorum opinionum earumque e Janseniano errore discrimen vide c. xvi.

CAPUT XV.

Recensentur novem, ac septuaginta Propositiones Michaelis Baii, olim a Pio V. & Gregorio XIII. ac deinde ab Urbano VIII. anno 1643. confixæ in Bulla In Eminenti.

1. NEc Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita recte vocantur Gratia.

2. Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritorium.

3. Et bonis Angelis, & primo homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces, & non gratia.

4. Vita æterna homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.

5. In promissione facta Angelo, & primo homini continetur naturalis justitiæ constitutio, qua pro bonis operibus, sine alio respectu, vita æterna justis promittitur.

6. Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset.

7. Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; sed juxta modum loquendi Scripturæ Sacræ non recte vocantur gratia: quo fit, ut tantum merita, non etiam gratiam debeant nuncupari.

8. In redemptis per gratiam Christi, nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

9. Dona concessa homini integro, & Angelo forsitan, non improbanda ratione, possunt dici gratia; sed quia Secun-

cui dum usum Sacræ Scripturæ nomine gratiæ, ea tantum munera intelliguntur, quæ per Jesum Christum male meritis, & indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet.

10. Solutio pœnæ temporalis, quæ peccato dimisso sæpe remanet, & corporis resurrectio, proprie nonnisi meritis Christi adscribenda est.

11. Quod pie & juste in hac vita mortali usque in finem conversati vitam consequimur æternam, id non proprie gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim initio creationis constitutæ justo Dei judicio deputandum est; neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua lege naturali constitutum est, ut justo Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.

12. Pelagii sententia est. Opus bonum citra gratiam adoptionis factum non est regni cælestis meritorium.

13. Opera bona a filiis adoptionis facta non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo, quod sunt conformia legi, quodque per se præstatur obedientia legi.

14. Opera bona justorum non accipient in die judicii extremi ampliorem mercedem, quam justo Dei judicio mereantur accipere.

15. Ratio meriti non consistit in eo, quod qui bene operatur habet gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, sed in eo solum quod obedit divinæ legi.

16. Non est vera legis obedientia, quæ fit sine caritate.

17. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Deificum.

18. Opera Catechumenorum, ut fides, & pœnitentia ante remissionem peccatorum facta, sunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipsi non consequentur, nisi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.

19. Opera justitiæ, & temperantiæ, quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis, non traxerunt majorem valorem.

20. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam.

21. Humanæ naturæ sublimatio & exaltatio in consortium divinæ naturæ, debita fuit integritati, primæ conditionis: & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis.

22. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos II. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt*, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.

23. Absurda est eorum sententia, qui dicunt, hominem ab initio, dono quodam supernaturali & gratuito, supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Caritate Deum supernaturaliter coleret.

24. A vanis & otiosis hominibus secundum insipientiam Philosophorum excogitata est sententia, quæ ad Pelagianismum rejicienda est; Hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita fuerit largitate Conditoris sublimatus, & ad Dei filium adoptatus.

25. Omnia opera Infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.

26. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.

27. Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio, nonnisi ad peccandum valet.

28. Pelagianus est error, dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.

29. Non soli fures ii sunt, & latrones, qui Christum, viam & ostium veritatis & vitæ negant, sed etiam quicumque aliunde, quam per ipsum, in viam justitiæ (hoc est ad aliquam justitiam) conscendi posse docent.

30. Aut tentationi ulli sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, ut ab ea non superetur.

31. Caritas perfecta & sincera, quæ est de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum.

32. Caritas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

33. Catechumenus juste, recte, & sancte vivit, & mandata Dei observat, ac legem implet per caritatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demum percipitur.

34. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur ut beatificator, vana est, commentitia, & ad illudendum sacris litteris, & plurimis veterum testimoniis excogitata.

35. Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

36. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola Philosophia, per elationem præsumptionis humanæ, cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus.

37. Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.

38. Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa caritas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa, Deus amatur.

39. Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere tamen fit.

40. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.

41. Is libertatis modus, qui est a necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, sed solum nomen libertatis a peccato.

42. Justitia, qua justificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quæ est operum Justitia; non autem in gratia aliqua animæ infusa, qua adoptatur homo in Filium Dei, & secundum interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere, & Dei mandatis obedire possit.

43. In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum absolutionis, & in Catechumenis ante Baptismum est vera justificatio, separata tamen a remissione peccatorum.

44. Operibus plerisque, quæ a fidelibus fiunt solum ut Dei mandatis pareant, cujusmodi sunt, obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, a furto, a fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, & vera legis justitia: non tamen iis obtinent incrementa virtutum.

45. Sacrificium Missæ non alia ratione est Sacrificium, quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta societate Deo homo inhæreat.

46. Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis quæstio est; sed caussæ & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

47. Unde peccatum originis vere habet rationem peccati sine ulla relatione, ac respectu ad voluntatem, a qua originem habuit.

48. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. Et ex habituali voluntate dominante fit ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & legi Dei repugnet.

50. Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto: *Non concupisces*.

51. Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.

52. Omne scelus est ejus conditionis, ut suum auctorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

53. Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum a generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam cum majoribus.

54. Definitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.

55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.

Antoine Theol. Moral. T. III. P. II. b 56. In

56. In peccato duo sunt, actus, & reatus: transeunte autem actu, nihil manet, nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.

57. Unde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutione, proprie reatus peccati duntaxat tollitur: & ministerium Sacerdotum solum liberat a reatu.

58. Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed a solo Deo, qui pœnitentiam suggerens & inspirans vivificat eum, & resuscitat: ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.

59. Quando per eleemosynas, aliaque pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant, (nam alioqui essemus saltem aliqua ex parte redemptores) sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, & communicatur.

60. Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta; sed per communionem caritatis nobis eorum passiones impertiuntur, & ut digni simus, qui pretio Sanguinis Christi a pœnis pro peccatis debitis liberemur.

61. Celebris illa Doctorum distinctio, divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum (hoc est ad modum meritorum) commentitia est, & explodenda.

62. Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto, & omnibus circumstantiis rectum est, & bonum (quod moraliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meritorium Regni æterni, eo quod sit a vivo Christi membro per spiritum caritatis, rejicienda est.

63. Sed & illa distinctio duplicis justitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum caritatis inhabitantem; alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti cor ad pœnitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo caritatem diffundentis, qua divinæ Legis Justificatio impleatur, similiter rejicitur.

64. Item & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, vitæ novæ propositum & inchoatio per Dei gratiam inspiratur; alterius, qua vivificatur, qui vere justificatur, & palmes vivus in vite Christo efficitur, pariter commentitia est, & Scripturis minime congruens.

65. Nonnisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus, & gratiæ Christi injuriam facit, qui ita sentit & docet.

66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

67. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod necessario facit.

68. Infidelitas pure negativa in his, in quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

69. Justificatio impii fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos faciat implere legem.

70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram caritatem; & caritas, etiam perfecta, potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

71. Per contritionem, etiam cum caritate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis, aut Martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.

72. Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum, unde & Job, & Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.

73. Nemo, præter Christum, est absque peccato originali; hinc B. Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnes que ejus afflictiones in hac vita, sicut & aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

74. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur peccatum est, sicut & alii habitus pravi.

75. Motus pravi concupiscentiæ sunt, pro statu hominis vitiati, prohibiti præcepto, *Non concupisces*. Unde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum *Non concupisces*: quamvis transgressio in peccatum non deputetur.

76. Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

77. Satisfactiones laboriosæ Justificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.

78. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.

79. Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse a Deo creari, & institui, sine Justitia naturali.

Nota 1. Pii V. Const. ita absolvitur: *Quas quidem sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, & in pias aures offensionem immittentes respective &c. damnamus &c.* Lacroixius, Mausius, Felix Potest. Continuator, & alii interpunctionem sive virgulam, post verbum *possent*, & ante Tò, *in rigore* a Baianis sublatam fuisse asserunt, ut inde inferrent nullam determinate dici posse damnatam ex iis propositionibus, sed tantum aliquas indeterminate, ideoque posse singulas defendi in sensu ab assertoribus intento; sed Urbanum VIII. in Generali Congr. an. 1644. producta ex archivo Bulla *In eminenti* a se edita an. 1641. pro damnatione illarum thesium comprobanda ex eadem ostendisse virgulam positam fuisse post verbum *possent*. Quidquid sit de Congregatione illa Generali, quam iii Auctores loquuntur, res explorata est in Constitutione S. Pii relata in edita a Gregorio XIII. quæ incipit *Provisionis nostræ*, & in illa quam diximus ab Urbano VIII. vulgatam, post verbum *possent*, reperiri virgulam: Immo addit Natalis Alexander in Hist. Eccl. sæc. xv. & xvi. c. 2. ar. xi. *Quod si absque nota interpunctionis seu virgula in Pontificio Pii V. diplomate hæc sententia legenda esset, sibi ipsi contradixisset sapientissimus Pontifex; hac enim posita nonnullæ Baji propositiones, non solum aliquo pacto, sed simpliciter, & absolute sustineri possent; siquidem fieret, sensus, illas in rigore & sensu proprio sustineri posse, quod sane idem est ac posse absolute & simpliciter sustineri. Neque Toletus omnium retractationem a Michaele Bajo Pontificis nomine postulasset, & imposuisset, si aliqua in rigore & proprio sensu ab Auctore intento sustineri posset*, ut idem paullo infra subnectit.

En autem Baji retractatio. *Ego Michael de Baji Cancellarius Universitatis Lovaniensis agnosco, & profiteor, me ex variis colloquiis, & communicationibus habitis cum R.P.D. Francisco Toleto Concionatore Suæ Sanctitatis, & ad hanc rem specialiter misso super diversis sententiis, & propositionibus jam & olim a SS. D. N. Pio V. fel. record. sub data Kal. Octob. an. 1579. & nuper a Gregorio XIII. iteratis damnatis, & prohibitis, ita motum, & eo productum esse, ut plane mihi habeam persuasum, earum omnium sententiarum damnationem, atque prohibitionem, jure meritoque, ac nonnisi matura judicio, & diligentissima discussione præmissis, factam, atque decretam esse: Fateor insuper, plurimas ex iisdem sententiis in nonnullis libris a me olim, & ante emanatam Sedis Apostolicæ super iis censuram conscriptis, & in lucem editis contineri, & defendi etiam in eo sensu, in quo reprobantur. Denique declaro me in præsentiarum ab iis omnibus recedere, & damnationi a S. Sede factæ acquiescere nec posthac illas docere, asserere, ac defendere velle.* Actum 24. Maii &c.

Nota 2. Ex Suarezio Prolog. 6 c. 2. n. 14. *Generatim dici posse, has propositiones, quæ non apparent ita damnabiles propter nudam doctrinam; propter acerbitatem, & audaciam, qua Bajus suas propositiones adstruebat, & contrarias notabat, rejectas esse a Pontifice saltem ut scandalosas, quia Baji illa immodica exaggeratio scandalum generabat.* Eademque Vasquesius ait t. 2. disp. 170. c. 18. suamque assertionem testimonio comprobat duorum S. R. E. C. Bellarmini, & Toleti, quibus ita Baji caussa, & doctrina perspecta erat, ut nemo iis melius eam cognoscere potuerit; cum prior Romæ esset dum Bulla promulgata fuit, alter vero Bajo auctor retractationis fuerit, ut supra diximus.

Ac-

Accedit etiam celebris ex Prædicatorum familia Theologus Contensonius, qui tom. 2. diss. 1. c. 1. sect. 1. scribit: *Adde (quod hac vice pro omnibus a te observari diligentissime velim) declarasse Pium V. plures ex Baianis propositionibus esse veras, & catholicas, & ab Augustino totidem verbis quandoque decerptas, eas tamen Sanctitatem Suam reprobasse, vel ob censuræ atrocitatem, vel ob Auctoris supercilium, vel ob pravam earum interpretationem.* Quam ob rem, non omnes Baii propositiones, sublato scandalo, censuræ in alios Theologos atrocitate, aliorum contemptu, & prava interpretatione, in aliis auctoribus repertæ, damnari debent, vel ex ipsa Suaresii, Vasquesiique, ac Bellarmini, & Toleti confessione. Immo nec omnino rejicienda videtur nonnullorum Theologorum interpretatio, qui iis remotis, quæ diximus, propositiones aliquas ex illis aliquo pacto, & in rigore ac proprio verborum sensu ab auctoribus intento, propugnari posse tuentur; scilicet in sensu intento ab aliis Catholicis auctoribus, qui easdem tradiderant, ac etiam nunc docent, sine acerbitate, ac prava illa interpretatione, quæ a Baio donabantur. Et sane, si dum Summus Pontifex Baji propositiones in ea Constitutione proscripsit, verba illa *in rigore &c.* ad Bajum referenda essent, non dixisset in sensu *ab Assertoribus*, sed ab assertore intento, quod quidem comprobari ex eo etiam potest, quia ut Beleilius, aliique referunt, ante Bullæ promulgationem, Summo Pontifici plurimorum querelæ delatæ fuerunt, *quod illa damnatione non Baji errores, sed insuper plures Augustini, & aliorum nobilissimorum Theologorum propositiones totidem verbis expressæ comprehenderentur:* quamobrem ne propositiones illæ in sensu Catholico ab Augustino, aliisque Scholæ Theologis intento dicerentur proscriptæ, posita in Bulla fuere verba illa, *quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento.* Sed cum Pius V. suppresso Baji nomine eas proscripserit, & cum a Baii quoque discipulis illæ propugnarentur sententiæ, valde mihi verisimilior videtur Natalis Alexandri interpretatio, quæ locum non haberet, si assertores ibi designati, alii Catholici Auctores essent; præsertim cum ex epist. ab eodem S. Pio V. 3. Maii supradicti anni ad eumdem Bajum conscripta, constet, ipsi Bajo, ac *ceteris illarum propositionum Assertoribus* silentium impositum fuisse. Ex quo constat voluisse Pontificem in illa Const. designare esse illas propositiones damnatas in sensu *ab Assertoribus* illis intento. Atque hæc omnia indicanda duxi, ne ea quæ ad vindicandas censuris Scholarum Orthodoxarum opiniones minime faciunt, prætermissa viderentur.

CAPUT XVI.

De variis hominis ad ultimum finem comparati statibus, de libertate, deque Christi gratia. Ubi ea potissimum declarantur, quæ ad explicanda Lutheri, Baji, Jansenii, Quesnelliique systemata, atque ad vindicandas ab omni nota Catholicorum opiniones necessaria videntur.

STatus hic sumitur pro conditione illa, sub qua humana natura ad suum ultimum finem juxta providentiæ leges comparata concipitur; quo sensu ii, qui ultimum finem possident, eoque fruuntur, in statu termini; qui vero per virtutes, ac bona opera ad illum pervenire contendunt, in statu viæ positi dicuntur. Dum hominem spectamus veluti in via positum per quam juxta providentiæ ordinem ad finem pervenire studeat, triplicem distinguimus ipsius statum; hoc est, innocentiæ, naturæ lapsæ, & naturæ per Christi gratiam reparatæ. Status innocentiæ ille est, in quo fuit Adamus a Deo positus a doloribus, miseriis, ac morte immunis, cum ea naturæ integritate, per quam sensus affectusque perfecte rationis imperio subesset, & cum originali justitia ac gratia sanctificante. Status naturæ lapsæ misera est illa Adami posterorum conditio, qui needum per Baptismum ab originaria, quam ex eodem Adamo trahimus, culpa liberati sunt. Status denique naturæ reparatæ, is est, in quo sunt homines Christi gratia liberati, & redempti. Atque ii status sunt, in quibus revera homo aut fuit, aut nunc est. Disputari quoque solet de statibus, qui non fuere, sed esse possint, qui possibiles appellantur; & inquiri, 1. num possibilis sit status puræ naturæ, in quo homo sine vitio, & sine gratia esset, subjectus tamen infirmitatibus, aliisque miseriis, quibus nunc sumus obnoxii; 2. num possibilis sit status naturæ integræ, in quo supernaturali auxilio careret homo, nec ad supremam esset beatitudinem elevatus, sed iis naturæ præsidiis donaretur, quibus immunis fieret a nostris miseriis, ac per naturales virtutes iis respondentem beatitudinem comparare sibi posset; 3. denique num possibilis sit status naturæ lapsæ, non reparandæ, in quo fuisset homo post Adæ peccatum, si Deus infinitæ suæ misericordiæ eum non liberasset. De iis ergo statibus primum dicendum est.

Atque a recensendis proscriptis erroribus exordior. Pelagiani initio V. Ecclesiæ sæculi negantes originale peccatum, Adamum dixere ita fuisse a Deo conditum, ut nunc homines nascuntur, sine ullo naturæ adjutorio, ut nunc & sine superno gratiæ auxilio. Horum hæresim excitavere iterum sexto decimo sæculo Sociniani, originariam culpam negantes ac docentes Adamum mortalem, ac iis omnibus obnoxium conditum fuisse miseriis, quibus nos premimur. Iis proxime accedunt Arminiani, qui juxta Limborchii explicationem, in Adamo nullum supernaturale donum, nullamque indebitam prærogativam agnoscunt, licet scientiis aliqua ei in illo statu necessaria donatum fuisse asserant, eaque rectitudine, qua nec inordinate concupisceret, nec concupiscere posset, quia cum lex tunc non esset, liberrimus voluntatis usus sine culpa erat, & licet contra Pelagianos, ac Socinianos doceant a morte futurum fuisse immunem, virtute fructus arboris vitæ, quo in Paradiso uti potuisset. Ii itaque credidere, hominem viribus naturæ, quas in præsentia habet, Deo ultimo fini, ac superno bono proportionatum esse, ac ad illius possessionem pervenire posse, & Adamum peccato suo, secluso pravo exemplo, nihil prorsus homini nocuisse.

Contra vero Calvinus, Lutherus, Bajus, Jansenianique, hominem ob Adami peccatum, ita vitiatum in natura ac depravatum effutiunt, ut non tantum quælibet indebitæ in eo prærogativæ desiderentur, sed etiam naturales, ac propriæ ipsius virtutes ac perfectiones, quibus ante illud peccatum Deo ita proportionatus erat, ut solis naturæ viribus cognoscere, amare, ac bono libertatis usu facile Deum consequi potuisset. Dicam paucis, omnia concessa Adamo bona integritatis, justitiæ, innocentiæ, quibus a passionibus, infirmitate, ac morte immunis erat, & facile virtutem sectari, sancteque vivere poterat, naturæ fuisse proprietates, & appendices tradunt. In eo ergo cum Pelagianis, Socinianisque consentiunt, quod hominem omni bono supernaturali, ac superna gratia destitutum, initio a Deo conditum asserant, & quod solæ ei naturæ vires ad finis consecutionem sufficerent; dissident vero, quia nunc nonnullis naturæ proprietatibus, & perfectionibus spoliatum asserunt. Ita vero Calvinum docuisse, verba hæc satis aperte declarant, quæ a Bellarmino recensentur de Gratia primi hominis cap. 5 *Ego animam hominis Deus mente instruxit, qua bonum a malo, justum ab injusto discerneret, ac quid sequendum, vel fugiendum sit præeunte rationis luce videret. Huic adjunxit voluntatem, penes quam est electio. His præclaris dotibus excelluit prima hominis conditio.* Vides nullam fieri supernaturalis gratiæ mentionem, sed libertatis tantum per peccatum amissæ, & naturalis cognitionis per istud & obtenebratæ, ut ipse alibi exponit. Lutherus vero comment. in 3. Genes. caput clarius loquitur, quia postquam dixit, *justitiam non fuisse quoddam donum, sed fuisse vere naturalem, ut natura Adæ esset diligere Deum, credere Deo, agnoscere Deum,* subdit, *Hæc tam naturalia fuere in Adamo, quam naturale est quod oculi lumen recipiant.* Et infra: *Porro hæc probant originalem justitiam esse de natura hominis: ea autem per peccatum amissa, non mansisse integra naturalia, ut scholastici delirant.* In eandem abiere hæresim Bajus, ejusque Sectatores. Vide Baji propositiones circa gratiam Angelorum, & primi hominis, 1. 3. 7. 9. 21. 23. 24. 27. 66. in quibus asserit Angeli primique hominis *merita* non recte vocari *gratiam*; felicitatem quam consecuti sunt Angeli, quamque perseverando assecutus esset Adam, non *gratiam* sed *mercedem* fuisse; *merita* primi hominis *munera* fuisse creationis, ac exaltationem humanæ *naturæ* in divinæ consortium, idest, justitiam & sanctificationem, sive in filii Dei

adoptionem, naturalem dicendam esse, non supra naturæ ordinem atque indebitam: naturalem itidem, sive juxta naturæ conditionem fuisse immortalitatem. Denique irridet Theologos sentientes, Adamum supernaturalibus, & gratuitis donis ac auxiliis indiguisse, ut fide, spe, & caritate Deum coleret. Hæc vero cum ita se habeant, quis non videt Bajum cum Calvino, ac Luthero sensisse, hominem a Deo initio formatum cum debitis ipsius naturæ perfectionibus, ea fuisse mente ac libertate præditum, qua bonum malumque discernere, sancteque vivere, ac æternam adipisci beatitudinem potuisset, si vellet, quave perfecte corpus ejusque motus deprenderet, ac nutu suo facile regeret; corpus denique habuisse nec infirmitatibus, nec morti obnoxium? Ita sane ipsius sententiæ declarant, atque ita expositæ illæ fuere a celebrioribus Theologis, scilicet a Bellarmino de Grat. primi hominis l. 1. c. 2., ab Aloysio Turriano in Tractat. contra Bajum c. 1. § 1., a Vasquesio, a Suaresio proleg. 6. de Grat. c. 2. n. 5. a Ripalda, Goneto, Estio, Francisco Macedo, aliisque. Hoc vero posito, quis non videt turpiter eos errare, qui censeant cum Bajo sentire, negantes possibilem statum puræ naturæ, quia hic propositione 55. dixerat: *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur?* Nam Bajus puram naturam hominis eam credidit, quæ in Adamo fuit, nunc vero non puram, sed depravatam, vitiatam, ac in naturalibus corruptam ob peccatum esse, ait, & a Deo vitiatam fieri non potuisse naturam asserit. At qui negant inter Catholicos, naturam puram a Deo creari potuisse, ex aliis principiis id eruunt, quæ non sunt improbata, ut infra ostendemus. Redeo nunc ad rem.

Neque dubitari potest, quin in eadem cum Bajo hæresi fuerit Jansenius damnati illius systematis propugnator acerrimus, cum recensendo Adamiticæ culpæ consectaria, ea doceat, quæ ex pravis Baji principiis sequuntur, de quibus infra dicemus. Interim indicare sufficiat Quesnellianas illas theses, quæ eumdem errorem præseferunt, sunt vero 34. 35. 36. 37. in quibus declarat, Adami gratiam, quæ sequela fuit creationis, debitam adhuc integræ naturæ fuisse, & humana dumtaxat produxisse merita; ac discrimen designando quod inter gratiam status innocentiæ, atque Christi gratiam intercessit, ait, illam quemque *in propria persona* recipere debuisse: hanc vero *in persona Christi*; ac illam sanctificandi hominem in semetipso fuisse *ei proportionatam*; hanc vero nos in Christo sanctificando, omnipotentem esse, ac Dei Unigeniti Filio dignam. Quæ sane perspicue designare videntur, voluisse Quesnellium adstruere integritatem, ac sanctitatem, ceteraque Adami prærogativas, naturæ nondum per culpam depravatæ inseparabilem conditionem, ac debitas proprietates fuisse. Id vero ne gratis videatur assertum, celebres nonnullos Theologos indicandos censui, qui rem ita expliceverunt. Vide Jacobum Fontanam Tom. 2. *Constit. Unigenitus propugnatæ* pag. 577. & seq., *Instructionem Pastoralem* editam, ac probatam post comitia Cardinalium, Archiepiscoporum, & Episcoporum Galliarum an. 1714. Henricum Cardinalem Bissy in Tract. Theologico adv. Quesn. &c., Gregorium Selleri S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem in principio Tomi 12. aliosque Theologos.

Habes itaque hæreses contra catholica de statu innocentiæ dogmata, quæ credere nos cogunt, Adamum in illo fuisse statu positum, supernaturali gratia instructum, per quam in sanctitate, & justitia constituebatur, a morte, ac miseriis immunis, nec concupiscentiæ & passionibus subjectum, cum affectus rationis imperio omnino subditi essent. Dum hæc intacta maneant, nil est quod in Scholasticorum opinionibus reprehendas, quæ versantur vel circa instans, in quo fuit illi gratia collata, vel circa distinctionem originalis justitiæ a caritate; vel circa necessitatem gratiæ per se efficacis ultra sufficientem, vel circa naturam habitus supernaturalis auxilii, aliudve simile. Dum enim statuas habuisse supernaturale auxilium, sine eo nihil agere potuisse, quod ad æternam felicitatem conferret, ac liberum sub hoc auxilio mansisse; fides nostra sarta ac tecta servatur; sive dicas, gratiam sanctificantem habuisse, & sufficientem qua bene agere posset, si vellet; sive auxilium efficax ultra sufficiens ad salvandam dependentiam a Deo, necessarium ei fuisse ad agendum opi- ne is: sive putes supernam dilectionem divinitus eidem inspiratam, ac in eo permanentem caritatem fuisse, qua sanctus Deoque carus esset, & qua si vellet bene agere, ac in accepta justitia perseverare potuisset, quin etiam novo auxilio adjuvaretur, sive alio modo Scholasticis etiam ignoto explices inhærentem, aut permanentem in eo sanctitatem, & justitiam, & supernum adjutorium, sine quo bene agere, ac perseverare non poterat. Idem de integritate, aliisque privilegiis dicas; nam modo rationis in affectus imperium adstruas, ac immunem illum a morte fuisse, nil vetat, quominus vel in gratia supernaturali, vel in naturali rectitudine vim illius imperii constituas, & quominus una, vel altera hypothesi, qua id congruenti ratione demonstres; sicut liberum cuique est investigare, quo modo ab infirmitatibus, & morte futurus fuisset immunis, dum tamen legem fateatur qua a moriendi necessitate liberabatur.

Pauca nunc de statu puræ naturæ dicemus, idque ex eo quod Sfortius, & e illius supplementi auctor, aliique confidenter asserant, Bajanos, Jansenianosque esse, qui hunc possibilem negent. Ii equidem possibilem negant, sed ducti principiis superius a nobis expositis, quæ sunt hæreseos ab Ecclesia notata. Si ergo Theologi sint, qui principia illa improbent, ac alia via astruere conentur, vel Deum hominem concupiscentiæ rationi rebelli subjectum condere initio non potuisse, vel debuisse etiam illum supernaturali gratia donare; cur damnati erroris contra Apostolicæ Sedis sententiam arguuntur? Sunt vero quam plures, qui hominem fieri potuisse, qualis nunc nascitur, negent, ac nonnulli etiam qui attenta divina providentia, nequidem sine gratia condi posse propugnent. Ex iis autem nemo cum Jansenianis convenit in damnatis erroribus, hi enim ut vidimus, integritatem, justitiamque originalem, & sanctitatem debitas naturæ proprietates adstruebant. Contra vero Augustiniani, aliique Theologi Orthodoxi, hæc indebita homini esse, ac sanctitatem gratuitum donum supernaturale fatentur. Negant vero posse hominem fieri concupiscentiæ subjectum; quia hunc effectum peccati ad peccatum inclinantem, & contra naturam esse hominis rationalis juxta SS. Augustinum, & Thomam opinantur. Quid vero in hoc est revelationi, ac definitioni Ecclesiæ contrarium?

Dicent fortasse damnatam esse Baji propositionem, quæ hominem fieri potuisse negat, sicut nunc nascitur. Sed ante dixi, quo sensu hæc proscripta fuerit, ac celebriores Theologi asserunt, hanc unam de illis esse, quæ aliquo pacto defendi possunt, licet attentis Baji principiis jure meritoque proscripta in eo fuerit. Videatur Petrus Mansius *de Peccato Originali*, qu. 2v. ubi plurima profert ex Augustino, Thoma, Bonaventura, Alensi, aliisque Theologis, quæ probant concupiscentiam esse ab appetitu sensitivo distinctam, ac perversam affectionem, sive qualitatem, quæ Deum auctorem habere nequeat. Accedit etiam, quod si ex illa fas esset inferre, potuisse revera Deum hominem facere qualis nunc nascitur, cum nunc peccato nascatur infectus; ita quoque fieri potuisse oporteret, quo nihil absurdius.

Alii vero censent, non solum fieri a Deo non posse hominem concupiscentiæ subjectum, sed nec etiam supernaturali gratia destitutum; non quod hæc naturæ sit debita, cum donum sit gratuitum, & supernaturale: sed quia posito homine ad imaginem Dei formato, ac amante Deum, atque in ipsum veluti ac in ultimum finem suum tendente, illumque appetente, providentiæ ordo postulat, ut ea ipsi concedantur, quæ ad illius consecutionem sunt necessaria: & sicut alii Theologi teneri Deum ex providentiæ lege asserunt ad unicuique dandum in hoc statu auxilia sufficientia Redemptoris, quibus possint homines expedire, & proxime mandata servare, quæ tamen auxilia etsi ex illa lege debita, ad veram tamen gratiam pertinere tuentur; ita isti, quod hominis naturam exigere afferant imaginem Dei, innatum Dei clare videndi appetitum, & esse non possit, quin Deum amet, quem tamen nequit sine gratia diligere, nequidem ut naturæ auctorem, in quocumque statu ex providentiæ & Justitiæ lege, homini gratiam conditoris deberi opinantur, ut mandata servare, Deum auctorem suum diligere, ac optatem beatitudinem consequi valeat.

Oga.

Opinio hæc Novatorum supra expositam hæresim detestatur, atque in tribus fundatur principiis, in quibus Theologi pro libitu disceptare salva fide possunt. Nam asserunt. 1. Hominem natura sua ad imaginem Dei esse. 2. Fieri non posse, quin indita naturæ appetitu feratur in Deum ipsius auctorem, ac finem clare videndum. 3. Amare non posse Deum, nequidem ut naturæ auctorem, quin superna gratia a creaturis, & supra seipsum elevetur, ac dirigetur in Deum propter se amabilem. Hæ vero opiniones sunt, quæ revelatis principiis, & Ecclesiæ definitionibus non adversantur, & quæ in Scholis Catholicis semper apud nonnullos viguere. Ex hujusmodi principiis eruunt, Deum conditum homine rationali, vi suæ providentiæ, debere illi gratiam conferre, qua suum auctorem diligere possit, servare mandata, & in finem suum pervenire; quia gratia is, qui est natura servus, adoptetur, ut filius serviat, & suum dominum colat, & jus habeat ad illam hæreditatem, sine qua beatus esse non posset. Ubinam hæc opinio ab Ecclesia proscripta est? Immo Apostolica Sedes, ut improbat eos, qui contrariam, quæ communior est, Pelagianismi, & Manichæismi cum Jansenio insimulant; ita eos reprehendit, qui hanc Jansenianismi accusant. Atque hæc una ex illis scholæ opinionibus est, quæ a catholicis etiam Romæ sub oculis Pontificis propugnantur; Mitto enim Contensonium celebrem e Dominicana familia Theologum, aliosque, qui editis jam operibus variis in locis puræ naturæ statum impossibilem tradidere. Cardinalis Norisius, Fulgentius Belelli, & Laurentius Berti Romæ hanc propugnavetunt opinionem, ac in editis in lucem operibus asseruere; & eamdem traditam vidi ac publice propugnatam non solum in Scholis Augustinianensium, sed etiam a Monachis Casinensibus in Monasterio S. Calisti, & a Viro Clarissimo Antonio Francisco Vecensi Clerico Regul. in Conventu S. Andreæ de Valle. Sed hæc satis de statu innocentiæ & naturæ puræ.

Disputandum nunc est de statu naturæ lapsæ, hoc est de misera illa conditione, in qua humanum genus ob Adami culpam nunc reperitur, spoliatum omnibus naturæ indebitis donis; miseriis, quibus premimur, concupiscentiæ, potestati dæmonis, denique indignationi subjectum, ac adamitica ipsa culpa per generationem propagata infectum. Orthodoxa fides docet, omnes homines ex Adamo propagatos, etiam ex Fidelium parentibus ortos originali peccato infectos nasci, esse jure ad æternam felicitatem privatos, filios iræ, atque vindictæ, & æternæ damnationi obnoxios. Hæreticorum nonnulli ut Pelagiani, Sociniani, & Arminiani originale peccatum negant. Lutherani vero, Calviniani, ac Jansenistæ nimium illius effectus extollunt. Nam per illud liberum arbitrium omnino extinctum prædicant, ac rationem misere obtenebratam, depravatamque ipsam naturam. Ad Lutheranos Calvinianosque quod spectat, præterquam quod peccatum originale in concupiscentia formaliter positum asserant, quæ etiam in baptizatis remanet, ajunt Baptismum tegere tantum, aut radere, non vero tollere originale peccatum: & editi contra eosdem in Conc. Trid. Canones palam faciunt, docuisse etiam perditum omnino Adami culpa fuisse liberum arbitrium. Antiquam hæresim auisse quoque Baium, Jansenium, atque Quesnellium, eorum damnatæ propositiones ostendunt, ex quibus constat in homine post Adami peccatum libertatem decisse indifferentiæ, ad merendum & demerendum satis esse, ut a coactione immunis sit, nec requiri, ut a necessitate antecedente & inevitabili sit liber. Hinc ajunt peccare omnes damnabiliter, etiam in iis, quæ vitare nequeunt; indeliberatos concupiscentiæ motus esse vera peccata; impossibilia Deum jubere, hominibus quoque justis impossibilia esse aliqua Dei præcepta, atque iis similia, quæ clariora fiunt, eorum exposita hæresi.

Omnes ergo Novatores isti, ajunt, Adamum per voluntarium peccatum dona naturæ debita perdidisse, & inter alia libertatem indifferentiæ & claram cognitionem eorum, quæ ad jus naturæ pertinent. Quamobrem ignorantia eorum, quæ ad naturæ legem pertinent, & agendi, peccandique necessitas, atque concupiscentia rebellis, veluti voluntariæ in Adamo volitæ reputantur. Ideoque invincibilis juris naturæ ignorantia a culpa non excusat, indeliberati concupiscentiæ motus peccata sunt contra præceptum *non concupisces*, & operationes omnes, quamquam necessariæ, ut sunt opera omnia Infidelium, secundum hypothesim Jansenianam, sunt peccata, quia necessitas illa qua inevitabiliter fiunt ex voluntaria, & libera Adami culpa, cum qua nos quoque peccavimus, orta est, ac remanet in hominibus etiam postquam per Baptismum sit originale peccatum sublatum.

Itaque homo post Adami peccatum libertatem amisit, ac necessario agit quæcumque operatur. Quamobrem spectari juxta Novatores hujusmodi debet, veluti agens necessitatum, delectatione ad ea, quæ operaturus sit, determinandum. Itaque sicuti bilanx determinatur pondere, & sicut lanx quæ majori premitur pondere necessario inclinatur, ita necessario in eam trahitur partem hominis voluntas, in quam major delectatio urgeat. Hæc est vera Jansenianæ hæresis imago a Luthero ac Calvino delineata, sed a Baio, Jansenio, atque Quesnellio veluti aliquo velo adornata. Videant vero ii, qui Augustinianos, ac Thomistas Jansenismi insimulant, num jure horum de libertate hominis sententiam cum Jansenii systemate confundant? Nam ii omnes fatentur per Adami peccatum attenuatas quidem esse liberi arbitrii vires, sed manere adhuc indifferentiæ libertatem.

Sed antequam ad aperiendum discrimen veniamus, quod inter hos Novatores Catholicosque Theologos intercedit, observare necesse est, tria alia illos statuere, quæ sunt cum recensito errore connexa; scilicet amissam cum libertate fuisse naturalis scientiæ cognitionem, castumque amorem Dei integræ naturæ debitum, ac loco illius dominantem cupiditatem successisse. Cum vero in homine necessitas, ignorantia legis, & vitiosa cupiditas ob peccatum insint libere in Adamo commissum, asserere non verentur, ad peccatum, & demeritum agendi necessitatem non obesse, sed libertatem sufficere libere in Adamo amissam, eamdemque ob caussam peccata esse, quæ ex ignorantia etiam invincibili contra naturæ legem fiunt, atque dominantis concupiscentiæ motus. Hæc basis est Jansenianoi systematis. Ut vero pessimas, quæ inde nascuntur consecutiones, intelligere valeamus, duo illi amores sive duæ illæ delectationes exponendæ sunt, quibus veluti pondere necessario flectitur, agiturque voluntas. Sunt ii duo amores, amor mundi, qui vitiosa cupiditas, ac terrena quoque delectatio dicitur, & amor Dei, sive caritas a Deo inspirata. Nullam in homine actionem esse contendunt, quæ aut ex vitiosa illa cupiditate, aut ex caritate perfecta non oriatur. Quamobrem, quæ ex caritate non sunt, ea omnia ex cupiditate, ideoque vera peccata esse prædicant. Hinc omnia opera Infidelium, & peccatorum cum ex caritate non fiant, veluti ex vitiata radice prodeuntia infecta esse atque peccata ajunt. Hinc vel ipse timor gehennæ, quo peccator ad conversionem disponitur, & actus reliqui, qui a caritate non oriuntur, cujusque generis sint, vera peccata esse definiunt. Hac de caussa liberum arbitrium sine sanctificante gratia nihil nisi peccatum operari posse, atque gratiam omnem extra dominantem caritatem, etiam sufficientem, excludunt. Hæc inde caussa sufficiat, ut inde concludere clare possim toto cælo Thomistarum, Augustinianensium, aliorumque Theologorum opiniones ab horum Novatorum erroribus dissidere. Nam ut incipiam a libero arbitrio.

Quis horum est, qui Adami peccato extinctum asserat? Numquid illud perimit gratia efficax? At hæc in firmo, & attenuato arbitrio a Deo datur, ut illud roboret, adjuvet perficiat, modo tamen ejusdem indoli consentaneo, libero scilicet, cum libera sit illius indoles. Gratia enim efficax quæ lapsis hominibus detur, medicinalis est, neque prudentem potest, peritum medicum, cognito ægroti morbo, medicinam porrigere, quæ illum occidat. Quis ergo credat Deum divinum medicum, cui arbitrii infirmitas cognita est, congruam medicinam non porrigere? Si Adami peccatum non extinxit arbitrium, numquid medicina divina illud interficiet? *Si non occiditur per vulneratorem*, inquit Prosper, *numquid per medentem?* Quod medicus grave infirmitate natura sua efficax remedium porrigat, idque ægrota natura detrimentum accipiet? Paucis dicam, efficax gratia ratio est Dei Omnipotentis, qui non tollere, sed roborare, juvare, perficere vult libertatem; ergo perficit, non minuit, non extinguit; alioquin effectus ipsius caussæ virtuti non responderet. Dices intellectu difficile est,

est, qua ratione id cum arbitrio concilietur. At mysterium est, ut ait Augustinus, quid ergo mirum?

Hæc vero non ad Thomistas tantum, sed etiam ad Augustinianos pertinent. Si enim medicinalis efficax gratia a Deo ad perficiendum libertatis usum destinata est, sive hæc præmotio dicatur, sive divina inspiratio, sive dilectio, sive delectatio prævia ac victrix, semper Dei actio est, atque effectum parit, quem Deus vult. Quid, si dicant moralem necessitatem afferre præviam prædominantem delectationem? Quis unquam hanc proscripsit opinionem? Sed ut os obstruatur imperitis nonnullis, quibus Sorbonicus ille Turnellius imposuit, dum asseruit delectationem superiorem, seu relative victricem basim constituere Janseniani systematis, paullo fusius rem agam. Opinio hæc damnata jam Janseniana hæresi propugnata fuit a Basilio Pontio, Augustino Burgensi, Mansio, Macedo, Heberto, Cardinali Laurea, Cardinali Norisio, aliisque Romæ sub oculis Pontificis Summi tradita & propugnata fuit ab Augustinianis, & Monachis Casinensibus, ac asserta & typis tradita a Laurentio Berti, aliisque. Numquid passa id fuisset Apostolica Sedes, cujus Judicio Janseniana hæresis damnata fuit, si res ita se haberet, ut Turnellius asserit? Immo pluries hæc doctrina expensa fuit, ac post illius examen, Norisius Cardinalis renunciatus fuit, ac Berti laudatus. Sed an non Moliniani ipsi propugnant gratiam relativam, comparatam malitiæ gradibus, quæque respectu Syriorum est efficax seu victrix, & respectu Corozainorum inefficax est? Numquid hæc a Janseniania differt, quia gratiam, non vero inspirationem, lumen cæleste, sanctam delectationem vocant? At hic non est de nominis appellatione contentio. Itaque cum jam sit notum, Jansenium extinctum asserere arbitrium per peccatum Adami, jam patet fundamentum systematis: ac delectatio illa victrix in Jansenio non potest libertatem, quæ non est, tollere, sed naturam necessario operantem flectere debet: ut ab aliis vero usurpata, juvat, fovet, perficitque libertatem, ut alia quæcumque efficax gratia.

Diffident præterea Thomistæ, Augustiniani, aliique ab istis Novatoribus, quia isti præter dominantem caritatem, nullam aliam gratiam agnoscunt, ac sufficientem damnant. Contra vero Thomistæ sufficientem adstruunt, quæ vere potentiam perficit, ac dat posse operari, atque hanc ab efficaci diversam statuunt, concessamque asserunt, non prædestinatis tantum, sed Catholicis, hæreticis, ac etiam infidelibus, licet nonnulli eorum cum aliis Catholicis sentiant, non dari parvulis decedentibus in utero matris, ac obcæcatis nonnullis peccatoribus, & infidelibus: qua in re consentientes quoque habent Augustinianos, qui gratiam sufficientem, usurpata ab Augustino phrasi, etiam parvam vocare solent, quod concupiscentiæ connixus non vincat: differunt vero isti a Thomistis; quia sine novo auxilio, hanc satis esse ajunt ad orandum, si homo velit, ut gratiam uberiorem ad vincendum aptam obtineat.

Aliud est Augustinianæ doctrinæ caput, quod cum damnatis erroribus aliqui imperiti confundunt, quod scilicet, ii doceant hominem teneri ad actiones suas humanas in Deum ultimum finem dirigendas, nec posse eas ita in Deum referre sine gratia. At a Jansenianis, Baianisque hæc opinio longe diversa est, cum Augustiniani dicant tantum vel actu, vel virtute in Deum referendas: cum adstruant, præsto esse infidelibus, & peccatoribus etiam saltem non obcæcatis gratiam, qua ita actiones dirigant suas; cum fateantur non ita esse mentem ab originali culpa depravatam, ut motus aliquos bonos natura sua habere non possit, ac non habeat, & ut gratia destituta necessario ad peccandum trahatur. Nam beatitudinis amor, qui in natura est, bonus est naturæ motus, & si qui fiunt actus, qui ad Deum non referuntur, juxta Augustinianos, non sunt mali aut lethalia peccata, quæ ab infecta dominante cupiditate inficiantur; sed mali tantum dici possunt ob defectum rectæ ordinationis, ac fere semper culpæ venialis, ac levissima sunt. Rursum gehennæ metum in pœnitente bonum, ac salutarem fatentur, ac Novatores hac in re validissime confutant, licet asserant esse præterea ad justificationem obtinendam necessariam initialem caritatem, qua & Deum pœnitens diligere incipiat, & sese a creatura avertere, atque convertere ad Creatorem. Hanc opinionem censura notari posse vetuit Apostolica Sedes, ut videre est in notis adjectis Theologiæ P. Antoine ex Benedicti XIV. doctrina. Vides ergo quam late distent Catholicorum opiniones a damnatis sententiis.

Sed unum adhuc monendum superest, scilicet, notandos non esse Catholicos, qui salva fide, qua credimus, hominem justificari per gratiam eidem inhærentem, gratiam ait necessariam esse ad bene agendum etiam ad initium fidei; namque hanc conferri omnibus, quos supra diximus, atque hanc arbitrii libertatem juvare, & roborare, non adimere, diverso a recepto in Scholis modo supernaturalium donorum, & gratiæ interioris naturam explicent. Nam id Philosophi potius modum declarantis, quo actiones nostræ fiant, habitusque in anima insiat, munus est, quam Theologi revelationem unice proponentis, atque consecutiones ex ea deducentis. Quis ergo reprehendat illos, qui sanctificari animam per caritatem asserant, & caritatem esse vel Dei in nobis permanentem actionem, vel inspiratam divinitus dilectionem, quæ naturam elevet, elevatam ad Deum amandum, ejusque amore agendum inclinet, adjuvetque etiam ut vere actu diligatur Deus, vel Dei amore quidquam agatur? si hæc salva libertate fiunt, quid est, quod damnari possit, præsertim cum aliæ etiam divinæ in homine gratiæ operationes juxta definitam ab Ecclesia doctrinam explicentur? Dum necessitas gratiæ salvatur ad initium fidei, ad sanctitatem, ad credendum, sperandum, agendumque ut oportet, libertas una cum gratia operante, & mysterium in conciliandа gratia cum libero arbitrio, salva fides, ac Ecclesiæ doctrina est.

CAPUT XVII.

Decretum SS. D. N. Alexandri VII. Feria V. die 30. Januar. 1659.

IN Congregatione Generali S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctissimo Domino Nostro Domino Alexandro divina Providentia Papa VII. ac Eminentiss. & Reverendiss. DD. S. R. E. Cardinalibus in universa Republica Christiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus a S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Cum nuper a Regularibus Mendicantibus Diœcesis Andegaven. Judicio Sedis Apostolicæ (ad quam dumtaxat controversias Fidei, ac morum universalis Ecclesiæ pertinet definire) infra inserta propositiones fuerint oblatæ, de mandato Sanctissimi Domini Nostri Domini Alexandri divina Providentia Papæ VII. plurium Theologorum, & Canonistarum a Sanctitate Sua ad id specialiter deputatorum examini sunt commissæ, quo peracto, & relata Sanctitati Suæ unanimi eorumdem Theologorum, atque Canonistarum censura; Idem Sanctissimus, auditis votis Eminentissimorum & Reverendissimorum DD. Cardinalium, Generalium Inquisitorum, easdem propositiones, prout infra qualificatas, auctoritate Apostolica declaravit, declaratas decrevit, & tales ab omnibus haberi præcepit.

1. Concil. Trid. non obliget Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut Sæcularium confessiones audire possint, neque ex illius Concilii auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, cum in Gallia receptum non sit, præterquam in decisionibus Fidei, neque etiam Bullam Pii IV. pro confirmatione illius Concilii promulgata.

Est falsa, temeraria, scandalosa, in hæresim, & schisma inducens, Sacro Conc. Trid. & Sedi Apostolicæ injuriosa.

2. Ubi Concil. Trid. est receptum, non possunt Episcopi restringere, vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad Confessiones audiendas, neque illas ulla ex caussa revocare. Quinimmo Ordinum mendicantium Religiosi ad eas approbationes obtinendas non tenentur; & si ab Episcopis Religiosi non probentur, rejectio illa tantumdem valet, ac si approbatio concessa fuisset.

Complexe accepta est falsa, temeraria, scandalosa, & erronea.

3. Regulares Ordinum mendicantium semel approbati ab uno Episcopo ad confessiones audiendas in sua diœcesi, habentur pro approbatis in aliis diœcesibus, nec nova Episcoporum indigent approbatione. Regulares habent potestatem absol-

absolvendi a peccatis Episcopo reservatis, etiamsi ab Episcopo auctoritas ipsis indulta non fuerit.

Quoad primam partem est falsa, & saluti animarum perniciosa. Quoad secundam partem est falsa, auctoritati Episcoporum, & Sedis Apostolicæ injuriosa.

4. Nullus in foro conscientiæ Parochiæ suæ interesse tenetur, nec ad annuam Confessionem, nec ad missas Parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, divinam legem, Fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in Catechesibus annunciantur, & docentur.

Quoad primam, & secundam partem simpliciter accepta, est erronea, & temeraria: suppositis vero privilegiis Apostolicis, nullam meretur Censuram. Et quoad tertiam partem de auditione verbi Dei servetur dispositio sacri Conc. Trid.

5. Talem legem in hac materia nec Episcopi, nec Concilia Provinciarum, vel Nationum sancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Ecclesiasticis censuris mulctare possunt.

Suppositis itidem privilegiis Apostolicis, nullam meretur censuram; verum ista non est prædicanda, nec publice docenda, sicut nec præcedens quarta.

6. Regulares mendicantes petere possunt licite a Judicibus Sæcularibus, ut injungant Episcopis, quatenus ipsi mandata concedant ad prædicandum in Adventu, & Quadragesima: Quod si renuant facere Episcopi, decretum Judicum Sæcularium tantumdem valet, ac si permissio dictis Religiosis concessa fuisset.

Est falsa, erronea & in hæresim, ac schisma inducens.

Hanc ergo qualificationem, & declarationem a cunctis tenendam, sequendam, & in praxi observandam esse, Sanctitas Sua declaravit, & mandavit sub pœnis contra Schismaticos, Temerarios, Seditiosos, ac de hæresi suspectos respective impositis, contrariis quibuscumque non obstantibus &c.

Nota. Adeo clara est effica sex supra recensitis propositionibus censura, ut explicatione nostra non egeat. Vide tamen, si placet, apud Auctorem earumdem refutationem.

CAPUT XVIII.

Decretum alterum ejusdem Pontificis die 24. Septemb. 1665.

S*Anctissimus D. N. audivit non sine magno animi sui mœrore, complures opiniones Christianæ disciplinæ relaxativas, & Animarum perniciem inferentes, partim antiquas iterum suscitari, partim noviter prodire ac summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab evangelica simplicitate, Sanctorum Patrum doctrina, & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset Christianæ vitæ corruptela. Quare, ne ulla unquam tempore viam salutis, quam suprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam esse definivit, in animarum perniciem dilatari, seu verius perverti contingeret, idem Sanctissimus D. N. ut oves sibi traditas ab ejusmodi spatiosa, lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro pastorali sollicitudine rectam semitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus serio commisit: Qui tantum negotium strenue aggressi, eique sedulo incumbentes, & mature discussis usque ad hanc diem infrascriptis propositionibus, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati Suæ sigillatim exposuerunt.*

1. Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Caritatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

De eadem sic Clerus Gallicanus in sua censura an. 1700. 4. Sept. *Hæc propositio est scandalosa, in praxi perniciosa, erronea, fidei, & Evangelii oblivionem inducit.*

Repugnat S. Th. 2. 2. q. 44. art. 2. ad 1. ubi sic: *dantur præcepta de actibus virtutum*; atqui præcepta hæc specialia sunt, & specialiter obligant. Eadem enim est omnium virtutum Theologicarum ratio: atqui ex eodem S. Th. 2. 2. q. 100. art. 10. *actus caritatis cadit sub præceptum legis, quod de hoc specialiter datur*; ergo.

Et vero fides specialiter præcipitur Hebr. 11. his verbis: *Accedentem ad Deum credere oportet quia est*: & Joan. 1. *Hoc est mandatum ejus, ut credamus in nomine Filii ejus.* Spes præcipitur Ps. 4. *Sperate in Domino*. Caritas Matth. 22. *Diliges Dominum Deum tuum*; & alibi toties, ut lex tota ad præceptum caritatis quodammodo revocari videatur; ergo tenetur fidelis ad actus Virtutum Theologicarum, non solum per accidens, puta cum eos elici necesse est, ut vitetur grave aliquod peccatum, quod nemo unus negavit, sed per se, & ex vi specialis præcepti. Vide Auctorem *de Fide* qu. 15. Resp. *de Spe* qu. 12. & *de Caritate*, c. 12. art. 1. q. 5.

2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

Censura Cleri Gallicani: *Doctrina hac propositione contenta falsa est, scandalosa, contraria juri divino & humano tam Ecclesiastico, quam civili, immo & naturali.*

Repugnat Concilio Tridentino, quod *detestabilem duellorum usum fabricante diabolo introductum esse declarat*; sess. 25. c. 19. Quæ sane declaratio nihil quidquam prodesse potest, si duellum ad evitandam timiditatis notam acceptare liceat; quia semper notam hanc verebuntur homines mundani; est ergo falsa hæc propositio; occasionem præsefert ruinæ spiritualis proximi, cum duella foveat, divinæ legi opponitur, quæ occisionem vetat, & etiam naturali, quæ docet ob inanem mundi gloriam non esse exponendam animam certo æternæ salutis periculo, ac ob vanum timorem, vitam, cujus Dominus est Deus, exponi certo periculo non posse.

3. Sententia asserens, Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Julii in Consistorio Sacræ Congregationis Eminentissimorum Cardinalium visa, & tolerata est.

Patet ex hujus propositionis censura, quid faciendum in praxi. In hac enim materia, aliisque similibus mere positis, sufficit pro omni expositione declaratio S. Sedis explicantis Constitutiones suas. Vide in tractatu *de Censuris* notam a nobis adjectam, in qua hujus propositionis mentio fit, ejusque sensus exponitur.

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.

Repugnat D. Thomæ qui in supplem. qu. 20. ar. 2. potestas ordinis, ait, quantum est ad se, extendit se ad omnia peccata remittenda: *Sed, quia ad usum hujusmodi potestatis requiritur jurisdictio, quæ a majoribus in inferiores descendit, ideo potest Superior aliqua sibi reservare, in quibus inferiori judicium non committit.* Et iterum: *Quandoque est consuetudo in aliquo Episcopatu; quod enormia crimina ad terrorem reserventur Episcopo*: Ergo Prælati Regulares, absque Superiorum Ecclesiasticorum consensu; a censuris reservatis absolvere non possunt. Porro potestas absolvendi ab hæresi etiam occulta, nedum sæculares, sed etiam subditos suos; jam non competit Regularibus, prout declaravit S. Congregatio an. 1628. de quo consule Dominicum Vivam in examine hujus propositionis. Vide etiam quæ dixi *de Obligationibus*, & in nota ad ecta quæst. VII. cap. 3. *de Fide*, ubi ostendi hanc facultatem sublatam etiam esse Episcopis per Bullam Cœnæ.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare si probare non possis.

Repugnat D. Thomæ 2. 2. qu. 33. ar. 7 in corp. *Quædam peccata*, ait S. Doct. *occulta sunt, quæ sunt in nocumentum proximorum, vel corporale, vel spirituale, puta si aliquis occulte tractet, quomodo Civitas tradatur hostibus, vel si hæreticus privatim homines a fide avertat*, ut avertere solet id hominum genus, quorum sermo, ut cancer serpit: *Et quia ille, qui sic occulte peccat, non solum in se peccat, sed etiam in alios, oportet statim procedere ad denuntiationem, ut hujusmodi nocumentum impediatur*, Tunc autem non requiret discretus judex, ut probes, sed ut criminis indicia declares, & exponas. Vide, quæ dicta sunt ab Auctore *de Correctione fraterna* q. 125. n. 2.

6. Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem inci-

jiciat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus.

Hæc propositio puerili distinctione denuntiandi necessitatem eludit. Nam cum Apostolica Sedes veluti hæreseos suspectos denunciandos asserit Confessarios qui loco medicinæ venenum pœnitentibus præbent, eos provocando ad turpia, vel in Confessione vel immediate antea vel post, aut occasione confessionis, manifestum est, eos quoque denunciari voluisse, qui per chartam, domi legendam, ad turpia sollicitaverit. Vide nostram appendicem de Sollicitatione.

7. Modus evadendi obligationem denuntiandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.

Eadem est ratio propositionis hujus, quæ præcedentis; nu enim sollicitans, qui sollicitati Confessionem excipit, potest cum eximere a lege eidem per Superiores legitimos imposita? Mera igitur sunt hæc subterfugia ad eludendas Superiorum leges.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

In hac propositione auri sacra fames omnibus Christianis, præcipue vero Sacerdotibus severe interdicta repugnat. Veritas conforme hinc patet, quod Ecclesia, quæ, ut continuo & indefesse loquitur Doctor Angelicus, errare non potest, non patiatur, ut Sacerdos de specialissima sacrificii parte pro nutu disponere, eamque alteri pro nummis ablegare possit. Cum ex ejusdem Ecclesiæ præcepto pro se Missam offerre debeat, ut patet ex his Offertorii verbis: *pro innumerabilibus peccatis & offensionibus & negligentiis meis*. Præiverat Apostolus Hebr. vii. ubi docet, Sacerdotes *necessitatem habere, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi*.

9. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

Hæc propositio titulo duplici reprobanda est, 1 quia justitiam lædit. Qua enim titulo Sacerdotes collato altari minori stipendio alteram stipendii partem sibi retinent? 2 quia negotiationem importat Clericis in materia etiam profana, & a fortiori in materia sacra prohibitam, prout docet S. Thomas 2. 2. quæst. 77. ar. 4. ad 3. Hinc colligunt, Viva, & alii accuratiores, eum qui per alium celebrat, teneri ex justitia ad reddendum eidem stipendii excessum, quem penes se, & nullo ex titulo servaverat. Vide censuram a Benedicto XIV. in eos latam, qui mercimonia exercent Missarum.

10. Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre; Neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promissam, promissione etiam juramento firmata, danti stipendium quod pro nullo alio offeram.

Hæc propositio repugnat his D. Thomæ verbis in supplem. quæst. 71. ar. 14. ad 2. *Suffragium Missæ distributum in multos minus prodest singulis, quam prodesset si fieret pro uno tantum*: Repugnat etiam rationi, quia quidquid sit de participatione unius ejusdemque sacrificii in plures distributi, certe stipendium non datur Sacerdoti tanquam pretium fructus sacrificii; sed tanquam aliud a lege, vel consuetudine statutum ad Ministri sustentationem: porro nulla lex permisit unquam plura pro uno Sacrificio recipi stipendia, sed id omni & quocumque tempore in Ecclesia Christi inviolate prohibitum est, & multo magis cum intervenit promissio contraria juramento confirmata.

11. Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est temeraria, erronea, & confessionis integritati derogat.*

Repugnat expressissimis D. Thomæ verbis in supplem. quæst. 10. ar. 5. ad 3. *Aliquis tenetur iterum confiteri, cum ad memoriam peccatum venerit: sicut pauper (qu. 2 ar. 3 ad 2.) qui non potest solvere, quod debet, tenetur cum primo potest*. Quid efficacius ad perimendum hujus propositionis errorem? Et vero, ait Viva, se habet secundum quid ad secundum quid, sicut se habet simpliciter ad simpliciter; ergo sicut, qui nullatenus peccata deposuit, eadem, licet per sinceram contritionem sibi dimissa, deponere tenetur quam primum potest; ita & ea quæ deponere tenetur, quæ sibi e memoria exciderant, & deinceps animo occurrunt? Vide nost. ar. 2. de *Confessione* quæst. viii.

12. Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

Censura Cleri Gallicani: *Doctrina hæc propositione contenta falsa est, temeraria, scandalosa, erronea, in hæresim, & schisma inducens. Concilio Tridentino contraria, Ecclesiasticæ Hierarchiæ destructiva, invalidis confessionibus viam aperit, jam olim a Summis Pontificibus & a Clero Gallicano damnata*. Pluries a Romanis Pontificibus hæc propositio proscripta fuit. Hanc enim non competere Regularibus facultatem declaravit Sac. Cong. Concil. 10. Sept. 1572. approbante Gregorio XIII Cong. Episcoporum, & Regularium die 9. Jan. 1591. approbante Clemente VIII ac deinceps 7 Jan. 1617. approbante Paulo V quod & præstitit etiam sub Urbano VIII. quam ob rem Alexander VII. istam propositionem proscripsit, & Clemens X. Const. incipiens *Superna magni*, non solum denuo definivit, per *Mare magnum*, aliave privilegia, nulli Regularium cujuscumque ordinis, instituti, seu Societatis, etiam Jesu, factam esse potestatem absolvendi a casibus Episcopo reservatis, sed insuper sancivit *habentes facultatem absolvendi a casibus omnibus Sedi Apostolicæ reservatis non idio a casibus Episcopo reservatis absolvere posse*.

13. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ propositionis præcedentis. Vide Auctorem nostrum *de Pœnitentia* cap. III. ar. 2. q. 3.

14. Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio temeraria est, erronea; sacrilegiis favet, & præcepto Ecclesiæ illudit*.

Repugnat rationi, quæ satis docet non magis impleri præceptum Confessionis per Confessionem voluntarie nullam, quam præceptum restitutionis per exhibitionem monetæ falsæ. Repugnat etiam S. Thomæ; secundum quem ad pœnitentiam requiritur *ex parte ipsius, qui facit pœnitentiam Sacramentum ... Contritio, quæ est de essentia Sacramenti*. Quæro autem, an contritio voluntarie nulla, & sacrilega sit de essentia pœnitentiæ? Denique confessio, quam præcipit Ecclesia semel saltem in anno, non alia est, quam a Deo præcepta, hanc enim Ecclesia fieri jubet: Deus vero Confessionem jubet, quæ peccatorem cum ipso reconciliet, idæoque validam.

15. Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.

Repugnat D. Thomæ 3 part. q. 90. ar. 2. *Requiritur ex parte pœnitentis*, ait S. Doctor, *quod recompenset secundum arbitrium ministri Dei, quod fit in satisfactione*. Sane ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. *Pœnæ satisfactoriæ magnopere a peccato revocant, & quasi fræno quodam pœnitentes coercent ... medentur peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actibus tollunt*: atqui effectus saltem ex præcipua sui parte haberi non possent, si sufficeret pœnitentiam uni impositam, per alium impleri. Quanta inde iis præsertim, qui opum divites sunt, peccandi, & nunquam satisfaciendi facilitas!

16. Qui Beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est falsa, temeraria, Conc. Trid. contraria*. Quod consulendum est sess. 23 c. 15. ubi decernitur: *Nullum etiam Regularem posse confessiones sæcularium etiam Sacerdotum, ac proinde etiam Parochorum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut beneficium parochiale habeat, aut ab Episcopis idoneus judicetur & approbationem obtineat*. Et vero, ne ipsis quidem Episcopis extra propriam Diœcesim versantibus licet sibi in Confessarium eligere Sacerdotem, qui approbatus non sit, prout re diu graviter expensa definiit Gregorius XIII apud Vivam his num. 7.

17. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti sup-

suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio est scandalosa, erronea, Decalogo aperte repugnat, cædibus patrocinatur, & Magistratibus, ipsique humanæ societati certam perniciem invehit*. Hæc ipsa Cleri censura suam secum probationem trahit. Vide Auctorem de *Just. & jure* c. xi. qu. 10.

18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, a quo inique certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ præcedentis. Et vero, ubi apud eos, qui homicidam hanc propositionem commoverunt, ubi, inquam, patientia Christiana? Ubi illud Christi: *Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes?* Ubi moderamen inculpatæ tutelæ a Theologis omnibus requisitum?

19. Non peccat Maritus occidens propria auctoritate Uxorem in adulterio deprehensam.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est erronea, crudelitatem privatamque vindictam approbat*.

Repugnat & rationi, & auctoritati D. Thomæ 2. 2. qu. 64. art. 3. *Principibus habentibus publicam auctoritatem solum licet malefactores* (quibus sane annumeranda est adultera, quæ uxta legem Moysis lapidanda erat) *occidere, non autem privatæ personis*, qualis est maritus relative ad vitam uxoris. *Vir enim non est judex uxoris & ideo non potest eam interficere, sed coram judice accusare*; in suppl. qu. 60. art. 1 ad 1. ubi quæstionem hanc ex professo versat Doctor Angelicus. Præterea Augustinus lib. II. de Adult. Conjug. ubi occisionem hanc vocat *rem nefariam*; & merito, tum quia non licet quemquam inauditum damnare, cum Deus ipse Adamum audire voluerit, dicens, *Adam ubi es?* forte enim innocens est uxor, & a stupratore oppressa; tum quia si reæ sit conjux, & sponte succubuerit libidini, in æternum damnabitur, quo malo nullum esse gravius potest.

20. Restitutio a Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pœna.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio falsa est, temeraria, cavillatoria, ac præceptis Ecclesiasticis illudit*.

Et vero, quia pœnæ non arbitrariæ, sed ipso naturali jure impositæ, obligant independenter a sententia judicis; Atque restitutio est iis facienda, qui horas omiserunt, non solum Ecclesiæ legibus, sed ipso naturali jure imposita est. Quia ipso ostitiæ jure constitutum est, ut, qui ex pacto ad aliquid faciendum tenetur sub certis conditionibus, nihil acquirat, quando iisdem conditionibus deest. Vide quæ dicta sunt ab Auctore tract. *de Obligationibus*. c. 1. qu. 111.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet.

Repugnat D. Thomæ quodlibet. 1 qu. 7. art. 1. *Præbendatus debitum, quod debet Deo, per se ipsum debet exsolvere*. Si per ipsum debet, ergo non sufficit ut per alium. Nec nocet, quod propositio loquatur de Beneficiario studiis vacante. Neque enim efficit sancte recitati pensum, studiorum fructus retardare posset, cum Dei benedictionem inducat. Certe si Juniores Beneficiarii non satis haberent intervalli, ut magnum Ecclesiæ officium recitarent, non debebent eo propria auctoritate abstinere, sed recurrere ad Episcopum, qui his in casibus non dispensat absolute, sed solius B. Virginis officii recitationem indulget.

22. Non est contra justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica, pecunia intercedente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio temeraria est, scandalosa, perniciosa, erronea, heresim simoniacam a Sacra Scriptura, canonibus, & Pontificiis Constitutionibus reprobatam, mutato tantum nomine, per fallaciam mentis, sive directionem intentionis inducit*.

Repugnat primis Christianismi principiis. Certe si semel stet non vendi benefi ium, nihil solum venduntur temporalia ejus emolumenta, jam ne ipse quidem Cleri Sen. me reus judicari potest. Longe aliter S. Thom. q. 100. art. 4. *Beneficia*, inquit, *Ecclesiastica, quoad fructus temporales, nullo modo vendere licet, quia eis fructibus venditis intelliguntur etiam spiritualia venditioni subesse*. Vide, quæ passim dicta sunt in art. *de Simonia* qu. xx. *Resp* 3.

23. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta quia non vult se subjicere præcepto.

Cens. Cleri Gall. *Doctrina hac propositione contenta, falsa est, temeraria, scandalosa, perniciosa, Ecclesiasticarum mandatorum incuriam inducit, se unit leges pravis artibus eludit*.

Repugnat sanctorum quotquot fuerunt Theologorum judicio. Apud eos enim omnes receptum est illud S. Thomæ 1. 2. q. 96. art. 4. *Leges non Ecclesiasticæ solum, sed & civiles habent vim obligandi in foro Conscientiæ*, ac proinde per se & ex natura rei, & seclusa contemptu; ergo peccat mortaliter, quia eas in materia gravi infringit. Vide quæ dicta sunt in Tract. *de Legibus & Jejunio*.

24. Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem.

Hæc adeo horrenda sunt, ut refutatione non indigeant: Inter vitia, quæ sunt contra naturam, ait S. Thom. 2. 2. quæst. 154. art. 12. ad 4. *infimum locum tenet peccatum immunditiæ, seu mollities, quod consistit in sola omissione concubitus ad alterum. Gravissimum autem est peccatum bestialitatis, quia non servatur debita species . . . post hoc autem est vitium sodomiticum, cum ibi non servetur debitus sexus*. Vide, quæ dicta sunt in Tract. *de Peccatis* qu. 18. &c.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto, dicens: Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

Repugnat vel ipsi rationi, quasi vero fornicatio non sit crimen magis simplici tactu etiam mortaliter malo; quasi quinque fornicatio non pariat effectus, circa quos pœnitentem interrogari necesse est, puta, an Virgo deflorata fuerit &c. Vide quæ dixi in loco mox citato.

26. Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio falsa est, & perniciosa, verbo Dei contraria, & judicum corruptelas inducit*.

Longe aliter D. Thomas 2. 2. qu. 71. art. 4. ad 3 *Justitia*, inquit, *non declinat in unam partem magis, quam in aliam*, ergo ubi plene est utrinque æqualitas, plenum servare debet æquilibrium, absque eo, quod flectere se in unam potius, quam in alteram partem auri pondere inclinetur. In hoc ergo casu id agere debet Judex, ut partes amice conveniant, aut ut rem de qua litigatur ex æquo dividant inter se. Vide in Tr. *de Judicum obligationibus*.

27. Si liber sit alicujus junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet, rejectam esse a Sede Apostolica tamquam improbabilem.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio quatenus silentium & tolerantiam pro Ecclesiæ, vel Sedis Apostolicæ approbatione statuit, falsa est, scandalosa, saluti animarum noxia, patrocinatur pessimis opinationibus, quæ identidem temere obtruduntur; atque ad Evangelicam veritatem reliquis præjudiciis opprimendam, viam parat*.

Hæc propositio ex omni parte peccat, & quidem 1. quatenus juniorum libros, veterum placitis præponere videtur, contra id quod ait Sanctus Cælestinus I. epist. 1. *desinat novitas incessere vetustatem*. 2 Quatenus supponit Apostolicam Sedem tacito assensu probare quidquid sollemni judicio non improbat. Quasi vero vel omnia, quæ singulis diebus exurgant opinionum portenta, singulis diebus configere possit, vel pudenda ea approbaverit, aut permiserit opiniones, quæ a Theologis primum, deinde ab Episcopis reprobatæ, tandem ab ipsis Rom. Pontificibus erectæ maxim confixæ sunt. Et vero Innocentius XI. & Alexander VIII. in Decretis suis monent, non censendas esse ap-

approbatas alias propositiones ibi non expressas, etiamsi Sedi Apostolicæ exhibitæ sint ut damnentur. 3. Quia cum nulla sit pene propositio tam horrenda, quæ approbatores suos non habuerit, nulla quoque erit laxitas, quam practice sequi illicitum sit.

28. Populus non peccat, etiamsi absque ulla caussa non recipiat legem a Principe promulgatam.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio seditiosa est, Apostolicæ doctrinæ, ac dictis Dominicis aperte contradicit.*

Et vero Luc. xx. ait Christus: *Reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari:* Et Rom. 13. ait Apost. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit ... Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Vide, quæ dixi in Tr. *de Legibus* cap. 11. q. 2. & seq.

Quibus peractis, dum similium propositionum examini cura, & studium impenditur, interea idem Sanctissimus, re mature considerata, statuit & decrevit, prædictas propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum tanquam scandalosas, esse damnandas, & prohibendas: sicut eas damnat, ac prohibet; ita ut quicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, & defenderit, ediderit aut de eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præter quam in articulo mortis) ab alio quocumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districte in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali, ac specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

CAPUT XIX.

Decretum tertium ejusdem Alexandri VII.

Die 18. Martii 1666.

S*Anctissimus D. N. post latum Decretum die 24. Septembris proxime elapsi, quo viginti octo propositiones damnatæ fuerunt examinatis sedulo, & accurate usque ad hanc diem insimul scriptis aliis, quadragesimum quintum numerum implentibus, per plures in Sacra Theologia Magistros, ac per Eminentissimos, & Reverendissimos DD. Cardinales adversus hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, eorum suffragia sigillatim super unaquaque ipsarum audivit.*

Propositio 29. In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit Jejunium.

Censura Gallic. eadem quæ xxiii.

Idem etiam in illum, quia qui sæpius modicum quid comedendo ad notabilem quantitatem devenit, se habet, ut qui sæpius modicum quid furando ad gravem summam pervenit; & is utique gravis tandem peccati reum se constituit. Vide quæ dicta sunt tom. 1. *de Ecclesiastico jejunio* q. vi. *Resp.* 3. ubi satis superque demonstratum est modicam cibi quantitatem sæpe repetitam illam nutritionem efficere, quæ mortificationi opponitur, quam Ecclesia per jejunium vult, atque optat.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit comparabilis cum jejunio.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ præcedentis. Vide, quæ dicta sunt in loco supra citato quæst. vii. ubi etiam ostenditur, experientia constare Officiales illos posse sine gravi nocumento jejunare, & ab Ecclesiæ præcepto non posse homines sine gravi ratione excusari.

31. Excusantur absolute a præcepto jejunii illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ xxiii.

Utramque hanc propositionem prædamnavit Angelus scholæ 2. 2. qu. 147. ar. 4. ad 2. his verbis: *Si immineat necessitas statim peregrinandi, & magnas diætas, perficiendi nimirum, vel onerosa faciendi, vel etiam multum laborandi, vel per conservationem vitæ corporalis, vel per aliquod necessarium ad vitam spiritualem, & simul cum hoc non possint Ecclesiæ Jejunia observari, non obligatur homo ad jejunandum*, ergo a jejunio non excusantur ii, de quibus agunt prædictæ propositiones. Vide qu. vii. cit. n. 6.

32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obliget.

Repugnat D. Thomæ 2. 2. qu. 147. art. 8. ad 3. *In qualibet jejunio*, ait S. Doctor, *interdicitur usus carnium; in jejunio autem Quadragesimali interdicuntur ova, & lacticinia;* ergo evidens est ab ovis, & lacticiniis per Quadragesimam esse abstinendum iis in locis, ubi huic consuetudini ex generali, vel speciali Superiorum dispensatione derogatum non est: sicut ei quoad lacticinia in Gallia derogatum est. Quamquam, & multæ sunt in illo regno Diœceses in quibus modica pecuniæ summa pro lacticiniorum redemptione a singulis solvitur, ut in Diœcesi Bononiensi. Vide in cit. Tract. quæst. x.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea Beneficiatus de fructibus sui beneficii fecerit.

Propositio plane absurda. non enim magis restituuntur fructus injuste percepti per eleemosynas præcedentes, quam bonum pauperi ereptum eidam restitutum censeatur per eleemosynas eidem, vel alii cuilibet antea factas. Et vero eleemosyna de se gratuita est, quod autem gratuito datur, justitiæ debitum non expungit.

34. In die Palmarum recitans officium Paschale satisfacit præcepto.

Propositio falsa, quia sola officii præscripti recitatio satisfacere potest, nisi quandoque excuset bona fides aliud pro alio recitantis, quo etiam in casu compensanda venit officiorum inæqualitas. Vide quæ dicta sunt *de Religione*, ubi de Officio Divino, seu Horis canonicis quæst. iv.

35. Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsenti, & crastino.

Eadem, quæ in præcedentibus absurditas; quasi nempe unius, & integri officii recitatio, unicuique die per Ecclesiam affixa non sit, vide hic uberes, sed amaros probabilitatis fructus; certe stando in propositione xxviii superius relata, poterat unusquisque practice sequi opiniones in x adductas ante judicium Sedis Apostolicæ; sunt enim ex omnes non in uno solum, sed & in pluribus libris juniorum.

36. Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata per Conc. Trident.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ xii. idem & censuræ motivum.

37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ.

Ficta est hæc revalidatio, atque, etiamsi genuina fuisset, jam non esset in vigore post censuram hujusce propositionis, quæ novam prædictarum indulgentiarum revocationem importat.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum est consilium, non præceptum.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est falsa, perniciosa, aperte Concilii Tridentini Decretum invertit.*

39. Illa particula *quamprimum* intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ xxxviii.

Æquitas censuræ propositionis utriusque ex sola Trident. Concilii lectione manifesta est, & aperta. Sane vero quis unquam id fieri *quamprimum* contendet, quod aliquando ad unum, vel alterum mensem protraheretur?

40. Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis.

Repugnat D. Thom. 2. 2. qu. 154. art. 4. *Oscula*, ait, *sunt peccata mortalia, secundum quod libidinosa sunt;* atqui oscula ob delectationem carnalem vere sunt libidinosa, & falsum supponunt, qui ea a periculo consensus ulterioris secludi supponunt. Quare enim placet osculum, nisi quia stimulat, & rapit cor hominis in id ad quod de se, & propriæ corruptionis pondere vergit, & inclinatur.

41. Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubi-

cubinarii, vulgo *Regalo*, dum deficiente illo, nimi ægre ageret vitam, & aliæ ejus tædio magno concubinarium afficerent, & aliæ famulæ nimis difficile invenirentur.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio scandalosa est, perniciosa, hæretica, aperte repugnans præcepto Christi jubentis, manum, pedem, oculum quoque dextrum scandalizantem abscindere & projicere.*

Hæc Cleri censura suam secum probationem habet omni majorem exceptione. Vide quæ dicta sunt, ubi de occasione proxima.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obligat ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio, in qua mutato tantum mutui, & usuræ nomine, licet res eodem recidat, per falsas venditiones, & alienationes, simulatasque societates, aliosque ejusmodi artes, & fraudes vis Divinæ legis eluditur, doctrinam continet falsam, scandalosam, cavillatoriam, in praxi perniciosam, palliativam usurarum, verbo Dei scripto, ac non scripto contrariam, jam a Clero Gallic. reprobatam, Conciliorum, ac Pontificum Decretis sæpe damnatam.*

Ratio censuræ est, quia obligatio non repetendæ sortis ad certum tempus est mutuo intrinseca. Vide quæ fuse dicta sunt in Tract. *de Contractibus*, ubi de usuria.

43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plusquam per decem annos.

Existimarunt aliqui cum Soto, animas, ut erant, *purgantes*, ultra annos decem non torqueri, quæ cerebri sententia imaginatio, propositionis præcedentis fundamentum erat; verum hæc ab omnibus rejecta est: qui ergo legata in perpetuum habent, eadem in perpetuum adimplere tenentur ex Justitia, quia pacta legitima sancita prorsus servari necesse est.

44. Quoad forum conscientiæ, reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ.

Hujus propositionis falsitas aperte patet, tum ex constanti usu Ecclesiæ, qui pœnitentes in excommunicatione fato functos, etiam post mortem absolvit, tum ex aliis, quæ dicta sunt in Tract. *de Censuris*.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri usquedum adhibita diligentia corrigantur.

Sua sunt libris prohibitis pericula, & multi sunt, qui eos legendo etiam ut id, quod malum est recenseant, & corrigant, magno se seductionis discrimini objiciunt. Ac præterea in re tam gravi Ecclesiæ parendum est, quæ hoc legere vetat, quousque juxta præceptum ejus modum libri vetiti corrigantur.

Quibus mature pensatis, idem Sanctissimus statuit, ac decrevit, prædictas Propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum tanquam scandalosas, esse damnandas, & prohibendas: sicut eas damnat ac prohibet; ita ut cuicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districte in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

CAPUT XX.

Decretum SS. D. N. Innocentii XI. die 2. Martii 1679.

SAnctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus, ovium sibi a Deo creditarum saluti sedulo incumbens, & salutare opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiis, a fel. rec. Alexandro VII. Prædecessore suo inchoatum prosequi volens; plurimas Propositiones partim ex diversis vel libris, vel thesibus seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis P. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subjecit. Quarum propositionum sedulo, & accurate sæpius discussis eorumdem Eminentissimorum Cardinalium; & Theologorum votis per Sanctitatem Suam auditis, Idem SS.D. N. re postea mature considerata, statuit & decrevit pro nunc sequentes propositiones, unamquamque ipsarum, sicuti jacent, ut minimum tanquam scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damnandas, & prohibendas, sicuti eas damnat & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas Sua per Decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati Suæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in Collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

Censura Cleri Gallic. *Doctrina hac propositione contenta est respective falsa, absurda, perniciosa, erronea, probabilitatis pessimus fructus.*

Vide quæ dicta sunt in Tr. *de Conscientia*, ubi omni argumentorum genere probatum est nequidem probabiles esse opiniones illas, quas juniores Casuistæ docebant permissas, & licitas esse in concursu aliarum, quæ simul & tutiores sunt, & probabiliores. Sane propositio, de qua agitur, eo etiam titulo ridicula est, & absurda, quod non attendat in dubia collatione cujuscumque Sacramenti grave semper reperiri periculum irreverentiæ. Immania probabilitatis consectaria, malæ arboris fructus pessimi, ex decursu magis, ac magis innotescunt.

2. Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ propositionis præcedentis, idem & multum, totius in jure Canonico repetitum, quod nempe in dubiis, & a fortiori in iis, quæ sunt plus quam dubia, qualia sunt minus probabilia, viam debeamus eligere tutiorem. Vide insuper quæ dicta sunt, ubi de obligationibus Judicum.

3. Generatim dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio falsa est, temeraria, scandalosa, perniciosa, novam morum regulam, novumque prudentiæ genus nullo Scripturarum, aut traditionis fundamento, cum magno animarum periculo statuit.*

Eandem in citato *de Conscientia* tractatu a fundamentis subversam reperies est.

4. Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens ductus opinione minus probabili.

Censura Cleri Gallicani eadem, quæ primæ Innocentii XI. & eadem Censuræ ratio.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est scandalosa, perniciosa, piarum aurium offensiva, erronea, impia, primum, & summum mandatum irritum facit, atque Evangelicæ legis spiritum extinguit.*

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare præceptum caritatis erga Deum.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis.

7. Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentium: *præcipitur*, ait D.Th.2.2 q 44.art.5. ut *ex tota fortitudine vel virtute, vel viribus Deum diligamus*. An ex tota virtute diligit, qui semel in vita, aut singulis quinquenniis diligit? An censeretur filius impositam sibi a Deo de honorandis parentibus legem adimplere, si semel in vita; aut per quinquennium debitam patri reverentiam præstaret? Hæc quoque Turcas puderet, quomodo animo volvere, ac multo magis verbis exprimere ausi sunt viri Christiani? Vide quæ dicta sunt *de Caritate*.

8. Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio temeraria est, scandalosa, perniciosa, erronea, & ad Epicuri scholam ablegenda.*

Repugnat D. Thomæ, 1. 2. q. 18. art. 9. sic loquente: *Cum rationis sit ordinare actum a ratione deliberativa proce-*

dentem, si non sit ad debitum finem ordinatus, ex hoc ipso repugnat rationi, & habet rationem mali. Porro quis nisi Epicuri alumnus, voluptatem dixerit finem esse cibi & potus? Vide, quæ dicta sunt de virtute temperantiæ, & de necessitate omnes, & singulos actus ad Deum referendi.

9. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

Longe aliter D. Thom. in suppl. q. 4. ar. 5. *Duobus solum modis Conjuges absque omni peccato conveniunt: scilicet caussa procurandæ prolis & debiti reddendi; aliàs autem ibi est peccatum ad minus veniale.*

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

Censura Cleri Gall. *Hujus propositionis doctrina scandalosa & perniciosa est, piarum aurium offensiva, & secundo caritatis præcepto contraria, respective hæretica, & omnem vel in ipsis parentibus, & liberis humanitatis sensum extinguunt.*

11. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis.

Utraque propositio præceptum fraternæ Caritatis directe subvertit. Certe proximum sicut nos, & post Deum diligere jubemur. Deum autem, & nosmetipsos non exterius solum, sed & interiori, ac formali actu diligere præcipimur. Unde Angelus scholæ 2. 2. q. 25. ar. 9. *effectus*, inquit, *& signa Caritatis ab interiori dilectione procedunt, & proportionantur.* Vide dicta ubi de præcepto Caritatis.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est temeraria, scandalosa, perniciosa, erronea, Evangelicum de eleemosyna præceptum pessundat.*

Hujus censuræ veritas, & æquitas per se patet, & amplius adhuc ex iis elucescet, quæ dicta sunt agendo de eleemosyna in Tract. *de Caritate*. Fundamentum erroneæ hujus propositionis hoc fuit, quod liceat ditissimis, ipsisque adeo Regibus servare sua ad suum, summumque statum augendum; quo semel acto principio, vix locupletissimi quique superfluum habebunt, cum ambitio, & crescentis cupiditas nunquam dicat, *satis est*. Aliter sentit S. Th. 2. 2 q. 32. ar. 5. ad 3. ubi definit, mortaliter peccare eum, qui non dat eleemosynam ex iis, quæ sibi necessaria non sunt *secundum præsentem statum*. *Nec oportet*, inquit, *quod homo consideret omnes casus, qui possunt contingere in futurum*, puta sui, suorumque ad statum altiorem promotionis: *hoc enim esset cogitare de crastino.*

13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere & desiderare; non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ 2. Innocentii XI.

Censuræ ratio est, quia ex D. Th. 2. 2. qu. 25. art. 7. *Id quod habet majorem rationem boni, est magis diligendum, & quod Deo similius.* Ergo cum proximi vita majus sit bonum, quam ejusdem opes, & ex parte vitæ majorem cum Deo similitudinem habeat, magis vitam ejus, quam bona diligere debemus. Et vero proximum sicut nos diligere tenemur. Quis porro vellet, ut alius de sua vita tristaretur, & de morte sua naturali gauderet?

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis, eadem & ratio censuræ.

15. Licitum est filio gaudere de Parricidio parentis a se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio est falsa, scandalosa, execranda, pietati erga parentes contraria, viam crudelitati, & avaritiæ aperiens.*

Refellitur abunde ex iis, quæ ad præcedentes propositiones dicta sunt.

16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.

Repugnat his D. Th. verbis 2. 2. q. 16. ar. 1. *De actibus fidei dantur præcepta in lege Divina. Dicitur enim Eccles. 2. Qui timet Deum, credit illi.* Et vero, si fides non cadat sub præceptum speciale, non peccat specialiter infidelis, qui fidem sibi sufficienter propositam amplecti detrectat; quod repugnat, & D. Thomæ, 2. 2. q. 10 ar. 1. & constanti fere omnium Theologorum judicio. Vide Tr. *de Fide*, & notas ib. adjectas.

17. Satis est actum fidei semel in vita elicere.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ primæ Alexandri VII. ad quam recurre.

18. Si a potestate publica quis interrogetur fidem ingenue confiteri, ut Deo, & Fidei gloriosum, consulo; tacere, ut peccaminosum per se, non damno.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio scandalosa est, præceptis Evangelicis, & Apostolicis aperte contraria, & hæretica.*

Audiatur S. Th. 2. 2 q. 3. ar. 2. *Apostolus dicit ad Rom. 10. Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Et infra. *Si aliquis interrogatus de fide (auct. publica) taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet fidem, vel quod fides non esset vera, vel alii per ejus taciturnitatem averterentur a fide, peccaret. In hujusmodi enim casibus confessio fidei est de necessitate salutis.* Vide tr. *de Fide.*

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

Utriusque hujus propositionis doctrina, subtilis quidem, si non philosophice consideretur, sed theologice, magnopere erronea est. Fidei enim certitudo, & firmitas non mensuratur ex motivis & rationibus, quæ ad fidem, tanquam præambula inducunt, sed ex operatione Dei, quo movente accipit humana mens; *Verbum auditus Dei, non ut verbum hominum, sed sicut est vere verbum Dei*, ideoque illud ea jam certitudine amplectitur, quæ omnem aliam seu moralem, seu naturalem excedit; ergo, qui audito Christi Evangelio ab hominibus aliquando nulla miracula patrantibus, Alcorani deinceps prædicationem audit ab hominibus, qui ut Joannes & Mambres per præstigia illudunt, imprudenter prorsus assensum fidei sibi propositæ datum rejicit, & repudiat. Ita ferme Martinus Steyartius Tom. 1. ed. 1716.

21. Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis; immo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio scandalosa est, perniciosa, & Apostolicam fidei definitionem evertit.*

Si vera sit hæc propositio, jam 1. æternam salutem consequi poterit quoddam hominum genus in fide scepticum nihil in Religione tenens certum, sed suam singulis Christianismi sectis probabilitatem inesse existimans, dispensatque de aliquotida in tantis varietatibus certitudine. Longe aliter S. Th. 2. 2. q. 2. art. 4. *Actus qui est credere*, ait, *habet firmam adhæsionem*. 2. Nemo fidelis teneretur paratus esse vitam perdere potius quam deserere fidem; quis enim vitam pro notitia solum probabili, & erroris periculo obnoxia profundere teneatur? 3. Posset quis post iteratos & iteratos contritionis actus credere fide supernaturali se justificatum esse; cum ea justificatio probabiliter oriatur, ex illa præmissa revelata universali, quod contritus gratiam consequatur: atqui consequens repugnat Trident. sess. 6. c. 9.

22. Nonnisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio in Deum Remuneratorem, & in Christi Mediatoris nomen contumeliosa est, erronea, & hæretica.*

Repugnat expresse Apost. ad Hebr. 11. *Credere oportet accedentem ad Deum quia est, & inquirentibus se remunerator sit*, ubi non minus requiritur explicita fides Dei Remuneratoris, quam explicita fides Dei unius, & hanc tamen nemo negat necessariam esse etiam necessitate medii. Et vero fides est basis, & fundamentum spei nostræ cum sit *sperandarum substantia rerum* ex eodem Apostolo; ergo fides non in Deum simpliciter, sed in Deum, ut a quo bona cuncta speramus, ferri debet; ac proinde habere pro objecto

j. de-

Jecto Deum tanquam remuneratorem. Hinc S. Th. lect. 2. hic *Non solum*, inquit, *est necessarium credere quod Deus sit, sed quod habeat providentiam de rebus: aliter nullus iret ad ipsum, si non speraret aliquam remunerationem ab ipso.*

23. Fides late dicta ex testimonio Creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis.

Ratio Censuræ hæc est, quod *per cognitionem naturalem homo non convertitur in Deum, in quantum est justificationis causa, unde talis cognitio non sufficit ad justificationem*. Verba sunt Doct. Angelici 1. 2. qu. 113. art. 4. n. 2. Et vero, inter principium justificationis, & justificationem ipsam aliqua intercedere debet proportio; ergo cum justificatio sit supernaturalis, necesse est, ut & supernaturalis sit fides, cui illa innititur. Hinc Trid. sess. 6. can. 3. *Si quis*, inquit, *dixerit sine Spiritus S. adjutorio hominem credere... posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.*

24. Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

Repugnat D. Thomæ 2. 2. qu. 98. art. 3. ad 2. *Ille*, inquit, *qui joculo* (ac proinde in qualibet alia re levi) *perjurat, non evitat Divinam irreverentiam, sed quantum ad aliquid magis auget, & ideo non excusatur a peccato mortali.* Consuetudo autem jurantes tunc demum excusabit, ait Steyaertius ubi sup. pag. 23. cum de illa tollenda serio laborabunt.

25. Cum caussa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio est temeraria, scandalosa, perniciosa, bonæ fidei illudens, & Decalogo contraria.*

Repugnat D. Thomæ 2. 2. qu. 110. art. 3. *Cum voces*, inquit, *sint naturaliter signa intellectuum, innaturale est, & indebitum, quod aliquis voce significet id, quod non habet in mente*: porro, qui jurat sine animo jurandi, exterius simulat id, quod reipsa, & intus non facit; ergo vere mentitur, & peccat. Vide dicta de *Juramento*.

26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis caussa, sive quocumque alio fine juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio temeraria est, scandalosa, perniciosa, illusoria, erronea, mendaciis, fraudibus, & perjuriis viam aperit, Sacræ Scripturæ adversatur.*

27. Caussa justa utandi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis.

Utraque repugnat his D. Th. verba 2. 2. qu. 89. art. 7. ad 4. *Debet juramentum servare secundum intellectum ejus, cui juramentum præstatur; Unde Isidorus dicit: Quacumque arte verborum quis juret, Deus tamen, qui conscientiæ judex est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit.* Dupliciter autem reus fit, quia, *& Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo capit.*

Nec nocet, quod aliquando grave proximi malum per amphibologias, & non aliter averti possit; nam, ut bene S. Thomas ibidem qu. 110. art. 4. *Non licet aliqua inordinatione uti ad impediendum nocumenta, & defectus aliorum.* Quis æquivocationes nihil habere inordinati contendere sustinet? Vide, quæ contra amphibologias, & mendacia dicta sunt tract. *de Virt. Moral.* cap. IV. quæst. II.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio scandalosa est, perniciosa, patrocinatur humanæ ambitioni; perjuria excusat, publicæ potestati contra Dei mandatum adversatur.*

Nec obstat, quod si non jures, crimen occultum fatearis, quia imputare tibi debes, quod te eas in angustias conjeceris. Adde, quod lex non intendit, ut occultum tuum crimen reveles, sed ut ab officio, quod male ambiisti, & quod in Reipublicæ detrimentum exercebis, te retrahas. Unde tunc non imponitur præceptum justo rigidius, sed rationabile, & quod ad bonum publicum valde conducit.

Confirm. quia quando Superior promovendos ad Ordines interrogat de natalibus, de censuris, de irregularitatibus, aut eos qui matrimonium contrahere volunt, de impedimentis; etsi nulla tunc præcesserit infamia, aut semiprobatio, datur tamen obligatio candide respondendi, adeoque occultum dedecus manifestandi, nisi tamen velint, ii a matrimonio, illi ab Ordinibus abstinere; ergo a pari in casu proposito.

29. Urgens metus gravis est caussa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

Audiatur S. Thomas, qui pestilentem hanc doctrinam aperte damnat 2. 2. q. 93. art. 1. *Mendacium*, ait ex Augustino, *maxime perniciosum est, quod fit in his quæ ad Christianam Religionem* (ac proinde, quæ ad Sacramenta, potissimam Christianæ Religionis partem) *pertineat. Est autem mendacium, cum aliquis exterius significat contrarium veritati. Sicut autem significatur aliquid verbo, ita etiam significatur aliquid facto; & ideo si per cultum exteriorem aliquid falsum significatur*, ut revera significatur, cum simulatur administratio Sacramentorum, puta cum metu mortis datur indigno hostia non consecrata, *erit cultus perniciosus*. Hinc olim condemnati. *Libellatici*, qui numerata pecunia a Magistratibus Ethnicis obtinebant libellos fidem facientes, ipsos Cæsarum edicta de cultu Idolorum, quæ tamen non adoraverant, obsecutos fuisse. Hinc recentius damnati illi, qui intentionem ad Deum, aut crucem in sinu gestatam dirigentes, thus coram idolis adolebant. Probanda tamen, ait Steyaert, praxis Confessariorum, qui pœnitenti, quem non absolvunt, dant benedictionem, ne apud alios suspicionem incurrat.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio est scandalosa, erronea, mundano honori inservit, ultionem, & homicidia excusat.*

Permittit quidem D. Thomas, ut is, cui mors intentatur, vim vi repellat. Verum calumnia non est proprie vis, ut saniores quotquot fuere Theologi advertunt, aliaque, quam percussionis, via repelli potest, implorare scilicet Magistratus auxilio, quod si non juvet, dicendum cum propheta Rege: *propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.* Et vero, quis nisi mundano spiritu refertus existimet verum, solidumque honorem tam fragilem esse, ut a quocumque nebulone colaphum, aut fustem per injuriam infligente, viro honorato in artem hanc pro Christo patienter, sustinente, auferri possit? Vide dicta ad Tract. *de Justitia & Jure* c. II. qu. X.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

Censura Cleri Gall. *Hæc propos. legi Dei, & ordini caritatis divinitus instituto contraria est, perniciosa, & erronea.*

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

33. Licitum est hæredi, quam legatario contra injuste impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, sed taliter defendere, sicut & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum possessionem injuste impedientem.

Censura Cleri Gall. eadem quæ XXXI. præcedentis.

Horret animus eas audire propositiones, quæ ipsis etiam Clericis tribuunt feralem licentiam ferro, veneno, aut alio mortis genere grassandi in eos, qui sibi quoad Beneficiorum possessionem adversantur. Bene hic Steysart. *De viris sanguinum salva me* Domine.

34. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est scandalosa, erronea, infandis homicidiis, & parricidiis procurandis apta.* Homicidii enim festinatio est prohibere nasci, nec refert natam quis eripiat animam, an nascentem disturbet.

35. Vi-

35. Videtur probabile, omnem fœtum, quamdiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eamdem habere, cum paritur; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentes.

Jungatur hæc propositio cum superiori, & manifestum erit fœtum quamdiu est in utero matris occidi posse a puella, mortem, vel infamiam, quæ semper imminet, pertimescente. O extremum absurditatis! De his quinque propositionibus consule, quæ dicta sunt in Tract. *de Justit. & Jure* cap. [illegible] quæst. V

36. Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio, quatenus furtum permittit in gravi necessitate, falsa est, temeraria, & Reipublicæ perniciosa.*

Vide, quæ dixi in Tract. *de Justitia*; Interim compara hanc doctrinam cum doctrina superiori de occidendo fure, & omnia furibus plena habebis. Furabuntur pauperes propter necessitatem, quæ sæpe est, & sæpe judicatur gravis; occident divites ob boni sui dilapidationem, saltem quoties rerum sibi unum subripi videbunt, aut subripiendum pertimescent. Inde quæ & quanta malorum strues?

37. Famuli, & Famulæ domesticæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio falsa est, furtis viam aperit, & Famulorum fidem labefactat.*

Peccat hæc propositio, quatenus quemlibet famulum in propria caussa judicem constituit. Quod si semel admittatur, nulla erit in familiis pax, nullus ordo, nulla securitas. Vide quæ dicta sunt in Tract. *de Justit. & Jur.* c. 5. qu. IX.

38. Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio est falsa, perniciosa, & furta etiam gravia approbat.*

Repugnat rationi: qui enim grandem per modica furta summam deprædatus est, jam incipit esse detentor rei alienæ in magna quantitate, ac proinde peccati mortalis reus, ni summam bonam partem restituat. Vide Auct. cap. citato.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio falsa est, temeraria, fraudibus, & dolo patrocinatur, & justitiæ regulis repugnat.*

Repugnat D. Th. 2. 2. q. 62. art. 7. Ubi *ad restitutionem obligatur quicumque est caussa injustæ acceptionis, id quidem* ait S. Doct. *contingit . . . movendo ad ipsam acceptionem, quod fit præcipiendo, consulendo &c.* Vide, quæ dicta in Tract. *de Justitia & Jure* par. II. c. IV. qu. I. & seq.

40. Contractus Mohatræ licitus est etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retro venditionis prævie inito, cum intentione lucri.

Censura Cleri Gall. eadem quæ XXX. Alexandri VII. Vide Tract. nostrum *de Contractibus* c. 5. q. XVIII. ubi ex professo probatum est, contractum *Mohatra* usuram esse, & omnino injustum.

41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ XLII. Alexandri VII. Vide eumdem Tract. cap. III. qu. VIII. Resp. 2.

42. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur, tamquam ex justitia debitum.

Censura Cleri Gall. eadem, quæ XLI. Alex. VII. Censuræ hujus æquitas patebit ex eod. Tract. eademque q. & Resp.

43. Quidni non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam, sibi noxiam falso crimine elidere?

Longe aliter S. Th. 2. 2. q. 110. art. 3. ad 4. *Non est licitum mendacium officiosum dicere, ad hoc quod aliquis alium a quocumque periculo liberet*, etiam mortis; ut ea contenta evidens est. Si mendacium hujusmodi a peccato veniali non vacat, quomodo a mortali vacabit falsi criminis exprobratio. Vide dicta superius, & tr. *de Virt. Moralibus* c. IV q. I. & seq.

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

Censura Cleri Gall. *Hujus propositionis doctrina falsa est, temeraria, scandalosa, erronea, spatiosam calumniatoribus, & impostoribus portam aperit; & clare detegit, quam nefaria placita probabilitatis nomine inducantur.*

Adde, quod illud Dei præceptum: *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium*, sic semper intellectum fuerit, ut graviter in materia obligaret. Porro gravis est materia qualibet accusatio de crimine, quod quis reipsa non perpetravit.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dumtaxat, tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.

Censura Cleri Gall. eadem quæ XXII. Alexandri VII.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale; immo etiam si sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis.

Censura Cleri Gallic. eadem, quæ ejusdem propositionis XXII. Alexandri VII. Hæc opinionum portenta in Tract. *de Simonia* confutata reperies.

47. Cum dicit Concilium Trid., eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc, *digniores*, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo: vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero sit concursus.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio Concilio Tridentino contraria est; Ecclesiæ utilitati, et saluti animarum, quæ a Pastorum delectu præcipue pendet, adversatur.*

Hujus propositionis errorem nervose, & breviter præfocavit S. Th. his verbis 2. 2. q. 63. art. 2. ad 3. *Necesse est eligere ad Beneficia meliorem, vel simpliciter, vel in ordine ad bonum commune*. Vide quæ dicta sunt; ubi de *Beneficiis*.

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

Censura Cleri Gallic. *Doctrina hac propositione contenta scandalosa est, perniciosa, castarum, ac piarum aurium offensiva, & erronea.*

Censuræ veritas, & æquitas ex se patent: *Fornicatio*, ait S. Th. 2. 2. q. 154. art. 2. *est contra naturam prolis educandæ*, & ideo est *peccatum mortale*; ac proinde non ideo solum vitiosa, quia prohibita. Certe si fornicatio nonnisi a Dei positiva lege haberet, quod peccatum sit, gentiles, qui legem hanc nesciebant, inculpabiliter fornicati fuere, quod repugnat Apostolo 1. Cor. 6. & Ephes. 5. ubi fornicatio inter vitia per se mala, & quæ per Christi gratiam abluenda sunt, numeratur. Sed de his prolixius in Tract. *de Peccatis* art. IV. qu. II. dictum est.

49. Mollities jure naturæ prohibita non est: Unde si Deus eam non interdixisset, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

Repugnat D. Th. q. 15. *de Malo* art. 1. Repugnat Apostolo mollitiem recensenti inter ea peccata, quæ Ethnicos solam naturæ legem agnoscentes in perpetuum damnare potuerunt. Repugnat vel ipsis paganis, quos inter Martialis vir alioqui lascivissimus. Vide citatum caput.

50. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium; ideo sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

Censura Cleri Gall. eadem, quæ XLVIII. Innocentii XI.

Repugnat Apostolo generatim, & indistincte pronuncianti, Rom. VII. *Quod mulier, vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro*. Repugnat & August. quem tamen

lib.

in sceleris suæ patrocinium adducere conati sunt pseudo-Casuistæ. *Non est ita existimandum*, ait l. 1 de Serm. Dom. c. 17. *quod hoc femina, viro permittente, facere posse videatur; hoc enim omnium sensus excludet*. Vide dicta ad idem caput.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne a Domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio scandalosa est, perniciosa, verbis Dominicis, & Apostolicis aperte contraria, & hæretica; quam enim dabit homo commutationem pro anima sua? & digni sunt morte non solum, qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus*. Censura hæc suam secum defert probationem. Apposite S. Th. 1. 2. q. 62. art. 7. ad 1. *Non solum peccat ille qui peccatum exequitur, sed etiam, qui quocumque modo peccati causa est, vel cooperatur*. Vide quæ dicta sunt ubi *de Scandalo*.

Nota cum Steyærtio tenebrosam ærumnæ Casuistarum Theologiæ profunditatem. Cum audis *notabile detrimentum*, magni aliquid concipis. Cum veneris ad rem ipsam, nihil detegis. Potest juxta eos occidi homo? utique pro re gravi: sed quænam ea est? *regulariter aureus* unus vel ad summum paulo plures, sed quibus nec vitam bovis in macello emas. Potest & occidi, qui alterius honorem invadit; sed invadere censetur, qui dat alapam, ictumve fustis, aut dicit *mentiris*. Potest famulus Magistri libidinibus cooperari, si id faciat *metu notabilis detrimenti*. Cujusnam vero? an mortis? Non ita sane, sed ne torvis oculis aspiciatur.

52. Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, & si absit contemptus.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est scandalosa, ad violandas leges tum civiles, tum Ecclesiasticas, & Apostolicas viam aperit, ac proinde Superiorum auctoritate prohibenda*.

Vide, quæ dicta sunt in Tract. *de Legibus*, ubi abunde probatum est id quod docet S. Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. *Leges* etiam civiles, & a fortiori Ecclesiasticas *habere vim obligandi in foro conscientiæ*, & quidem graviter in materia gravi, & secluso quocumque contemptu.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immo quatuor simul, a diversis Celebrantibus audit.

Censura Cleri Gall. *Hæc propositio absurda est, scandalosa, illusoria, communique Christianorum sensui repugnat*.

Ratio est, quia plures diversorum Sacrorum partes non magis Sacrum unum efficiunt, quam caput Joannis pectus Petri, & pedes Pauli simul sint unus homo. Sane si quatuor diversarum partes audiens, Missam integram audire censeatur, qui decem aut viginti partes simul audierit, eam audisse, quid ni censeatur? O miseros parentes nostros, qui hæc compendia nescierunt? Ex propositionis hujus censura obiter colliges cum Steyærtio, eum qui Missam audit a Consecratione usque ad finem, non satisfecere præcepto, si aliam postea audit a principio ad consecrationem.

54. Qui non potest recitare Matutinum & Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

Censura Cleri Gall., eadem quæ xx. Alexandri VII.

Idem prorsus, ac si dixeris, qui centum debet, & nonnisi decem solvere potest, non tenetur ad decem. Nec ridiculum minus est fundamentum assertionis, quam assertio ipsa; ex ea tamen tolerabant recentiores Casuistæ, eum, qui totum, vel ejus unum, vel Missæ audiendæ præceptum implere nequit, ne ad eam quidem partem teneri, quam potest; quod si in restitutione sibi facienda non admisissent, cur in rebus Deo debitis tam facile admiserunt? Vide dicta, ubi *de D. Officii recitatione*.

55. Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

Censura Cleri Gallic. *Doctrina ac propositione contenta temeraria est, scandalosa, erronea, impietati, & sacrilegio favet, & præceptis Ecclesiæ illudit*.

Repugnat Concilio Lateranensi, secundum quod, *Omnis utriusque sexus debet reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum suscipere*. Si reverenter, ergo non sacrilege, sed cum debita animi præparatione. Fundamentum impiæ hujus asserti manifeste haberet, & quidem modum præcepti sub præceptum non cadat, & quod Ecclesia actus internos præcipere nequit. Fallit utrumque: Tum quia præceptum Ecclesiæ sic impleri debet, ut nihil fiat contra finem actus præcepti, qui in commonitione sibi unita consistit, nihilo. Tum quia Ecclesia cum Communionem, aliaque ejusdem generis multa præcipit, non tam præceptum condit novum, quam determinet Divinum. Tum denique quia non inepte probatur actus internos ab Ecclesia præcipi posse. Vide quæ dixi in Tract. *de Legibus*.

56. Frequens Confessio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio, temeraria, scandalosa, erronea, impia, & sacris literis contraria*.

Audiatur vel ipsa ratio, & rationi consonans S. Th. 3. part. q. 80. art. 4. ad 3. *Apostolus dicit 1. ad Cor. 11. Qui manducat, & bibit indigne; judicium sibi manducat, & bibit, idest condemnationem. Dicit autem Glossa ibidem, quod indigne manducat, & bibit, qui in crimine est*, ergo qui in peccato mortali, si hoc Sacramentum accipiat, damnationem acquirit, atqui est in crimine & peccato, qui gentiliter vivit, seu qui instar Ethnici, Dei & Ecclesiæ leges nescit, suisque criminibus habenas laxat; ergo frequens ejus Communio, nedum nota est prædestinationis, sed contra in reprobationis, & quidam æternæ damnationis prodromus.

57. Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modo honestam.

Censura Cleri Gallic. *Hæc propositio est hæretica*.

Repugnat Conc. Trid. sic definienti: *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus S. inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur: anathema sit*. Vide superius dicta ad prop. xxiii. Innocentii XI.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

Censura Cleri Gallic. *Doctrina hac propositione contenta falsa est, temeraria, in errorem inducit, sacrilegiis favet, Christianæ simplicitati, Ministrorum Christi judiciariæ potestati, Confessionis integritati, atque ipsius Sacramenti institutioni, ac fini derogat*.

Repugnat vel ipsi rationi, quæ aperte docet medico spirituali, non secus ac corporali opus esse, ut interrogando cognoscat, an inveteratum sit necne malum, quod sibi curandum proponitur. Solide S. Thomas in supplem. qu. 9 art. 2. ad 1. *Unum peccatum per se consideratum non ita demonstrat malam dispositionem peccantis, . . . quia in unum peccatum aliquis quandoque labitur, ex ignorantia, vel infirmitate: sed multitudo peccatorum, seu eorum consuetudo, quod in eodem recidit in præsenti, demonstrat malitiam peccantis, vel magnam corruptionem ejusdem*. Quis porro dixerit indifferens esse Confessioni, an pœnitens ex infirmitate, an ex magna & inveterata corruptione peccaverit?

59. Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessum, ratione magni concursus Pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut Indulgentiæ.

Censura Cleri Gallic. eadem quæ præcedentis.

Repugnat D. Thomas, ubi supra, sic ille: *De necessitate confessionis est, quod homo omnia peccata confiteatur, quæ in memoria habet; quod si non faciat, tunc est Confessionis simulatio*. Sed qui dimidiate tantum confitetur, non omnia, quæ in memoria habet peccata deponit; ergo non vere, sed simulate, & ideo invalide, confitetur. Nec obest magnus pœnitentium concursus: nemo enim ante Recentiores etiam somniando cogitavit causam hanc sufficere, ut quis a Confessione quantum fieri poterit perfecta & integra excusetur. Jungatur hæc propositio cum undecima ex iis, quæ ab Alexandro VII. proscriptæ sunt, & apparebit Casuistas invenisse artem, vi cujus, qui flagitiosissima quæque commiserat, liber erat ab iis confitendis.

60. Pœ-

60. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.

Censura Cleri Galliæ. *Hæc propositio est erronea, & ad finalem impœnitentiam ducit.*

Repugnat natura pœnitentiæ, quæ vetat ne Confessarius quemquam absolvat, nisi prudenter judicet eum vere de peccatis dolere, & tertio dispositum esse ad *emendam*, ut loquitur S. Thomas. *Quis autem ed de ea judicet, in quo nullam emendationis spem deprehendit?* Vide, quæ dicta sunt ubi de peccati Occasionibus, & ubi de Obligationibus Confessariorum.

61. Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere: quinimmo directe, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

Censura Cleri Gall. eadem quæ xli. Alexandri VII. idem & motivum censuræ.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando caussa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

Censura Cleri Galliæ. eadem quæ xli. Alexandri VII.

63. Licitum est quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

Censura Cleri Gallicani: eadem quæ xli. Alexandri VII. Circa hæc recurre ad ea, quæ ab Auctore dicta sunt *de Occasione proxima.*

64. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis D. N. J. C.

Censura Cleri Galliæ, eadem quæ xii. Innocentii XI.

Dicitur Hebr. 10. ait S. Th. 2. 2. q. 2. art. 5. *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Atqui inter mysteria quorum Fides ad placendum Deo est necessaria, primas tenet mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis, ut eodem S. Doctore ibid. art. 7. & unanimi Theologorum suffragio. Vide quæ dicta sunt agendo de *Fide.*

65. Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

Virulentum hoc dogma ex æquo confutavimus in loco mox allegato. Etquis in animum sibi inducat, fidem deridem, otiosam, quæque ita non erumpit in actum, ut quasi in animo oblitterere, ad ustificationem sufficere? Hinc colligas non modo beneficio absolutionis privandum esse pœnitentem, qui Religionis mysteria primaria ignorat, sed etiam, an ignoret, ex professo esse interrogandum, si probabilem hujus ignorantiæ suspicionem, sive ex modo confitendi, seu aliter præbeat. Quia eveniam Confessario, ne indignum absolvat.

Quicumque autem cujusvis conditionis, status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim defenderit, vel ediderit, vel de eis disputative, publice, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quocumque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districte in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam specialis, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injuriosis contentionibus Doctores, seu Scholastici, aut alii in posterum se abstineant, & ut paci & caritati consulatur, idem Sanctissimus in virtute sanctæ obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in Thesibus, Disputationibus, ac Prædicationibus, caveant ab omni censura, & nota, necnon a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec a S. Sede recognitæ sint, & super iisdem propositionibus judicium proferatur.

CAPUT XXI.

Propositiones duæ de omnipotentia donata, & subjecta creaturæ, quæ die 23. Novemb. an. 1679. ab Innocentio XI. damnatæ sunt ut temerariæ ad minimum, & novæ.

1. Deus donat nobis omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliqui donat alteri villam, aut librum.

2. Deus subjicit nobis suam Omnipotentiam.

Si quibus probari possint prædictæ duæ theses, ii utique, qui concursum indifferentem in primo actu admittunt; & hi tamen fatentur iisdem thesibus jure merito præfixum fuisse nigrum theta a Pontifice Romano. Scilicet enim concursus Dei, quantumque fingatur, non est concursus subjectionis, sed dignitatis, ac dominii cum sit concursus Dei potentissima dominatri voluntatis creatæ, & actuum liberorum. Et vero si Omnipotenti a voluntati creatæ subdita foret, non possit esse eadem creata libertas in manu Omnipotentiæ Dei, ne, sicut non potest in manu Subditorum esse voluntas Principis: porro luce meridiana clarius est libertatem creatam esse in manu Omnipotentiæ juxta id Prov. 21. *Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, inclinabit illud;* & Hierem. 18. *Sicut lutum in manu figuli, ita & vos.* Sed de his, quæ incauto exciderunt mihi, & nihil ad moralem spectant, Vide Dominicum Viva pag. 533.

CAPUT XXII.

Propositiones duæ de Confessione diversis temporibus proscriptæ.

1. Scientia ex confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, nisi aliud multo majus ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur.

Addita deinde explicatione, sive limitatione, quod (propositio) sit intelligenda de usu scientiæ ex confessione acquisitæ cum gravamine pœnitentis, seclusa quacumque revelatione, atque in casu, quo multo majus gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu sequeretur (Consultores Romani die 18. Nov. 1682.) dictam propositionem quatenus admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine pœnitentis, omnino prohibendam esse, etiam cum dicta explicatione, vel limitatione.... mandantes etiam universis Sacramenti Pœnitentiæ ministris, ut ab ea in praxim deducenda prorsus abstineant. Vide quæ *de Sigillo Confessionis* ab Auctore explicantur.

2. Licet per litteras seu internuntium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absenti absolutionem obtinere.

Hæc propositio die 20. Jun. ann. 1602. damnata est a Clemente VIII. Bulla 37. *ad minus uti falsa, temeraria, & scandalosa.* Vetatque idem Papa sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, & sibi reservatæ, *ne deinceps ista propositio publicis, privatisque lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, neve umquam tamquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur.*

Circa utramque hanc thesim plura proponi possunt scitu dignissima, ut legere est apud Vivam. Sed quia hæc fuse tractata sunt, ubi *de Pœnitentia*, ea omittimus in præsenti.

CAPUT XXIII.

Propositio unica ab Innocentio X damnata anno 1747. in Congregatione Generali Suprema, & Universalis Inquisitionis.

1. Sanctus Petrus & S. Paulus sunt duo Ecclesiæ Principes, qui unicum efficiunt, vel sunt duo Ecclesiæ Catholicæ Coryphæi ac supremi Duces, summa inter se unitate conjuncti, vel sunt geminus universalis Ecclesiæ vertex, qui in unum divinissime coaluerunt, vel sunt duo Ecclesiæ Summi Pastores ac Præsides, qui unicum caput constituunt.

Damnatur hæc propositio, ut hæretica, si illa explicetur, ut ponat omnimodam æqualitatem inter S. Petrum & S.

& S. Paulum sine subordinatione S. Pauli ad S. Petrum in potestate suprema & regimine universalis Ecclesiæ.

Nota. Hæc propositio Scripturæ, & universæ Patrum traditioni adversatur, ex quibus discimus Ecclesiam supra Petrum fundatam, atque hunc Principem, ac Caput a Christo fuisse constitutum; Paulum vero extraordinaria Apostolatus, & Episcopatus potestate, Petro æqualem fuisse; sed Petrum præterea Caput, Principem, ac ordinarium totius Ecclesiæ Pastorem fuisse, cui & Paulus, & Apostoli reliqui subjiciebantur.

CAPUT XXIV.

Propositiones duæ ab Alexandro VIII. damnatæ 24. Augusti 1690.

1. BOnitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali; formalis vero in conformitate actuum cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in suum finem ultimum interpretative, hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decursu vitæ suæ moralis.

Censura Summi Pontificis, & Cleri Gall. *Hæc propositio est heretica*. Talem vero esse patebit ex iis, quæ dicta sunt agendo de præcepto Caritatis. Primam hujus partem clare perimunt hæc S. Th. verba 1. 2. q. 89. art. 2. ad 5. *Cum homo usum rationis habere incœperit ... hoc est tempus pro quo obligatur ex Dei præcepto affirmative ad ejusdem amorem*.

Vide etiam quæ dicta sunt in Tract. *de Virtutibus Theol.* cap. 11. q. 1. & q. 3.

2. Peccatum philosophicum, seu morale, est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum vero & mortale est transgressio libera divinæ legis. Philosophicum quantumvis grave in illo qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non offensa Dei, neque peccatum mortale, dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.]

Censura Summi Pontificis, & Cleri Gall. *Hæc propositio scandalosa est, temeraria, piarum aurium offensiva, & erronea*.

Breviter, sed nervose S. Th. 1. 2. q. 71. ar. 2. ad 4. ejusdem est ait enim, *quod peccatum sit contra ordinem rationis humanæ, & quod sit contra legem æternam*, ergo dari nequit peccatum, quod rationi adversetur, idest philosophicum, quin eo ipso legi æternæ dissentiat, & quin consequenter sit Theologicum. Vide quæ eam in rem scripta sunt in tract. *de Peccatis*, qu. 2.

Hactenus laxiorem doctrinam præeunte Sede Apostolica infectati sumus; rigidiorem nunc, & quæ in oppositum scopulum impingit, eadem præeunte Sede Apostolica impugnabimus; sic tamen ut nullam affingamus notam iis propositionibus, quæ ad dogma, non autem ad praxim pertinent; & circa quas utiliter consuletur tractatus *de Gratia*.

CAPUT XXV.

Constitutio Innocentii XI. proscribentis octo, & sexaginta Theses, quæ prætextu Orationis quietis a Michaele de Molinos docebantur.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

CÆlestis Pastor Christus Dominus, ut acentem in tenebris mundum, variisque gentium erroribus involutum a potestate diaboli, sub quo misere post lapsum primi parentis tenebatur, sua ineffabili miseratione liberaret, externo sumere, & in ligno Crucis chirographo redemptionis nostræ affixo, in testimonium suæ in nos caritatis sese hostiam viventem Deo pro nobis offerre dignatus est, mox rediturus in Cœlum, Ecclesiam Catholicam sponsam suam tamquam novam Civitatem sanctam Hierusalem descendentem de Cœlo, non habentem rugam, neque maculam, unam sanctamque in terris relinquens, armis potentiæ suæ contra portas inferi circumvallatam, Petro Apostolorum Principi, & Successoribus ejus regendam tradidit, ut doctrinam ab ipsius ore haustam, sartam tectamque custodirent, ne oves pretioso suo sanguine redemptæ pravarum opinionum pabulo in antiquos errores reciderent, quod præcipue B. Petro mandasse sacræ literæ docent: Cui enim Apostolorum, nisi Petro dixit: Pasce oves meas; & rursus: Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. *Quare Nobis, qui non nostris meritis, sed inscrutabili Dei Omnipotentis consilio in eandem Petri Cathedra pari potestate, sedemus, semper fixum in animo fuit, ut populus Christianus eam sectaretur fidem, quæ a Christo Domino per Apostolos suos perpetua, & nunquam interrupta traditione prædicata fuit, quamque usque ad sæculi consummationem permansuram esse promisit.*

Cum igitur ad Apostolatum nostrum relatum fuisset, quemdam Michaelem de Molinos prava dogmata tum verbo tum scripto docuisse, & in praxim deduxisse, quæ prætextu Orationis quietis contra doctrinam, & usum a sanctis Patribus ab ipsis nascentis Ecclesiæ primordiis receptum, Fideles a vera Religione, & a Christianæ pietatis puritate in maximos errores, & turpissima quæque reducebant: Nos, qui cordi semper fuit, ut fidelium animæ nobis ex alto commissæ, purgatis pravarum opinionum erroribus, ad optatum salutis portum tuto pervenire possint, legitimis præcedentibus indiciis, prædictum Michaelem de Molinos carceribus mancipari mandavimus, deinde coram Nobis, & Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus Inquisitoribus Apostolica auctoritate specialiter deputatis, auditis pluribus in Sacra Theologia Magistris, eorumque suffragiis tum voce tum scripto susceptis, maturoque perpensis, implorata etiam Sancti Spiritus assistentia, cum Prædictorum Fratrum nostrorum unanimi voto ad damnationem infrascriptarum Propositionum ejusdem Michaelis de Molinos, a quo fuerunt pro suis recognitæ, & de quibus Propositionibus earumquam a se dictatis, scriptis, communicatis, & creditis ipse convictus & respective confessus fuerat, ut latius in processu, & decreto de mandato nostro lato die 24. Augusti præsentis ann. 1687. devenire ut infra decrevimus.

PROPOSITIONES.

1. OPortet hominem suas potentias annichilare. Et hæc est via interna.

2. Velle operari active, est Deum offendere, qui vult esse ipse solus Agens, & ideo opus est se ipsum in Deo totum, & totaliter derelinquere, & postea permanere, velut corpus exanime.

3. Vota de aliquo faciendo sunt perfectionis impeditiva.

4. Activitas naturalis est gratiæ inimica, impeditque Dei operationes, & veram perfectionem, quia Deus operari vult in nobis sine nobis.

5. Nihil operando anima se annihilat, & ad ipsum principium redit, & ad suam originem, quæ est essentia Dei, in qua transformata remanet ac divinizata, & Deus tunc in seipso remanet, quia tunc non sunt amplius duæ res unitæ, sed una tantum; & hac ratione Deus vivit, & regnat in nobis, & anima seipsam annihilat in esse operativo.

6. Via interna est illa, qua non cognoscitur nec lumen, nec amor, nec resignatio, & non oportet Deum cognoscere, & hoc modo recte proceditur.

7. Non debet anima cogitare nec de præmio, nec de punitione, nec de Paradiso, nec de Inferno, nec de morte, nec de æternitate.

8. Non debet velle scire, an gradiatur cum voluntate Dei, an cum eadem voluntate resignata maneat, nec ne; nec opus est ut velit cognoscere suum statum; nec proprium nihil, sed debet ut corpus exanime manere.

9. Non debet anima reminisci nec sui, nec Dei, nec cujuscumque rei, & in via interna omnis reflexio est nociva, etiam reflexio ad suas humanas actiones, & ad proprios defectus.

10. Si proprii defectus alios scandalizent, non est necessarium reflectere, dummodo non adsit voluntas scandalizandi; & ad proprios defectus non posse reflectere, gratia Dei est.

11. Ad dubia, quæ occurrunt, an recte procedatur necne, non opus est reflectere.

12. Qui suum liberum arbitrium Deo donavit; de nulla re debet curam habere, nec de Inferno, nec de Paradiso, nec debet desiderium habere propriæ perfectionis, nec virtutum, nec propriæ sanctitatis, nec propriæ salutis, cujus spem expurgare debet.

13. Resignato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda est cogitatio, & cura de omni re nostra; & relinquere, ut faciat in nobis sine nobis suam divinam voluntatem.

14. Qui divinæ voluntati resignatus est, non convenit, ut a Deo rem aliquam petat, quia petere est imperfectio cum sit actus propriæ voluntatis & electionis; & est velle, quod divina voluntas nostræ conformetur, & non quod nostra divinæ. Et illud Evangelii, *petite, & accipietis*, non est dictum a Christo pro animabus in internis, quæ nolunt habere voluntatem. Immo hujusmodi animæ eo perveniunt, ut non possint a Deo rem aliquam petere.

15. Sicut non debent a Deo rem aliquam petere, ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debent, quia utrumque est actus propriæ voluntatis.

16. Non convenit Indulgentias quærere pro pœna propriis peccatis debita; quia melius est divinæ Justitiæ satisfacere, quam divinam Misericordiam quærere, quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & istud ab amore nostri interessato, nec est res Deo grata, nec meritoria, quia est velle crucem fugere.

17. Tradito Deo libero arbitrio, & eidem relicta cura, & cogitatione animæ nostræ, non est amplius habenda ratio tentationum; nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa, nulla adhibita industria; & si natura commovetur, oportet sinere, ut commoveatur, quia est natura.

18. Qui in oratione utitur imaginibus, figuris, speciebus, & propriis conceptionibus, non adorat Deum in spiritu & veritate.

19. Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut intellectus comprehendit, non amat verum Deum.

20. Asserere, quod in oratione opus est sibi per discursum auxilium ferre, & per cogitationes, per quas Deus animam non alloquitur, ignorantia est. Deus nunquam loquitur, ejus locutio est operatio; & semper in anima operatur, quando hæc suis discursibus, cogitationibus, & operationibus eum non impedit.

21. In oratione opus est manere in fide obscura, & universali, cum quiete & oblivione cujusque cogitationis particularis, ac distinctæ attributorum Dei, ac Trinitatis, & sic in Dei præsentia manere ad illum adorandum & amandum, eique inserviendum, sed absque productione actuum, quia in his Deus sibi non complacet.

22. Cognitio hæc per fidem non est actus a creatura productus, sed est cognitio a Deo creaturæ tradita, quam creatura se habere non cognoscit, sed postea cognoscit illam se habuisse; & idem dicitur de amore.

23. Mystici cum S. Bernardo in Scala Claustralium, distinguunt quatuor gradus, Lectionem, Meditationem, Orationem, & Contemplationem infusam. Qui semper in primo sistit, nunquam ad secundum pertransit. Qui semper in secundo persistit, nunquam ad tertium pervenit, qui est nostra contemplatio acquisita, in qua per totam vitam persistendum est, dummodo Deus animam non trahat, absque eo quod ipsa id expectet, ad contemplationem infusam, & hac cessante, anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipso permanere absque eo quod amplius redeat ad secundum, aut primum.

24. Qualescumque cogitationes in oratione occurrant, etiam impuræ, etiam contra Deum, S. Fidem, & Sacramenta, si voluntarie non nutriantur, nec voluntarie expellantur; sed cum indifferentia, & resignatione tolerentur, non impediunt orationem Fidei: immo eam perfectiorem efficiunt, quia anima tunc magis divinæ voluntati resignata remanet.

25. Etiamsi superveniat somnus, & dormiatur, nihilominus fit Oratio & contemplatio actualis, quia oratio, & resignatio, idem sunt, & dum resignatio perdurat, perdurat & oratio.

26. Tres illæ viæ, Purgativa, Illuminativa, & Unitiva, sunt absurdum maximum, quod dictum fuerit in mystica. Cum non sit nisi unica via, scilicet via interna.

27. Qui desiderat, & amplectitur devotionem sensibilem, non desiderat, nec quærit Deum; sed ipsam, & male agit, cum eam desiderat, & eam habere conatur, quia per viam internam incedit, tum in locis sacris, quam in diebus solemnibus.

28. Tædium rerum spiritualium bonum est; siquidem per illud purgatur amor proprius.

29. Dum anima interna fastidit discursus de Deo, & virtutes, & frigida remanet, nullum in se ipsa sentiens fervorem, bonum signum est.

30. Totum sensibile, quod experimur in vita spirituali, est abominabile, spurcum, & immundum.

31. Nullus meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent a sensibus cognosci. Opus est amittere virtutes.

32. Nec ante, nec post Communionem alia requiritur præparatio, aut gratiarum actio (pro istis animabus internis) quam permanentia in solita resignatione passiva, quia modo perfectiore supplet omnes actus virtutum qui possunt, & fiunt in via ordinaria. Et si hac occasione Communionis insurgunt motus humiliationis, petitionis, aut gratiarum actionis, reprimendi sunt, quoties non dignoscatur, eos esse ex impulsu speciali Dei; alias sunt impulsus naturæ nondum mortuæ.

33. Male agit anima, quæ procedit per hanc viam internam, si in diebus solemnibus vult aliquo conatu particulari excitare in se devotum aliquem sensum; quoniam animæ internæ omnes dies sunt æquales, omnes festivi. Et idem dicitur de locis sacris, quia hujusmodi animabus omnia loca æqualia sunt.

34. Verbis, & lingua gratias agere Deo non est pro animabus internis, quæ in silentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis, & quo magis Deo se resignant, experiuntur se non posse orationem Dominicam, seu *Pater noster*, recitare.

35. Non convenit animabus hujus viæ internæ, quod faciant operationes, etiam virtuosas, ex propria electione, & activitate, alias non essent mortuæ: nec debent elicere actus amoris erga B. Virginem, Sanctos, aut Humanitatem Christi; quia cum ista objecta sensibilia sint, talis est amor erga illa.

36. Nulla creatura, nec B. Virgo, nec Sancti sedere debent in nostro corde, quia solus Deus vult illud occupare, & possidere.

37. In occasione tentationum, etiam furiosarum, non debet anima elicere actus explicitos virtutum oppositarum, sed debet in supradicto amore, & resignatione permanere.

38. Crux voluntaria mortificationum pondus grave est, & infructuosum, ideoque dimittenda.

39. Sanctiora opera, & pœnitentiæ, quas peregerunt Sancti, non sufficiunt ad removendam ab anima vel unicam adhæsionem.

40. B. Virgo nullum unquam opus exterius peregit, & tamen fuit Sanctis omnibus sanctior, igitur ad sanctitatem perveniri potest absque opere exteriori.

41. Deus permittit, & vult ad nos humiliandos, & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptitiis, Dæmon violentiam inferat earum corporibus, easque actus carnales committere faciat, etiam in vigilia, & sine mentis offuscatione, movendo physice illorum manus, & alia membra contra earum voluntatem. Et idem dicitur quoad alios actus per se peccaminosos, in quo casu non sunt peccata, quia in his non adest consensus.

42. Potest dari casus, quod hujusmodi violentiæ ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum personarum, scilicet maris & feminæ, & ex parte utriusque sequatur actus.

43. Deus præteritis sæculis Sanctos efficiebat tyrannorum ministerio, nunc vero eos efficit Sanctos ministerio Dæmonum,

num, qui cauſando in eis prædictas violentias facit, ut illi ſe ipſos magis deſpiciant, atque annihilent, & ſe Deo reſignent.

44 Job blaſphemavit, & tamen non peccavit labiis ſuis, quia fuit ex Dæmonis violentia.

45. Sanctus Paulus hujuſmodi Dæmonis violentias in ſuo corpore paſſus eſt, unde ſcripſit: *Non quod volo bonum, hoc ago, ſed quod nolo malum, hoc facio.*

46. Hujuſmodi violentiæ ſunt medium magis proportionatum ad annihilandam animam, & ad eam ad veram transformationem, & unionem perducendam, nec alia ſupereſt via: Et hæc eſt via facilior, & tutior.

47. Cum hujuſmodi violentiæ occurrunt, ſinere oportet, ut Satanas operetur, nullam adhibendo induſtriam, nullumque proprium conatum, ſed permanere debet homo in ſuo nihilo; & etiamſi ſequantur pollutiones, & actus obſcœni propriis manibus, & etiam pejora, non opus eſt ſeipſum inquietari; ſed foras emittendi ſunt ſcrupuli, dubia, & timores, quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magiſque candida, & acquiritur ſancta libertas. Et præ omnibus non opus eſt hæc confiteri: & ſanctiſſime fit, non confitendo: quia hoc pacto ſuperatur Dæmon, & acquiritur theſaurus pacis.

48. Satanas, qui hujuſmodi violentias infert, ſuadet deinde gravia eſſe delicta, ut anima ſe inquietet, ne in via interna ulterius progrediatur; unde ad ejus vires enervandas, melius eſt ea non confiteri, quia non ſunt peccata, nec etiam venialia.

49. Job ex violentia Dæmonis ſe propriis manibus polluebat, eodem tempore quo mundas habebat ad Deum preces (ſic interpretando locum ex cap. XVI. Job.)

50. David, Hieremias, & multi ex Sanctis Prophetis hujuſmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum externarum.

51. In Sacra Scriptura multa ſunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminoſos, uti illud de Sampſone, qui per violentiam ſe ipſum occidit cum Philiſtæis, conjugium iniit cum alienigena, & cum Dalila meretrice fornicatus eſt, quæ alias erant prohibita, & peccata fuiſſent: De Judith, quæ Olopherni mentita fuit. De Eliſæo, qui pueris maledixit: De Elia, qui combuſſit Duces cum turmis Regis Acab. An vero fuerit violentia immediate a Deo peracta, vel Dæmonum miniſterio, ut in aliis animabus contingit, in dubio relinquitur.

52. Cum hujuſmodi violentiæ etiam impuræ abſque mentis offuſcatione accidunt, tunc anima Deo poteſt uniri, & de facto ſemper magis unitur.

53. Ad cognoſcendum in praxi, an aliqua operatio in aliis perſonis fuerit violenta, regula, quam de hoc habeo, nedum ſunt proteſtationes animarum illarum, quæ proteſtantur ſe dictis violentiis non conſenſiſſe, aut jurare non poſſe, quod iis conſenſerint, & videre quod ſint Animæ, quæ proficiunt in via interna; ſed regulam ſumerem a lumine quodam actuali, cognitione humana, ac Theologica ſuperiore, quod me certo cognoſcere facit cum interna certitudine, quod talis operatio eſt violenta, & certus ſum quod hoc lumen a Deo procedit, qui ad me pervenit conjunctum cum certitudine, quod a Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium: eo modo quo interdum contingit, quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quod ipſe ſit, qui revelat, & anima in contrarium non poteſt dubitare.

54. Spirituales viæ ordinariæ in hora mortis ſe deluſos invenient, & confuſos, & cum omnibus paſſionibus in alio mundo purgandis.

55 Per hanc viam internam pervenitur, etſi multa cum ſufferentia ad purgandas & extinguendas omnes paſſiones, ita quod nihil amplius ſentiant, nihil, nihil: nec ullam ſentiant inquietudinem, ſicut corpus mortuum, nec anima ſe amplius commoveri ſinit.

56. Duæ leges, & duæ cupiditates, animæ una, & amoris proprii altera, tamdiu perdurant, quamdiu perdurat amor proprius, unde quando hic purgatus eſt, & mortuus, ut fit per viam internam, non adſunt amplius illæ duæ leges, & duæ cupiditates, nec ulterius lapſus aliquis incurritur, nec aliquid ſentitur amplius, ne quidem veniale peccatum.

57. Per contemplationem acquiſitam pervenitur ad ſtatum non faciendi amplius peccata nec mortalia, nec venialia.

58. Ad ejuſmodi ſtatum pervenitur, non reflectendo amplius ad proprias operationes; quia defectus ex reflexione oriuntur.

59. Via interna ſejuncta eſt a Confeſſione, a Confeſſariis, & a caſibus conſcientiæ, a Theologia, & Philoſophia.

60. Animabus provectis, quæ reflexionibus mori incipiunt, & eo etiam perveniunt, ut ſint mortuæ, Deus Confeſſionem aliquando efficit impoſſibilem, & ſupplet ipſe tanta gratia perſeverante, quantam in Sacramento reciperent; & ideo hujuſmodi animabus non eſt bonum in tali caſu ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere, quia id eſt in illis impoſſibile.

61 Anima cum ad mortem myſticam pervenit, non poteſt amplius aliud velle quam quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem, & Deus illi eam abſtulit.

62. Per viam internam pervenitur ad continuum ſtatum immobilem in pace imperturbabili.

63. Per viam internam pervenitur etiam ad mortem ſenſuum: quinimmo ſignum, quod quis in ſtatu nihilitatis maneat, ideſt mortis myſticæ, eſt, ſi ſenſus exteriores non repræſentent amplius res ſenſibiles, unde ſint, ac ſi non eſſent, quia non perveniunt ad faciendum, quod intellectus ſe ad res applicet.

64. Theologus minorem diſpoſitionem habet, quam homo rudis ad ſtatum contemplativum: Primo quia non habet fidem adeo puram: Secundo quia non eſt adeo humilis: Tertio quia non adeo curat propriam ſalutem: Quarto quia caput refertum habet phantaſmatibus, ſpeciebus, opinionibus, & ſpeculationibus, & non poteſt in illum ingredi verum lumen.

65 Præpoſitis obediendum eſt in exteriore, & latitudo voti obedientiæ Religioſorum tantummodo ad exterius pertingit: in interiore vero aliter res ſe habet, quia ſolus Deus, & Director intrant.

66. Riſu digna eſt nova quædam doctrina in Eccleſia Dei, quod anima quoad internum gubernari debeat ab Epiſcopo, quod ſi Epiſcopus non ſit capax anima ipſum cum ſuo directore adeat. Novam dico doctrinam, quia nec Sacra Scriptura, nec Concilia, nec Canones, nec Bullæ, nec Sancti, nec Auctores eam unquam tradiderunt, nec tradere poſſunt, quia Eccleſia non judicat de occultis, & anima jus habet eligendi quemcumque ſibi bene viſum.

67. Dicere, quod internum manifeſtandum eſt exteriori tribunali Præpoſitorum, & quod peccatum ſit id non facere, eſt manifeſta deceptio: quia Eccleſia non judicat de occultis, & propriis animabus præjudicant his deceptionibus, & ſimulationibus.

68. In mundo non eſt facultas, nec juriſdictio ad præcipiendum, ut manifeſtentur Epiſtolæ Directoris quoad internum animæ, & ideo opus eſt animadvertere, quod hoc eſt inſultus Satanæ &c.

Quas quidem Propoſitiones tamquam hæreticas, ſuſpectas, erroneas, ſcandaloſas, blaſphemas, piarum aurium offenſivas, temerarias, Chriſtianæ diſciplinæ relaxativas, & everſivas, & ſeditioſas reſpective; ac quæcumque ſuper iis verbo, ſcripto, vel typis emiſſa, pariter cum voto eorumdem Fratrum noſtrorum S. R. E. C., & Inquiſitorum Generalium damnavimus, circumſcripſimus, & abolevimus, deque eiſdem, & ſimilibus omnibus, & ſingulis poſt hac quoquomodo loquendi, ſcribendi, diſputandi, eaſque credendi, tenendi, docendi, aut in praxim reducendi facultatem quibuſcumque interdicimus, & contrafacientes omnibus Dignitatibus, Gradibus, Honoribus, Beneficiis, & officiis ipſo facto perpetuo privavimus, & inhabiles ad quæcumque decrevimus, vinculoque etiam anathematis eo ipſo innodavimus, a quo niſi a nobis, & a Romanis Pontificibus ſucceſſoribus noſtris valeant abſolvi. Præterea eodem noſtro Decreto prohibuimus, & damnavimus omnes libros, omniaque opera quocumque loco, & idiomate impreſſa, necnon omnia manuſcripta ejuſdem Michaelis de Molinos, *vetuimuſque, ne quis cujuſcumque gradus, conditionis, vel ſtatus, etiam ſpeciali nota dignus, audeat ſub quovis prætextu, quolibet pariter idiomate, ſive ſub eiſdem verbis, ſub æqualibus,*

c 2 *aut*

aut æquipollentibus, sive absque nomine, seu ficto, aut alieno nomine ea imprimere, vel imprimi facere, neque impressa, seu manuscripta legere, vel apud se retinere, sed Ordinariis locorum, aut hæreticæ pravitatis Inquisitoribus statim tradere, & consignare teneantur sub eisdem pœnis superius inflictis; qui Ordinarii, & Inquisitores statim eas igni comburant, vel comburi faciant. Tandem ut prædictus Michael de Molinos ob hæreses, errores, & turpia facta prædicta debitis pœnis in aliorum exemplum, & ipsius emendationem plecteretur; lectis in eadem nostra Congregatione processu, & auditis dilectis filiis Consultoribus nostræ Sanctæ Inquisitionis Officii, in Sacra Theologia; & in Jure Pontificio Magistris, cum eorumdem Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium unanimi voto, dictum Michaelem de Molinos, tamquam reum convictum, & confessum respective, & uti hæreticum formalem, licet pœnitentem, in pœnam arcti & perpetui carceris, & ad peragendas alias pœnitentias salutares, prævia tamen abjuratione de formali per ipsum emittenda, servato juris ordine, damnavimus; mandantes, ut die, & hora præfigendis Ecclesiæ S. Mariæ supra Minervam hujus almæ Urbis, præsentibus omnibus Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, & Romanæ Curiæ nostræ Prælatis, universoque populo ad id etiam per concessionem Indulgentiarum convocando, ex alto tenore processus, stante in suggestu eodem Michaele de Molinos, una cum sententia inde sequuta legeretur: & postquam idem de Molinos habitu pœnitentiæ indutus prædictos errores, & hæreses publice abjurasset, facultatem dedimus dilecto filio nostro Sancti Officii Commissario, ut eum a Censuris, quibus innodatus erat, in forma Ecclesiæ consueta absolveret; quæ omnia in executionem dictæ nostræ ordinationis die 3. Septembris labentis anni solemniter adimpleta sunt.

Et licet supranarratum Decretum de Mandato nostro latum ad majorem fidelium cautelam typis editum, publicis locis affixum, & divulgatum fuerit: nihilominus ut hujus Apostolicæ damnationis memoria futuris temporibus deleri possit, utque populus Christianus Catholica veritate instructior per viam salutis incedere valeat, Prædecessorum nostrorum Summorum Pontificum vestigiis inhærentes, hac nostra perpetuo valitura Constitutione supradictum Decretum denuo approbamus, confirmamus, & debitæ executioni tradi mandamus; etiamque supradictas propositiones definitive damnantes & reprobantes, librosque, & manuscripta ejusdem Michaelis de Molinos prohibentes, & interdicentes sub eisdem pœnis, & censuris contra transgressores latis, & inflictis.

Decernentes insuper præsentes litteras semper, & perpetuo validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, sicque per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, quavis auct. fungentes, & functuros ubique judicari, & definiri debere, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, damnationis, reprobationis, prohibitionis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo octogesimo septimo, duodecimo Kalendas Decemb. Pontificatus nostri anno duodecimo.

En nefarie Molinos commenta, quæ dum in Ecclesia S. Mariæ supra Minervam legerentur coram confertissima multitudine populi, plebs effusissimis vocibus conclamabat: *Damnetur ad ignem, ad ignem.* Sed lenis Inquisitio Romana, mulctum senem, (qui principiis suis adhærens per annos duodecim a Sacramentali Confessione se abstinuerat, & cujus in scriniis reperta duodecim millia Epistolarum satis indicabant, quam late errores suos sparsisset) addixit carceri perpetuo, ubi pœnitens obiit die 28. Nov. ann. 1692.

Prædictorum errorum summa hæc est, 1. homini contendum esse, ut facultatum suarum activitatem cohibeat, adeoque quantum ad ipsas maneat in quiete (onde commentis hujus sequacibus inditum est nomen *Quietistarum*) & sic de nulla re curam habeat, non de inferno, non de paradiso, non de propriis defectibus &c. Propos. 1. II. IV. V. VII. VIII. IX. &c.

2. Abjiciendam esse tum orationem, qua quidpiam petatur, tum quamlibet corporis mortificationem. Propos. XIV. XXXVIII.

3. Id locum habere etiam, cum quis insolitis tentationibus quatitur, & impuras quascumque carnis rebelliones experitur; quia hæc meræ sunt dæmonis violentiæ, quæ ad fornicationem usque progredi possunt, & de facto pluries progressæ sint, absque ullo hominis peccato; quia absque ullo ejus consensu. Propos. XLI. XLII. &c.

4. Obscœna hæc, si quandoque in corpore exurgant, non esse Confessario aperienda, ut quæ nequidem sint veniales culpæ; immo; quæ animum in via interna progredientem magis unitant Deo. Propos. XLVII. XLVIII. LXI. &c.

Hæc porro eo usque fidei, communique Christianorum sensui adversantur, ut nulla indigeant confutatione. *Intelligendum est* ait S. Th. 1. part. qu. 105. art. 5 *sic Deum operari in rebus; quod tamen ipsæ res propriam habeant operationem*, & 2 2. qu. 180. art. 3. *Vita nostra hic dicitur operatio, cui homo principaliter intendit: non ergo gratiæ inimica est activitas naturalis; sed hæc cum illa concurrere debet.*

Per jejunium, vigilias, & alia hujusmodi retrahitur homo a peccatis luxuriæ, & a quibuscumque aliis peccatis, ait idem S. Thomas 2. 2 qu. 180 art. 2 Unde Apostolus 1. Cor. 9. *Castigo corpus meum &c* & Rom. 8. *Si facta carnis mortificaveritis, vivetis*; non ergo *Crux voluntaria mortificationum pondus est infructuosum &c.*

Dominus, ait idem Angelus Scholæ 2. 2 qu. 83. art. 5. *docuit discipulos*, utique Divinæ voluntati resignatos, determinatos, quædam *petere*, ac ea præsertim, *quæ continentur in petitionibus Orationis Dominicæ*, ac proinde ne non succumberent tentationi; ergo non *convenit tantum, sed & prorsus necesse est ut is etiam, qui divinæ voluntati resignatus est, a Deo rem aliquam petat.*

Cetera, quæ pudor pene prohibuit referre, prohibet confutare: perpendat quis impium Molinos systema, statimque gnosticum hominem deprehendet, qui luce fusisque ad nefaria quæque flagitia pellicere voluit, eisque omnem adimere scrupulum, veritus dumtaxat, ne vel Confessario, vel Superiori, quisquis ille foret, infamia sua detegeretur.

CAPUT XXVI.

Refertur Decretum alterum SS. D. N. Alexandri Papæ VIII. die 7. Decem. 1690.

S*Anctissimus D. N. Alexander Divina Providentia Papa VIII. prædictus, pro pastorali suo ovium a Christo Domino sibi commissa de earum salute sollicitus, ut inoffenso gradu per rectas semitas possint incedere, & pastus nimirum perniciosa in pravis doctrinis exhibita vitare, unius supra triginta propositionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis, ac Rev. DD. Cardinalibus contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus commisit, qui tantum negotium diligenter aggressi, eique sedulo, ac pluries incumbentes, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ sigillatim detulerunt.*

PROPOSITIONES.

Autem sunt infrascriptæ, videlicet.

1. IN statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum

berum fuit in caussa sua, peccato originali, & libertate Adami peccantis.

Si res ita se haberet, prava desideria, quæ homo invitus patitur, & involuntarii concupiscentiæ motus, totidem peccata erant, quod a Tridentinis Patribus in Calvino, ac Luthero, & ab Apostolica Sede in Baio damnatum est. Vide Tract. *de actibus humanis* tom. I. præfixum, & cap. xvi. de damnata doctrina, in quo declaratur, hac propositione basim contineri Jansenianæ systematis, quod statuit amissum fuisse in Adamo liberum arbitrium, Dei castum amorem, & lege naturalis cognitionem, quæ perfectiones naturæ integræ debebantur. Cum vero harum naturalium, ut ipsi aiunt, perfectionum omissio, voluntaria & libera in Adami voluntate fuerit, libertatem hanc quam in caussa homines habuerunt sufficere blaterant ut necessariæ ex cupiditate prodeuntes, aut involuntariæ etiam ob ignorantiam legis naturalis actiones vera peccata formalia sint. Hæc autem & ab Ecclesia damnata sunt, & ea confutantur argumentis, quibus ex Scriptura, & patribus ostenditur, manere adhuc in homine lapso liberum arbitrium; neminem peccare in eo quod vitare non possit; invincibilem ignorantiam a culpa excusare, & naturam per originale peccatum ita depravatam non esse, ut cogitationes aliquas, aliquosque motus non habeat, ac habere possit, etiam gratia spoliata; quæ mala non sint.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis Juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat a peccato formali.

Repugnat S. Tho. 1. 2. qu. 76. art. 3. ubi ait: *Patet, quod nulla ignorantia invincibilis est peccatum*. Vide quæ dicta sunt in Tract. *de Actibus Humanis, & de peccatis, c. 4.*

3. Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.

Hæc propositio confutata fuit Tract. *de Conscientia* qu. xv. resp. 2.

4. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis Electis, sed pro omnibus, & solis Fidelibus.

De ista, & duabus sequentibus agunt Theologi, ubi de Gratia, ibi enim Theologi probant, ac perspicuis ex Scriptura, & PP. deductis argumentis ostendunt, Christum non pro solis fidelibus, sed pro omnibus mortuum esse, ac etiam Paganos, Judæos, Hæreticosque Divinæ Redemptionis beneficium experiri per interiorem mentis, illustrationem, inspirationem, motionemque divinæ Gratiæ sufficientis. Solum enim de obduratis, & obcæcatis nonnullis, deque parvulis decedentibus in utero matris, aut non valentibus ad baptismum pervenire in scholis controvertitur, num gratiam sufficientem recipiant.

5. Pagani Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum, adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficienti.

6. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere: a gratia sufficienti libera nos Domine.

7. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio; vel mundi, si Dei, caritas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

Falsa est hæc propositio, atque præcipuum in ea reperitur Janseniani systematis fundamentum, stabilito tamen, deperditum esse in statu naturæ lapsæ liberum arbitrium. Hoc enim sensu propositio illa indicat, omnem actionem nostram deliberatam necessario oriri vel ab illa vitiosa cupitate, quæ in homine, loco casti amoris naturæ nondum vitiatæ debiti, successit; vel ex Gratia Christi, sive Caritate, quæ idem homo jam necessitati agendi subjectus, instar lancis flectitur, atque trahitur. En turpissimæ propositionis hæresis! Fides autem orthodoxa docet, præter actus a Caritate prodeuntes, dari etiam supernaturales actus Fidei, Spei, & Timoris, atque bonas nonnullas operationes in infidelibus, peccatoribus, aliisque Caritate carentibus. Vide Tract. *de Actibus Humanis*, & quæ a nobis cap. xvi. dicta sunt.

8. Necesse est infidelem in omni opere peccare.

Falsa est hæc propositio; neque magis necesse est infidelem in omni opere peccare, quam fidelem in omni opere sanctum esse. Vide quæ superius dicta sunt cap. xvi.

9. Revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura rationali, sine ullo ad Deum offensum respectu.

Falsa est hæc assertio; quia non peccat, qui ordinate agit, porro agit ordinate, qui peccatum etiam præcise, ut turpe est, & humanæ naturæ infensum detestatur: quia peccatum etiam ut turpe, & naturæ disconveniens detestationem meretur. Ita Steyaert Tom. 1. pag. 336. qui addit detestationem, seu odium peccati respicere posse meram ejus turpitudinem sine respectu offensæ Dei, quæ eidem peccato inest; sic tamen, ut detestans ad actum illum se excitet ex aliqua Dei dilectione, vel alio motivo, quod nullatenus possit redargui. Quamquam; ut notavit Viva, inde etiam peccet hæc propositio, quod supponat peccatum ut naturæ contrarium odio haberi posse sine ullo prorsus ad Deum respectu. Utique qui peccatum odit ut contrarium naturæ, odit illud ut prohibitum a Supremo Legislatore, & ut repugnans legi æternæ, quæ Deus est, ut cum aliis dixi in Tract. *de Peccatis* cap. 1. artic. 1. Interim nota esse, qui peccatum odio haberi volunt *cum respectu ad Deum offensum*, exigere, ut quisquis oderit peccatum, quatenus est offensa Dei summe boni, ac proinde eosdem arbitrari illud dumtaxat peccati odium ab omni culpa vacare, quod ex Caritatis motivo procedit: patet id vel ex ipsa prop. xv. quam paullo ante suo ordine retulimus. Vide explic.

10. Intentio, qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, mere ut cælestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

Confutata est hæc propositio in *Tract. de Spe, & Caritate*.

11. Omne, quod non est ex Fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.

Si vera sit hæc assertio, nulla erunt opera moraliter bona; malum erit id omne, quod fit ex notitia unius Dei: malus erit actus Fidei, & Spei, & Timoris ab homine actu, vel habitu per Caritatem non operante procedens; quæ omnia totidem sunt apud alios, quam Jansenii Assecla, falsa, & absurda.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam Fides, & etiamsi videantur credere, non est Fides Divina, sed humana.

Repugnat Concilio Trid. sess. 6. canon. 28. inquienti: *Si quis dixerit amissa per peccatum gratia, simul & fidem semper amitti; aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem, licet non sit viva, aut eum, qui fidem sine caritate habet, non esse Christianum, anathema sit.* Hæc sunt impura infecti Janseniani seminis germina, scilicet, consectaria illius erroris, quo putant, omnia a vitiosa fieri cupiditate, ac peccata esse, ubi Christi caritas non regnet.

13. Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, caritate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

Repugnat D. Thomæ: *Cum*, ait Doct. 2. 2. qu. 17. art. 5. *spes habeat Deum pro objecto* (in quantum scilicet est certitudo æternæ, ut ibidem docet S. Thom. artic. 7.) *manifestum est, quod spes est virtus Theologica:* Absit autem, ait Franciscus Van-Ret Dominicanus, ut peccet quis virtutis Theologicæ actus exercendo. Vide citatos jam Tract. *de Spe, & Caritate*.

14. Timor gehennæ non est supernaturalis.

15. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

Utriusque propositionis idem est sensus. Idem & error, brevita que refellitur nitida hac, & simplici S. Thomæ ratiocinatione: *Nullum malum est a Spiritu Sancto: Atqui timor etiam servilis est a Spiritu Sancto; Unus enim Spiritus est, qui facit duos timores, scilicet servilem; & castum; ergo timor servilis non est malus.* Neque solum non malus, sed etiam est supernaturalis, cum sit a Spiritu Sancto, & *procedat ex actu Dei convertentis cor*, dispositive, prout tradit S. Doct. 3. p. qu. 85. art. 5. ad 3. & Trident.

16. O di-

16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præscriptio, natura rei ad ipsum quodammodo dictante.

Si vera sit hæc propositio, nunquam concedi potest absolutio, nisi jam præmissa pœnitentis satisfactione, cum lex Christi ab hominibus tolli non possit: atqui hoc universæ Ecclesiæ, atque ipsi rigidiorum Casuistarum praxi repugnat, qui quotidie mutuas sibi absolutiones sub onere præstandæ deinceps satisfactionis impertiunt: ergo merito reprobata est hæc propositio. Et vero absolutio concedi potest, & de facto sæpe conceditur homini sensibus destituto, qui nullam proin satisfactionem ponere potest.

17. Per illam praxim mox absolvendi, ordo pœnitentiæ est inversus.

Idem qui præcedentis assertionis error. Non invertit ordinem pœnitentiæ praxis mox absolvendi eos, qui legitimis instructi sunt dispositionibus; sed praxis absolvendi eos, qui peccato adhærent, qui Ecclesiæ consuetudinem carpunt, qui in legitimos pastores debacchantur, qui tota die veritatem, & caritatem inclamant, & utramque in praxi respuunt.

18. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

Indicat Sedes Apostolica in hujus propositionibus censura, quid habeat pro abusu, quid pro usu.

19. Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.

Est plane falsa: *Contritio*, ait S. Th. in supplem. q. 1. art. 2. *solum de illis peccatis potest esse, quæ ex duritia nostræ voluntatis in nos perveniunt; & quia peccatum originale nostra voluntate non est inductum .... ideo de ipso non potest esse contritio*. Nec proinde a fortiori pro eo agenda est toto vitæ decursu pœnitentia.

20. Confessiones apud Religiosos factæ, plerumque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.

Injuriosa est Ecclesiæ, quæ alioqui male Religiones instituit, male etiam Religiosorum utitur ministerio. In ea insa est etiam Religiosis, in quibus animam diabolo venditam, & pene omnimodam pietatis, ac scientiæ privationem supponit. Hujus propositionis excessum jam pridem prædamnavit S. Th. in Gulielmo de Sancto amore, Religiosorum impugnatore.

21. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua pœnitentia, seu satisfactione, ob quæstum, seu lucrum subsidii temporalis.

Continet judicium insigniter temerarium in materia gravi. Eadem de caussa, eademque temeritate suspicabitur Parochianus vel de Parocho, qui leviorem imponet pœnitentiam, ne pingui oblatione frustretur, vel de Vicariis, aliisque inferioribus Sacerdotibus, qui per rura vini, & frumenti quæstum faciunt, non nego quosdam utrinque esse; qui officio suo desint; *Iliacos intra muros peccatur, & extra*. Sed quorumdam vitia corpori toti adscribenda non sunt; nec si proditor Judas, alii continuo Apostoli omnes proditionis erunt redarguendi.

22. Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.

Contra allumi potest illud S. Th. 2. 2. qu. 10. art. 12. *Ecclesiæ consuetudo semper est in omnibus æmulanda*. Est autem nunc Ecclesiæ consuetudo, quod Communio non differatur, donec quis condignam de peccatis suis egerit pœnitentiam, seu satisfactionem, idque nedum pro sacrilegio habendum sit, consonat parabolæ filii prodigi, cui sincere ad patrem reverso occisus est in epulum *vitulus saginatus*. Nec, puto, ait Steyaert, dilata Davidi fuisset Eucharistia, si jam instituta fuisset, donec pœnitentiam omnem sibi impositum subiisset.

23. Similiter arcendi sunt a Sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.

At nunc & quære, qui sacra Eucharistiæ reficiantur, quære, inquam, in alio orbe, qui novi figmenti homines habeat, in hac enim peccati terra *in multis offendimus omnes*; non est, qui sæpius non peccet, qui dixerit se peccatum non habere, ipse se seducit; ergo nullibi, aut fere nullibi est amor ille purissimus, & omnis mixtionis expers, quam ut prævium ad Eucharistiæ Sacramentum præparationem requirit præcedens propositio. Mundi erant Apostoli, cum Christi Corpus in ultima Cœna recepere. Quæro, an iis adhuc tam infirmis inesset amor omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in Templo, quæ fiebat a B. Virgine Maria in die Purificationis suæ per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiguerit purificatione, & quod Filius, qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus esset, secundum verba legis.

Hæc assertio, si de *macula peccati* intelligitur, non notas meretur, sed flammas; si vero de *macula legali*, falsa etiam est, & piarum aurium offensiva: Non erat partus ille purissimus obnoxius legi, nec ex eo quod Christus, & Maria hoc in puncto legem adimpleverint, colligi magis potest eos legem adimplere debuisse, quam ex eo, quod Christus Baptismum receperit, colligi queat, eum indiguisse Baptismo. Errorem hujus propositionis breviter, & solide confutat Angelus Scholæ ex ipso Levitici textu c. 12. ubi ea solum mulier declaratur immunda, quæ *suscepto semine* prolem parit.

25. Dei Patris sedentis simulacrum nefas est Christiano in templo collocare.

Refellitur ea hodierna Ecclesiæ praxi, & consuetudine, quæ, teste Augustino ipso, cujus auctoritate præcipue innituntur propositionis hujus Assertores, ea quæ sunt contra rectam fidem, & bonos mores non approbat, nec tacet, nec facit. Sed de his fusius agunt Theologi in tractatu *de Incarnatione*.

26. Laus, quæ defertur Mariæ ut Mariæ, vana est.

Repugnat D. Thomæ 3 par. qu. 25. art. 5. ad 3. *Beata Virgo*, inquit, *secundum seipsam est venerationis capax*. Et vero B. Virgo in se ipsa, licet non a se ipsa, est Dei Mater, Virgo Virginum mundissima, Creatura omnium post Sacram Christ. humanitatem Sanctissima; ergo laus, quæ ei defertur, non relativa solum, ut imaginibus, non ob merum Christi contactum, ut vivificæ Cruci, sed eidem *secundum se ipsam* non est vana, sed pia, & religiosa.

27. Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: *In nomine Patris &c.* prætermissis illis: *Ego te baptizo*.

Repugnat D. Thomæ 3 par. qu. 66. art. 5 & ceteris ferme, præter Morinum, Theologis. Vide tract. *de Baptismo*.

28. Valet Baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: *Non intendo facere quod facit Ecclesia*.

Propositio hæc, ne ipsis quidem externæ, ut aiunt, intentionis defensoribus placet; cum ludicra nos exterior omnis ritus, & forma Sacramentorum observari possit, absque eo quod verum conficiatur Sacramentum, de quo legatur Contensonius, Juvenin, & P. Serry. Verum ea de re consulendus Tract. *de Baptismo*, præsertim nota ex Tract. *de Synodo Diœcesana* Benedicti XIV. deprompta.

29. Futilis, & totties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Œcumenicum auctoritate, atque in Fidei quæstionibus decernendis infallibilitate.

Romanum Pontificem esse Petri successorem, totius Ecclesiæ caput, ac unitatis centrum omnes Catholici unanimi consensu firmissime credunt. Eique prærogativam convenire esse, ne erret in rebus fidei, & qua supra Concilium sit, docet Scriptura, dum super Petrum Ecclesiam fundatam ei, ac Petro privilegium concessum, ne ei fides deficerat, & ut contra ipsius definitiones pro regenda Ecclesia & applicando concredito sibi fidei deposito, portæ Inferi prævalere non possent, ac ejus etiam in Fratres, hoc est in Episcopos omnes, quos in fide confirmare jubetur. Traditio quoque, ac omnes fere Catholici, inter quos Galli etiam Theologi reperiuntur, qui ante annum 1682. scripserunt, hanc in Romano Pontifice prærogativam adstruunt. Quam ob rem omnibus exploratum arbitror, jure fuisse illam propositionem

nem

nem damnatam, præsertim ob notam, quam contrariæ inusit sententiæ temere omnino.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificiam Bullam.

Repugnat hæc doctrina, tum D. Th. 2. 2. q. 20. art. 12. tum præcipue Augustino ipsi. *Hæc*, ait in sua ad Bonifacium epist. c. 1. *qua duabus epistolis Pelagianorum ista disputatione respondeo, ad tuam potissimum dirigere Sanctitatem non tam discenda, quam examinanda, & ubi forsitan aliquid displicuerit, emendanda constitui.* Qui Augustinianam doctrinam sectari profitentur, hoc præclarum Augustini factum imitentur.

31. Bulla Urbani VIII. *In Eminenti*, est subreptitia.

Non alia de causa Bullam hanc subreptitiam esse judicarunt propositionis Auctores, quam quia Baii, & Jansenii doctrinam condemnat, quod posteriorum Pontificum constitutionibus multo amplius peractum est. Has autem ad unam omnes subreptitias esse, vel etiam obreptitias credant Janseniani, si velint; non credent quotquot sunt vere Catholici.

Quibus mature consideratis, idem Sanctissimus statuit & decrevit XXXI. supradictas Propositiones, tamquam temerarias, scandalosas, male sonantes, injuriosas, hæresi proximas, hæresim sapientes, erroneas, schismaticas, & hæreticas respective esse damnandas, & prohibendas, sicuti eas damnat, & prohibet: Itaut quicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative; publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districte in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, & dignitatis, & status, etiam speciali & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Non intendit Sanctitas Sua per hoc Decretum alias Propositiones in majori numero ultra supradictas XXXI. jam exhibitas, & in hoc Decreto non expressas, approbare.

CAPUT XXVII.

Breve Innocentii XII. proscribentis tres & viginti Theses, quæ prætextu amoris erga Deum purissimi in Galliis docebantur.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

CUM alias ad Apostolatus nostri notitiam pervenerit, in lucem prodiisse librum quemdam Gallico idiomate editum, cui titulus: Explication des maximes des Saints sur la vie interieure, par Messire François de Salignac Fenelon, Archeveque Duc de Cambray, Precepteur de Messeigneurs le Duc de Bourgogne, d'Anjou, & de Berry. A Paris chez Pierre Aubouin, Pierre Emery, Charles Clousier 1699. Ingens vero subinde de non sana libri hujusmodi doctrina excitatus in Galliis rumor adeo percrebuit, ut opportunam Pastoralis vigilantiæ nostræ opem efflagitaverit; Nos eumdem librum nonnullis ex Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, aliisque in Sacra Theologia Magistris, mature, ut rei gravitas postulare videbatur, examinandum commisimus. Porro hi mandatis nostris obsequentes, postquam in quamplurimis Congregationibus varias propositiones ex eodem libro excerptas diuturno, accuratoque examine discusserant, quid super earum singulis sibi videretur, tam voce, quam scripto nobis exposuerunt. Auditis igitur in pluribus itidem coram nobis desuper actis Congregationibus memoratorum Cardinalium, & in Sacra Theologia Magistrorum sententiis, Dominici gregis Nobis ab Æterno Pastore crediti periculis, quantum nobis ex alto conceditur, occurrere cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, librum prædictum ubicumque, & quocumque alio idiomate, seu quavis editione, aut versione hucusque impressum, aut imposterum imprimendum, quippe ex cujus lectione, & usu fideles sensim in errores ab Ecclesia Catholica jam damnatos induci possent, ac insuper tamquam continentem propositiones, sive in obvio earum verborum sensu, sive attenta sententiarum connexione, temerarias, scandalosas, male sonantes, piarum aurium offensivas, in praxi perniciosas, ac etiam erroneas respective, tenore præsentium damnamus, & reprobamus, ipsiusque libri impressionem, descriptionem, lectionem, retentionem, & usum omnibus & singulis Christifidelibus etiam speciali & individua mentione, & expressione dignis, sub pœna excommunicationis per contrafacientes ipso facto absque alia declaratione incurrenda, interdicimus, & prohibemus. Volentes, & Apostolica auctoritate mandantes, ut quicumque supradictum librum penes se habuerint, illum statim atque præsentes literæ eis innotuerint, locorum Ordinariis, vel hæreticæ pravitatis Inquisitoribus tradere, ac consignare omnino teneantur. In contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque &c. Ceterum propositiones in dicto libro contentæ, quas Apostolici censura judicii, sicut præmittitur, configendas ducimus, ex Gallico idiomate in latinum versæ, sunt tenoris, qui sequitur, videlicet.

1. Datur habitualis status amoris Dei, qui est caritas pura, & sine ulla mixtione motivi proprii interesse. Neque timor pœnarum, neque desiderium remunerationum habent amplius in eo partem. Non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem in eo amando.

2. In statu vitæ contemplativæ, seu unitivæ omittitur omne motivum interessatum timoris & spei.

3. Id, quod est essentiale in directione animæ, est non aliud facere, quam sequi pedetentim gratiam cum infinita patientia, præcautione, & subtilitate: Oportet se intra hos limites continere, ut sinatur Deus agere, & nunquam ad purum amorem ducere, nisi quando Deus per unctionem interiorem incipit aperire cor huic verbo, quod adeo durum est animabus adhuc sibimet affixis, & adeo potest illas scandalizare, aut in perturbationem conjicere.

4. In statu sanctæ indifferentiæ anima non habet amplius desideria voluntaria, & deliberata propter suum interesse, exceptis iis occasionibus, in quibus toti suæ gratiæ fideliter non cooperatur.

5. In eodem statu sanctæ indifferentiæ nihil nobis, omnia Deo volumus. Nihil volumus, ut simus perfecti, & beati propter interesse proprium, sed omnem perfectionem, ac beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus res istas impressione suæ gratiæ.

6. In hoc sanctæ indifferentiæ statu nolumus amplius salutem, ut salutem propriam, ut liberationem æternam, ut mercedem nostrorum meritorum, ut nostrum interesse omnium maximum, sed eam volumus voluntate plena, ut gloriam & beneplacitum Dei, ut rem, quam ipse vult, quam nos vult velle propter ipsum.

7. Derelictio non est nisi abnegatio, seu sui ipsius renunciatio, quam Jesus Christus a nobis in Evangelio requirit, postquam externa omnia reliquerimus: Ista nostri ipsorum abnegatio non est, nisi quoad interesse proprium. Extremæ probationes, in quibus hæc abnegatio, seu sui ipsius derelictio exerceri debet, sunt tentationes, quibus Deus æmulator vult purgare amorem, nullum ei ostendendo perfugium, neque ullam spem quoad suum interesse proprium, etiam æternum.

8. Omnia sacrificia, quæ fieri solent ab animabus quam maxime disinteressatis circa æternam beatitudinem, sunt conditionalia. Sed hoc sacrificium non potest esse absolutum in statu ordinario. In uno extremarum probationum casu hoc sacrificium fit aliquo modo absolutum.

9. In extremis probationibus potest animæ invincibiliter persuasum esse persuasione reflexa, quæ non est intimus conscientiæ fundus, se juste reprobatam esse a Deo.

10. Tunc

10. Tunc anima divisa a semetipsa expirat cum Christo in Cruce dicens: *Deus Deus meus ut quid dereliquisti me?* In hac involuntaria impressione desperationis conficit sacrificium absolutum sui interesse proprii quoad æternitatem.

11. In hoc statu anima amittit omnem spem sui proprii interesse, sed nunquam amittit in parte superiori, id est in suis actibus directis, & intimis spem perfectam, quæ est desiderium disinteressatum promissionum.

12. Director tunc potest huic animæ permittere, ut simpliciter acquiescat jacturæ sui proprii interesse, & justæ condemnationi, quam sibi a Deo indictam credit.

13. Inferior Christi pars in Cruce non communicavit superiori suas involuntarias perturbationes.

14. In extremis perturbationibus pro purificatione amoris fit quædam separatio partis superioris animæ ab inferiori. In ista separatione actus partis inferioris manant ex omnino cæca & involuntaria perturbatione; Nam totum, quod est voluntarium, & intellectuale, est partis superioris.

15. Meditatio constat discursivis actibus, qui a se invicem facile distinguuntur. Ista compositio actuum discursivorum, & reflexorum est propria exercitatio amoris interessati.

16 Datur status contemplationis adeo sublimis, adeoque perfectæ, ut fiat spiritualis, ita ut quoties anima actu orat, sua oratio sit contemplativa, non discursiva. Tunc non amplius indiget redire ad meditationem, ejusque actus methodicos.

17. Animæ contemplativæ privantur intuitu distincto, sensibili, & reflexo Jesu Christi duobus temporibus diversis: Primo in fervore nascente earum contemplationis. Secundo anima amittit intuitum Jesu Christi in extremis probationibus.

18. In statu passivo exercentur omnes virtutes distinctæ, non cogitando, quod sint virtutes; quolibet momento aliud non cogitatur, quam facere id, quod Deus vult, & amor zelotypus simul efficit, ne quis amplius sibi virtutem velit, nec unquam sit adeo virtute præditus, quam cum virtuti amplius affixus non est.

19. Potest dici in hoc sensu, quod anima passiva, & disinteressata nec ipsum amorem vult amplius, quatenus est sua perfectio, & sua felicitas, sed solum quatenus est id, quod Deus a nobis vult.

20. In confitendo debent animæ transformatæ sua peccata detestari, & condemnare se, & desiderare remissionem suorum peccatorum, non ut propriam purificationem, & liberationem, sed ut rem, quam Deus vult, & vult nos velle propter suam gloriam.

21 Sancti mystici excluserunt a statu animarum transformatarum exercitationes virtutum.

22. Quamvis hæc doctrina (de puro amore) esset pura & simplex perfectio Evangelica in universa traditione designata, antiqui Pastores non proponebant passim multitudini justorum, nisi exercitationem amoris interessati eorum gratiæ proportionatam.

23. Purus amor ipse solus constituit totam vitam interiorem, & tunc evadit unicum principium, & unicum motivum omnium actuum, qui deliberati, & meritorii sunt.

Non intendimus tamen per expressam Propositionum hujusmodi reprobationem alia in eodem libro contenta ullatenus approbare. Ut autem eædem præsentes literæ omnibus facilius innotescant, nec quisquam illarum ignorantiam valeat allegare, volumus pariter, & auctoritate præfata decernimus, ut illæ ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariæ Apostolicæ, necnon Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ de Urbe per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicentur, illarumque exempla ibidem affixa relinquantur; ita ut sic publicatæ omnes & singulos, quos concernunt, perinde afficiant, ac si unicuique illorum personaliter notificatæ, & intimatæ fuissent: Utque ipsarum præsentium literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in Judicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo piscatoris die XXI. Martii MDCXCIX. Pontificatus nostri Anno VIII.

En totum systema Illustrissimi Archipræsulis, qui accepta Romani Pontificis Constitutione, cathedram statim conscendit, populo suo, a quo tenera caritate diligebatur, prohibuit, ne quis deinceps librum suum vel legeret, vel retineret apud se, coram multitudine in lacrymas, & singultus erumpente, librum eumdem eo prorsus modo reprobavit, quo ab Apostolica Sede reprobatus erat.

Systematis hujus errores sunt duo præcipui, alter, quod non *possibilis solummodo sit, sed & de facto existat habitualis status caritatis puræ, in quo nullam amplius partem habeant timor pœnarum, & desiderium remunerationis, adeo ut anima nihil sibi velit, nequidem perfectionem, & beatitudinem suam*. Alter, quod *animæ invincibiliter persuasum esse possit persuasione reflexa se juste reprobatam esse a Deo; unde ei tunc permittere potest Director, ut simpliciter acquiescat justæ condemnationi, quam sibi a Deo inflictam credit.*

Primum caput ex professo confutavimus, ubi *de Spe* sect. 4. punct. 2. concl. 3. Secundi capitis error hinc patet, quod *persuasio reprobationis adversatur spei; porro spes in statu viæ prorsus necessaria est, eaque adveniente caritate perfectior redditur, quia de amicis maxime speramus*, ait S. Th. 2 2. qu. 17. art. 8. Hinc juxta S. Doctorem qu. 23. de veritate art. 8. ad 2. *Si alicui talis revelatio de futura sui reprobatione fieret, deberet intelligi non secundum modum prophetiæ prædestinationis, vel præscientiæ, sed per modum prophetiæ comminationis, quæ intelligitur supposita conditione meritorum*. Non posset igitur Director animæ huic permittere, ut simpliciter acquiesceret *jacturæ sui proprii interesse & justæ condemnationis*. Et vero posita hac in propriam reprobationem consensione, anima pro æterna sua salute, nec deberet, nec posset orare: atque id falsum esse liquet ex iis, quæ contra Mysticos diximus Tom. 1. *de Orat.* c. 2. ar. 7.

Plus adhuc erroris habet, quod statuit Illustrissimus Auctor prop. x xiii. & xiv. ibi enim desperatio nomine sacrificii commendatur. Malæ involuntariæ perturbationes attribuuntur Christo, qui quantum voluit, & non ultra, passus est, ut cum Scriptura docet S. Th. 3. p. qu. 47. art. 1. Mala pars inferior a partis superioris regimine quasi avulsa exhibetur; ita ut actus partis inferioris *in anima probata* prorsus cæci sint, & involuntarii. Certe si superior pars non invigilet actibus potentiarum inferiorum, ii in peccatum animæ imputabuntur, ut docet S. Thom. 1. 2. q. 174. art. 3. ad 2., qui secus senserit, viam sternet sibi ad periculosiora quæque Molinosi commenta, a quibus tamen procul abfuit piissimus Archipræsul Cameracensis.

CAPUT XXVIII.

Recensentur quinque Jansenii Propositiones cum Censura eisdem affixa in Constitut. Innocentii X.

Cum occasione.

1. JAnsenii propositio est: Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiant. Hæc declaratur temeraria, impia, blasphema, & hæretica.

2. Interiori Gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. Hæc declaratur hæretica.

3. Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. Hæc damnatur ut hæretica.

4 Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; & in hoc erant hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Hæc quoque declaratur hæretica.

5 Semipelagianum est dicere; Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Hæc falsa, temeraria, scandalosa, & intellecta eo sensu, ut Christus pro salute tantum prædestinatorum mortuus sit, impia quoque, blasphema, contumeliosa, divinæ pietati derogans, & hæretica declaratur.

CA-

CAPUT XXIX.

Recensentur Quesnellii propositiones damnatæ a Clemente XI. in Const. Unigenitus.

1. QUid aliud remanet animæ, quæ Deum, atque ipsius gratiam amisit, nisi peccatum, & peccati consecutiones, superba paupertas, & segnis indigentia hoc est generalis impotentia ad laborem, ad orationem & ad omne opus bonum?

2. Jesu Christi gratia, principium efficax boni cujuscumque generis, necessaria est ad omne opus bonum; absque illa non solum nihil fit, sed nec fieri potest.

3. In vanum, Domine, præcipis, si tu ipse non das quod præcipis.

4. Ita, Domine, omnia possibilia sunt ei, cui omnia possibilia facis; eadem operando in illo.

5. Quando Deus non emollit cor per interiorem unctionem gratiæ suæ, exhortationes, & gratiæ exteriores non inserviunt, nisi ad illud magis obdurandum.

6. Discrimen inter fœdus Judaicum, & Christianum est, quod in illo Deus exigit fugam peccati, & implementum legis a peccatore, relinquendo illum in sua impotentia; in isto vero Deus peccatori dat, quod jubet, illum sua gratia purificando.

7. Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit ejus propriæ infirmitati, imponendo ipsi suam legem? Quæ vero felicitas non est admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat, quod petit a nobis?

8. Nos non pertinemus ad novum fœdus, nisi in quantum participes sumus ipsius novæ gratiæ, quæ operatur in nobis id, quod Deus nobis præcipit.

9. Gratia Christi est gratia suprema, sine qua confiteri Christum nunquam possumus; & cum qua nunquam illum abnegamus.

10. Gratia est operatio manus Omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare.

11. Gratia non est aliud, quam voluntas Omnipotentis Dei jubentis, & facientis quod jubet.

12. Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei.

13. Quando Deus vult animam salvam facere, & eam tangit interiori gratiæ suæ manu, nulla voluntas humana ei resistit.

14. Quantumcumque remotus a salute sit peccator obstinatus, quando Jesus se ei videndum exhibet lumine salutari suæ gratiæ, oportet, ut se dedat, accurrat, se se humiliet, & adoret Salvatorem suum.

15. Quando Deus mandatum suum, & suam æternam locutionem comitatur unctione sui Spiritus, & interiori vi gratiæ suæ, operatur illam in corde obedientiam, quam petit.

16. Nullæ sunt illecebræ, quæ non cedant illecebris gratiæ, quia nihil resistit Omnipotenti.

17. Gratia est vox illa Patris, quæ homines interius docet, ac eos venire facit ad Jesum Christum; quicumque ad eum non venit, postquam audivit vocem exteriorem Filii, nullatenus est doctus a Patre.

18. Semen verbi, quod manus Dei irrigat, semper affert fructum suum.

19. Dei Gratia nihil aliud est, quam ejus omnipotens voluntas: hæc est idea, quam Deus ipse nobis tradit in omnibus suis scripturis.

20. Vera gratiæ idea est, quod Deus vult sibi a nobis obediri, & obeditur, imperat, & omnia fiunt; loquitur tanquam Dominus, & omnia sibi submissa sunt.

21. Gratia Jesu Christi est gratia fortis, potens, suprema, invincibilis, utpote quæ est operatio voluntatis omnipotentis, sequela, & imitatio operationis Dei incarnantis, & resuscitantis Filium suum.

22. Concordia omnipotentis operationis Dei in corde hominis, cum libero ipsius voluntatis consensu, demonstratur illico nobis in incarnatione, veluti in fonte, atque Archetypo omnium aliarum operationum misericordiæ, & gratiæ, quæ omnes ita gratuitæ, atque ita dependentes a Deo sunt, sicut ipsa originalis operatio.

23. Deus ipse nobis ideam tradit omnipotentis operationis suæ gratiæ, eam significans per illam, qua creaturas e nihilo producit, & mortuis reddit vitam.

24. Justa idea quam Centurio habuit de Omnipotentia Dei, & Jesu Christi in sanandis corporibus solo motu suæ voluntatis, est imago ideæ, quæ haberi debet de Omnipotentia suæ Gratiæ in sanandis animabus a cupiditate.

25. Deus illuminat animam, & eam sanat æque ac corpus sola sua voluntate; jubet & ipsi obtemperatur.

26. Nullæ dantur gratiæ nisi per fidem.

27. Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum.

28. Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio.

29. Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia.

30. Omnes, quos Deus vult salvare per Christum, salvantur infallibiliter.

31. Desideria Christi semper habent suum effectum, pacem intimo cordium infert, quando eis illam optat.

32. Jesus Christus se morti tradidit ad liberandum pro semper suo sanguine Primogenitos, idest Electos, de manu Angeli exterminatoris.

33. Proh quantum oportet bonis terrenis, & sibimetipsis renunciasse, ad hoc, ut quis fiduciam habeat sibi, ut ita dicam, appropriandi Christum Jesum, ejus amorem, mortem, & mysteria, ut fecit S. Paulus dicens: *Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.*

34. Gratia Adami non producebat nisi merita humana.

35. Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ, & integræ.

36. Differentia essentialis inter gratiam Adami, & status Innocentiæ, ac gratiam Christianam, est, quod primam unusquisque in propria persona recepisset; ista vero non recipitur, nisi in persona Jesu Christi resuscitati cui nos uniti sumus.

37. Gratia Adami, sanctificando illum in semetipso erat illi proportionata; Gratia Christiana nos sanctificando in Jesu Christo, est omnipotens, & digna Filio Dei.

38. Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia Liberatoris.

39. Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum: Est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.

40. Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem.

41. Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philosophis Ethnicis, non potest venire nisi a Deo, & sine gratia non producit nisi præsumptionem, vanitatem, & oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis gratitudinis, & amoris.

42. Sola gratia Christi reddit hominem aptum ad Sacrificium Fidei, sine hoc nihil, nisi impuritas; nihil, nisi indignitas.

43. Primus effectus gratiæ baptismalis est facere, ut moriamur peccato; adeo ut spiritus, cor, sensus non habeant plus vitæ pro peccato, quam homo mortuus habeat pro rebus mundi.

44. Non sunt, nisi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes nostræ nascuntur; Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quamque Deus remuneratur; & Amor, quo nos ipsos ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus.

45. Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.

46. Cupiditas aut caritas usum sensuum bonum, vel malum faciunt.

47. Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons est caritas. Quando Dei Amor est illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum est, quod apparet exterius; alioquin non est, nisi hypocrisis, aut falsa justitia.

48. Quid aliud esse possumus, nisi tenebræ, nisi aberratio, & nisi peccatum sine Fidei lumine, & sine Christo, & sine caritate.

49. Ut

49. Ut nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine Amore Dei.

50. Frustra clamamus ad Deum, Pater mi, si spiritus caritatis non est ille, qui clamat.

51. Fides justificat quando operatur, sed ipsa non operatur nisi per caritatem.

52. Omnia alia salutis remedia continentur in fide, tanquam in suo germine, & semine; sed hæc fides non est absque amore, & fiducia.

53. Sola caritas christiano modo facit (actiones Christianas) per relationem ad Deum, & Jesum Christum.

54. Sola caritas est, quæ Deo loquitur, eam solam Deus audit.

55. Deus non coronat nisi caritatem; qui currit ex alio impulsu, & ex alio motivo, in vanum currit.

56. Deus non remunerat nisi caritatem, quoniam caritas sola Deum honorat.

57. Totum deest peccatori, quando ei deest spes; & non est spes in Deo, ubi non est amor Dei.

58. Nec Deus est, nec religio, ubi non est caritas.

59. Oratio impiorum est novum peccatum, & quod Deus illis concedit; est novum in eos judicium.

60 Si solus supplicii timor animat pœnitentiam, quo hæc est magis violenta, eo magis ducit ad desperationem.

61. Timor nonnisi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato adjicitur, quamdiu ab amore justitiæ non ducitur.

62. Qui a malo non abstinet nisi timore pœnæ, illud committit in corde suo, & jam est reus coram Deo.

63. Baptizatus adhuc est sub lege, sicut Judæus, si legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore.

64. Sub maledicto legis nunquam fit bonum, quia peccatur sive faciendo malum, sive illud nonnisi ob timorem evitando.

65. Moyses, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores Legis mortui sunt, absque eo quod ullum Deo dederint filium; cum non effecerint nisi mancipia per timorem.

66. Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus, neque adduci per instinctum naturalem, aut per timorem, sicut bestiæ; sed per fidem, & per amorem, sicuti filii.

67 Timor servilis non sibi repræsentat Deum, nisi ut Dominum durum, imperiosum, injustum, intractabilem.

68. Dei bonitas abbreviavit viam salutis claudendo totum in Fide, & precibus.

69. Fides, usus, augmentum, & præmium Fidei totum est donum puræ liberalitatis Dei.

70. Numquam Deus affligit innocentes, & afflictiones semper serviunt vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem.

71. Homo ob sui conservationem potest se dispensare ab ea lege, quam Deus condidit propter ejus utilitatem.

72. Nota Ecclesiæ Christianæ est, quod sit Catholica; comprehendens & omnes Angelos cœli, & omnes electos, & justos terræ, omnium sæculorum.

73. Quid est Ecclesia, nisi cœtus filiorum Dei manentium in ejus sinu, adoptatorum in Christo, subsistentium in ejus persona, redemptorum ejus sanguine, viventium ejus spiritu, agentium per ejus gratiam, & expectantium gratiam futuri sæculi.

74. Ecclesia, sive integer Christus, Incarnatum Verbum habet ut caput; omnes vero Sanctos ut membra.

75. Ecclesia est unus solus homo, compositus ex pluribus membris, quorum Christus est caput, vita, subsistentia, & persona: Unus solus Christus compositus ex pluribus Sanctis, quorum est Sanctificator.

76. Nihil spatiosius Ecclesia Dei, quia omnes Electi, & Justi omnium sæculorum illam componunt.

77. Qui non ducit vitam dignam Filio Dei, & membro Christi, cessat interius habere Deum pro patre, & Christum pro capite.

78. Separatur quis a populo Electo, cujus figura fuit populus Judaicus, & caput est Jesus Christus, tam non vivendo secundum Evangelium, quam non credendo Evangelio.

79. Utile, & necessarium est omni tempore, omni loco, & omni personarum generi studere, & cognoscere spiritum, pietatem, & Mysteria Sacræ Scripturæ.

80. Lectio Sacræ Scripturæ est pro omnibus.

81. Obscuritas sancti Verbi Dei non est Laicis ratio dispensandi se ipsos ab ejus lectione.

82. Dies Dominicus a Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis, & super omnia Sanctarum Scripturarum. Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere.

83. Est illusio sibi persuadere, quod notitia Mysteriorum Religionis non debeat communicari feminis lectione Sacrorum librorum. Non ex feminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia ortus est Scripturarum abusus, & natæ sunt hæreses.

84. Abripere e Christianorum manibus novum testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare.

85. Interdicere Christianis lectionem S. Scripturæ, præsertim Evangelii, est interdicere usum luminis filiis lucis, & facere ut patiantur speciem quamdam excommunicationis.

86 Eripere simplici populo hoc solatium jungendi vocem suam voci totius Ecclesiæ, est usus contrarius praxi Apostolicæ, & intentioni Dei.

87. Modus plenus sapientia, lumine, & caritate est, dare animabus tempus portandi cum humilitate, & sentiendi statum peccati, petendi spiritum pœnitentiæ, & contritionis, & incipiendi ad minus satisfacere Justitiæ Dei antequam reconcilientur.

88. Ignoramus quid sit peccatum, & vera pœnitentia, quando volumus statim restitui possessioni bonorum illorum, quibus nos peccatum spoliavit, & detrectamus separationis istius ferre confusionem.

89. Quartus decimus gradus conversionis peccatoris est, quod, cum sit jam reconciliatus, habet jus assistendi sacrificio Ecclesiæ.

90 Ecclesia auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos Pastores de consensu, saltem præsumpto, totius Corporis.

91. Excommunicationis injustæ metus nunquam debet nos impedire ab implendo debito nostro. Nunquam exibimus ab Ecclesia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulsi, quando Deo, Jesu Christo, atque ipsi Ecclesiæ per caritatem affixi sumus.

92. Pati potius in pace excommunicationem, & anathema injustum, quam prodere veritatem, est imitari Sanctum Paulum: tantum abest, ut sit erigere se contra auctoritatem, aut scindere unitatem.

93. Jesus quandoque sanat vulnera, quæ præceps primorum Pastorum festinatio infligit sine ipsius mandato; Jesus restituit, quod ipsi inconsiderato zelo rescindunt.

94. Nihil pejorem de Ecclesia opinionem ingerit ejus inimicis, quam videre illic dominatum exerceri supra fidem fidelium, & foveri divisiones propter res, quæ nec fidem lædunt, nec mores.

95. Veritates eo devenerunt, ut sint lingua peregrina quasi plerisque Christianis, & modus eas prædicandi est veluti idioma incognitum: adeo remotus est a simplicitate Apostolorum, & supra communem captum fidelium. Neque satis advertitur, quod hic defectus sit unum ex signis maxime sensibilibus senectutis Ecclesiæ, & iræ Dei in filios suos.

96. Deus permittit, ut omnes Potestates sint contrariæ Prædicatoribus veritatis, ut ejus victoria attribui non possit nisi Divinæ gratiæ.

97. Nimis sæpe contingit, membra illa, quæ magis sancte, ac magis stricte unita Ecclesiæ sunt, respici atque tractari tanquam indigna, ut sint in Ecclesia, vel tanquam ab ea separata; sed Justus vivit ex Fide, & non ex opinione hominum.

98 Status persecutionis, & pœnarum, quas quis tolerat, tanquam Hæreticus, flagitiosus, & impius, ultima plerumque probatio est, & maxime meritoria, utpote quæ facit hominem magis conformem Jesu Christo.

99. Pervicacia, præventio, obstinatio in nolendo aut aliquid examinare, aut agnoscere se fuisse deceptum, mutant quotidie quoad multos in odorem mortis id, quod Deus in sua Ecclesia posuit, ut in ea esset odor vitæ, v. gr. bonos libros, instructiones, sancta exempla.

100. Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, persequendo veritatem, ejusque discipulos; Tempus hoc

ad

advenit . . . Haberi, & tractari a Religionis Ministris, tanquam impium, & indignum omni commercio cum Deo, tanquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in societate Sanctorum, est hominibus piis morte corporis more terribilior. Frustra quis sibi blanditur de suarum intentionum puritate, & zelo quodam Religionis, persequendo flamma, ferroque viros probos, si propria passione est excaecatus, aut abreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo impium, & sacrificamus diabolo Dei servum.

101. Nihil spiritui Dei, & doctrinae Jesu Christi magis opponitur, quam communia facere juramenta in Ecclesia: quia hoc est multiplicare occasiones pejerandi, laqueos tendere infirmis & idiotis, & efficere ut nomen & veritas Dei aliquando deserviant consilio impiorum.

CAPUT XXX.

Recensentur Constitutio Benedicti XIV. qua damnantur quinque de Duello Propositiones, & nova poena in duellantes decernuntur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Detestabilem, ac Divina naturalique lege damnatum Duellorum abusum, a barbaris gentibus atque superstitiosis, non sine ingenti corporum, animarumque clade, in Christianam Rempublicam auctore diabolo invectum, cum semper execrata sit, atque improbaverit Ecclesia, tum praecipua in eam cura, studio, vigilantia, ac zelo incubuerunt Romani Pontifices, ut a fidelium coetu longissime arceretur. Nam ut antiquiora mittamus Praedecessorum Nostrorum Nicolai I., Celestini III., Innocentii II., Eugenii III., Alexandri III., Innocentii IV. adversus singulares pugnas decreta, extant recentiores Apostolicae Sedis Constitutiones, quibus Romani Pontifices Julius II., Leo X., Clemens VII., ac demum Pius IV. gravissimas poenas antea statutas confirmarunt, aliasque de novo addiderunt contra duellantes ex quacumque caussa, etiam per saeculares Regionum, aut Locorum leges forsan permissa, adjecta infamia, bonorumque proscriptione etiam adversus complices ac participes, & qualemcumque operam iisdem praebentes.

Tridentina vero Synodus latam in eos excommunicationem extendit ad Imperatores, & reges, Duces, ac Principes, caeterosque Dominos temporales, si locum ad Monomachiam in terris suis concesserint, ac jurisdictione, & dominio loci in quo duellum fieri permiserint, quem ab Ecclesia obtineant, eo ipso privatos declaravit. Committentes vero pugnam, eorumque Patrinos, excommunicationis, ac omnium bonorum proscriptionis, nec non perpetuae infamiae poenam incurrere statuit; & si in ipso conflictu decesserint, Ecclesiastica sepultura perpetuo carituros decrevit.

Cum vero praefatis saluberrimis legibus judicialia dumtaxat, ac solemnia duella comprehensa, ac proscripta viderentur, piae memoriae Praedecessor noster Gregorius Papa XIII. hujusmodi poenas adversus eos omnes extendit, qui nedum publice, sed etiam privatim ex condicto, statuto tempore, & loco Monomachiam commiserint, etiamsi nulli Patrini, sociive ad id vocati fuerint, nec loci securitas habita, nullaeve procuratoriae litterae, aut denuntiationis chartulae praecesserint.

Denique felicis recordationis Clemens Papa VIII. Praedecessor Noster. Apostolicas Romanorum ante se Pontificum leges omnes, & poenas in eis statutas; sua Constitutione, quae incipit, Illius vices, *data xvi. Kal. Sept. anno MDXCII. diserte complexus, easdem extendit ad omnes non solum duella certantes, sed etiam provocantes, suadentes, equos, arma, commeatus praebentes, comitantes; chartulas, libellos, manifesta mittentes, scribentes, vel divulgantes, aut quomodolibet circa ista cooperantes, socios, Patrinos, de industria spectatores, fautores, criminis demum participes, illudque permittentes, vel quantum in ipsis est, non prohibentes, ac delinquentibus veniam, & impunitatem concedentes, quique se praedictis quoquomodo immiscuerint, etiamsi neque pugna effectus, neque accessus ad locum sit subsequutus.*

His tam sapienter, tam aperte, atque perspicue ab Ecclesia, & ab Apostolica Sede constitutis, dubitari jam nullo modo posse videbatur, quin duella omnia, tam publica, quam privata, & naturali, & Divino, & Ecclesiastico jure prorsus illicita, vetita, atque damnata censeri deberent; sed nonnulli earum Legum interpretes, per benignitatis speciem humanis pravisque cupiditatibus plus aequo faventes, Apostolicas Sanctiones ad corrupta hominum judicia inflectentes ac temperantes, licere docuerunt Viro Equestri duellum acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat: Fas esse defensione occisiva, vel ipsis Clericis, ac Religiosis, tueri honorem dum alia declinandae calumniae via non suppetat; propulsare damna, quae ex iniqua Judicis sententia certo imminent, defendere non solum quae possidemus, sed etiam ea, ad quae jus inchoatum habemus, dum alia via id assequi non valeamus: *Quas quidem assertiones duellis faventes, Apostolica Sedes censura notavit, rejecit, proscripsit.*

Et nihilominus extiterunt quam proxime recentiores alii, qui etsi Duella, vel odii, vel vindictae, vel honoris tuendi caussa, vel lucri aut momenti aut fortunarumque servandi, fateantur illicita, aliis tamen in circumstantiis, & casibus, vel amittendi Officii, & sustentationis, vel denegata sibi a Magistratu justitia, defensionis innoxiae titulo, ea licere pronunciant. Laxas, & periculi plenas opiniones hujusmodi, ex vulgatis eorum libris ad Nos delatas, ubi primum accepimus, earum examen nonnullis ex venerabilibus fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, & quibusdam Dilectis Filiis Sacrae Theologiae Magistris specialiter ad id per Nos deputatis, commisimus, qui re mature discussa latis coram Nobis tum voce, tum scripto suffragiis, infrascriptas Propositiones, censura, & proscriptione dignas existimarunt.

1. Vir militaris, qui nisi offerat, vel acceptet duellum, tanquam formidolosus, timidus, abjectus, & ad Officia militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo se suosque sustentat, privaretur; vel promotionis, alias sibi debitae ac promeritae, spe perpetuo carere deberet, culpa & poena vacaret, sive offerat, sive acceptet duellum.

2. Excusari possunt etiam honoris tuendi, vel humanae vilipensionis vitandae gratia, duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo sciunt pugnam non esse secuturam, utpote ab aliis impediendam.

3. Non incurrit in Ecclesiasticas poenas ab Ecclesia contra duellantes latas, Dux, vel Officialis Militiae, acceptans duellum, ex gravi metu amissionis famae & officii.

4. Licitum est, in statu hominis naturali, acceptare, & offerre duellum, ad servandas cum honore fortunas, quando alio remedio earum jactura propulsari nequit.

5. Asserta licentia pro statu naturali, applicari etiam potest statui Civitatis male ordinatae, in qua nimirum vel negligentia, vel malitia Magistratus, justitia aperte denegatur.

Auditis itaque, super unaquaque earum Propositionum, dictorum Cardinalium, & Consultorum judiciis, atque omnibus rite & mature consideratis, Nos ipsas, praesentium litterarum tenore, & Apostolica auct., tanquam falsas, scandalosas, ac perniciosas rejicimus, damnamus, ac prohibemus, itaut quicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis, etiam disputandi gratia, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (praeterquam in mortis articulo) ab alio, quocumque etiam dignitate fulgente, nisi ab existente pro tempore Romano Pontifice absolvi.

Insuper districte, in virtute sanctae obedientiae, & sub interminatione Divini Judicii, prohibemus omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam specialis, & specialissima nota dignis, ne praedictas opiniones, aut aliquam ipsarum, ad praxim deducant.

Jam vero ut ex tanta dimissi duellorum licentiam, in Christiana, ac praesertim militari Republica, non obstantibus provi-

 dis

dis legibus a plerisque etiam Sæcularibus Principibus, & Potestatibus ad eamdem extirpandam laudabiliter editis, adhuc glisceatem, validiore manu exerceamus, gravissimumque scelus Apostolicæ districtionis gladio magis magisque insequamur, omnes & singulas dictorum Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum Constitutiones superius enunciatas, quarum tenore, ac si præsentibus de verbo ad verbum inserta forent, pro sufficienter expressis haberi volumus, Apostolica auctoritate confirmantes & innovantes, ad hoc ut pœnarum gravitas & severitas majorem perditis hominibus ingerat peccandi metum, Nostro motu proprio, ac de Apostolicæ auctoritatis plenitudine, earumdem præsentium literarum serie, statuimus atque decernimus, ut si quis in duello, sive publice, sive privatim indicto, hominem occiderit, sive is mortuus fuerit in loco conflictus, sive extra illum ex vulnere in duello accepto, hujusmodi homicida, tanquam interficiens proximum suum animo præmeditato ac deliberato, ad formam Constitutionis felicis recordationis Prædecessoris Nostri Benedicti Papæ XIII. quæ incipit ex quo divina, datæ vi. Idus Junii Anno Domini MDCCXXV., ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio exclusus & repulsus omnino censeatur: ita ut a cujuscumque Sacri aut Religiosi loci Asylo, ad quod confugerit, servatis tamen de jure servandis, extrahi, & Judicis competentis Curiæ pro merito puniendus tradi possit & debeat; super quo Nos Episcopis, aliisque Superioribus Antistibus, ad quos respective pertinet, & pertinebit imposterum, necessarias & opportunas facultates præsentium quoque tenore impertimur. Quin etiam, vivente adhuc altero in singulari certamine graviter vulnerato, si percussor in locum immunem se receperit, ex quo vi eveniente illius morte fugam arripere, & legum severitatem evadere posse prospiciatur; Volumus, & respective permittimus, ut quatenus periti ad inspiciendum vulnus accersi, grave vitæ periculum adesse retulerint, percussor ipse prævio semper Decreto Episcopi, & cum assistentia personæ Ecclesiasticæ ab eodem Episcopo deputatæ, ab hujusmodi loco immuni extractus, sine mora carceribus mancipetur; ea tamen lege Judicibus indicta, ut illum Ecclesiæ restituere debeant, si vulneratus superstes vivat ultra tempus a legibus, quæ de homicidis sunt, constitutum, alioquin in easdem pœnas incidant, quæ in memoratis Benedicti XIII. literis constituta sunt adversus illos, qui delinquentem in aliquo ex casibus ibidem expressis, ex indiciis ad id sufficientibus sibi traditum, restituere recusant, postquam is in suis defensionibus hujusmodi indicia diluerit.

Præterea simili motu, & auctoritate decernimus ac declaramus sepulturæ sacræ privationem a Sacrosancta Tridentina Synodo inflictam morientibus in loco duelli & conflictus, incurrendam perpetuo fore etiam ante sententiam Judicis, a decedente quoque extra locum conflictus ex vulnere ibidem accepto, sive duellum publice, sive privatim indictum fuerit, ac etiamsi vulneratus ante mortem non incerta pœnitentiæ signa dederit, atque a peccatis & censuris absolutionem obtinuerit; sublata Episcopis, & Ordinariis Locorum super hac pœna interpretandi ac dispensandi facultate, quo ceteris documentum præbeatur fugiendi sceleris ac debitam Ecclesiæ legibus obedientiam præstandi.

In hujus demum sollicitudinis nostræ societatem carissimos in Christo Filios Nostros Imperatorem electum, cunctosque Catholicos Reges, nec non Principes, Magistratus, Militiæ Duces, atque Præsules, eos omnes & singulos, pro sua in Deum religione, ac pietate enixe obtestamur in Domino, ut conjunctis studiis & animis, exitiosæ duellorum licentiæ, quo Regnorum tranquillitas, populorum securitas, atque incolumitas, neque corporum solum, sed, quæ nullo pretio æstimari potest, æterna animarum vita certo periclitatur, omni nisu & constantia vehementer obsistant. Neque sibi, suæque in Deum fidei, munerisque rationi fecisse satis intelligant, quod optime constitutis legibus, indictisque gravissimis pœnis, horrendum scelus proscriptum sit, nisi accuratam ipsarum legum, pœnarumque executionem naviter urgeant et promoveant, seque inexorabiles Dei vindices in eos, qui talia agunt, diligenter exhibeant; nam si delinquentes aut oscitanter ferant, aut molliter puniant, alieno sese crimine polluent, omnisque illius sanguinis reos sese constituent, quem ita crudeliter inultum effundi permiserint. Vani enim falsique honoris Idolo humanas litare victimas non impune feret supremus omnium Judex Deus; rationem ab iis aliquando exacturus, quorum est divina, & humana jura tueri, fibique traditorum hominum vitam servare, pro quibus sanguinem ipse suum Jesus Christus effudit.

Volumus autem ut præsentium literarum transumptis, etiam impressis, Notarii publici manu subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem ubique, etiam in judicio, fides habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si originaliter forent exhibitæ vel ostensæ; Utque eadem præsentes in consuetis locis publicis hujus almæ Urbis per Cursores nostros, ut moris est, publicatæ & affixæ, omnes & singulos, quos concernunt seu concernent in futurum, perinde afficiant, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ & notificatæ fuissent.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum prohibitionis, damnationis, præcepti, statuti declarationis, facultatum impertitionis, obtestationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCLII., quarto Idus Novembris, Pontificatus nostri Anno Tertiodecimo.

EPI-

EPISTOLÆ ENCYCLICÆ

ATQUE DECRETA APOSTOLICA

FELICIS RECORDATIONIS.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

Ad Materiam Jejuniorum spectantia.

P R O V I D E T U R

Abusibus adversus Jejunii Quadragesimalis observantiam invectis.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam & Communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

NON ambigimus, venerabiles Fratres, quin universis Catholicæ Religionis cultoribus notum sit, a tota per Christianum Orbem Ecclesia inter præcipua Orthodoxæ Disciplinæ capita perpetuo adnumeratum extitisse Quadragesimale Jejunium, quod olim in Lege & Prophetis primitus adumbratum, ipsius D. N. Jesu Christi exemplo veluti consecratum, ab Apostolis traditum, a sacris Canonibus ubique præscriptum, & ab universali Ecclesia, ab ipso sui primordio retentum & observatum est. Hoc nimirum, ut veteres tradidere Patres, nobis quotidie peccantibus commune pœnitentiæ constitutum remedio per consortium Crucis Christi, nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus; simulque ad recolenda sacratoria Redemptionis nostræ mysteria, quæ per Dominicæ Passionis, ac resurrectionis memoriam, Quadragesimali potissimum tempore, sollemnius celebrantur, purificatis jejunio corporibus & animis digniores paramur. Hac veluti nostræ militiæ tessera ab inimicis Christi secernimur, flagella Divinæ ultionis avertimus, & cælesti præsidio in dies adversus Principes tenebrarum munimur. Hoc despectui habito, non contemnendum Divinæ gloriæ detrimentum, non leve Catholicæ Religioni dedecus, nec dubium animabus Christifidelium periculum oboritur; nec eliunde populis calamitates, rebusque publicis & privatis cladem exitiumque importatam esse constet. Ab hac vero insita inhærentique in omnium Catholicorum hominum animis de sacratissima Quadragesimæ, ejusque diebus Jejunio consecratis persuasione & reverentia, quam aliena, quam dissona, quam absona sit hodierna jejunantium consuetudo, quantum ab ipsa Jejuniorum institutione, & servata semper, ubique, & ab omnibus Disciplina quam longissime distat, Vos Venerabiles Fratres, qui populorum curæ vestræ commissorum mores, & usus probe nostris, pro singulari sapientia vestra præ ceteris clarius intelligitis. Nos sane, quibus in hac sublimi Apostolicæ procurationis specula constitutis undique gentium nuntii afferuntur, lacrimis satis deplorare non possemus, augustissimam Quadragesimalis Jejunii observantiam, ob nimiam, nullis legitimis urgentibus caussis, ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem, plane sublatam esse; ita ut Orthodoxæ quidem Religionis cultores merito querantur, hæresum vero sectatores illudant & exultent. Perniciosæ huic corruptelæ plurimum insuper licentiam adjunctam esse graviter dolemus, quæ usque adeo invaluit, ut, nulla Apostolici instituti sacratissimique præcepti habita ratione, jejuniorum tempore palam & impune ab iisdem agitentur convivia & apud interdictæ promiscue inferantur. Ea propter quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus & angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus Vestris communicamus; ita facere non possumus, quin pro injuncto Nobis supremo sacrosancti Apostolatus officio, & ardentissimum Fraternitatum Vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujusmodi abusibus penitus extirpandis leges præscribendas mediteamur. Interea Venerabiles Fratres, gaudium & corona nostra, nobiscum considerantes, nihil Deo acceptius, nihil pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus curæ nostræ commissis utilius, quam ut verbo & exemplo præeuntes, Christi fideles ad tam salutarem Christianæ pœnitentiæ, & pietatis exercitationem alacrius suscipiendam, constantissime retinendam, & ea, qua instituta fuit, disciplina peragendam vehementius inflammemus, omni opera atque industria studeamus, ut fideles in conspectu Dei per austeriorem Jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali festo dignum est inveniri. Debitum igitur Paternæ uniuscujusque Vestrum sedulitatis & caritatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis & annuncietis, nemini quidem sine legitima caussa, & de utriusque Medici consilio, multitudini vero, veluti populo, aut civitati, aut indiscriminatim integræ, nonnisi gravissima & urgente necessitate, & in casibus per sacra Canonum Statuta præscriptis cum debita Apostolicæ hujusce Sedis reverentia, Quadragesimali jejunio dispensationem totics quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter fidenterque usurpandam, nec superbe & arroganter ab Ecclesia, ubi alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam vero urgentemque necessitatem, etsi non est cur Vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare, cum hujusmodi necessitate & servandam esse potissimum unicam comestionem, sicut alias hic Romæ, ac nos ipsi hoc anno urgentibus caussis dispensantes, expresse præscripsimus; & licitas atque interdictas epulas promiscue minime apponendas esse. Porro quemadmodum de ejusmodi indulgentia tam caute impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus districtum supremo Divino Judici reddituros iri rationem; ita conscientiam uniuscujusque Vestrum onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates Vestras rogamus, & in Domino exhortantes obsecramus, ut populos, qui communem omnium Christifidelium pœnitentiam, ac disciplinam servare nequeunt, commonere satagatis, ne per alia pietatis opera, ut sua cuique devotio suggeret, peccata sua expiare & Deo satisfacere negligant; quinimmo sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentiorem adhibere studeant curationem, & culpas de mundano pulvere contractas, dum casta jejunia deconjere non possunt, per piæ operationum suffragia, & eleemosynæ munera rediment. Interim solatium & levamen non leve mœrori nostro e pastorali vigilantia, & caritate vestra præstolantes, ac certo Nobis pollicentes, Apostolicam benedictionem cum uberi cælestium charismatum copia conjunctam, in eosdem populos vestros redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres, peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiasticæ con-

constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die trigesima Mensis Maii millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatus nostri Anno primo.

D. Cardinalis Passioneus.

DECLARATUR

Unicam comestionem diebus Jejunii ab omnibus servandam esse, etiam ab iis, quibus ob peculiares caussas permittitur esus carnium, ovorum, &c.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam, & Communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem & Apostolicam benedictionem.

IN suprema Universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licet imparibus, per ineffabilem divinæ bonitatis abundantiam ut Orthodoxæ Fidei assertores, sic etiam Ecclesiasticæ Disciplinæ custodes ac vindices constituti, Quadragesimale præsertim Jejunium, quod *inter præcipua Orthodoxæ Disciplinæ capita* semper & ubique ab ipso Ecclesiæ exordio numeratum esse nemo ex Catholicis inficiatur, *ab hodierna Jejunantium corruptela vindicare, & in pristinam*, quantum benedicente Domino fieri præstat, *observantiam revocare cupientes*, per alias nostras in simili forma Brevis literas ad Fraternitates vestras die xxx. proxime elapsi Mensis Maii currentis anni datas eximium Fraternitatum vestrarum zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studeatis, ne hac in parte & optatum Apostolicæ nostræ sollicitudinis angoribus levamen & salutare *abolendæ sacratissimi Jejunii corruptelæ* remedium deesset. Quoniam autem paternæ Pontificiæ caritatis, quæ novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum a Jejunio aliquando legitimis caussis, aut gravissima urgentique necessitate exigente dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus; *ita inter cetera præscripsimus Unicam Comestionem servandam*, & licitas atque interdictas Epulas minime esse apponendas. *Hinc factum esse accepimus, quod non defuerunt qui per humanas & hominibus a Christiana pœnitentia abhorrentibus dumtaxat dignas illationes sibi aliisque persuadebant*, unicam potissimum Comestionem servari, atque Epulas licitas & interdictas minime apponi debere; cum multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam caussam & de utriusque Medici consilio dispensatur. *Quam sane persuasionem a sententia nostra alienam* ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque quacumque occasione sive multitudini indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam caussam de utriusque Medici consilio, dummodo nulla certa & periculosa affectæ valetudinis ratio intercedat, & aliter fieri necessario exigat, in Quadragesima; aliisque anni Temporibus & diebus, quibus carnium, ovorum, & lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, *Unicam Comestionem servandam*, & licitas atque interdictas Epulas minime esse apponendas tenore præsentium *declaramus & edicimus*; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis literas singulis utriusque sexus Christifidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur, in sacratissima Quadragesima eiusque Jejunio consecratis diebus facultatem vescendi prohibitis dantes, unicuique *expresse præscribimus atque præcipimus*. Ea propter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur sanctissimi Jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes sedulo ac paterne moneatis rem agi non quidem exiguam, sed longe gravissimam de observando sustinendoque Jejunio, purificandis animis corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite cælestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones huius temporis; immo leve ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommodum, magnum gloriæ pondus operatur in Cælis. Ac enim ut se abstinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles ac delicatos christianæ militiæ milites refugientes a consortio Crucis Christi; qui coronam legitime certantibus propositam sperare præcipit incorruptam; ad cujus auspicium & pignus Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam populis vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, die vigesima secunda mensis Augusti millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatus Nostri Anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

DE JEJUNII DISCIPLINA

Conservanda, vel redintegranda. De dispensationibus generalibus pro Oppidis aut Diœcesibus integris; nonnisi cunctatione, & justa de caussa petendis, & concedendis.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam, & Communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

LIbentissime quidem amplectimur, quæ Nobis offeruntur occasiones ad vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferatis. Etenim Summi Pontificatus dignitati, ad quam Nos, licet immerentes, evecti fuimus, conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum Ecclesiarum, Nobisque commendatam; qui plane tenuitatem virium nostrarum non ignoramus.

Cum itaque præsentium literarum argumentum totum sit de Jejunio, quod tempore Quadragesimæ, veteri Ecclesiæ instituto, ac lege Fidelibus indicitur; supervacaneum duximus longam orationem conficere de Quadragesimæ institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre auctoritates. Difficile id quidem Nobis parum videretur, sed potius alienum, & nullo modo consentaneum Vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & Sacræ Historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has literas adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Synodi quæ *sess. 25. de Reform.* præcipit Episcopis omne studium impendere, ut Fideles ipsorum curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ a Sacris Canonibus præscribuntur =: *Ut illis omnibus & iis præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.*

Ubi primum Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio Clementis XII. felic. record. ab Sede Anconitana translati fuimus) Mandatum evulgavimus (quod Libro primo Institutionum Nostrarum pro Visis Ecclesiasticis decimoquarto loco continetur): in illo plures difficultates indicavimus, ob quas minime solvendos Jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam caussam, & legitima prius auctoritate interposita, Quadragesimæ absti-

nen-

nentium non observarent, minime, inquam, solvendos a jejunio, itaut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unica vice, vespertina superaddita Refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificis Sede collocati, rem totam in examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere, ac suas deinde opiniones Nobis exponere. His peractis hujusmodi controversiis finem tribuere constituimus; illudque decrevimus, ne nullis imposterum, sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore Jejunii, vel Quadragesimæ, nisi conditio servandi Jejunii, sive unius comestionis interponeretur; & aliud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam eadem in carne, & piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæstionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem indicere illis etiam, qui carnibus uti, cum jejunium indicitur, vi te obtinuerant, & pravam illam consuetudinem quæ apud multos jam nimis invaluerat penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi quadragesimalis abstinentiæ præcepto soluti fuerant, ob eam potissimum caussam, quod grave detrimentum salutis ab usu piscium acciperent.

Hæc apertissime constabat ex nostris Apostolicis Literis quas in forma Brevis dedimus ad Omnes Episcopos Orbis Catholici anno 1741. quarum primæ incipiunt = *Non ambigimus* = alteræ vero = *In supremo* = Nos profecto nulli unquam elargiti sumus vesci carnibus, cum tempus Quadragesimæ sive aliud jejunium præcipitur, nisi dicta, scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epistolæ, ac mandata vestris Literis nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contendistis adducere populos vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam pie servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis Literis quas paullo ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt a nonnullis, uti Nos antea facili conjectura suspicati fuimus. Plures etiam quæstiones propositæ Nobis fuerunt, exigui quidem ponderis, ac momenti, quemadmodum Nos opinamur; cum illæ vel ipsius Legis verba vel sensa penitus corruant, ac dissolverent. Attamen Sacro Tribunali nostræ Pœnitentiariæ rerum hujusmodi consulto ac peritissimo, easdem quæstiones expendendas commisimus; quibus omnino plene, cumulateque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archiepiscopus Compostellæ, in Hispaniarum Regnis Primus Inquisitor, nuperrime vita functus, longam ad nos dedit Epistolam, quæ plures recensebat difficultates, quæ Literis nostris Apostolicis adversabantur, quominus executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus Literæ nostræ Apostolicæ caussam & occasionem præbebant; ac proinde de illis Judicium Nostrum exquirebat. Equidem Archiepiscopi Literæ Nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen, dum quæstiones in ipso expositas percurrimus, visum Nobis est non quidem expedire, ut iis quæstionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum, sive obstaculum nostris Literis Apostolicis superesset, sed potius ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minime adducerentur. Accedit etiam, quod Epistola Archiepiscopi multis argumentationibus, & obscuris vocibus redundabat; quamobrem licet plures hortarentur, ne ullum Archiepiscopo responsum redderemus, illi tamen satisfecimus, res præcipuas ex ejus literis delibantes, & quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum Nostris occupationibus tribuendum testari sumus, quod tarde ipsi responsum daremus, ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde propositis quæstionibus satisfacere non prætermisimus, illum tamen monentes de instituto summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi caussam objiciunt, ut quæ constituta sunt, perturbent, ac evertant.

Ut redditis Literis, Archiepiscopus, paullo post vitæ cursum absolvit: Itaque non immerito suspicamur, responsa Nostra, quæ litteris continebantur, haud cognita fuisse, & perspecta illis, qui quæstiones excitaverant. Post hæc alii pariter ex Hispanis Episcopis nonnullas ex iisdem quæstionibus Nobis proposuerunt: quare iisdem responsis usi sumus, quæ tradita prius Archiepiscopo Compostellæ a Nobis fuerunt. Non defuerunt etiam præstantes inter Italos Theologi qui Literas nostras Apostolicas datas anno 1741. egregiis commentariis illustrarunt. Idem contigit Responso, quod fecimus Archiepiscopo Compostellæ, die 8. *Julii* anno 1744. quod sane integrum suis libris præfigendum curaverunt. At quoniam Libri ejusmodi ad vos fortasse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minime potuistis, his Literis Encyclicis ad unguem illos pariter, quas (uti dictum sæpius est) ad Archiepiscopum Compostellæ jam pridem scripsimus, ut quæ disciplina Vestris in Diœcesibus tenenda sit, plane cognoscatis, ac ne Vos deterreant difficultates, si quæ a captiosis hominibus concitentur.

D E C L A R A N T U R

Quæstiones circa Jejunii leges a Summo Pontifice instauratas propositæ.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Compostellæ

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

SI Fraternitas Tua secum reputabit, quot gravissimis, & maximis curis propemodum obruamur, quantumque, hoc præsertim difficillimo tempore, prorsus Nos teneat imposita humeris Nostris sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sane mirabitur, tamdiu sibi procrastinatum fuisse responsum ad eas Literas, quibus Apostolica auct. dissolvendas rogasti abortas in Hispania disputationes aliquas e duabus nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris anni 1741. 30. Maii. & 22. Aug. quibus intra legitimos fines coercuimus invalescentem Ecclesiastici Jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem veniet cogitare de singulari nostro in religiosissimam Hispanam Ecclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum tibi in omni sua perplexitate salutis iter ope nostra præsto habet. Quamquam igitur, dum pronunciatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum nobis fuerit, ac refrænare paucorum nimis ingenio fidentium, theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent: nec etiam, nec animus Nobis fuerit definire quidquid subtili indagatione deduci possit, ex proposita a nobis jejunandi regula; tamen eximia Paterna caritate complectimur adeo observantissimos Romanæ Sedis Hispanos, tantique facimus obsecrationes tuas, ut occurrere anxietati vestræ libenter adjecerimus animum, & nos ipsi quæstiones abs te propositas dirimendas constituerimus. Sic autem se habent.

I. *Utrum, quæ in antedictis nostris Literis in forma Brevis de unica comestione, & de epulis non permiscendis præscribuntur, sub gravi etiam præcepto prohibeantur.*

Respondemus: *Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi teneri easdem facultates non aliter, quam geminis hisce adjectis conditionibus concedere, videlicet unicæ in diem comestionis, & non permiscendarum epularum. Eos vero, qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.*

II. *An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quæ jejunantibus permittitur?*

Respondemus: *Non licere, sed opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes recta, meticulosa conscientia.*

III. *An qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, & uni-*

& unica comestione uti debent, horam ejunantibus prescriptum servare opus habeant? Ediximus, observandam esse.

IV. Quænam sint epulæ licitæ, quæ vetantur cum interdictis conjungi?

Respondemus: Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas: epulas interdictas esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse: Piscibus tamen edendis non interdicuntur iis, quibus datur facultas adhibendi ova, & lacticinia.

V. An præceptum de utroque epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicos Quadragesimales complectatur? Affirmatur, complecti.

VI. Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciata edere possunt ova, & lacticinia.

Rescribimus. Nihil in pronunciatis nostris Apostolicis literis statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma. Quare qui eo gaudent, illius tenorem stricte, & considerate perpendant, ex ejusque sententia se gerant. Caveant autem, ne inani quapiam excusatione sese solutos esse arbitrentur præscriptis ibi legibus.

VII. Utrum memorata duo præcepta urgeant extra Quadragesimam?

Respondetur: Urgere extra Quadragesimam utrumque præceptum, illud scilicet unicæ comestionis cum reliquis legibus in secundo, & tertio ad hæc postulata responso expressis, & alterum non permiscendi epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.

Habeas, Venerabilis Frater, penitus explicatum quidquid apud Vos ex nostris sæpius nuncupatis Apostolicis literis dubitationem attulisse scribis. Qua quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandæ Supremæ Romanæ Sedis, ut libero, & non vacillanti gressu ad oves sana doctrina imbuendas incedere Pastores queant; in istoque tuo suscepto consilio agnovimus Hispanam Religionem, nihil sibi tutum, nisi e D. Petri Cathedra acceptum, reputantem, a qua splendidissima gloria tantum nomen, & incorrupta Fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem vobis est (idque plurimum ad te pertinet, qui illustris Archiepiscopi, & Inquisitoris geris præcipuum munus) ne in expendendis Apostolicæ Sedis Constitutionibus pro nimia exhauriendæ argumentis sollicitudine nullus fiat differendi, ambigendique modus. Sedula deinde opera conferenda, ut istiusmodi dubia, quæ facile pro ingeniorum varietate disputando emergunt, penitus inter vos dirimantur, ne diuturna unquam disceptatione fluctuent animi, præsertim cum Constitutiones ipsæ Apostolicæ scopum, quo tendunt, aperte demonstrent, & illinc prompte dirigi potest quidquid dubitando impertinbare videntur. Id si animadvertissent qui de præsenti negotio plura dubitarunt, nodum sibi exsolvissent. Patebat enim, nihil aliud nobis in animo fuisse quam cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia qui nimium sane jejunii fines prætergressi, & non parum obliti, illud ad retinendum in Officio corpus divinitus institutum, hosti huic spiritus infensissimo blandiebantur. Statim siquidem comperissent quid in propositis quæstionibus constituendum esset, nec sibi molestiam exhibuissent, nec Nobis, quos gravissimæ undique circumstant curæ, non parum temporis occupassent, quod tamen pro singulari nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum, impostetum simul præcaventes, quomodo in hujusmodi quæstionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, Venerabilis Frater; ut tibi, quod facimus ex animo; præcipua Benevolentiæ nostræ pignus Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum &c. 7. Julii 1744.

Cum hæc ita se habeant, satis muneri nostro fecisse videmus, ne illi (quibus licet ederet), cum ominium tempore Quadragesimæ, vel extra Quadragesimam Fidelibus præscribimus, unius comestionis limites excedant, ac ne piscibus simul, & carnibus parent sibi mensam patiantur, neve cavillationes perscrutentur, ut legi tenebras offundant. Pauca tamen adhuc supersunt, quæ remedium a nobis deposcunt.

Siquidam advertimus jam multis ab hinc annis non solum plures in qualibet Italiæ Urbe, vestra auctoritate dissolvi a Quadragesimali abstinentia, sed etiam magno studio contendisse, ut universam Civitatem, totamque Diœcesim eadem abstinentia liberemus. Hinc factum est, ut quibusdam Civitatibus, ac Diœcesibus jam per multos annos Fideles universi absque ullo discrimine carnibus per Quadragesimam utantur. Id quidem maximam nobis affere sollicitudinem, eo quod deprehendimus certis testimoniis in quibusdam Regionibus Septentrionis toto Quadragesimæ cursu lactis, & ovorum usum libere permitti, quia in plures annos eamdem facultatem petierint, & ab Sede Apostolica consecuti fuerint; quamobrem illi populi sibi in animum induxerunt, non esse rursus ad Pontificem confugiendum pro hujusmodi facultate impetranda, sed priores concessiones singulis annis acceptas sufficere, ut lactis, & ovorum consuetudo per Quadragesimam comprobetur. Præterea maximi faciende esse duximus ea verba Trid. Conc. sess. 25. c. 18. de Reform. Sicuti publice expedit, Legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius evenientibus casibus, & necessitatibus pro communi, utilitate satisfiat, sic frequentius Legem solvere, exemploque potius, quam certo personarum, rerumque delectu, petentibus indulgere, nihil aliud est, quam unicuique ad Leges transgrediendas aditum aperire.

In Literis nostris Apostolicis, quas anno 1741. ad omnes Catholicos Episcopos dedimus, huic corruptelæ viam præcludere cogitavimus ea ratione, illisque verbis, quæ rursum hic subjicimus. Debitum igitur Paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatis, & caritatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuncietis, nemini quidem sine legitima caussa, & de utriusque Medici consilio; multitudini vero, veluti Populo, aut Civitati, aut Genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum Statuta præscriptis, sum debita Apostolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia a Quadragesimali Jejunii dispensationem, toties quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter fidenterque usurpandam, nec improbe, & arroganter ab Ecclesia, sicuti alibi in more positum esse accepimus ad postulandam.

Porro Nos hanc normam secuti sumus, cum multitudinem, veluti populum, aut Civitatem integram Quadragesimali abstinentia immunem declaravimus. In primis, loci Episcopus id postulare a nobis debuit, ac de gravissima, urgentique necessitate suum testimonium interponere. Deinde carnes minime permissæ fuerunt; si lactis, & ovorum usus satis esse videretur. Tum vero facultas edendi carnes tribui solum consuevit, cum interposito Episcopi testimonio id omnino necessarium judicaretur; nec sufficiens necessitati remedium afferri constaret, si ova solum, & lacticinia concederentur. Quoties autem abstinentiæ Quadragesimæ nostra auct. soluta fuit, certos tamen dies præscripsimus, quibus integra abstinentia servaretur, nempe dies Cinerum, dies Quatuor Temporum, Vigilias præcepto obeundas, dies Majoris Hebdomadæ a Dominica Palmarum. Quandoque recensuimus etiam totam Hebdomadam Cinerum. Aliquando etiam indiximus abstinentiam Feriis Sextis ac Sabbatis, licet amissa facultas a Nobis tradita lactis, & ovorum usum solum complecteretur. Postremo eam conditionem semper addidimus, ut jejunii lex unius per diem comestionis ullo modo violaretur, ac ne simul in mensa carnes, & pisces apponerentur.

Dum rationem hujus consilii nostri serio perpendimus, haud plane acquiescimus, ob eam sollicitudinem, ac dubitationem, ne caussa ab Episcopo loci prolata, quam Nos legitimam credidimus ad solvendam Quadragesimæ abstinentiam, ejus naturæ fortasse non sit, quæ veram, & urgentem necessitatem contineat. Quippe illud Nobis semper ante oculos propositum habuimus, ut nihil a ratione alienum, nihil inconsulto, ac temere faciamus. Hærent pariter animo defixa S. Bernardi verba ad Pontificem Eugenium lib. 3. de Consideratione c. 4. = Potestis hos quia potestis; Sed utrumne debeatis, quæstio est = & quomodo = Attamen fidem præstitimus iis, quibus præstanda fuerat, Episcopis nempe locorum. Non enim alio pacto exerceri potest sollicitudo peculiarium Ecclesiarum ac Diœcesum, nisi fides habeatur Episcopis; a quibus illæ administrantur. Sed impostetum, ut gravissimum hoc negotium tutius, quam

quam fieri poſſit geratur, moleſtum vobis non ſit, animum his advertere, quæ ſubjicimus.

Non ignoratis ab Innocentio III. Prædeceſſore Noſtro *Cap. Conſilium, de obſervatione jejuniorum*, inter cauſſas legitimas ſolvendi abſtinentiam a carnibus, Jejunii tempore, recenseri veram, & exſiſtentem reipſa ægritudinem = *Pro iis vero de illis, qui in Quadrageſima, vel in aliis jejuniis ſolemnibus infirmantur, & petunt ſibi eſum carnium indulgeri, reſpondemus: quod cum non ſubjaceat legi neceſſitas, deſiderium infirmorum, cum urgens neceſſitas exigit, ſupportare potes, & debes, ne majus periculum incurratur.* Inde ſtatuerunt multo ante Innocentium III. Patres octavi Concilii Toletani *Can.* 9. quod anno 653. celebratum fuit = *Quiſquis abſque inevitabili neceſſitate, atque fragilitate evidentis languoris, ſeu etiam ætatis impoſſibilitate, diebus Quadrageſimæ uſum Carnium præſumpſerit attentare, non ſolum erit reus Reſurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejuſdem diei Sancta Communione.... Illis vero quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut neceſſitas arctat, non ante prohibita violare præſument, quam a Sacerdote permiſſum accipiant.*

Nemo eſt, qui non intelligat hujuſmodi cauſſas ſatis eſſe ut aliqui a Jejunii legibus, & abſtinentia immunes exiſtimentur; non autem ut populus, vel integra Civitas idem privilegium obtineat. Quis enim ſibi perſuadere poſſit, Cives univerſos alicujus Urbis, vel Diœceſis eodem tempore graviſſimo morbo teneri, vel in eodem diſcrimine verſari omnes, ut periculoſam ægritudinem contrahant? Niſi forte eos morbos intelligamus qui ab aeris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paullo poſt verba faciemus. Quis credat unquam Populum univerſum alicujus Diœceſis, vel communi languore penitus extenuatum, vel extrema ſenectute confectum?

Neque vero cauſſa ſufficiens habenda eſt, ut aliqua Civitas, vel Populus abſtinentia Quadrageſimali liberetur, ipſique carnes permittantur; ſi forte piſces, vel ova caro pretio vendantur. Sicut enim Urbes habent egenos Cives, ita etiam opulentos; e quibus etiam alii vitæ ſuſtentationem labore, ac ſudore ſibi comparant; alii vero patrimonio, ac divitiis ſatis ſuperque abundant. Itaque, ſi pro emendis piſcibus grave pretium ſolvendum ſit, id quidem egenis Civibus, non vero divitibus ſuffragatur. Id afferunt etiam nonnulli Theologi haud ſeverioris diſciplinæ, quorum ſententiam recenſuimus capite nono libri tertii noſtrarum Inſtitutionum, quæ Bononiæ Typis impreſſimus.

Illud etiam inane commentum prorſus exiſtimari debet, ſolvendas eſſe abſtinentia Quadrageſimæ Civitates, vel Diœceſes, ubi exercitus verſatur, eo quod Milites in iis locis permanentes abſtinentiæ leges minime obſervant. Id potius animos Civium inflammare deberet ad jejunium rite, religioſeque ſuſcipiendum; ut nempe Milites tanta virtute temperantiæ permoti ipſorum exemplum ſequantur. Illud ſolum pro legitima cauſſa in medium proferri poteſt, copias Militum tantam afferre Civitati penuriam herbarum, atque olei, licet Quadrageſimæ jejunio non obtemperent, ut harum rerum pretio ſummopere augeantur. Tunc autem eadem ſtatuenda ſunt, quæ paullo ante diximus, cum piſces, & ova cariori pretio comparantur. Igitur peculiares morbi, quamvis frequentes, impoſterum pro cauſſa ſolvendæ abſtinentiæ non adducantur, niſi forte Civibus univerſis iidem morbi communes habeantur ob aliquam aeris corruptionem: neque impoſterum herbarum, olei, piſcium, & ovorum pretia tanti ponderis eſſe cenſeantur, ut omnis Civitas, vel Diœceſis ab Inſtituto Quadrageſimæ Jejunio, ac temperantia liberari contendat. Quod ſi veras, ac legitimas a Nobis cauſſas ad hanc facultatem obtinendam expetitis, duas potiſſimum percenſebimus; quarum prima ex Jure Canonico, altera vero ab ipſa rerum magiſtra experientia deprompta eſt.

Innocentius III. quem ſuperius nominavimus, *eodem cap. Conſilium, de obſervatione jejuniorum*, Archiepiſcopo Bracarenſi poſtulanti, qua pœna plectendos judicaret illos, qui tempore Quadrageſimæ a carnibus non abſtinuerant ob ſummam rerum caritatem, & anguſtiam ita ut plures ſame euceretur; reſpondit his verbis = *Cum autem quæſieriſtis quæ ſit illis pœnitentia injungenda, qui diebus Quadrageſimalibus, tempore quo tanta famis inedia ingruebat, quod magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere ſunt coacti; reſpondemus, quod in hoc articulo illos non credimus puniendos. Preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipſis aliquatenus imputetur; quia bonarum mentium eſt, ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur.* Si quis hoc tempore Epiſcopus adductus exemplo Bracarenſis Antiſtitis idem conſilium peteret a Sede Apoſtolica, tamquam ineptus, ac ſimplex haberetur: ſed illo Eccleſiæ feliciſſimo ſæculo maximi pendebatur, uti æquum eſt, Quadrageſimæ præceptum. Hinc magna ſeveritate inquirebantur illi, qui minime paruiſſent, licet talia cauſſa intercederet, ut liberi ab eodem præcepto viderentur: nec ulla ratio habebatur Virorum Principum, licet ipſorum incolumitas cum Reipublicæ felicitate conjuncta putaretur, uti Nos ſuſe oſtendimus in decima quinta noſtrarum Inſtitutionum libri primi. Sed his omiſſis, & aliis bene multis, quæ in hanc rem congeri a Nobis poſſent, illud primum delibabimus ex reſponſo Innocentii III. tunc Quadrageſimæ abſtinentia ſolvi poſſe integram Civitatem, vel Diœceſim, cum reipſa non ſuppetunt ea, ſine quibus præceptum Quadrageſimæ obſervari nequit. Itaque ſi revera in aliquo loco neque oleum, neque piſces comparari poſſint, tunc incolis ejuſdem loci permitti ſas eſt, ut lacte, & ovis utantur: ſi hæc autem revera deficiant, tunc carnis, ſalubris tamen, edendæ facultas concedetur, interpoſita ſemper jejunii ſervandi conditione.

Inſula S. Dominici in America Meridionali in temporalibus paret Cariſſimo in Chriſto Filio noſtro Ludovico Gallorum Regi Chriſtianiſſimo, nec ei ullus præeſt Epiſcopus. Præfectus Patrum Societatis Jeſu an. 1742 a Nobis quæſivit, an conceſſione ſibi facta a Sede Apoſtolica diſpenſandi ſuper eſu carnium, ovorum, & lacticiniorum tempore jejuniorum, & Quadrageſimæ, diei poſſet ſibi etiam datam fuiſſe facultatem diſpenſandi nedum particulares perſonas, ſed etiam multitudinem hominum, & omnes ſui diſtrictus Incolas, quando coram Deo id expedire judicaſſet: habitoque reſponſo facultatem ei fuiſſe conceſſam diſpenſationem indulgendi particularibus hominibus; non autem multitudini hominum, & omnibus Incolis ſui diſtrictus, pro conceſſione exoravit. Pro cauſſa expoſuit veneficam piſcium qualitatem, exiguum piſcatorum numerum, qui longe ab Inſula piſcantes, piſces deferebant aut fœtentes, aut corruptos ob nimios calores, paupertatem autem petentium, qui oleum emere non poterant pro cibis Quadrageſimalibus neceſſarium, deficientiam denique olerum, & leguminum, quæ in ea regione facile corrumpuntur, aut a vermibus conſumuntur. Re ſubinde mature diſcuſſa coram Nobis in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis *die* 11. *Aprilis an.* 1742. habita ratione regionis nimis remotæ, a qua quolibet anno impoſſibilis erat ad Sedem Apoſtolicam recurſus; Indulgentes neceſſitati Fidelium degentium in Inſulis ditionis Gallicæ in America, facultatem conceſſimus Præfecto Miſſionum illarum partium ut in cauſſa veræ, & ineluctabilis neceſſitatis, & tantum de anno in annum, præfataque vera neceſſitate durante, & non aliter, nec alio modo, ut poſſent, & valerent cum fidelibus Populis ipſorum regimini commiſſis diſpenſare ſuper eſu ovorum, & lacticiniorum, & etiam carnium tempore Quadrageſimali, indicta ſimul cum hujuſmodi diſpenſatione obſervantia, ſi adamuſſim juxta præſcriptum conceſſa facultate uſi non fuiſſent.

Sed jam ad experientiam decrevimus. Quindecim abhinc annis per totam fere Europam morbus invaluit, qui pectoris inflammationem inferebat, ita tamen, ut ex una Civitate in aliam, & ex una Provincia in aliam hæc funeſta lues promanaret. Id contigit annis 1730. 1733. 1740. Licet autem morbus ejuſmodi, qui univerſos hominum ordines, atque ætates corripiebat, lentam ſolum in pectore inflammationem excitaret, tamen ſenibus matura jam ætate debilitatis extremam afferebat perniciem: nam ex ipſo febres acutiſſimæ, ac mortales ſequebantur. Idem morbus in periculum trahebat juniores etiam, qui

Antoine Theol. Moral. T. III. P. II.

f paul-

pusillum infirmo pectore laborarent. Postremo multorum pectora adeo labefactavit, ut gravissima deinde mala provenerint.

Alios quoque morbos hujus generis, pectoris inflammationem magno cum periculo afferentes, ægros in discrimine vitæ adduxisse medicinæ Scriptores luculenter testantur. Itaque si medicinæ Professores acciti, monitique graviter, ut nihil a veritate alienum respondeant, unanimi consensu fateantur (uti nobis ipsis accidit, cum adhuc Bononiæ versaremur) morbum esse talis naturæ, qualem superius commemoravimus, itaut nulla ætas libera, & incolumis esse queat; & affirment illi ipsi, qui inter Cives salvi, & integri numerantur, eamdem perniciem imminere; id præterea conferre plurimum ad ejusmodi luem depellendam aut vitandam, si tum ægrotantes, tum sani a piscibus, & oleo, & quandoque pariter a lacte, & ovis abstineant; si, inquam, res ita se habet, tum procul dubio caussa sufficiens judicanda est, quæ experientia innititur, & quæ semper probata, & in posterum probanda videtur, ut nempe Populus seu Civitas integra a carnibus abstinendi præcepto non teneatur.

Neque ulla difficultas removere vos debet a consulendis Medicis, qui præstantiores habeantur. Cavendum pariter ut quidquid revera senserint, scripto testari non prætermittant; quæ conditio si desit, imposterum, nulla unquam facultas Civitati, aut Diœcesi universis, aut lacticiniis vescendi tempore Quadragesimæ tribuetur: quippe id necessarium omnino videtur. Accedit etiam, quod Medici facilitate quadam incredibili peculiares quidem Cives a Quadragesimæ præcepto liberos, & immunes decernere solent (de qua re gravissime monendi a vobis sunt, ne suas animas indulgendo nimis aggravent). Cum vero universis Civibus idem statuendum proponitur, tum se difficiles, anxios, ac sollicitos præstare Nos ipsi experti sumus. Postremo si velint percurrere ea, quæ in Italia, & extra ipsam præclarissimi Auctores Medici Typis evulgarunt, facile deprehendent, abstinentiam ciborumque parsimoniam ab illis magnopere commendari, discrimen inter morbos constitui, & certis rationibus ostendi, in curandis quibusdam morbis nequaquam requiri, ut jusculum & carnes loco piscium, olei, & herbarum substituantur; in aliis vero juvare plurimum, si sublatis carnibus, cum indicitur jejunium, oleo, vel lacte ægrotantes utantur. Demum advertent, quam diligenter, accurateque scribant de pectoris incommodis, cum in omnibus generatim excitantur, ne corripiantur eodem morbo, qui adhuc incolumes a communi lue supersunt.

Hæc vobis indicanda putavimus. Reliquum est ut Vos hortemur, ne tam facile suscipiatis negotium petendæ facultatis utendi carnibus, & lacticiniis tempore Quadragesimæ pro universa Civitate, vel Diœcesi. Quippe abrumpenda tandem est consuetudo, ob quam jam per tot annos in quibusdam locis hæ facultates tribui consueverunt. Illud etiam experientia a Vobis compertum erit, delicatis quoque ac mollibus abstinentiam Quadragesimæ nullam inferre perniciem; neque plures ob hanc caussam inter ægrotos, vel mortuos recenseri. Hanc rationem, & institutum Nos ipsi secuti sumus Romæ, ac Bononiæ (cujus Sedem adhuc retinemus) cum nuper Quadragesimæ tempus ageretur. Si vos id quoque præstabitis, neque facile a Nobis pro universa Civitate, vel Diœcesi facultatem solvendi Quadragesimæ abstinentiam postulabitis, vel (si necessarium id arbitremini) non aliter, quam servatis præmissis conditionibus Dispensationis instantia ad nos deferetur, non solum ii fructus provenient, quos jam indicavimus, sed etiam repulsæ pudorem evitabitis, Nosque pariter ea molestia vindicabimus, quam ferimus, dum votis vestris minime obsecundamus. Postremo Vos omnes peramanter amplectimur, & Apostolicam Benedictionem Vobis, Populisque vestris impertimur. Datum ex Arce Castri Gandulphi die 10. Junii 1745. Pontificatus Nostri Anno quinto.

DE USURIS

Aliisque injustis quæstibus.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam, & Communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem & Apostolicam Benedictionem.

VIX pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam (nempe, an quidam contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam disseminari sententias, quæ sanæ doctrinæ haud consentaneæ viderentur; cum statim nostri Apostolici muneris partem esse duximus, opportunum afferre remedium, ne malum ejusmodi, temporis diuturnitate, ac silentio, vires magis acquireret; aditumque ipsi intercluderet, ne latius serperet, & incolumes adhuc Italiæ Civitates labefactaret.

Quapropter eam rationem, consiliumque suscepimus, quo Sedes Apostolica semper uti consuevit. Quippe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, qui Sacræ Theologiæ scientia, & Canonicæ Disciplinæ studio ac peritia plurimum commendantur; accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate præstantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios demum ex Clericis Regularibus selegimus; Præsulem quoque juris utriusque laurea præditum, & in foro diu versatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper præteriit, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus; quod illis antea cognitum, perspectumque deprehendimus.

Post hæc præcepimus, ut omni partium studio, omnique cupiditate soluti, rem totam accurate perpenderent, suasque opiniones scripto exararent; non tamen expetivimus ab ipsis, ut judicium ferrent de contractu, qui controversiæ caussam initio præbuerat, cum plura documenta non suppeterent, quæ necessario ad id requirebantur, sed ut certam de usuris doctrinam constituerent, cui non mediocre detrimentum inferre videbantur ea, quæ nuper in vulgus spargi cœperunt. Jussa fecerunt universi; nam suas sententias palam declararunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita est die 18. Julii; altera vero die prima Augusti, qui menses nuper elapsi sunt, ac demum easdem sententias Congregationis Secretario scriptas tradiderunt.

Porro hæc unanimi consensu probaverunt.

I. Peccati genus illud, quod usura vocatur, quodque in contractu mutui propriam suam sedem, & locum habet, in eo est repositum, quod quis ex ipsomet mutuo, quod suapte natura tantumdem dumtaxat reddi postulat, quantum receptum est, plus sibi reddi velit, quam est receptum, ideoque ultra sortem, lucrum aliquod, ipsius ratione mutui, sibi deberi contendat. Omne propterea hujusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum, & usurarium est.

II. Neque vero ad istam labem purgandam, ullum arcessiri subsidium poterit, vel ex eo, quod id lucrum non excedens & nimium, sed moderatum, non magnum, sed exiguum sit; vel ex eo, quod is, a quo id lucrum solius caussa mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat; nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis coemendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissime sit impensurus. Contra mutui siquidem legem, quæ necessario in dati atque redditi æqualitate versatur, agere ille convincitur, quisquis, eadem æqualitate semel posita, plus aliquid a quolibet vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur; proindeque si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obligatione justitiæ, quam commutativam appellant, & cujus est in humanis contractibus æqualitatem cujusque propriam & sancte servare, & non servatam exacte reparare.

III. Per

III. Per hæc autem nequaquam negatur, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut aiunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturæ mutui minime innatos, & intrinsecos, forte concurrere, ex quibus justa omnino legitimaque caussa consurgat quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam rite exigendi. Neque item negatur, posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversæ prorsus naturæ a mutui natura contractus, recte collocari & impendi sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honestaque indidem lucra percipienda.

IV. Quemadmodum vero in tot ejusmodi diversis contractuum generibus, si sua cujusque non servatur æqualitas, quidquid plus justo recipitur, si minus ad usuram, (eo quod omne mutuum tam apertum, quam palliatum absit) at certe ad aliam veram injustitiam, restituendi onus pariter afferentem, spectare compertum est; ita si rite omnia peragantur, & ad justitiæ libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus & ratio suppetat humana commercia, & fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi, & frequentandi. Absit enim a Christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias florere posse lucrosa commercia existiment; cum contra ex ipso Oraculo Divino discamus, quod *Justitia elevat gentem; miseros autem facit populos peccatum*; Prov. 14. 34.

V. Sed illud diligenter animadvertendum est, falso sibi quemquam, & nonnisi temere persuasurum, reperiri semper, ac præsto ubique esse, vel una cum mutuo titulos alios legitimos, vel secluso etiam mutuo, contractus alios justos quorum vel titulorum, vel contractuum præsidio, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum ultra sortem integram salvamque recipere. Ita si quis senserit, non modo divinis Documentis, & Catholicæ Ecclesiæ de usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui, ac naturali rationi procuIdubio adversabitur. Neminem enim id saltem latere potest, quod multis in casibus tenetur homo simplici ac nudo mutuo alteri succurrere, ipso præsertim Christo Domino edocente: *Volenti mutuare a te, ne avertaris*. Matt. 5. 42. & quod similiter multis in circumstantiis, præter unum mutuum alteri nulli vero justoque contractui locus esse possit. Quisquis igitur suæ conscientiæ consultum velit, inquirat prius diligenter oportet, vere ne cum mutuo justus alius titulus, vere ne justus alter a mutuo contractus occurrat, quorum beneficio quod quærit lucrum omnis labis expers & immune reddatur.

His verbis complectuntur, & explicant sententias suas Cardinales, ac Theologi, & Viri Canonum peritissimi, quorum consilium in hoc gravissimo negotio postulavimus. Nos quoque privatum studium nostrum conferre in eamdem caussam non prætermisimus, antequam Congregationes haberentur, & quo tempore habebantur, & ipsis etiam peractis; nam præstantium Virorum suffragia, quæ modo commemoravimus, diligentissime percurrimus. Cum hæc ita sint, adprobamus, & confirmamus quæcumque in Sententiis superius expositis continentur; cum Scriptores plane omnes, Theologiæ & Canonum Professores, plura Sacrarum Litterarum testimonia; Pontificum Decessorum nostrorum Decreta, Conciliorum, & Patrum auctoritas ad easdem Sententias comprobandas pene conspirare videantur. Insuper apertissime cognovimus Auctores, quibus contrariæ Sententiæ referri debent; & eos pariter, qui illas fovent ac tuentur, aut illis ansam, seu occasionem præbere videntur: neque ignoramus, quam sapientia, & gravitate defensionem veritatis susceperint Theologi finitimi illis regionibus, ubi controversiæ ejusmodi principium habuerant. Quare has Litteras Encyclicas dedimus universis Italiæ Archiepiscopis, & Episcopis, & Ordinariis ut hæc Tibi Venerabilis Frater, & ceteris omnibus innotescerent; & quoties Synodos celebrare, ad Populum verba facere, eumque sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab iis Sententiis, quas superius recensuimus. Admonemus etiam vehementer omnem sollicitudinem impendere, ne quis in vestris Diœcesibus audeat Litteris, aut Sermonibus contrarium docere. Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & subjectum declaramus pœnis per Sacros Canones in eos propositis, qui mandata Apostolica contempserint ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in præsentia statuimus; nihil etiam decernimus modo de aliis contractibus, pro quibus Theologi, & Canonum Interpretes in diversas abeunt sententias; attamen pietatis vestræ studium ac Religionem inflammandam existimamus, ut hæc, quæ subjicimus, executioni demandetis.

Secundo loco qui viribus suis, ac sapientiæ ita confidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non dubitent (quæ tamen haud exiguam Sacræ Theologiæ, & Canonum scientiam requirunt) ab extremis, quæ semper vitiosa sunt, longe se abstineant. Etenim aliqui tanta severitate de iis rebus judicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent, tamquam illicitam, & cum usura conjunctam; contra vero nonnulli indulgentes adeo remissique sunt, ut quodcumque emolumentum ab usuræ turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimis adhæreant, sed priusquam responsum reddant, plures scriptores examinent, qui magis inter ceteros prædicantur; deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent. Quod si disputatio insurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omnino contumeliæ in eos confingantur, qui contrariam sententiam sequuntur; neque illam gravibus Censuris notandam asserant, si præsertim ratione, & præstantium Virorum testimoniis minime careat: siquidem convicia, atque injuriæ vinculum Christianæ caritatis infringunt, & gravissimam populo offensionem, & scandalum præseferunt.

Tertio loco, qui ab omni usuræ labe se immunes, & integros præstare volunt suamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum solummodo percipiant, admonendi sunt, ut contractum instituendum antea declarent, & conditiones inferendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia postulent. Hæc magnopere conferunt non modo ad animi sollicitudinem & scrupulos evitandos, sed ad ipsum contractum in Foro externo comprobandum: hæc etiam aditum intercludunt disputationibus, quæ non semel concitandæ sunt, ut clare pateat, utrum pecunia, quæ rite data alteri esse videtur, revera tamen palliatam usuram contineat.

Quarto loco vos hortamur, ne aditum relinquatis ineptis illorum sermonibus, qui dictitant, de usuris hoc tempore quæstionem institui, quæ solo nomine continentur, cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparetur. Etenim quam falsum id sit, & a veritate alienum, plane deprehendimus, si perpendimus, naturam unius contractus ab alterius natura prorsus diversam & sejunctam esse; & ea pariter discrepare magnopere inter se, quæ a diversis inter se contractibus consequuntur. Revera discrimen apertissimum intercedit fructum inter, qui jure licito ex pecunia desumitur, ideoque potest in utroque Foro retineri, ac fructum, qui ex pecunia illicite conciliatur, ideoque Fori utriusque judicio restituendus decernitur. Constat igitur haud inanem de usuris quæstionem hoc tempore proponi ob eam caussam, quod ut plurimum ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potissimum vobis indicanda censuimus, sperantes fore, ut mandetis executioni quæcumque per has Litteras a nobis præscribuntur. Opportunis quoque remediis consuletis, uti confidimus, si forte ob hanc novam de usuris controversiam in Diœcesi vestra turbæ concitentur, vel corruptelæ ad labefactandum sanæ doctrinæ candorem & puritatem inducantur. Postremo vobis, & Gregi curæ vestræ concredito Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die prima Novembris 1745. Pontificatus nostri Anno sexto.

DE APPLICATIONE

Missæ Parochialis pro Populo, Conventualis vero pro Benefactoribus Ecclesiæ.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam, & Communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

CUM semper oblatas nobis occasiones Apostolicas scripta dirigendi ad Fraternitates vestras libenter amplectimur, ut sinceræ nostræ erga vos dilectionis argumenta frequenter eluceant; tum vero majori animi alacritate idipsum præstamus, quum ad excitendum Fraternitatum vestrarum zelum pro conservatione rectæ disciplinæ in Clero regimini vestro commisso, præsentibus rerum, aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim impositum imbecillitati nostræ omnium Ecclesiarum sollicitudinis onus aliter sustinere non posse confidimus, quam si Divini cultus augmentum, atque earumdem Ecclesiasticarum Sanctionum in singulis Diœcesibus custodiam religiosæ vigilantium Pastorum curæ, identidem inculcando, commendemus.

Hujus porro Epistolæ ad vos scribendæ occasionem nobis atque argumentum in primis præbet onus illud, quod omnibus animarum curam gerentibus incumbit, applicandi Missam Parochialem pro Populo ipsorum curæ commisso: tum etiam applicatio Missæ Conventualis, quæ pro Benefactoribus in genere facienda est ab iis, qui Missæ canunt in Ecclesiis Patriarchalibus Metropolitanis, Cathedralibus & Collegiatis: tum denique debitum psallendi, quo tenentur Canonici prædictarum Ecclesiarum Choro assistentes. Cujus quidem argumenti minime nova, sed a scriptoribus frequenter habita tractatio est; eumque ea res in hujus Almæ Urbis nostræ Congregationibus, & potissimum in Congregationibus Venerabilium FF. nostrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, cujus Secretarii munere olim in minoribus constituti multos annos perfuncti sumus, multoties discussa ac definita fuerit, quamvis earumdem Congregationum Decreta plerumque circa eam uniformia & sibi consona prodierint, eorumque Decretorum nonnulla etiam Pontificiam Prædecessorum nostrorum approbationem & confirmationem meruerint; minime tamen mirandum esset, eorum notitiam ad singulos quosque vestrum non adhuc pervenisse. Quapropter non modo opportunum, verum etiam necessarium duximus, Encyclicam hanc Epistolam ad vos scribere, per quam, sublata demum diversarum, in quas Scriptores abierant, opinionum varietate, constans hujus Apostolicæ Sedis sententia prædictis de rebus cuilibet innotescat, & Fraternitatibus vestris quædam veluti norma ac regula suppetat, juxta quam Synodales, aliasque vestras circa præmissa Constitutiones, Ordinationes seu Edicta, quorum publicationem vobis injungimus, dirigere valeatis. Eorum vero executionem, dum, juxta ea, quæ in præsentibus tenenda atque servanda præscribimus, omni qua decet sollicitudine ac vigilantia urgere studebitis, minime dubitandum Vobis erit, ne Statutorum vestrorum impedimenti obicem aut moram afferre valeant recursus ad hujus nostræ Curiæ Tribunalia forsitan habendi; utpote quos omnino rejiciendos esse præcipimus ac jubemus; quamobrem has ipsas Litteras nostras in singulorum Tribunalium Regestis asservari volumus, atque ad earum præscriptum tam ipsorum Tribunalium resolutiones, quam de vestris decretis, quæ ipsi præsentibus inhærentes edituri estis, judicia exigi, & conferri mandamus.

Et quidem quod nuper enunciavimus, sacrosanctum Missæ Sacrificium a Pastoribus animarum applicari debere pro populo ipsorum curæ commisso, id veluti ex Divino præcepto descendens, a Sacra Tridentina Synodo diserte exprimitur *sess.* 23. c. 1. *de Reform.* per hæc notabilia hæc verba: *Cum præcepto Divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre.* Et quamvis minime defuerint, qui per inanes, & frivolas interpretationes hujusmodi obligationem a Sancta Synodo memoratam de medio tollere, vel saltem extenuare contenderint, quum tamen relata Concilii verba satis clara & perspicua sint, quumque prædicta Congregatio eidem Concilii interpretationi privative præposita, constanter edixerit, eos quibus animarum cura demandata est, non modo Sacrificium Missæ celebrare, sed illius etiam fructum medium pro populo sibi commisso applicare debere, nec illud pro aliis applicare, aut pro hujusmodi applicatione eleemosynam percipere posse, quodque magis interest, quum hæc intelligentia a Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus approbata fuerit, & confirmata; nihil jam amplius ulli vestrum desiderandum superest, ut eam amplecti, eidemque obsequi, nec non illius promptam executionem in vestris respective Diœcesibus omni studio procurare debeatis.

Neque nos tamen, qui ut superius innuimus, in minoribus adhuc degentes, munus Secretarii prædictæ Congregationis Concilii Trid. Interpretis plures annos obivimus, aliasque non paucas partim in Anconitana Cathedrali, partim in Metropolitana Bononiensi, Patriæ nostræ dilectissimæ, quam adhuc retinemus, gubernatione assidue transegimus, nos, inquam, non latent multiplicis generis effugia, per quæ nonnulli prædictæ obligationis implementum declinare satagunt, quibusque proinde opportune a nobis est occurrendum.

Quum enim Sacrum Tridentinum Concilium, ne Animarum cura negligatur, non uno in loco Episcopis mandet, ut quotiescumque opus fuerit, idoneos Vicarios cum congruam fructuum assignatione ad eamdem curam exercendam eligant ac deputent, uti videre est in *sess.* 6. *c.* 2. *sess.* 7. c. 5. & 7. *sess.* 21. c. 6. *sess.* 25. c. 16. non raro autem eveniat, ut aliqua Ecclesia Parochiali vacante, Vicarius pariter ad implenda hujusmodi Ecclesiæ onera, usque ad novi Rectoris electionem, ab Episcopo deputari debeat, eodem Concilio Tridentino id jubente *sess.* 24. c. 18. *de Ref.* nonnulli ex hujusmodi Vicariis nituntur seipsos e prædicta obligatione subtrahere, vel ex eo quod habitualis cura penes alium seu alios residente, ipsi actualem dumtaxat exerceant, vel quod ipsi sint ad nutum amovibiles, vel ad breve tempus hujusmodi curæ sint addicti, ut nihil hic loquamur de Parochis Regularibus, qui a prædicta applicatione Missæ pro Populo nonnunquam alienos se ostendunt. Itaque mens Nostra & sententia est, sicut etiam pluries a præfatis Congregationibus judicatum fuit ac definitum, quod omnes & singuli, qui actu animarum curam exercent, & non solum Parochi, aut Vicarii Regulares, uno verbo, omnes & singuli, de quibus supra dictum est, atque alii quicumque etiam specifica, & individua mentione digni, æque teneantur Missam Parochialem applicare pro Populo, ut præfertur, ipsorum curæ commisso.

Nonnulli vero ad evitandum hujusmodi obligationis implementum, allegare solent, congruos sibi Parochiæ suæ reditus non suppetere; alii denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt, sustinentes id neque sibi, neque decessoribus suis, per longum tempus, quod immemorabile affirmant, unquam in usu fuisse. Nos autem ad præcedentes prædictæ Congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem & confirmationem extendimus; & quatenus opus sit, auctoritate Apostolica iterum tenore præsentium decernimus & declaramus, quod licet Parochi, seu alii, ut supra, animarum curam habentes, congruis præfinitis reditibus destituantur, & quamvis antiqua seu etiam immemorabili consuetudine in ipsorum Diœcesibus seu Parochiis obtinuerit, ut Missa pro Populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino imposterum ab ipsis debeat applicari.

Dum tamen diximus, omnes animarum curam habentes, Missæ Sacrificium pro populo sibi commisso applicare debere, non idem statuere volumus, eosdem aut quotidie, aut quotiescumque celebraverint, ad præfatam applicationem pro Populo teneri. Et quidem Sacrosancta Tridentina Synodus

dus *sess.* 24. *c.* 14. præcipit Episcopis curare, ut Sacerdotes saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus Missarum sacra faciant, *si autem curam habuerint animarum, tam frequenter ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent*: in pluribus autem Synodalibus Episcoporum Constitutionibus novimus provide constitutos ac designatos esse dies, quibus animarum Pastores Missas celebrare debeant. At vero nos id unum in præsenti suscepimus decernendum, quando ni mirum iidem pro Populo celebrare & applicare teneantur, & quamvis compertum habeamus id, quod alias a Congregatione Concilii responsum fuit, Parochum nempe pinguibus reditibus dotatum quotidie pro Populo celebrare & applicare debere; eum vero, qui uberioribus hujusmodi reditibus non gaudeat, festivis tantum diebus id ipsum præstare teneri; quum tamen pariter nobis perspectæ sint tum controversiæ super hoc ipso exortæ, nimirum ad quam summam se fingere debeant Ecclesiæ Parochialis proventus, ut pingues, & uberes appellari possint; quoniam pingues minime habendi sunt reditus, etiam copiosi, quibus tamen multiplicia & gravia sint onera adnexa; tum etiam multorum querelæ adversus hujusmodi decretum, tamquam plus æquo rigidum, excitatæ nobis innotescant; Idcirco opportunum censemus Fraternitatibus vestris declarare, nobis abunde satisfactum fore, vobisque proinde satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, Sacrificium Missæ pro Populo celebrent atque applicent in Dominicis, aliisque per annum diebus Festis de præcepto; quum prædicti Dominici, aliique Festi dies ii sint, in quibus juxta præceptum Concilii Trid. *sess.* 5. *c.* 2. & *sess.* 24. *c.* 4 quilibet animarum curæ præpositus Populum sibi commissum salutaribus verbis pascere debet, docendo ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem; iidemque sint dies, de quibus eadem Sancta Synodus statuit, ut *moneat Episcopus Populum diligenter teneri unumquemque frequenter suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei*, & quibus Parochi Subditos suos in Doctrina Christiana erudire debent, juxta id quod a prædicto Concilio in cit. c. 4. Episcopis præcipitur, ut nempe *saltem Dominicis & aliis Festivis diebus pueros in singulis parochiis Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes, diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curent*.

Et quia in nonnullis Diœcesibus numerus dierum Festorum de præcepto, de Apostolica nostra auctoritate, & consensu eatenus est imminutus, ut nempe in aliquibus Festis Christi fideles & Missam audire & ab operibus servilibus abstinere debeant; in aliis vero Populo permissum sit opera servilia exercere, firma remanente obligatione audiendi Missæ Sacrificium; Nos, ut obortæ jam dubitationes circa onus applicationis Missæ parochialis in hujusmodi diebus Festis, penitus eliminentur, statuimus & declaramus, quod etiam iisdem Festis diebus, quibus Populus Missæ interesse debet, & servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes Missam pro Populo celebrare & applicare teneantur.

Quia vero nonnunquam experientia satis agnovimus, aliquos esse Parochos adeo pauperes, ut ferme ex eleemosynis, quas a Fidelibus pro Missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur: eos vero, qui Ecclesiis Parochialibus vacantibus, ad animarum curam exercendam, sub Vicarii, seu OEconomi nomine, deputantur aliquibus in locis adeo illiberaliter tractari, ut exigui reditus ipsis constituti; & pauca incerta emolumenta eisdem obvenientia, ægre ad eorum vitæ necessaria sufficiant; quod iis quoque non raro evenire solet, qui in aliquibus Ecclesiis, habituali cura apud alios manente, actuali tantum exercitio sunt addicti, proindeque cum istis severa nimis lex videretur, si diebus festis, quibus potissimum hujusmodi occasio se offert, eisdem vetitum esset eleemosynam pro applicatione Missæ recipere. Idcirco nos tam istorum, quam illorum inopiam summopere miserantes, iisdemque, quantum nobis integrum est, consulere volentes, quamvis, ut supra dictum est, omnes & singuli prædicti teneantur diebus festis Missam pro Populo celebrare & applicare, attamen, quod pertinet ad prædictos Parochos egentes, unicuique vestrum facultatem concedimus, cum iis, quos revera tales esse noveritis, opportune dispensandi, ad hoc ut etiam diebus Festis hujusmodi eleemosynam ab aliquo pio offerente recipere, & pro ipso Sacrificium applicare, quatenus id ab eo requiratur, libere & licite possint, valeant, dummodo ad necessariam Populi commoditatem in ipsa Ecclesia Parochiali Missam celebrent; ea tamen adjecta conditione, ut tot Missas infra hebdomadam pro Populo applicent, quot in diebus Festis, infra eamdem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem intentionem alterius cujusque Benefactoris obtulerint.

Quod autem spectat ad Vicarios, sive OEconomos Ecclesiarum vacantium, quum a Sacro Trid. Concilio *cit. sess.* 24. *c.* 18. cuilibet Episcopo tribuatur facultas eos deputandi, & constituendi, *cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione*; vestrum erit, Ven. Fratres, cum iis agere; qui vacantis Ecclesiæ fructus exigunt, ut egenti Vicario, qui exigua hujusmodi certorum fructuum assignatione, paucisque incertis proventibus gaudeat, congruum aliquod augmentum præbeatur pro onere celebrandi, & applicandi Missam pro Populo diebus Festis. Quapropter pro iis locis, in quibus Ecclesiarum vacantium fructus ad commodum Cameræ Nostræ Apostolicæ exigitur, opportuna Thesaurario nostro Generali mandata dirigimus, quæ iis denunciare non prætermitteret peculiaribus dictorum locorum Collectoribus, cum quibus Episcopi ecclesiasticæ nostræ ditionis, ceterorumque locorum, in quibus, ut præfertur, Ecclesiarum vacantium fructus ad Cameram prædictam pertinent, officii sui partes in eum finem, de quo supra diximus, interponere debebunt.

Ac demum, quoad illos, qui tamquam Vicarii, sive perpetui, sive ad tempus constituti, animarum curam administrant, quæ apud alios habitu residet, ratione alicujus Ecclesiæ Parochialis ipsarum Ecclesiis, seu Monasteriis, Collegiis, aut Locis Piis olim unitæ, quamvis a recol. mem. Prædecessore Nostro S. Pio Papa V præfinita fuerit certa pars fructuum hujusmodi Vicariis assignanda, prout in ipsius Constitutione, quæ incipit *Ad exequendum*, data Kalendis Novembris anni 1567 distincte statuimus; nihilominus ubi præscripta fructuum portio, vel nullo modo, vel non integra Vicariis prædictis assignata reperiatur, vel etiam ubi ea, quæ ad normam prædictæ Constitutionis eisdem fuerit attributa, minime sufficiens a vobis reputetur, propter temporum circumstantias, & signanter pro implendo onere celebrandi & applicandi Missam pro Populo diebus festis de præcepto; utendum vobis erit potestate, quam fecit Episcopis Synodus Tridentina *sess.* 7 *c.* 7. dum illorum arbitrio permisit, juxta temporum atque incoctorum onerum rationem, congruam prædictis Vicariis fructuum portionem assignare; quam ob caussam nos etiam Fraternitatibus vestris, quatenus opus sit, necessarias omnes & opportunas facultates impertimur; quibuscumque appellationibus, privilegiis, seu exemptionibus, ut in eodem Concilio sancitur, adversus ea, quæ salubriter a vobis constituta fuerint, minime suffragantibus.

Hæc igitur circa Missam Parochialem statuenda, & Fraternitatibus vestris denuncianda judicavimus, indeque gradum facientes ad ea quæ pertinent ad Missam Conventualem, neminem vestrum latere putamus Sacrorum Canonum sanctiones, quibus præcipitur, ut singulis diebus in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus & Collegiatis tum Horæ canonicæ debitis modo, & forma recitentur, tum etiam Missa Conventualis celebretur; quæ adeo clara sunt, ut nulla super iis oriri possit dubitatio. Eaque de re perspicuæ pariter, & per omnia uniformes existunt Resolutiones ab hac Congregatione Venerab. Fratrum nostrorum Concilii Tridentini interpretum repetitis vicibus emanatæ, quas omnes Apostolica auctoritate nostra confirmamus & approbamus, earum executionem Vobis enixe inculcantes: ut scilicet Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur a Clero prædictarum Ecclesiarum, pro earumdem Benefactoribus in genere quotidie applicetur, eodem prorsus modo, quo Missam Parochialem ab iis qui curam Animarum gerunt, pro Populo sibi commisso, singulis saltem diebus Festis de præcepto, applicari debere superius declaravimus. Itaque date operam, ut saltem quorumdam opinionem eliminetis, quam in aliquibus Ecclesiis hujusmodi, sive dolo malo, sive per errorem invectam esse novimus: quod nempe dum Missa Conventualis pro certo aliquo Ecclesiæ Benefactore, vel

vel grati animi ergo, vel ex vi oneris impositi celebratur, & applicatur, satis impletum censeatur debitum applicationis Missæ Conventualis. Etenim hujusmodi debitum non quidem respicit singulares aliquos Benefactores, sed Benefactores in genere cujuslibet Ecclesiæ, cujus servitio addicti sunt quicumque in eadem sive Dignitates, sive Canonicatus, sive Mansionariatus, sive Beneficia Choralia obtinent, & Missam Conventualem suis respective vicibus celebrant.

Neque minus improbandam noveritis aliorum sententiam, qui satis putant supradictam obligationem impletam esse, dum in eorum Ecclesiis pro Benefactoribus in genere aliquæ interdum preces fiunt, vel anniversaria statis diebus Sacrificia pro illis persolvuntur. Nemo enim id sibi arrogare debet, ut impositæ obligationi alia ratione satisfacere possit, quam ea, quæ a Lege Ecclesiastica multoties præscripta fuit; nimirum Missam Conventualem singulis diebus pro Benefactoribus celebrando, eandemque pro illis in genere applicando.

Profecto non solum prioribus Ecclesiæ sæculis, verum etiam temporibus haud longe a nostra ætate remotis, (quod Vos ex historia Ecclesiæ didicisse non dubitamus) servabatur olim in singulis Ecclesiis series accurata omnium & singulorum, quorum liberalitate unaquæque aucta fuerat, eorumque nomina Sacris Diptychis, sic enim vocabantur, adeo consignata erant, ut eorumdem recordatio nunquam interiret, atque pro iis tum preces funderentur, tum etiam Missæ Sacrificium offerretur; quam ob caussam etiam prædictus Catalogus in plerisque Ecclesiis ob oculos presbyteri Celebrantis apponi consueverat, licet iidem pii Benefactores in suis donationibus nihil penitus pro se pacti essent, sed tantummodo pro peccatorum suorum remissione se bona sua Deo offerre declarassent. Ecclesiarum siquidem præsules pro iis imperandas esse duxerunt, quamvis illi propria bona offerentes ne verbum quidem ea de re fecissent. Sacrorum hujusmodi Diptychorum usum sensim defecit; ob idque in oblivione jacent alicubi complurium Benefactorum nomina. At non idcirco delere fas est usum & disciplinam orandi pro iis, & Sacrificium Missæ pro illis offerendi. Atque inde præceptum applicandi Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere, originem atque rationem desumit.

Quemadmodum vero, loquendo de Missa Parochiali, superius dictum est, varias excusationes afferri solere, ad declinandam illius applicationem pro populo diebus Festis de præcepto: ita pariter usuvenit quoad applicationem quotidianam Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere. Ut autem superiores illæ, sic etiam hæ posteriores, provide e medio sublatæ fuerunt per opportunas Congregationis Concilii Tridentini resolutiones, quas proinde in his etiam auctoritate Nostra approbamus & confirmamus.

Nonnulli siquidem obtentu contrariæ consuetudinis, etiam immemorabilis, in propria Ecclesia vigentis, se ab hujusmodi onere eximi posse sibi persuaserunt. Verum jam pluries responsum fuit, hujusmodi consuetudinem, licet immemorabilem, quæ potius abusus & corruptela dicenda est, neminem suffragari. Alii a Missa pro Benefactoribus in genere applicanda se excusatos voluissent, ex eo quod alio quoplam Missarum onere obstricti inveniantur, vel ratione propriï Canonicatus, aut alterius Beneficii Ecclesiastici, quod simul cum canonicali præbenda obtineant, vel quia præter munus Canonici seu Beneficiati, aut Mansionarii in Ecclesia Cathedrali seu Collegiata, etiam in eadem, vel in alia Ecclesia Parochialem curam exerceant, dum Missam Conventualem canunt diebus Festis de præcepto, debent pro Populo sibi commisso eam applicare; ac proinde nequeunt eandem pro Ecclesiæ Benefactoribus specialiter offerre. Sed huic quoque obviam itum est, jubendo singulis prædictis, ut Missam Conventualem, quam canunt, pro Ecclesiæ Benefactoribus in genere applicent, pro aliis vero, pro quibus ipsi peculiariter Missam applicare tenentur, alterum substituant, qui ipsorum loco Missam hujusmodi celebret, applicetque.

Alterum pariter exceptio fuit, quod Missa Conventualis non semper a Canonicis aut Dignitatibus celebretur, sed aliquando etiam Beneficiatis aut Mansionariis, quos minus æquum videtur pro Missæ celebratione omni eleemosyna carere, quæ unde desumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter consultum est, demandando, ut ea desumatur ex massa distributionum.

Alii denique obtenderunt exiguitatem hujusmodi distributionum, quæ ob detractam eleemosynam quotidianam pro Missa Conventuali, ad nihilum fere redactæ, eis fore, ut ab aliquo curarentur, cum magno detrimento servitii Ecclesiæ præstandi. Tridentina quidem Synodus *Sess.* 24. c. 15. opportunas rationes ostendit, quibus Canonicalium Præbendarum inopia valeat provideri. Si vere designatam a Concilio viam, ut fere evenire solet, nequaquam iniri posse contingat, reliquum erit ad Congregationem Concilii recursum habere, cujus erit, perspecto ex vestris relationibus rerum statu, auct. Apostolica a Prædecessoribus nostris eidem impertita, & a nobis etiam præsentium tenore confirmata, quotidianam applicationem Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere, ut alias, ad Festos tantummodo dies reducere.

Non modo Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis injunctum reperitur, ut quotidie Missa Conventualis in iisdem canatur, sed etiam in Rubricis Generalibus, quarum exactissimam Fraternitatibus vestris custodiam commendamus, præscribitur, ut certis diebus non una, sed binæ, atque etiam aliquando tres Missæ Conventuales uno die celebrentur. Itaque quum nuper a nobis dictum fuerit, primam Missam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere celebrandam & applicandam esse; nunc expendendum superest, an earumdem Ecclesiarum Capitula Jurisdictioni vestræ respective subjecta adigere debeatis, ut alias quoque Missas, si plures, ut præfertur, celebrari contigerit, pro Benefactoribus in genere similiter applicent.

Hujusmodi quæstio ab aliquibus ex vobis Ecclesiastico zelo flagrantibus supradictæ Congregationi Venerabilium Fratrum nostrorum Concilii Tridentini Interpretum proposita est. Itaque ante illius propositionem compertum fuerat, alias ab eadem Congregatione responsum fuisse, concedendam esse exemptionem ab onere applicandi secundam & tertiam Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere, attenta Canonicatuum & Beneficiorum tenuitate, ex quo inferri poterat, hujusmodi applicationis debitum manere, ubi de Ecclesiis pauperibus non ageretur. Verum quum hanc definiendæ quæstionis regulam apud prædictam Congregationem non admodum veteri observantia firmatam probe noverimus, cumque hujus dubii solutionem eadem Congregatio nuper judicio Nostro remittendam esse censuerit: Nos ita judicamus, idque Vobis tenendum indicimus; laudandos nempe, & confirmandos esse, quotquot sponte sua secundam, aut tertiam Conventualem Missam pro Benefactoribus in genere applicant; qui vero idem agunt ex ea consuetudinis in ipsorum Ecclesia vigentis, hortandum ut in ea consuetudine perseverent. Ubi vero in usu receptum non invenitur, liberam omnino secundæ, tertiæque Missæ Conventualis applicationem celebrantibus relinquendum esse, dummodo in commemoratione pro Defunctis Ecclesiæ Benefactorum in genere non obliviscantur.

Huic demum Epistolæ nostræ finem imponentes, Fraternitates Vestras enixe hortamur, ut maximam curam & vigilantiam in id conferatis, ut in Ecclesiarum vestrarum Choris, præter decoram celebrationem, debitamque applicationem Missæ Conventualis, Horæ Canonicæ non præpropere, sed exacte, pausa nempe interposita, & maxima, qua decet reverentia, ac religione canantur. Equidem scimus, in aliquibus Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis, inter Canonicos eam opinionem invaluisse, ut se munus suum satis implere contendant, dum Choro præsentes assistunt, licet ipsi sibi silentium imperent, neque psallentibus Beneficiatis, aut Mansionariis in cantu se adjungant. In hujusce vero opinionis confirmationem, adduci ab iisdem solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam prætensa Ecclesiarum suarum Privilegia. Ac quum Synodus Tridentina *Sess.* 24. c. 12. loquens de Dignitatibus & Canonicis, qui Choro interesse debent, unum ex eorum officiis esse dicat, *in Choro ad psallendum instituto, Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare*, quumque pauca omnino sint Capitula, in quibus eo modo a Canonicis in Choro assistitur, ideoque receptæ in universa Ecclesia disciplinæ penitus illos adversari dignoscatur, quum insuper opinio illa numquam in Con-

Congregatione Concilii Trid. interpretationi præposita examinata sit, quin statim explosa fuerit, & improbata; quamvis præsumptis consuetudinibus, aliisque fundamentis & rationibus innixa perhiberetur, Canonicis etiam Ecclesiarum Patriarchalium hujus nostræ Urbis super hoc instantibus; quum denique idem judicium prolatum reperiatur a pluribus Conciliis Provincialibus ab hac etiam Apostolica Sede approbatis & confirmatis: nihil jam reliquum esse videtur, quominus pauciores universorum legi se accommodent. Equidem minime nobis compertum est, quo peculiari titulo suffulti præfatum habeant unius vel alterius Ecclesiæ Canonici, se muneri suo satisfacere per simplicem in Choro assistentiam, absque Divinæ Psalmodiæ cantu. Verum nisi illis præsto sit Apostolicum non præsumptum vel abrogatum; sed legitimum ac vigens Privilegium sive Indultum, jure ac merito verendum est, ne isti, dum ita se gerunt, Præbendarum ac distributionum fructus minime suos faciant, & consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur. Quapropter vestrum erit, Venerabiles Fratres, hæc omnia illis aperire, ut neque nobis, neque vobis apud Divinum Judicem fraudi sit, si in hujusmodi re, quæ tanti est momenti, utpote quæ ad ipsius Dei cultum proxime spectat, abusus & corruptelas, quas arguendo & increpando evellere debebamus, dissimulatione ac silentio nostro fovisse & confirmasse inveniamur. Interea Fraternitatibus vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, Apostolicam Benedictionem amantissime impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 2. Augusti 1744. Pontificatus Nostri Anno Quarto.

DECRETUM

Jussu Sanctissimi Domini Nostri.

BENEDICTI XIV.

Editum circa celebrationem Missæ in Oratoriis Privatis, Die septima Januarii.

CUm duo Nobiles Conjuges Diœcesis Marsicen. obtinuissent a Sede Apostolica Indultum pro celebratione Missæ in privato suæ Domus Oratorio sic conceptum: *Dilecte Fili & dilecta in Christo Filia salutem, & Apostolicam benedictionem. Spirituali consolationi vestræ, quantum cum Domino possumus, benigne consulere, Vosque spiritualibus favoribus, & gratiis prosequi volentes; & Vestrum singulares personas a quibusvis excommunicationis, & suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes & absolutas fore censentes, supplicationibus vestro nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Vestræ, qui (ut asseritis) locorum Gallichii, & Massenelli, Marsicen. seu alterius Diœcesis Jurisdictionem temporalem in illis, seu eorum altero exercentes Baro, & Baronissa respective existitis, ut in privatis Domorum vestræ habitationis in Civitate, & Diœcesi Marsicen. existen. Oratoriis ad hoc decenter muro extructis, & ornatis, seu extruendis, & ornandis, ab omnibus domesticis usibus liberis per Ordinarium Loci prius visitandis, & approbandis, ac de ipsius Ordinarii licentia ejus arbitrio duratura, unam Missam pro unoquoque die, dummodo in eisdem Domibus celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit, quemcumque Sacerdotem ab eodem Ordinario approbatum Sæcularem, seu de Superiorum suorum licentia Regularem, sine tamen quorumcumque Jurium Parochialium præjudicio, ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis D. N. J. C. aliisque solemnioribus anni festis diebus exceptis, in Vestra, ac Vestrorum Consanguineorum, & Affinium in eadem Domo vobiscum insimul habitantium, Familiæque & qua ad Oratoria Ruri existentia, etiam in Hospitum Nobilium, Vestrorumque præsentia celebrari facere libere, & licite possitis, & valeatis, ac Vestrum quilibet possit & valeat, Auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus; Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque Volumus autem, quod Familiares servitiis vestris tempore dictæ Missæ actu non necessariis ibidem Missæ hujusmodi interessentes ob obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minime liberi censeantur. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 22. Febr. 1739.* Cumque exorta esset dubitatio, an ex vi hujusmodi Indulti liceret Missam celebrari in privato Oratorio, etiam sine præsentia alterutrius ex dictis conjugibus, in quos Indulti concessio directe erat, cui quidem dubitationi locum dedit opinio nonnullorum Doctorum pro affirmativa, & negativa respective sententia inter se certantium, Sacr. Congr. Concilii, ad quam hujus quæstionis resolutio delata fuit die 3. Decemb. 1740. censuit: NON LICERE. Deinde vero Sanctissimus Dominus Noster, reprobata contraria Doctorum sententia, prædictam Sanctæ Congregationis resolutionem non tantum approbavit, verum etiam præsenti Decreto publice evulgando voluit omnibus notum fieri, non posse vigore similis Indulti celebrari Missam in privatis Oratoriis, quando eidem Missæ actu non interfit aliquis ex iis, quibus principaliter Indultum concessum est. Indultum vero principaliter concessum intelligi iis tantum, quibus Breve dirigitur, nimirum Personis illis, quæ a tergo ejusdem Brevis proprio nomine nuncupantur, adeo ut sine præsentia alicujus ex dictis Personis minime liceat Missæ Sacrificium, peragi etiam si præsens sit aliquis sive ex Filiis, sive ex Consanguineis, sive ex Affinibus, sive ex Familiaribus, sive demum ex Hospitibus Nobilibus in eodem Brevi memoratis; quippe quibus nil aliud per ejusmodi Breve conceditur; quam quoque quod unusquisque eorum (dummodo, quod attinet ad Familiares, juxta clausulam in iisdem Brevibus insertam, non sit ex illis actu non necessariis) assistens Missæ, quæ celebretur in Oratorio privato in præsentia alicujus ex Personis a tergo Brevis proprio nomine nuncupatis, satisfaciat obligationi audiendi Missam diebus Festis de præcepto. Sublata igitur, & proscripta quacumque minus germana interpretatione ejusmodi Brevium, & Indultorum in contrarium hactenus facta, SANCTITAS SUA ita declaravit, & servari omnino mandavit, districte præcipiens, ut omnes Episcopi, aliique locorum Ordinarii, etiam tamquam a Sede Apostolica Delegati executioni, & observantiæ hujus Decreti diligenter incumbant per Canonicas pœnas contra inobedientes eorum arbitrio constituendas.

A. Card. Gentili Præfectus.

C. A. Archiepiscopus Philippen. Secretarius.

MERCIMONIA

Super Eleemosynis Missarum vetatur sub pœna Censurarum quarum absolutio Summo Pontifici reservatur.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam, & Communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

QUanta cura adhibenda sit, ut sacrosanctum Missæ Sacrificium non solum omni Religionis cultu ac veneratione celebretur, verum etiam ut a tanti Sacrificii dignitate cujusce generis mercedum conditiones, pacta, importunæ atque illiberales eleemosynarum exactiones potius quam postulationes, aliaque hujusmodi, quæ a simoniaca labe, vel certe a turpi quæstu non longe absunt, e medio tollantur, nemo est ex Catholicæ Fidei cultoribus, qui ignoret. Verum eousque tandem progressum est, sicut non sine ingenti cordis nostri mœrore undique accepimus, nonnullorum sive Ecclesiasticorum, sive Laicorum Virorum avaritia, quæ est idolorum servitus, ut eleemosynas quidem seu stipendia propter Missarum

sum celebrationem juxta locorum consuetudines, vel Diœcesanarum Synodorum Sanctiones in subsidium alimentorum uniuscujusque Sacerdotis dumtaxat pro regionum opportunitatibus præscripta colligant, Missas vero celebrari curent alibi, ubi eleemosynæ seu stipendia vel consuetudine vel Synodali lege pro singulis Missis attributa sunt minoris pretii, quam illic ubi accipiuntur, darentur, id quam absonum sit atque alienum ab ipsa sive expressa, sive tacita pie offerentium voluntate, omnes plane intelligunt, nec aliter existimandum est; in illa enim potius Missas esse celebrandas quisque vult, ad quam religionis & pietatis stimulis ductus eleemosynas confert, aut in qua quispiam fortasse tumulatus est, quam in alia Ecclesia sibi prorsus ignota. Quod sane veluti mercaturis faciendis a turpis lucri cupiditate inductum non solum ab avaritiæ suspicione & vitio, verum etiam a furti crimine, unde restitutioni sub jacet, haud immune, in caussa est, ut bonorum quamplurimi, ad quorum notitiam mercatura hujusmodi venit, graviter offensi, ab eleemosynis ad celebrandas Missas amplius offerendis sese abstineant. Execrabilem hujusmodi abusum alicubi sensim irrepentem detestantes Romani Pontifices Prædecessores nostri, de consilio tum Congr. S. R. E. C. Universalis Inquisitionis contra hæreticam pravitatem, tum Congreg. Cardinalium Concilii Trid. interpretum decretum ediderunt, omnino a quolibet Sacerdote stipendio seu eleemosyna majoris pretii pro celebratione Missæ a quocumque accepta non posse alteri Sacerdoti Missam hujusmodi celebraturo stipendium seu eleemosynam minoris pretii, etsi eidem Sacerdoti Missam celebranti & consentienti se majoris pretii stipendium seu eleemosynam accepisse indicasset. Easpropter Vos Venerabiles Fratres, in Apostolici Ministerii, & sollicitudinis nostræ partem adscitos rogamus, & maximopere in Domino hortamur, ut custodientes vigilias super gregibus vestris, enitamini, ne ea pestis amplius pervagetur, sed ut penitus extinguatur. Ab avaritia enim, tamquam a radice, mala omnia germinant: quam quidam appetentes erraverunt a Fide, & inseruerunt se doloribus multis. Avaritia quidem nulla potior contagio, quæ conceptam apud omnes Sacerdotalis dignitatis perfectionisque opinionem magis inficiat avellatque. Avaritia opibus Deum posthabere, ac servire mammonæ docens, efficit, ut Avari hæreditatem non habeant in Regno Christi & Dei: Quod si hæc in Laicis hominibus minime toleranda, atque adeo legibus coercenda; quid in Ecclesiasticis viris qui terrenis rebus nuntium miserunt, quin sortem Domini vocati, qui Deo mancipati sunt? Quid, quod non per mundana lucra, sed per altaris ministerium tam sordide, & cum sanctissimarum legum contemptu, & cum Sacerdotalis characteris dedecore in avaritiam præcipiti animo ruantur? Contendite igitur, Venerab. Fratres, quibus Christi ovium cura demandata est, non solum ut verbo & exemplo præeuntes, Christi sitis bonus odor in omni loco, unde populi vestigia vestra sequantur, verum etiam ut Ecclesiasticos primum, deinde Laicos viros ab infectis vitiorum pascuis evertentes, per viam mandatorum Dei ad cœleste Ovile currere doceatis. Quoniam autem ita comparatum est, ut præsentis pœnæ metu salutaribus monitis facilius obtemperetur, per Edictum in vestris Diœcesibus proponendum affigendumque, Universis notum facite, quemcumque qui eleemosynas seu stipendia majoris pretii pro Missis celebrandis, quemadmodum locorum consuetudines, vel Synodalia Statuta exigunt, colligens, Missas, retente sibi parte earumdem eleemosynarum seu stipendiorum acceptorum, sive ibidem sive alibi, ubi pro Missis celebrandis minora stipendia seu eleemosynæ tribuuntur, celebrari fecerit: Laicum quidem seu sæcularem, præter alias arbitrio vestro irrogandas pœnas, Excommunicationis pœnam: Clericum vero, sive quemcumque Sacerdotem, pœnam Suspensionis ipso facto incurrere, a quibus nullus per alium, quam per Nos ipsos, seu Rom. Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constitutus, absolvi possit. Fore autem in Domino confidimus, ut unusquisque memor conditionis suæ posthac bene consultum velit animæ suæ, nec tam salutares leges censurasque Ecclesiasticas parvipendat. Interea Fraternitatibus Vestris Apostolicam Benedictionem in populos etiam curæ vestræ commissos redundaturam peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium literarum transumptis sive exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio & extra adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, die trigesima mensis Junii millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatus Nostri Anno Primo.

D. Cardinalis Passioneus.

DECLARATIO

SS. D. N. BENEDICTI PP. XIV. cum instructione super Dubiis respicientibus Matrimonia in Hollandia, & Belgio contracta, & contrahenda, edita die quarta Novembris Anni 1741.

MAtrimonia, quæ in locis fœderatorum Ordinum dominio in Belgio subjectis iniri solent sive inter Hæreticos ex utraque parte, sive inter Hæreticum ex una parte Virum, & Catholicam Feminam ex alia, aut viceversa, non servata forma a Sacro Trid. Concilio præscripta, utrum valida habenda sint, nec ne, diu multumque disceptatum est, animis hominum, ac sententiis in diversa distractis: id quod isti uberem anxietatis, ac periculorum sementem per multos annos subministravit, quum præsertim Episcopi, Parochi, atque illarum Regionum Missionarii, nihil certi hac super re haberent, nihil vero inconsulta Sancta Sede auderent statuere, ac declarare. Cum autem proxime evolutis annis in tam ancipiti, gravique caussa Apostolicæ Sedis judicium vehementius expeteretur, urgeretque id in primis vigilantissimus Iprensis Episcopus, dum pro debito Officii sui, & sua erga B. Petri Cathedram observantia de Ecclesiæ sibi concreditæ statu ad Romanum Pontificem referebat, ponendumque omnino esse tam prolixæ dubitationi finem gravissimis verbis, ac rationibus persuaderet, Clemens XII. id temporis Romanus Pontifex, qui rei gravitatem, quanti oportebat, æstimaret, Sacræ Congregationi Eminentiss. Cardinalium Concilii Trid. Interpretum in mandatis dedit, ut de tota controversia diligenter more suo cognosceret. In re itaque tanti momenti volens eadem Sacra Congregatio accuratissime procedere, commissæ sibi cognitionis initium ab exquisitis aliorum quoque Belgii Episcoporum relationibus, atque sententiis, quas desuper explorari satagit, petendum duxit, eodemque tempore audire voluit præstantes aliquot hujus Almæ Urbis Theologos, quibus injunxit ut rem totam ea, qua decet maturitate discuterent, suamque opinionem proferrent. At, dum hæc maxima agerentur supersedendum per aliquot Menses fuit ab hujusmodi Caussæ expeditione propter viduitatem, quæ intercidit Romanæ Ecclesiæ, donec ad Summum Pontificatum feliciter evectus Sanctiss. D. N. BENEDICTUS XIV. Inter primas Regiminis sui curas, Caussæ hujus cognitionem reperi jussit a memorata Sacra Congregatione Concilii, quam voluit coram se haberi, ut auditis Eminentissimorum Patrum Sententiis, ipse demum, quid hac in re tenendum foret, supremo suo pronunciaret oraculo. Cum igitur Congr. præfata sub die 13. Maji currentis anni 1741. coram Sanctitate Sua fuerit habita, id Sanctissimus D. N. spatio aliquo temporis ad rem secum expendendam accepto, hanc nuper declarationem, & instructionem exarari præcepit, qua veluti certa regula, ac norma, omnes Belgii Antistites, Parochi, earumque Regionum Missionarii, & Vicarii Apostolici deinceps in hujusmodi negotiis uti debeant.

Primo scilicet, quod attinet ad Matrimonia ab Hæreticis inter se in locis fœderatorum Ordinum dominio subjectis celebrata, non servata forma per Tridentinum præscripta, licet Sanctitas Sua ignoret, alias in casibus quibusdam particularibus, & attentis tunc expositis circumstantiis, Sacram Congregationem Concilii pro eorum invaliditate respondisse; æque tamen compertum habens nihil adhuc generatim, & universim super ejusmodi Matrimo-

ma-

monii fuisse ab Apostolica Sede definitum, & alioquin oportere omnino ad consulendum universis Fidelibus in iis locis degentibus, & plura evertenda gravissima incommoda, quid generaliter de hisce Matrimoniis sentiendum sit, declarare, negotio mature perpenso, omnibusque rationum momentis hinc inde sedulo libratis, declaravit, statuitque Matrimonia in dictis fœderatis Belgii Provinciis inter Hæreticos usque modo contracta, quæque imposterum contrahentur, etiamsi forma a Tridentino præscripta non fuerit in iis celebrandis servata, dummodo aliud non obstiterit canonicum impedimentum; pro validis habenda esse; adeoque si contingat, utrumque Conjugem ad Catholicæ Ecclesiæ sinum se recipere, eodem, quo antea, conjugali vinculo ipsos omnino teneri, etiamsi mutuus consensus coram Parocho Catholico ab eis non renovetur. Sin autem unus tantum ex Conjugibus sive masculus, sive femina convertatur, neutrum posse, quamdiu alter superstes erit, ad alias nuptias transire.

Quod vero spectat ad ea conjugia, quæ pariter in iisdem fœderatis Belgii Provinciis, absque forma a Tridentino statuta contrahuntur a Catholicis cum Hæreticis, sive Catholicus Vir Hæreticam Fœminam in Matrimonium ducat, sive Catholica Fœmina Hæretico Viro nubat, dolens in primis quam maxime Sanctitas Sua, eos esse inter Catholicos, qui insano amore turpiter dementati ab hisce detestabilibus connubiis, quæ Sancta Mater Ecclesia perpetuo damnavit, atque interdixit, ex animo non abhorrent, & prorsus sibi abstinendum non ducunt, laudansque magnopere zelum illorum Antistitum, qui severioribus propositis spiritualibus pœnis catholicos coercere student, ne sacrilego hoc vinculo se hæreticis conjungant, Episcopos omnes, Vicarios Apostolicos, Parochos, Missionarios, & alios quoscumque Dei, & Ecclesiæ fideles Ministros in iis partibus degentes serio, graviterque hortatur, & monet ut Catholicos utriusque sexus ab hujusmodi nuptiis in propriarum Animarum perniciem ineundis, quantum possint, absterreant; easdemque Nuptias omni meliori modo intervertere, atque efficaciter impedire satagant. At, si forte aliquod hujus generis Matrimonium, Tridentini forma non servata, ibidem contractum jam sit, aut imposterum (quod Deus avertat) contrahi contingat, declarat Sanctitas Sua, Matrimonium hujusmodi, alio non concurrente canonico impedimento, validum habendum esse, & neutrum ex Conjugibus, donec alter eorum supervixerit, ullatenus posse sub prætextu dictæ formæ non servatæ novum Matrimonium inire, id vero debere sibi potissime in animum inducere Conjugem Catholicum sive Virum, sive Feminam, ut pro gravissimo scelere, quod admisit, pœnitentiam agat, ac veniam a Deo precetur, conetur que pro viribus alterum Conjugem a vera Fide deerrantem ad gremium Catholicæ Ecclesiæ pertrahere, ejusque animam lucrari, quod porro ad veniam de patrato crimine impetrandam opportunissimum foret, sciens de cetero, ut mox dictum est, se istius Matrimonii vinculo perpetuo ligatum iri.

Ad hæc declarat Sanctitas Sua, ut quidquid hactenus sancitum, dictumque est de Matrimoniis sive ab hæreticis inter se, sive inter Catholicos, & hæreticos initis in locis fœderatorum Ordinum Dominio in Belgio subjectis, sancitum, dictumque intelligatur etiam de similibus Matrimoniis extra fines Dominii eorumdem fœderatorum Ordinum contractis ab iis, qui addicti sunt Legionibus, seu militaribus copiis, quæ ab iisdem fœderatis Ordinibus transmitti solent ad custodiendas, muniendasque arces conterminas, vulgo dictas *di Barriera*; Ita quidem, ut Matrimonia ibi præter Tridentini formam, sive inter Hæreticos utrinque, sive inter Catholicos, & Hæreticos inita valorem suum obtineant, dummodo uterque Conjux ad easdem Copias, sive Legiones pertineant. Et hanc declarationem vult Sanctitas Sua complecti etiam Civitatem Mosæ Trajectensis a Republica fœderatorum Ordinum, quamvis non jure dominii, sed tantum oppignorationis, ut aiunt, nomine possessum.

Tandem circa conjugia, quæ contrahuntur, vel in Regionibus Principum Catholicorum ab iis, qui in Provinciis fœderatis domicilium habent, vel in fœderatis Provinciis ab habentibus domicilium in Regionibus Catholicorum Principum, nihil Sanctitas Sua de novo decernendum, aut declarandum esse duxit, volens, ut de iis, juxta canonica juris communis principia, probatasque in similibus casibus alias editas a Sac. Congr. Concilii resolutiones, ubi disputatio contingat; decidatur; & ita declaravit, statuitque, ac ab omnibus imposterum servari præcipit, Die 4. Novembris 1745.

A. Card. Gentilii S. C. Concilii Præfectus.
C. A. Archiepiscopus Philippen. Secretarius.

At quoniam in consuetudinem venit, nonnullis reconditæ, & occulta Matrimonia, *Conscientiæ* vulgo nuncupata, interdum fieri; quandoque pariter Filios-familias conjugii nexu copulari contra Patris, aut dissentientis voluntatem, denunciationibus omissis, solaque duorum Testium ac Parochi adhibita præsentia, de cautela, quare permittenda sunt, Prælatos Ecclesiæ monet; prospiciensque rum temporali suscipiendæ Proli, peculiari libro ea regenda matrimonia præcipit; quum prolem nasci contigerit, nomina parentum baptizati infantis exprimenda in libro decernit; aliter in lucem proferri occultum conjugium, in pœnam contumaciæ mandet, uti legitur in sequenti constitut. vid.

MATRIMONIA

Occulta quibus, & quomodo sint permittenda: quibusque cautelis celebranda, & in acta describenda: quomodo consulendum educationi & indemnitati Prolis.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem & Apostolicam Benedictionem.

SAtis Vobis compertum esse non dubitemus, *Venerabiles Fratres*, eam semper fuisse piæ Matris Ecclesiæ vigilem curam, ut Sacramentum Matrimonii, *Magnum* ab Apostolo nuncupatum, publice, & palam a fidelibus celebretur. Quod quidem ut diligentius, quam antea factum fuerat, imposterum ab omnibus observaretur, Sancta Trid. Synod. Lateran. Concilii sub Innocentio III. celebrati vestigiis inhærendo, præcipit, ut imposterum, antequam Matrimonium contrahatur, ter a proprio Contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solemnia publice denuncietur, deindeque, nullo legitimo concurrente impedimento, ad illius celebrationem in facie Ecclesiæ coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Testibus præsentibus rite procedatur. Voluit etiam eadem S. Synodus apud Parochum diligenter Librum custodiri, in quo Conjugum, & Testium nomina, diesque, & locus Matrimonii describantur.

Providæ tamen hujusmodi leges, tanta auctoritate saluberrime institutæ, prava horum temporum conditione sensim prolabi visæ sunt, & enerves propemodum reddi, ob Matrimonia usu nimis recepta, quæ occulte adeo celebrantur, ut illorum notitia, quantum fieri potest, obliteretur, & in tenebris ignorantiæ perpetuo jaceat consepulta. In more etenim positum est illa celebrari nullis præviis factis denunciationibus, coram solo Parocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia; adhibita præsentia tantum duorum Testium apposite a Contrahentibus advocatorum, quorum fides nemini illorum est suspecta; atque peragi sæpe extra Ecclesiam, quandoque etiam intra illam, januis tamen occlusis, vel eo temporis momento, quo semota alterius cujusvis præsentia, scientia initi Matrimonii, præter Parochi, Contrahentium, Testiumque personas, alios penitus effugiat.

Quantum e Sacramenti dignitate, & Ecclesiasticarum legum præscriptio occulta hæc Matrimonia, *Conscientiæ* vulgo nuncupata, ut plurimum abhorreant, satis superque conjicere quis poterit, qui mentis aciem ad exitiosos illorum effectus convertat. Hinc enim gravis ortum

habent peccata, præsertim vero eorum, qui Divini Judicii interminatione posthabita, priore Uxore, cum qua clam contraxerunt, relicta, cum alia spe futuri Matrimonii decepta, & in turpem secum vivendi licentiam abducta, palam contrahere promittunt. Quorumdam vero mentem ita pravæ cupiditates excæcant, ut novum contrahere secretum Matrimonium audeant post alterum secreto itidem contractum, & nondum prioris conjugis morte solutum, sesequa magno scelere polygamos reddant. Alii etiam eo impudentiæ devenere, ut in hujus magni Sacramenti contemptum, post primas secreto initas, alteras aut publice, aut privatim nuptias contrahendo, sese audacius polygamia pariter innodare non perhorrescant. Age vero, quam gravia, quam nullo pacto ferenda ex his Matrimoniis mala oriantur. Si enim ad quamcumque Matrimonii suspicionem summovendam, virum seorsim a muliere vivere contingat, sublata est illico individua vitæ consuetudo, & contemptum est verbum Domini: *Adhærebit Homo Uxori suæ, & erunt duo in carne una*. Si hæc vitæ consuetudo servetur, nemo est, qui illam criminis non arguat, & utpote detestabilem, in scandali materiam non traducat. Neque illata per scandalum dispendia rependit subsecuta celebratio occulti Matrimonii, quod in tenebris delitescit, & ab omnibus ignoratur.

Leviora quoque damna non sunt, quæ susceptæ Proli irrogantur. Sæpe enim contingit, illam a Parentibus, & a Matre præsertim amotam, nec pie, nec liberaliter institui; sed incertis fortunæ casibus objectam relinqui; nisi etiam Parentes ipsi, contra naturæ leges ausu nefario illius vitæ insidientur. Ubi vero tam immane facinus Parentes deterreat, illosque ad sobolem alendam, instituendamque humanitas ipsa compellat, alia imminet Liberis susceptis ex occulto Matrimonio lugenda avitarum facultatum, & bonorum jactura, pro quorum possessione assequenda quamvis clament jura sanguinis, illis tamen careant necesse est propter occulta Parentum Matrimonia, & ademptam legitimitatis, & filiationis probationem. Huic etiam malorum origini sunt referenda ipsa quoque secreta Matrimonia contracta a filiisfamilias contra Patris juste dissentientis voluntatem, ex quibus quam gravia incommoda exoriri soleant, neminem latet. Quid plura? Adeo invaluit malitia, ut quandoque in Minoribus constituti Pensiones, & Beneficia, ad Divinum Cultum, & Ecclesiastica munia instituta, etiam post initum clam Matrimonium retinuerint, sibique de mammona iniquitatis loculos miserrime comparaverint.

Deflenda hæc igitur potius uberibus lacrimis quam latiore calamo explicanda malorum congeries. Cum autem ea hac Apostolica Sedis specula omnes sibi vindicet nostræ vigilantiæ curas, temperare non possumus, quin Vos ipsos, Vener. Fratres, in partem nostræ sollicitudinis vocantes, vestram pietatem, & zelum excitemus ad custodiendas vigilias noctis super Grege Vobis credito, quem luctuosa horum temporum conditio in discrimen adducit. Primum itaque periculi [illegible] infrequens occasio Vos reddat difficiliores ad remittendum Publicationes, a quibus contracturi Matrimonium sæpe per malitiosam suggestionem petunt dispensari. Quam caute, solerterque oporteat ea in re Episcopos versari, non obscura Vobis a Concil. Tridentino exhibentur argumenta. Si enim (ait eadem Sancta Synodus) probabilis fuerit suspicio, Matrimonium malitiose impediri posse, si præcesserint Denunciationes; tunc vel una tantum denunciatio fiat, vel saltem Parocho, & duobus testibus præsentibus Matrimonium celebretur, & deinde ante illius consummationem Denunciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur. Præterea licet Episcopo relictum sit omnimode super Denunciationibus dispensare, hæc tamen facultas, non a sola Dispensantis voluntate pendet, seu a Trident. coercetur arctis prudentiæ, discretique arbitrii legibus; quod idem est, ac legitimam caussam dispensationis requirere.

Parem quoque, immo fortasse majorem vigilantiam necesse est a Vobis adhiberi, ne post remissas Denunciationes celebretur Matrimonium coram Parocho, vel alio Sacerdote ab ipso Parocho, vel a Vobis deputato, præsentibus duobus, vel tribus Testibus confidentibus, ne ulla celebrationis notitia, vel rumor oriatur. Id enim, ut ad præscriptum Sacrorum Canonum licite fieri possit, non satis est obvia quævis, & vulgaris caussa, sed gravis, urgens, & urgentissima requiritur. A Sacro Nostræ Pœnitentiariæ Tribunali, eo potissimum casu fit potestas ita celebrandi Matrimonium, quo vir, & femina in figura Matrimonii publice degentes, & de quibus nulla viget criminis suspicio, in occulto tamen concubinatu perseverent: Facile enim quisque conjiciet, quam absonum esset, eos, a statu damnationis per gratiam Sacramenti revocando, ad publica contrahendum Matrimonium prævis Denunciationibus compelli. Hanc vero praxim Vobis duximus proponendam, non quia Dispensatio præmisso casui solum congruat, cum alii similes, & fortasse urgentiores esse possint, in quibus dispensari expediat; sed quia Vestri pastoralis Officii partes versari debent in sedulo investiganda legitima, & urgenti caussa dispensationis, ne Matrimonia occulte celebrata luctuosos habeant exitus, quos intimo cordis mœrore recensuimus.

Hunc porro in scopum Vos hortamur, & impense admonemus, ut personarum Matrimonium secreto contrahere petentium diligens fiat a Vobis inquisitio: An scilicet ejus qualitatis, & gradus, & conditionis sint, quæ id probe exposcant; An sint sui, vel alieni juris; An Filiifamilias, quorum nuptiæ Patri juste dissentienti sint invisæ; ab Episcopali etenim, quod geritis, munere nimium esset alienum, facilem præberi Filio inobedientiæ occasionem: An res sit de Personis Ecclesiasticis, licet in Minoribus Ordinibus constitutis, Pensiones, & Beneficia Ecclesiastica obtinentibus, ut detestabilis illorum retentio in statu Uxorato congruis remediis postea compescatur. Potissimum vero curet Vestra sollicitudo, antequam secreti Matrimonii licentia concedatur, quod Contrahentes clara, & indubia, quacis immunia fraude exhibeant documenta status liberi, ad avertendum ab iis, qui improbi sunt ingenii, polygamiæ periculum.

Quod attinet ad Ministrum secreti Matrimonii, volumus ad id munus deputari Parochum alterius ex Contrahentibus, quem notitia Personarum, experientia, & diuturnus rerum usus quovis Sacerdote extraneo peritiorem effecisse præsumuntur. Si quæ tamen Vobis occurrant circumstantiæ, quæ alium Sacerdotem loco Parochi exposcere videantur, gravi impellente caussa, is Sacerdos a Vobis eligatur, qui probitate, & doctrina, & obeundi muneris peritia commendetur. Uni tamen, aut alteri Sacramenti Ministro in Vobis deputando districte præcipiatur, ne Matrimonio intersit, nisi prius paterna caritate Conjuges in Domino monuerit, Sobolem procreandam regenerari quamprimum oportere Sacro Baptismatis lavacro, ac Christo Judici districtam reddituros esse rationem, nisi Filios ut legitimos agnoverint, eosque pietate, bonisque moribus imbuerint, & frui patiantur bonis temporalibus a Majoribus in supremis tabulis relictis, vel provida legum auctoritate delatis.

Celebrato autem Matrimonio, indilate a Parocho, vel alio Sacerdote, coram quo initum est, exhibeatur Episcopo illius scriptum documentum, cum nota loci, & temporis, Testiumque, qui celebrationi interfuerunt. Vestrum erit postea diligenter incumbere, quod ad perennem gestæ rei memoriam præfatum documentum fideliter transcribatur in Libro prorsus distincto ab altero, in quo Matrimonia publice contracta de more adnotantur. Hujusmodi Liber pro Matrimoniis secretis apposite compactus, clausus, & sigillis obsignatus in vestra Episcopali Cancellaria caute erit custodiendus: Et eo tantum casu resignari, & aperiri vestra accedente licentia patiemini, quo alia id genus Matrimonia describi oporteat, vel id sibi vindicet justitiæ administrandæ necessitas, vel demum aliquod documentum ab eo exposcant verum interesse habentes, quibus probationum aliunde petendarum non suppetit copia: Sedulo tamen animadvertentes, quod, re absoluta, denuo claudatur, & sigillis, ut antea, obsignetur. Fides seu Attestationes clam celebrati Matrimonii a Parocho, vel Sacerdote, qui vices Parochi gessit, exarandæ, Vobisque exhibendæ, transcribantur in dicto Libro, prout jacent de verbo ad verbum a Persona a Vobis deputanda, quæ apud omnes integritatis, probitatisque nominis luculentum habeat testimonium. Fides vero, & Atte-

statio-

stitiones ipsæ in secretiori loco sartæ, tectæque a Vobis serventur.

Quod si ex occulto hujusmodi Matrimonio Prolem nasci contingat, eadem mundetur salutari aqua Baptismi in Ecclesia, in qua aliis infantibus hoc Sacramentum indistincte confertur. Et quia ad aperiendum clam initum Matrimonium, facile est in Libro Baptizatorum nullam fieri mentionem Parentum, & eorum Nomina consulto reticeri: Volumus, ac expresse mandamus, quod a Patre Baptizati, eoque defuncto, ab illa Matre suscepta Proles vobis denuncietur; dictaque Denunciatio fiat vel immediate, per Parentes ipsos, vel per literas eorum charactere exaratas, vel per fide dignam Personam ab ipsis Parentibus designatam, ut certo, & clare Vobis constet, quod Proles tali loco, & tempore, vel reticitis, vel falso expressis nominibus Parentum, baptizata est, legitima, licet occulti Matrimonii fœdere procreata. Quæ sane omnia cum Vobis innotuerint, ne illorum excidat memoriam, in Libro fideliter describentur ab eo, cui facta a Vobis est potestas adnotandi Matrimonia occulte celebrata. Liber, in quem Baptizatorum, ac utriusque Parentis nomina referuntur, quamvis distingui debeat ab altero Matrimoniorum, eadem tamen diligentia, iisdemque cauteis in Cancellaria Episcopali clausus, & sigillis obsignatus, erit custodiendus, prout Librum Matrimoniorum caute custodiri supra mandavimus.

Quia vero nonnulli deesse non possunt, qui propriæ conscientiæ vocibus obsurdescant, & nostris hisce mandatis parere negligant; debita pœnarum distinctione pro modo culpæ a Vobis puniantur. Quinimmo cum satis Nobis experientia compertum sit, in hujusmodi negotiis homines, in terram oculos declinantes, ob humanos respectus tardiores effici, & a recte agendi semita revocari, Mandamus idcirco, Matrimonia occulta Vobis evulgari, & nota fieri, si certo Vobis constiterit ex aliquo Matrimonio occulto procreatam fuisse sobolem, & baptizatam suppressis Parentum nominibus, nulla præstita Vobis notitia ut par erat ab illius Parentibus intra triginta dies a Nativitate numerandos.

Ne autem contumaces, & inobedientes violatæ fidei, proditique secreti Pastores suos insimulent, sedulo a Vobis curandum est, ut a Parocho, vel alio Sacerdote pro secreta celebratione Matrimonii a Vobis deputando, Conjuges clare & aperte moneantur, ea lege, & pacto illis permitti secreti Matrimonii celebrationem, ut Soboles inde procreanda non solum regeneretur Sacro Baptismate, sed post Baptisma denuntietur Episcopo cum nota loci, & temporis administrati Sacramenti, ac sincera indicatione Parentum, a quibus ortum habuit, quemadmodum supra præmissum est: alioquin Matrimonium licet contractum data per Episcopum secreti fide, in lucem proferetur in gratiam filiorum, & ad propulsandam ab illis gravem, nulloque pacto ferendam jacturam. Volumus denique, ac mandamus, Fides, seu Attestationes Matrimonii clam initi, & sobolis ex eo procreatæ, excerptas ex dictis Libris, modo, quo dictum est, apud Vos caute custodiendis, tantam promereri fidem, quantam sibi alii Libri Parochiales Baptismatis, & Matrimonii vindicare consueverunt.

Hæc a Vobis, Ven. Fratres, in hac temporum calamitate observari enixe præcipimus ad communem animarum salutem, & ad præsidium Ecclesiasticæ disciplinæ, propter invalescentem hominum malitiam nova semper detrimenta vel patientis, vel reformidantis. Ceterum nostris hisce literis sublata nolumus ea validiora remedia, quæ huic malo, in diem ingruenti, consona dignoscet prudentia vestra, ad Pastorale officium cumulate obeundum. Vobis interea paternæ caritatis, & benevolentiæ testem, Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 17. Novembr. 1741. Pontificatus Nostri Anno secundo.

CONSTITUTIO:

Qua confirmantur Literæ jam editæ adversus Confessarios exquirentes a Pœnitentibus complicum nomina, & pœnæ in delinquentes statuuntur, cum præfinitione ordinis procedendi in hujusmodi caussis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad futuram rei memoriam.

UBI primum de perversa quadam, & absurda praxi in Sacramento Pœnitentiæ administrando apud nonnullos Confessarios in Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis introduci cœpta, non sine animi nostri dolore, nuntium accepimus non levi aliquo incertoque rumore ad Nos perlatum, sed ita gravibus, solidisque fundamentis innixum, ut prudentem omnino fidem de periculi cum veritate, tum magnitudine facerent, prætermittere non potuimus, quin continuo datis ad Ven. Fratres eorumdem Regnorum ac Ditionum Archiepiscopos Apostolicis Nostris Literis, remedium nascenti malo quam promptissime adhiberemus. Earum vero Literarum die septima mensis Julii superioris anni 1745. editarum, quas præsenti huic nostræ Constitutioni inferendas existimamus, hic tenor erat.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem & Apostolicam Benedictionem.

SUprema omnium Ecclesiarum sollicitudo, & Divina Jesu Christi omnium Pastorum Principis, cujus vices plane immerentes gerimus, caritas assidue urget Nos, ut pro commissa divinitus imbecillitati Nostræ universi Dominici gregis cura semper advigilantes, periculis animarum, sicubi forte superimpenderent, per omnes Christiani Orbis Populos ac Nationes opportune, quantum cum Domino possumus, occurramus, atque iis præsertim Regnis, & Locis peculiari quadam Apostolicæ Nostræ caritatis studio, auctoritatisque providentia consulamus, in quibus, cum Fides, Religio, Pietas quam maxime floreant, callidus humani generis hostis noxiæ Fidelibus dum aperto bello desperat, per insidias molitur, in Angelum scilicet sese lucis transfigurans, & ementiea boni specie incautis illudens; qui ex arte non minora sæpe animarum detrimenta, quam ex aggressione manifesta, esse proventura nequissimus veterator confidit. In harum autem fraudum numero computamus, quod in florentissimis Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis, & Ditionibus, quibus vos Antistites summa cum Sacerdotalis virtutis vestræ commendatione præsidetis, & quibus pro singulari erga Catholicam Ecclesiam, atque Apostolicam hanc Sanctam Sedem observantia merita debentur laudes, nuper evenisse non sine ingenti animi nostri dolore cognovimus. Pervenit enim haud ita pridem ad aures Nostras, nonnullos istarum partium Confessarios falsa zeli imagine seduci se passos, sed a recto scientiam longe aberrantes, perversam quamdam, & perniciosam praxim in audiendis Christi fidelium confessionibus, & in saluberrimo Pœnitentiæ Sacramento administrando, invehere atque introducere cœpisse; ut videlicet, si forte in pœnitentes incidissent socium criminis habentes, ab iisdem pœnitentibus socii hujusmodi, seu complicis nomen passim exquirerent, atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conarentur; sed, quod detestabilius est, denuntiata quoque, nisi revelarent, absolutionis sacramentalis negatione, prorsus adigerent, atque compellerent; immo etiam complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum sibi exigerent designari. Quam illi quidem intolerandam imprudentiam cum procurandæ amplicis correctionis, aliorumque bonorum colligendorum speciosa prætexta colorare, tum emendicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitarent; cum revera opiniones hu-

hujusmodi vel falsas, & erroneas sequendo vel veras, & sanas male applicando, perniciem tam suis, quam pœnitentium animabus consciscerent; ac sese præterea plurium gravium damnorum, quæ inde facile consecutura fore providere debuerant, reos coram Deo æterno Judice constituerent &c. verum jam secuta fuisse multa ejusmodi damna felici experientia compertum est: nec fieri potuit quin ea de caussa & oblocutiones, & scandala, & non Ministrorum tantum sed fortè etiam ipsius ministerii odium, & animorum ingens conturbatio in Populo fideli exorta sint. Tristia Nec hæc nuncia cum accepimus, simul audivimus, contra exitialem hujusmodi abusum pro suo justa indignatione pro munere suo commotos fuisse dilectos Filios Nostros S. R. E. C. Nunum a Cunha in iisdem Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis Generalem Inquisitorem, & Thomam de Almeyda Patriarcham Lisbonensem, atque utrumque feliciter glisce̱nti malo compescendo, atque etiam eradicando adlaborasse. Nos autem, ne in tam gravi animarum discrimine ulla ex parte Apostolico Nostro Ministerio deesse videamur, neve mentem hac super re Nostram apud Vos obscuram, & ambiguam esse sinamus, notum Vobis esse volumus, memoratam superius praxim penitus reprobandam esse, eamdemque a Nobis per præsentes Nostras in forma Brevis Literas reprobari, atque damnari, tamquam scandalosam, & perniciosam, ac tam famæ proximorum, quam ipsi etiam Sacramento injuriosam, tendentemque ad sacrosancti sigilli sacramentalis violationem, atque ab ejusdem Pœnitentiæ Sacramenti tantopere proficuo, & necessario usu Fideles abalienantem. Ea propter, Ven. Fratres, quamquam de Pastorali vestra Vigilantia nihil est, quod dubitemus, Supremi tamen Officii quoque Nostri esse censemus, alacritatem ipsam vestram hac mentis Nostræ aperta significatione, & Apostolicis insuper hortationibus nostris intentius acuere, & excitare, ut pro se quisque vestrum opportunioribus, quascumque prudentia suggesserit, initis rationibus, & efficacioribus quibusque juris remediis, quoad opus fuerit, contra delinquentes Ministros adhibitis, noxiam hujusmodi novitatem strenue insectemini, ac pene nascentem opprimatis, neque patiamini traditis curæ vestræ ovibus ibi offendiculum parari, ubi salus a Christo posita est, ab eoque divinæ misericordiæ fonte illas averti, ac deterreri, ad quem ab eodem Redemptore Nostro ad abluendas, dealbandasque in Sanguine suo animas amantissime invitantur. Interea, dum a zelo vestro, ac prudentia luculentiora Nobis certo pollicemur vestræ pietatis & observantiæ argumenta, Apostolicam Benedictionem cum uberrima cœlestium charismatum copia conjunctam Vobis, Ven. Fratres, ex animo impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 11. Mensis Julii 1745. Pontificatus Nostri Anno quinto.

Caietanus Amatus.

Has porro Nostras Literas in forma Brevis tunc datas iterum præsentibus Nostris confirmamus, & roboramus, easque ab omnibus, & singulis fideliter, exacteque observari injungimus, atque præcipimus.

Statuentes insuper, ac decernentes, ut quicumque cujusvis status, gradus, conditionis, dignitatis & ordinis, etiam speciali & individua, ad effectum ut hisce Nostris præsentibus comprehendantur, mentione & expressione digni, ausus imposterum fuerit docere licitam esse hujusmodi praxim; prout ea in relato Nostro Brevi exponitur ac reprobatur, vel scribere, aut loqui præsumpserit in ejusdem damnatæ praxis defensionem, vel ea, quæ in dicto Brevi contra eamdem praxim decreta sunt impugnare, aut in alienos sensus temere detorquere, seu interpretari, incidat ipso facto excommunicationem, a qua non possit, præterquam in articulo mortis, ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente vel auctoritate suffulto, nisi a Nobis, vel a pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Et quia non modo cavendum est, ut, quæ sunt a Nobis in præinsertis Literis decreta, ab omni impugnatione, contradictione, pravaque interpretatione salva sint; & immunia, verum etiam ne quis in Sacramenti Pœnitentiæ administratione ad eorum omnimoda observantia unquam recedat; idcirco omnibus & singulis Confessariis utriusque Cleri tam Sæcularis, quam Regularis, quantumvis exempti, & quacumque speciali, & expressa mentione alias forsitan nominandi, graviter & districte, Divini interminatione Judicii, atque in virtute sanctæ obedientiæ, prohibemus, ne conformiter ad prædictam reprobatam praxim, pœnitentes, qui peccatum, seu crimen aliquod, cujus socium, aut socios habuerint, ipsis in Tribunali Pœnitentiæ confitentur, interrogare præsumant de nomine socii, seu complicis, loco habitationis, vel aliis hujusmodi adjunctis, sive circumstantiis, expressiorem magisque individuam ejusdem complicis manifestationem concernentibus, eidem pœnitenti, si manifestare renuerit, sacramentalem absolutionem denegando; alioquin noverint sese, ultra peccati lethalis incursum, suspensioni ab officio audiendarum confessionum, aliisque etiam gravioribus pœnis fore subjiciendos.

Præterea quoniam contra damnatum hujusmodi exitialem abusum, ne cum animarum pernicie radices agat, necesse ducimus modum, ac formam etiam in foro externo procedendi, & ultrices adversus reos pœnas imponendi, statuere, atque ordinare, omnesque super hoc exorituras, vel etiam jam exortas dissentiones componere, & penitus amputare volumus: decernimus, ac declaramus, quod docentes, ut supra, licitam esse praxim a Nobis jam reprobatam, vel in ejusdem praxis defensionem scribentes, aut loquentes, vel ejusdem reprobationem in memorato Nostro Brevi contentam impugnantes, aut perverse interpretantes, in Officio Sanctæ Inquisitionis prædictorum Regnorum atque Ditionum severe puniantur, & contra eos, & eorum quemlibet in eodem Officio procedatur; non minus ac contra illos ibidem procedi solet, qui asserunt, tradunt, tuentur opiniones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica rejectas, & condemnatas.

Similiter in eodem Officio procedendum erit, & procedi volumus ac statuimus contra Confessarios quoque, ut supra delinquentes, ac nomine complicis pœnitentem interrogantes, eidemque pœnitenti, nisi illud sibi manifestet, absolutionem denegantes. Dummodo tamen hujusmodi interrogandi, ac denegandi actus talibus circumstantiis conjunctus sit, aut convestitus, quæ sic agentem Confessarium de adhæsione ad prædictam reprobatam praxim, tamquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate suspectum reddant.

Itaque contra prædictos omnes, & singulos delinquentes tam sæculares, quam quorumvis etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectorum Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum Regulares, cujuscumque dignitatis, ac præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti existant, quorum specialis, & nominatim mentio facienda sit, prædictorum Regnorum ac Ditionum Inquisitores, potestate a Nobis tradita, & quatenus opus sit, præsentium tenore de novo concessa, prout in caussis Fidei, juxta Sacrorum Canonum formam, necnon S. Officii inquisitionis hujusmodi constitutiones, privilegia, consuetudines, & decreta, inquirant, & procedant, & quos in aliquo ex ejusmodi excessibus culpabiles reperierint, in eos, pro criminum qualitate & circumstantiis, suspensionis ab officio confessiones audiendi, vel etiam ab executione Ordinum, privationis Beneficiorum, Dignitatum, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, necnon vocis activæ ac passivæ, si Regulares fuerint, aliasque pœnas decernant; omnes etiam vel earum tantum aliquas, in perpetuum, vel ad tempus infligendo.

Quicumque vero alium quemlibet aliquo ex supradictis modis deliquisse cognoverint, eum, intra terminum dierum, in Edictis S. Officii ejusmodi Inquisitionis præfigi solitum, eidem S. Officio denunciare teneantur: alioquin pœnas non denunciantibus per eadem edicta infligi consuetas incurrant. Verumtamen ab hujusmodi onere denunciandi justis de caussis eximi volumus, & eximimus personam ipsam pœnitentem dumtaxat in caussa propria, idest in casu, quando suum pec-

peccatum confitente, a Confessario adiratur ad sibi manifestandum nomen complicis de eodem peccato: tunc enim pœnitentem hujusmodi ab obligatione eumdem Confessarium denunciandi liberamus. Sed quando aliunde, quam ex propria, ut dictum est, confessione, noverit Confessarium aliquo ex superius enumeratis, & Sancto Officio denunciandis modis deliquisse, tunc eum & ipse denunciare, ex ista aliunde habita notitia, teneatur.

Quod si Confessarii de complicis nomine perperam interrogantes, absolutionemque, ni sibi detegatur, denegantis, actum contingat ejusmodi esse, ut, quamvis imprudens, & malus, simplex tamen quidam, & nudus actus fuerit, idest iis circumstantiis destitutus, quæ de prava accedalitate, vel de mala adhæsione ad praxim in sæpe dicto Nostro Brevi reprobatam, tamquam ad illicitam, eumdem Confessarium suspectum non reddat; tunc hujusmodi delictum, neque denonciationis oneri, neque Sancti Officii prædicti cognitioni subjectum erit: sed illud cognoscere, atque in delinquentem Confessarium, vel suspensionem ab audiendis confessionibus, vel alias canonicas, & legitimas pœnas pro delicti modo animadvertere, ad locorum Ordinarios in sua cujusque Diœcesi omnino spectabit.

Hic igitur circa ordinem, formam, modumque contra ejusmodi delinquentes procedendi, ut præfertur, constitutis, ac suis unicuique Judici Ecclesiastico juribus assignatis, & distributis, hanc Nos deinceps regulam ab omnibus observari ac custodiri volumus, & mandamus, si quando talia delicta deprehendi contigerit; quæ tamen haud unquam posthac eventura in Domino confidimus accedente Insuper præclara inclytæ Lusitaniæ Nationis universæ erga Sedem Apostolicam observantia, & obedientia, necnon eximia tum istius Sanctæ Inquisitionis Officii, tum cujusque loci Ordinariorum numquam defutura vigilantia. Quapropter quæcumque aliter, quam præsentibus Nostris decrevimus, & constituimus, sive in Edictis præfati Officii Inquisitionis, sive in quibuslibet quorumvis Ordinariorum Mandatis, aut Pastoralibus Literis, vel Decretis antehac statuta prodierint, ea Nos, quoniam post Apostolicam hanc a Nobis propositam agendi, seu judicandi normam minus necessaria fore censemus, desinere jam, & cessare, ac veluti nunquam emanassent, omnem obligendi vim amittere, Motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine declaramus, statuimus, atque sancimus.

Decernentes easdem præinsertas, necnon præsentes nostras Literas, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo quod quicumque, cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis, existant, seu alias speciali, & individua mentione, & expressione digni, in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, citati, & auditi, neque causæ, propter quas tum præinsertæ, tum præsentes emanaverint, sufficienter adductæ, justificatæ fuerint, aut ex alia qualibec etiam privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio seu intentionis nostræ, vel interesse habentium consensu, aliove quolibet defectu, notari, impugnari, aut in controversiam vocari posse; sed ipsas præsentes, easdemque præfatas in forma Brevis Literas, firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus, & singulis præmissis, ad quos spectat, seu pro tempore spectabit, exacte & inviolabiliter observari.

Sicque & non aliter in præmissis censeri, atque ita per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam S. R. E. C., & contra hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, Legatos quoque de Latere, & Apostolicæ Sedis Nuncios, aliosve quoslibet quacumque auctoritate, potestate, & præeminentia fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his a quoquam scienter, & ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibusvis Apostolicis, & in universalibus, sive Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, sive specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, Edictis quoque prædicti Inquisitionis Officii, quorumcumque Ordinariorum, etiam Episcoporum, & Metropolitanorum Mandatis, Literis Pastoralibus, sive Decretis, necnon ejusdem Officii, & quarumcumque Ecclesiarum etiam Episcopalium, & Metropolitanarum, & quorumcumque Ordinum, Congregationum, Religionum, & institutorum, etiam Societatis JESU, aliisque quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, stylis, usibus, & consuetudinibus; privilegiis quoque, indultis, & Literis Apostolicis eidem Inquisitionis Officio, illiusque Inquisitoribus, Commissariis, aliisque Officialibus, tum etiam Ecclesiis, eorumque Prælatis, Ordinibus, Congregationibus, Institutis, Societatibus, illorumque Superioribus, & personis quibuslibet, sub quibusvis verborum tenoribus & formis, & cum quibuscumque etiam efficacissimis, & insolitis derogatoriis, clausulis, atque decretis, etiam Motu, & Apostolicæ potestatis plenitudine similibus, seu ad quarumcumque personarum, etiam Regia, aliave qualibet mundana, seu Ecclesiastica potestate fulgentium instantiam, vel alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, confirmatis, & innovatis.

Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda; aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores prædictos pro sufficienter, & de verbo ad verbum expressis, & insertis, formasque hujusmodi pro plene, & exacte observatis habentes, ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus.

Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra ubique habeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostram condemnationis, reprobationis, confirmationis, sanctionis, prohibitionis, ordinationis, abrogationis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & BB. Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum in Arce Gandulphi Albanensis Diœcesis Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo sexto, Quarto Nonas Junii, Pontificatus Nostri Anno sexto.

D. Cardinalis Passioneus.

I. Datarius.

Visa de Curia.

I. C. Boschi.

Loco ✠ Plumbi.

L. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

C O N S T I T U T I O.

Contra Clericos Sæcularibus Negotiis se immiscentes.

BENEDICTUS EPISCOPUS

APostolicæ servitutis commissum Nobis divinitus officium assidue exigere Nos admonet, ut ex prava hominum cupiditate saburientis mala, quantum in Nobis est, provida sollicitudine avertentes, Dominici Ovilis gregem, Superna opitulante gratia, ad æternam patriam dirigamus. Sed præcipua cura constringit de iis, qui Ecclesiastico Ordini adscripti, & ad sanctioris vitæ genus electi aliis in via salutis actuum suorum claritate prælucere de-

debent. Vehementer enim timidi, ac solliciti sumus, ne ceteros Christi-fideles, quos pro gradus sui Sanctitate verbis, & exemplo ædificare debent, morum suorum pravitate a cœlestium rerum amore ad terrena desideria avertant.

Cum itaque, ut non sine gravi animi nostri mœrore accepimus, vesana humanarum rerum cupiditas ita nonnullorum Clericorum invaluerit animos, ut illicitam Ecclesiasticis negotiationem ad evitandas pœnas adversus illam exercentes a Sacris Canonibus, & Apostolicis Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum Constitutionibus sancitas sub alieni nominis velamine, Dei timore, Ecclesiastici nominis decore, & æterno suarum animarum periculo posthabitis, temere nulliterque exercere non dubitent; & quod palam temporalium pœnarum metu aggredi non audent, quæsitis deinde coloribus, & vanis inanium rationum prætextibus clam efficere non timeant, quasi vel Dei oculos, qui & illuminabit abscondita tenebrarum & manifestabit consilia cordium, latere, vel Supremi Judicis, qui non fallitur, examen effugere possint: Nos attendentes quod Clericus, qui tantopere mundanis divitiis parandis inhiat, cœlestia despicere, & pro nihilo putare convincitur, & quod Clericus negotiator ex inde dives, ex ignobili gloriosus, tamquam pestis, ut Beatus Hieronymus docet, fugiendus est, ad exitiosam hujusmodi labem ab Ecclesiastico cœtu eliminandam, & ut Sanctæ Ecclesiæ Dei famulatui addicti ab omni turpis lucri cupiditate abhorrentes studeant bene agere, & divites fieri in bonis operibus, thesaurizantes sibi fundamentum bonum in futurum, omnes, & singulas Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum prædictorum Constitutiones, illarumque quamlibet contra quoscumque Clericos illicitos negotiatores desuper, quomodolibet respective cum omnibus, & singulis pœnis contra eosdem Clericos illicite negotiantes editas, quas Constitutiones hujusmodi ac earum quamlibet præsentibus de verbo ad verbum nihilo penitus omisso pro insertis haberi volumus, Motu proprio, & ex certa scientia, meraque deliberatione, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine Nostris innovamus, confirmamus, & approbamus, eisque, & earum cuilibet novum Apostolicæ firmitatis, & inviolabilis observantiæ robur adjicimus, illasque sic innovatas, & confirmatas, & approbatas cum omnibus, & singulis pœnis in eis, & earum qualibet adversus Clericos illicitos negotiatores hujusmodi contentis, ad Clericos illicite sub alieno laici nomine quomodolibet negotiantes, perinde ac si per seipsos, ac proprio eorum nomine negotia ipsa illicita exercerent, omnesque, & singulæ Constitutiones, earumque quælibet adversus eas desuper editæ fuissent, & in eis, & earum qualibet expressi, & denominati reperirentur, Motu, & potestatis plenitudine præfatis perpetuo extendimus, & ampliamus, illorumque omnia, & singula bona sic ab eis alieno nomine illicite acquisita sub inevitabili spolii pœna ad formam Constitutionis fel. rec. Pii Papæ IV. similiter Prædecessoris Nostri, quæ incipit *Decens esse*, subjicimus & subjecta esse volumus & declaramus.

Insuper ut in sortem Domini vocati, depositis quorumcumque mundanarum curarum onere, & humanarum cupiditatum impedimentis Christum Dominum, qui propter nos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia nos divites essemus, per calcatas mundi opes liberius, & expeditius sequamur, memores salutaris illius Beati Apostoli moniti, qui clamat, & dicit, *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus: ut ei placeat, cui se probavit*; per easdem nostras præsentes perpetuo valituras motu, & potestatis plenitudine præfatis decernimus, ac pariter declaramus, quod si aliquod negotium Ecclesiasticis illicitum personis, licet ab eis minime institutum sed a laica persona inchoatum, & ad eosdem Clericos sive hæreditario jure, aut quocumque alio titulo sive singulariter, sive communiter, sive separatim, sive conjunctim cum aliis bonis, & aliis cohæredibus, aut sociis consequuti sint, illud statim dimittere teneantur. Si vero negotium hujusmodi sine ipsius Clerici temporali detrimento statim dimitti nequeat, tunc si intra Italiam, Insulasque adjacentes existat Clericus, a Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. C. decretorum Concilii Tridentini interpretum Congregatione, si vero extra Italiam ab eadem Congregatione, vel ab Ordinario loci licentiam illud ad aliquod tempus retinendi, proviso interim, quod negotium hujusmodi a laico administretur, impetrare teneatur: dictaque Congregatio, aut Ordinarius loci perpensis singulorum casuum circumstantiis, licentiam impertiatur, tempusque in eo ad idem negotium dimittendum præscribat; & si Clericus negotium præfatum, licet a laico, ut præfertur institutum absque licentia hujusmodi, gratis semper sibi impertienda, aut illud ultra tempus sibi permissum retinuerit, vel etiam intra tempus prædictum negotium per se ipsum administraverit, pro negotiatore illicito haberi, illumque omnibus, & singulis etiam spolii pœnis præfatis subjectum esse motu, & potestatis plenitudine dictis perpetuo volumus, & definimus.

Ac demum eo quod fel. record. Prædecessor Noster Pius Papa IV. per suas literas, quarum initium est *Romanus Pontifex*, declaravit præfata Constitutione super spoliis Clericorum ob illicitam negotiationem a se edita, Prælatos, Officiales, ac alios Sæculares, & cujusvis Ordinis Regulares Clericos, aliosque cujuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ in Urbe, & Curia ejusque districtu decedentes, testandi tamen, codicillandi, & alias de bonis suis quibuscumque quomodolibet disponendi, vel ad ipsorum proximiores, decedentibus illis ab intestato, transmittendi facultatem ex speciali Sedis Apostolicæ Indulto, vel suorum Officiorum privilegio, vel alio quovis titulo obtinentes nullatenus comprehendi, & quod Paulus Papa V. pariter Prædecessor Noster per suas Literas, quæ incipiunt *In eminenti*, Clericos Cives, & Curiales sive Incolas hujus nostræ Almæ Urbis, tunc suæ, exemit a spolio, quoad bona in eadem Urbe, ejusque districtu intra decem milliaria consistentia, etiam ex reditibus Ecclesiasticis per eos acquisita, unde dubitari contingit, an suffragetur quoque ad evitandum spolium Cameræ Nostræ Apostolicæ competens pro bonis ex illicita negotiatione provenientibus: nos Constitutiones Pii, & Pauli Prædecessorum nostrorum præfatas, quoad bona ex illicita negotiatione hujusmodi a Civibus, & Curialibus, sive Incolis Clericis cujuscumque Ordinis, ac Dignitatis, quibuscumque Indultis, ac privilegiis munitis comparata, & in Urbe, ejusque districtu præfatis, & ubicumque existentia minime ad præmissorum effectum suffragari, sed illa sic provenientia Cameræ Nostræ Apostolicæ vero jure spolii deberi, perinde ac constitutiones Pii, & Pauli Prædecessorum hujusmodi ad præmissorum omnium, & singulorum effectum impediendum minime emanatæ fuissent, Motu simili pariter declaramus, & statuimus, dictasque Pii, & Pauli Prædecessorum Constitutiones quoad præmissorum effectum sortiendum plenarie abrogamus, & abolemus.

Decernentes sic in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque judices, & commissarios quavis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca Venerabili Fratri nostro Annibali S. R. E. Cardinali Episcopo Sabinen. Albani nuncupato, Camerario nostro, & ejus in Camerariatus Officio Successoribus, per Apostolica scripta mandamus, quatenus spolia ipsa ex bonis ex illicita negotiatione provenientibus, uti vero spolia prout alia ipsius Cameræ jura exigi, & recuperari, ac præsentes nostras literas inviolabiliter observari faciat, nec permittat, Cameram ipsam, vel pro ea agentes desuper modo aliquo molestari, perturbari, ac inquietari, contra ductores quoslibet & rebelles per censuras, & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggravandos, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Non obstantibus prædictis Pii, & Pauli Prædecessorum, aliisque Apostolicis ac in Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, ac quibusvis facultatibus testandi, aliisque privilegiis, indultis, & literis Apostolicis quibusvis concessis, approbatis & innovatis, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, & expressa mentio facienda esset, illorum tenores pro sufficienter expressis habentes, illis in reliquis in suo robore permanentibus; ceterisque contrariis quibuscumque.

que, etiam si aliquibus communiter, vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam de indulto hujusmodi mentionem, & quia difficile foret præsentes nostras literas ad singula quæque loca deferri, volumus, & declaramus, quod earum transumptis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & alicujus Prælati sigillo munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri Decreti, approbationis, confirmationis, innovationis, declarationis, statuti, ordinationis, concessionis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit; indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Kalendis Martii, Pontificatus Nostri Anno Primo.

D. Cardinalis Passioneus.

X. Sub-Datarius.

Visa de Curia.

N. Antonellus.

Loco ✠ Plumbi.

I. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate D. N. J. C. millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Indictione quarta, die vero octava Martii, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini Nostri Domini BENEDICTI Divina providentia, Papæ XIV. anno primo, supradictæ Constitutiones affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ generalis in Monte Citatorio, in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Josephum Maximilianum Apost. Curs.

Antonius Pellicia Mag. Curs.

C E S S I O N E S

Commodi exigendi fructus Beneficiorum prohibentur, sub pœna excommunicationis, & nullitatis contractus.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

UNiversalis Ecclesiæ cura, quam inscrutabilis Divinæ Sapientiæ, atque Bonitatis altitudo humilitati nostræ committere dignata est, inter cetera sollicitudines exigit etiam ac postulat, ut diligenter invigilemus ne Clerici Ecclesiasticis Beneficiis, quæ a liberali Ecclesiæ manu acceperunt, abutentes, eorum reditus, non sine aliorum fidelium scandalo, inconsulta prodigalitate disperdant, sed tamquam boni dispensatores ita administrent, ut & vitæ suæ necessariis provideant, & pauperum inopiæ, & Ecclesiarum necessitatibus succurrant.

§. 1. Relatum est ad aures nostras, quosdam Clericos Ecclesiasticis Beneficiis cum onere, vel sine onere residentiæ provisos, turpibus ut plurimum ex caussis impulsos, annuos eorumdem Beneficiorum reditus, quos, donec viverent, percipere possent, unico actu alienare sub nomine cedendi commodum, seu utilitate percipiendi fructus eorumdem Beneficiorum, quos alteri, quoad vixerint, vendunt, recepta pecunia ad eam summam, & quantitatem, quam ipsi habita ratione eorum ætatis, & corporis valetudinis, durante vita, verisimiliter consequi potuissent. Cum autem isti improvidi Clerici instar illius prodigi filiifamilias, de quo in Evangelio scriptum est; *cum substantiam suam a Patre recepisset, totam statim consumpsisse luxuriose vivendo, & deinde, facta fame valida, coactum esse vivere de siliquis immundorum animalium*, pia Ecclesiæ subsidia, & Ecclesiasticos proventus in suas explendas cupiditates improbo hujusmodi contractu profundant, multa hinc, & gravia mala, ut experientia ipsa compertum est, evenire solent. Nam primum non leve dedecus Ecclesiastico Ordini inuritur, & grave reliquis fidelibus scandalum generatur, dum vident, Ecclesiasticas pecunias, quæ sunt vota fidelium, bona pauperum, patrimonium Christi in pravos usus insumi, vel improvida profusione dissipari, quæ ab Ecclesiasticis, tamquam probis dispensatoribus, in solamen pauperum, & Ecclesiarum restaurationem impendi deberent. Præterea sæpe hujusmodi Clerici ad summam rediguntur egestatem, & ut se sustentare possint, vel indecore, non sine infamia Clericalis gradus, mendicant, vel indignis quæstibus, & negotiis operam præbent, Ecclesiam autem, & Ecclesiasticas res quodammodo aversantur, quasi fraudati mercede, vel stipendiis suis, quæ nullius culpa, sed solum vitio, & flagitiis suis amiserunt; ideo Ecclesiastica munera, vel nunquam, vel negligenter obeunt, Divinam Psalmodiam, si ad eam in publicis Ecclesiis ratione suorum Beneficiorum teneantur, frequenter omittunt, vel oscitanter persolvunt, Ecclesiasticos cœtus non frequentant, animarum salutem non curant, Divina fastidiunt, mundana sectantur.

§. 2. Volentes igitur hanc improbam consuetudinem & non ferendam pravitatem, qua non mediocriter Clericalis ordinis fama minuitur, & honor conculcatur, Ecclesiæ autem debito servitio, pauperes opportunis subsidiis, & sacræ ædes necessariis reparationibus, & ornamentis fraudantur, penitus abolere, Motu proprio, ac certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine omnibus Clericis quacumque dignitate, præeminentia, honore, & privilegio insignitis interdicimus, & prohibemus, ne imposterum audeant sub nomine alienandi utilitatem, & commodum percipiendi fructus, vel alio quovis titulo, prætextu, & colore vendere, ac distrahere suorum respective Beneficiorum reditus, & proventus, vel ad vitam, vel in longum tempus, recepta ab emptore, per unam, vel plures solutiones pecuniarum, quantitate, quam ipsi Beneficiati per eumdem temporis, vel vitæ spatium probabiliter consequi potuissent; sub pœna excommunicationis, & nullitatis actus, seu contractus, & omnium inde consecutorum, aliisque pœnis inflictis, proscriptis, & statutis contra alienantes bona Ecclesiæ, quas rursus hic contra eosdem Clericos sic contrahentes renovare, decernere, ac statuere intendimus, & volumus. Et insuper ad uberiorem cautelam & quatenus opus sit, omnes hujusmodi contractus, quos in futurum fieri contigerit, motu, scientia, deliberatione & potestate simili damnamus, reprobamus, cassamus, irritamus, & annullamus, eosque nullos, cassos, ac irritos decernimus, & declaramus, illosque suis auctoribus tamquam invalidos, cassos, irritos, atque inanes, viribusque, & effectu ab initio vacuos, neque in judicio, neque extra, ad ullum effectum suffragari debere, neminemque ad eorum observantiam obligari, etiamsi pluries juramento firmati, & vallati, sint, sed nullum inde jus cuicumque, aut actionem, vel titulum etiam coloratum possidendi, aut præscribendi per quodvis longissimum temporis spatium acquiri unquam posse pariter præcipimus, & jubemus.

§. 3. Decernentes easdem præsentes literas, & in eis contenta quæcumque nullo unquam tempore impugnari, aut retractari posse, sed semper firmas, validas & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere; ac ab omnibus & singulis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter observari. Sicque, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delega-

tos, etiam Caussarum Palatii Apostolici Auditores, ac prædictæ S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis Apostolicæ præfatæ Nuncios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros, & sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, & judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibuscumque privilegiis, indultis, concessionibus, & gratiis Apostolicis tam generalibus, quam particularibus, quarumvis speciali mentione, & nota dignis, quibuscumque Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Superioribus, & inferioribus Ecclesiarum Prælatis, etiam S. R. E. Cardinalibus, ac eorum, & nostris familiaribus continuis commensalibus, necnon litterarum Apostolicarum Scriptoribus, Abbreviatoribus, ceterisque Romanæ Curiæ Officialibus, concessis, & confirmatis, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 4. Ut autem facilius præsentes Literæ omnibus innotescant, & nemo prætextu illarum ignorantiæ excusari possit, jubemus, easdem ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, nec non Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, Ac in Acie Campi Floræ de Urbe, aliisque locis solitis, & consuetis, ut moris est, publicari, earumque exempla affigi; Volumusque, eas sic publicatas, omnes, & singulos perinde afficere, & obligare, ac si illis ipsis fuissent singulariter intimatæ; Exemplis quoque prædictis etiam impressis manuque Notarii publici, & Sigillo Prælati Ecclesiastici, vel ejus Curiæ obsignatis, eamdem prorsus fidem adhiberi, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri decreti, constitutionis, declarationis, annullationis, infirmationis, prohibitionis, interdicti, ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLI. IV. Septembris, Pontificatus Nostri Anno II.

D. Cardinalis Passioneus.

X. Sub-Datarius.

Visa de Curia.

N. Antonellus.

Loco ✠ Plumbi.

I. B. Eugenius.

Publicata die 3. Octobris ejusdem Anni.

R E S I G N A T I O N E S.

Beneficiorum cum reservatione Pensionis, & pacta eam cassandi prohibentur, & annullantur; adjecta pœna privationis Beneficii, inhabilitationis ad alia assequenda, restitutionis pecuniæ, &c. & irritantur cassationes, & extinctiones pensionum, intra sex menses a capta possessione Beneficii obtentæ.

BENEDICTUS EPISCOPUS

S E R V U S S E R V O R U M D E I.

Ad perpetuam rei memoriam.

IN sublimi B. Petri Cathedra, divina dispensatione, licet immerentes, collocati, gravi dolore constringimur, quoties considerationis nostræ oculos convertimus ad præstantiorem Dominici gregis partem, hoc est ad Ecclesiasticum cœtum, eumque conspicimus, vel pravis moribus, vel indecoris actibus dehonestari; non enim ignari sumus, quanta sit inde in populis corruptionis timenda pernicies, si sal, unde cetera condiri debeant, evanuerit.

§. 1. Pervenit quidem ad aures sollicitudinis nostræ, non raro contingere solere, ut quidam Clerici in minoribus, vel majoribus ordinibus constituti, aut sola Ecclesiastica tonsura decorati, Beneficia, seu Officia simplicia, vel cum onere residentiæ possidentes, aliis resignent, annua sibi pensione sub Apostolico beneplacito reservata, inito eodem tempore pacto cum Resignatario, cassandi, & abolendi dictam pensionem, repræsentata pecunia, nempe factis quibusdam anticipatis solutionibus pecuniarum ad eam summam, quæ ad abolitionem, & extinctionem prædictæ pensionis vel potius ad palliatam ipsius beneficii venditionem nefarie perficiendam, expressa inter partes conventione, stabilita fuit. Et quoniam profani isti Beneficiorum distractores non ignorant, quod si hujusmodi improba pacta Datariæ Apostolicæ nostræ Ministris, aut Nobis innotescerent, nunquam resignationes hujusmodi a Datario vel Prodatario Nostro, vel a Nobis, aliisque Romanis Pontificibus pro tempore existentibus admitterentur; ut circumspectam eorumdem Datariæ Apostolicæ Officialium, & Nostram, aliorumque Pontificum vigilantiam falleret, callida malorum hominum improbitas hanc perditionis viam, & rationem excogitavit: arcano, & clandestino pacto inter Resignantem, & Resignatarium, ad pensionem cassandam, & extinguendam, conventa pecuniæ quantitas, eaque quandoque etiam deposita apud publicum mercatorem, seu mensam argentariam, unitim, ac simul expedire curant Bullam resignationis Beneficii, & alteram Pensionis reservatæ super eodem Beneficio favore Resignantis; ita tamen, ut prope eodem, vel non multo post tempore, quo Supplicationi pro reservatione Pensionis solita Data apponitur, alia Supplicatio subscribatur, seu signetur pro cassatione atque extinctione ejusdem Pensionis per anticipatas, seu anticipandas solutiones faciendas, nulla mentione facta de præcedenti abominanda conventione, & simoniacam labem redolente pacto, quo Beneficii resignatio in occultam ipsius Beneficii venditionem execrabili transformatione commutatur.

§. 2. Cum autem hujus generis pacta improba, reprobata, ac damnata sint, & gratiæ hujusmodi cassationis, seu extinctionis Pensionis, tamquam subreptitiæ, & dolosa calliditate obtentæ, & quæ rei veritate, & totius negotii serie expressa, nunquam a Sede Apostolica concessæ fuissent, nullæ irritæ, ac inanes sint, & in maximum animarum eas fraudulenter impetrantium damnum, ac detrimentum tendant, & præterea scandalum simplicibus, & bonis abominationi, & pluribus æterno exitio sint: Siquidem gratiarum hujusmodi impetratores, qui Ecclesiastica Beneficia tali infami mercatu negotiantur potius, quam resignant, non solum gravissimo peccato, quod præ oculis habere deberent, animas suas illaqueant, sed insuper palam apud omnes in populo, non sine infamia Ecclesiastici ordinis, execrantur, & contemnuntur. Et si pro aliis Beneficiis obtinendis ad Datariam Apostolicam accedere ausi fuerint, tamquam Beneficiorum Venditores male audiunt, & publice redarguuntur; cum statim ipsis ab eorum competitoribus opponatur Resignatio facta, cum cassatione Pensionis per anticipatas, seu anticipandas solutiones, hoc est, indigna Beneficii ipsis antea obtenti negotiatio, & clandestina sub ambagibus, & fraudulentis conventionibus detestanda venditio.

§. 3. Nos igitur hoc execrabile malum, quo non leve Ecclesiastico Ordini dedecus, & infamiæ nota inoritur, prout necessitas, & pastorale munus postulat, coercere in futurum volentes, & longe a Sanctuario Dei profanam hujusmodi abominationem removere; motu proprio, ac certa scientia, & matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine statuimus, & declaramus, omnia hujusmodi pacta, & conventiones pro cassatione, seu abolitione Pensionum per anticipatas vel anticipandas solutiones contemporaneas ad Resignationes Beneficiorum, cum reservatione Pensionis, per quascumque personas cujusvis dignitatis, honore, & præeminentia insignitas inita, tamquam a Sacris Canonibus, & Apostolicis Constitutionibus improbata, & simoniacam labem redolentia, nulla, cassa, ac irrita esse, &

omnes

omnes cassationes, abolitiones, & extinctiones Pensionum hujusmodi, quas in posterum intra sex menses a die captæ possessionis Beneficii per Resignatarium computandos, fieri contigerit, etiam si nullum præcedens pactum intervenisse inter partes probari possit, & cassatio prædicta secuta sit vigore Supplicationis manu nostra, vel Romani Pontificis pro tempore signatæ, quem nullatenus, tamquam per subreptionem, & fraudes obtentam, neque in judicio, neque extra ad ullum effectum ei suffragari volumus, irritas, nullas, & inanes esse, ac omnibus viribus, ac effectu vacuas, & quatenus opus sit, motu, scientia, & deliberatione simili, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, tenore præsentium damnamus, reprobamus, annullamus, cassamus, & abolemus, & insuper tam Resignantem, quam Resignatarium ab omni jure Beneficii cecidisse, eosque ipso facto, absque ulla declaratione, vel Judicis sententia, privatos, & ad alia obtinenda inhabiles esse, ac fore, & a quocumque Beneficium hujusmodi tamquam de jure, & de facto vacans, impetrari posse; & prætarea Resignantem ad restituendas pecunias pro cassatione Pensionis hujusmodi indebite, & simoniace perceptas, quæ arbitrio Ordinarii erunt piis locis applicandæ, vel pauperibus personis distribuendæ, sub peccato gravi teneri, & Ecclesiasticis remediis, ac pœnis, si tenuat, ipso jure, absque alia sententia, & declaratione, cogi posse, motu, scientia, & potestate pari decernimus & declaramus.

§. 4. Et quoniam multa malitia hominum est in terra, ut omnis aditus fraudibus, & dolis, quos perversa nonnullorum calliditas, & in exitium sui ingeniosa excogitare consuevit, quod fieri potest, intercludatur, volumus, præcipimus, & declaramus, sub hac Nostra voluntate, constitutione, & dispositione comprehendi omnes, & singulas cessiones, seu translationes in ipsum Resignatarium, aut in aliam personam, commodi, seu utilitatis percipiendi fructus pensionum hujusmodi, necnon alias quascumque cessiones, translationes, resignationes, extinctiones, abolitiones, quovis modo, titulo, nomine, colore & auctoritate, per anticipatas solutiones, seu repræsentata pecunia factas intra dictum tempus sex mensium, & etiam ultra id temporis spatium, dummodo reprobum illud, & detestabile pactum præcessisse constiterit.

§. 5. Mandamus præterea, & jubemus, easdem præsentes literas perpetuo firmas, validas, & efficaces existere, & fore, si alio unquam tempore sub quovis colore, & prætextu, etiam defectus nostræ intentionis impugnari posset: Sicque, & non aliter, in præmissis omnibus, & singulis, per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Caussarum Palatii Apostolici Auditores, ac prædictæ S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis Apostolicæ præfatæ Nuncios, aliosque quoslibet quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Resignantium, seu Cedentium voluntatibus, conditionibus, protestationibus, & clausulis in ipsismet resignationibus, & cessionibus, seu Procuratorum Constitutionibus, ac Mandatis, ac aliis, etiam ac præservationem suorum jurium, & significationem, quod non aliter, nec alio modo resignant, seu cedunt, appositis, & quacumque verborum vi, formula, & multiplicatione, & amplitudine expressis, nec non quibusvis indultis, privilegiis, & gratiis Apostolicis tam generalibus, quam particularibus, quantumvis speciali mentione, & nota dignis, quibuscumque Archiepiscopis, Episcopis, & aliis superioribus, & inferioribus Ecclesiarum Prælatis, etiam S. R. E. Cardinalibus, ac eorum, & nostris familiaribus continuis commensalibus, nec non Literarum Apostolicarum Scriptoribus, Abbreviatoribus, ceterisque Romanæ Curiæ Officialibus concessis, & confirmatis, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 6. Ceterum, ut facilius præsentes Literæ omnibus innotescant, & nemo prætextu illarum ignorantiæ excusari possit, Jubemus, easdem ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, nec non Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, aliisque locis solitis, & consuetis, ut moris est, publicari, earumque exempla affigi: Volumusque, eas sic publicatas, omnes, & singulos perinde afficere, & obligare, ac si illis ipsis fuissent singulariter intimatæ. Exemplis quoque prædictis etiam impressis, manuque Notarii publici, & sigillo Prælati Ecclesiastici; vel ejus Curiæ obsignatis, eamdem prorsus fidem adhiberi, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

§. 7. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam Nostri decreti, constitutionis, declarationis, annullationis, infirmationis, prohibitionis, interdicti, ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLI., xv. Kalendas Septembris Pontificatus Nostri Anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

X. Sub-Datarius.

Visa de Curia.

N. Antonellus.

Loco ✠ Plumbi.

I. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

Publicata die 3. Octobris ejusdem Anni.

CASUS EPISCOPALES

IN SINODO DIŒCESANA.

Eminentiss. & Reverendiss. D. Card. Archiep. Neap. Reservati.

Casus Reservati, quibus annexa est Excommunicatio ab ipso.

I. OMnes utriusque sexus, & cujusvis status, aut dignitatis personæ, quæ Hæreticorum cujuscumque sectæ cœtus adeunt, in quibus conciones, & catechismi, aut quicumque eorum ritus, præsertim a S. Catholica Romana Ecclesia damnati exercentur, quoties hujusmodi exercitiis, quovis prætextu, & occasione, etiam simplicis curiositatis, assistunt.

II. Omnes personæ utriusque sexus, quæ vel per se vel per alium, SS. Altaris Sacramento, Chrismate, Oleo Sancto, sive quacumque alia re consecrata, ad Veneficia, Divinationes, Sortilegia, aut ad alium usum, quam fuerint ordinata, vel instituta, quomodolibet abutuntur: Omnesque utriusque sexus, qui de prædictis ad prædictos fines aliquid sumpserint, vel alieni dederint, aut datum acceperint, etiam abusu minime subsecuto.

III. Omnes utriusque sexus personæ, quæ Dæmoni spondent obsequium, thus, & Sacrificia offerunt, quamvis absque errore intellectus. Insuper quæcumque, sive suo, sive alterius nomine, condunt, aut condere faciunt imagines, annulos, aut quovis aliud artefactum, in quo Dæmonem constringunt.

IV. Venefici, & Veneficæ omnes, Necromantes, Divinatores, Sortilegii, Lamiæ, Striges, sive quovis alio nomine nuncupentur, ex utroque sexu, qui cum expressa Dæmonis invocatione, ad captandam dilectionem, vel o-

dium concitandum, sive ad inveniendos thesauros, aut ad alium finem quemcumque, utuntur incantationibus, aliisque maleficiis, sive etiam ligaturis, ut a naturali, & legitimo Matrimonii usu Conjuges averrant; aut scienter in præfatis cooperantes, aut quovis modo consentientes. Declaramus autem ex prædictis criminibus, in supradictis II. III & IV. Casibus contentis, excommunicationem Nobis reservatam ipso facto incurrere non solum eos, qui sæpe, & ex arte hujusmodi criminibus operam dant, sed etiam eos, qui quomodocumque, etiam semel, ea perpetraverint.

V. Loquentes sine nostra, vel Vicarii nostri Monialium licentia cum Monialibus, in Monasteriis etiam exemptis, vel cum aliqua, aut aliquibus earum, etiam si sit Conversa, aut Novitia, sive educationis, sive alterius rei causa ibidem commoretur: conjunctis in primo, vel secundo Consanguinitatis gradu dumtaxat exceptis. Declarantes quod qui facultatem obtinuerit loquendi cum aliqua prædictarum, non possit data opera, & ex professo cum aliis loqui.

Insuper ii præsertim, qui cum aliqua ex prædictis, aut coram ipsis, tam in Monasteriis, quam Conservatoriis, seu Collegiis commorantibus, de rebus obscœnis, per verba, aut actus impudicos, præsentes egerint, absentes vero per literas, aut internuncios: nec non viri, aut mulieres, sive intra, sive extra Monasterii, vel Conservatorii, aut Collegii clausura, ac septa, qui prædictas literas, vel mandata detulerint.

VI. Omnes in causis Criminali, aut Civili cum gravi damno alterius falsum deponendum curantes; necnon inducentes ad falsum deponendum, falsisque testibus, depositionibus, instrumentis, scripturis, tam publicis quam privatis, quomodocumque utentes, directe, vel indirecte, in quavis Curia Civitatis & Diœcesis Neapolitanæ. Item quicumque falsum aliquod impedimentum Matrimonii dolose objecerint; necnon consilium, vel auxilium ad illud dolose objiciendum dantes. Falsificantes, etiam cum gravi damno alterius, vel corrumpentes, falsa, aut quæ falsum continent, conficientes Apochas, Syngraphas, vulgo *Fedi di credito*, o *Polizze notate in Fede*, sive Instrumenta, Processus, aut Scripturas publicas, & authenticas; aut scienter his utentes necnon mandantes, aut cooperantes.

Similiter præsentantes falsum, fictum, aut fiduciarium Patrimonium, quomodolibet fraudulentum pro Ordinibus suscipiendis, etiam pro prima Clericali Tonsura: necnon constituentes, consulentes, aut quomodolibet concurrentes, sive cooperantes. Declaramus autem, quod Clerici præsentantes, quando ab excommunicatione absolvuntur, remaneant ab exercitio susceptorum Ordinum suspensi; quam suspensionem nullus, nisi nos personaliter, constituto reali Patrimonio, & causa discussa, relaxare valeat.

Præter hos, Actuarii, Subactuarii, Notarii, Scribæ, qui cum alterius Partis offensione, aut cum Reipublicæ, aut legalis justitiæ detrimento, dolose auctam, vel diminutam informationem capiunt, & sic dicta Testium scribunt, ac Nuncii, Cursores, aut alias nuncupati, qui in grave Tertii præjudicium falsum in actis referunt.

VII. Confessarii omnes, etiam Parochi, ad inhonesta personam quamcumque, sive in actu Confessionis, sive ante, vel post immediate, aut prætextu, vel occasione Confessionis, etiam Confessione non secuta, vel extra Confessionem in Confessionalibus, sollicitantes, aut quomodolibet cum iisdem impudice tractantes: Respectu Regularium vero Censuram suspensionis ab audiendis Confessionis, quam ipso facto incurrunt, Nobis tantummodo reservamus.

VIII. Pariter Confessarii omnes, etiam Parochi, attentantes prædictas personas, & quascumque alias, cum quibus, extra actum dictos casus, quomodolibet impudice versati fuerint, a peccatis quorum ipsi complices sint, nulliter absolvere; Qui omnes, etiam Regulares, in Censuram suspensionis ab audiendis Confessionibus ipso facto incidunt, Nobis tantummodo reservatam.

IX. Incestus cum conjunctis in primo, vel secundo gradu Consanguinitatis, vel Affinitatis. Mulieres autem si vere sint pœnitentes, a quocumque Confessario a Nobis approbato absolvi possunt, gravi tamen imposita pœnitentia salutari; & dummodo occasio proxima facta sit salutaribus mediis moraliter remota.

X. Qui contra dispositionem Ss. Canon. Clericos, quos noverint, ad Forum sæculare traxerint, etiam consentiente reo: extra casus hac in re cum in Bull. Cœn. Dom. tum in Martini V. Constitut. *Ad reprimendas*, Summo Pontifici reservatos.

XI. Homicidia, vel mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, Cœmeteriis, aut Sacristiis, aut publicis Oratoriis patrantes.

XII. Conficientes cujuscumque generis venena in hominum perniciem; eadem scienter dantes, apportantes, vel quomodolibet propinantes; sive ad hoc qualitercumque cooperantes, vel consulentes etiam non secuto effectu.

XIII. Cujusvis conditionis personæ, quæ libros in Civ. vel Diœc. introducunt, vel scienter introductos tradunt, aut traditos recipiunt, sive etiam de ead. Civ. & Diœc. extrahunt, priusquam a Deputatis nostris fuerint recogniti. Similiter Bibliopolæ, qui Bibliothecas emunt, non exhibito prius prædictis Deputatis emptorum librorum catalogo. Transgressores autem etiam de nostra licentia numquam absolvantur, quousque libros sine prædictis requisitis introductos, aut emptos, recognitioni subjecerint. Typographi similiter, & eorum Operarii, qui sine nostra, vel Vicarii nostri licentia libros, aut cujuscumque generis folia imprimunt; præterea Auctores eorum, si typis mandent, vel quicumque mandari faciunt.

XIV. Qui in Paschate non communicantes ab aliis dolose accipiunt schedulas, seu chartulas, quæ eo tempore distribui solent in Metrop., vel in Parochiis, ut fidem Parochis exhibeant de peracta Communione. Item illi, qui easdem non communicantibus quomodocumque accommodant in fraudem; aut utcumque cooperantes.

XV. Falsarii monetarum, videlicet ii, qui monetas quomodocumque vitiant, nimirum vel eas diminuendo, vel fundendo, aut imprimendo cum deteriori lege, aut sine legitimo Principis sigillo.

XVI. Sponsi, & Sponsæ post contracta sponsalia etiam privata inter se, & ante matrimonium legitime celebratum, carnalem inter se copulam habentes; necnon parentes, consanguinei, & affines omnes, aut quicumque domus curam habentes, eamdem carnalem copulam, vel Sponsorum cohabitationem, vel pernoctationem, etiam pro una vice, permittentes.

Casus Reservati, quibus non est adnexa Excommunicatio.

I. BLasphemantes Deum, vel B. Virginem ex perversa consuetudine coram pluribus supra quatuor.

II. Exercentes peccatum Sodomiæ, vel cum Brutis coeuntes: ita tamen ut in his luxuriæ casibus tantum masculi comprehendantur.

III. Confessarii omnes, etiam Curati, ad obscœna quaslibet Personas sibi frequenter confitentes, licet non immediate post, vel ante Confessionem inducentes, seu sollicitantes, vel cum iis quomodolibet impudice tractantes.

IV. Medici, qui visitantes in lecto infirmos, post tres dies a visitatione, non curaverint ut prædicti infirmi peccata sua idoneo Confessario confiteantur, aut alias non deseruerint, secundum terminos Constitutionum S. Pii V. & Innocentii XI.

V. Debitores quorumlibet piorum locorum, sive eorumdem debitorum Administratores, si intra mensem, etiam extrajudicialiter, requisiti a Rectoribus, Procuratoribus, seu Administratoribus dictorum locorum, reditus, & census non solverint.

VI. Non absolvantur Concubinarii, & Concubinæ, etiamsi excommunicationis sententia in eos lata non fuerit, nisi facta reali separatione, & tori, & domus, per duos menses se continuerint: vel nisi certo, aut valde probabiliter constet factos physice, vel moraliter impotentes ad reincidendum, aut paulo post esse inter matrimonium contracturos.

VII.

VII. Omnes utriusque sexus, qui a Dominica Palmarum, usque ad diem Ascensionis Domini inclusive, Paschalis Communionis praecepto in Cathedrali, vel propriis Parochiis non satisfecerint, interdicti poenam ex cap. *Omnis utriusque sexus de Poenit. & remiss.* ipso facto incurrunt, a Nobis, sive facultatem a reservatis absolvendi a Nobis, vel Vicario nostro Generali habentibus, tantummodo relaxandam, dummodo non fuerint nominatim denunciati.

Nota 1. Ante decimum quartum aetatis annum completum neminem Censuris hisce, & Casibus comprehendi voluit Synodus, uti expresse habetur in Synodo Pignatelliana par. 2. c. 6.

Nota 2. Quando conceditur facultas absolvendi ab omnibus Censuris, & Casibus Archiepiscopo reservatis; nunquam intelligitur concessa facultas absolvendi ab infrascriptis, nisi de iis facta fuerit expressa mentio, ex Synod. Dioeces. Cardin. Pignatel. part. 2. cap. 6.

I. Locutio cum Monialibus, sive aliis, in Monasteriis degentibus, de rebus obscoenis, aliisque, ut dictum est, actibus impudicis.

II. Casus *Invitationum ad Ecclesias* Monialium, & Regularium quomodolibet exemptorum, occasione quarumcumque functionum & sollemnitatum, cui Summus Pontifex voluit adnexam esse excommunicationem *Sibi*, & *Nobis tantum* reservatam (*a*).

III. Casus *expensarum factarum* a Monialibus, aliisque in Monasteriis, Conservatoriis, Collegiis, Domibusque oblatarum degentibus, *ratione officii*, in quibuscumque functionibus, aut festivitatibus; cujus absolutionem praecipit etiam Summus Pontifex esse *Nobis tantummodo* reservatam (*b*).

IV. Casus omnes, quibus est adnexa excommunicatio Summo Pontifici, & *Nobis* reservata (*c*).

(*a*) Ex Rescript. S. C. Episc. de mandato Innoc. XI. 22. Jan. 1677.
(*b*) Ex Rescript. de speciali mandato Clem. XI. per lit. encycl. S. C. Episc. 28. Jul. 1708. & denuo 26. Jun. 1719.
(*c*) In Rescript. sup. cit. S. C. de mand. Innoc. XI. 22. Jan. 1677.

INSTRUCTIO PRO CONFESSARIIS
IN FARFENSI SYNODO
EDITA.

TAntæ molis est ac gravitatis Sanctum Pœnitentiæ Sacramentum rite administrare, ut quantacumque a præstantissimis ingenio ac pietate viris accurate copioseque tradita ac præcepta sint, nulla tamen accessio vel supervacanea haberi unquam, vel ut inutilis damnari jure merito possit. Equidem Synodus plura ad calcem capitis *de Sacramento Pœnitentiæ* gravia, & utilia, & ex Canonicis constitutionibus sancita Decreta attulit, in quibus colendis sita Confessariorum est laus omnis, & in negligendis turpitudo, & culpa: non abs re tamen censuit, brevem hanc, sed eo utiliorem instructionem edere, quam qui sæpe legent, seduloque perpendent, non parum se fatebuntur adipisci ad difficile, salebrosumque munus rite obeundum.

1. Nullus itaque in primis Sacerdos in Confessariorum numerum cooptari possit, nisi maturus ætate, aptaque præditus scientia postulet, nec nisi ad trutinam revocatus, periculoque facto, approbatione ac facultate donetur; nec ante obtentam adhibeat, quam toto animo cogitet quo afficiatur honore, quam provinciam suscipiat, cui supponat humeros ponderi, & qua eximia virtute, quæ supra candelabrum posita bonis animum, tacitam impiis objurgationem, omnibus sanctum præbent exemplum, pulcherrime ornari ac florere debeat. Ita suis admonitionibus, consiliisque uberiorem fructum percipiet.

2. Prius autem quam suscepturus Confessiones assideat, probe assuescat pressa obsecratione Paracliti Spiritus opem, lumenque deposcere, quo criminum naturam, atrocitatem variasque species dignoscens, aptas agentibus medicinas adhibeat, dignis absolutionem elargiatur, neget aut differat indignis, rudesque ad omne officii munus instruat. Illud potissimum caveat, ne lethali ipse irretiatur peccato; vel certe antea confessus, aut deficiente Confessario, efficacem Contritionis actum eliciens, veniam sibi humiliter precetur & comparet.

3. Si Parochus erit, vel sæcularis Sacerdos, locum Confessionibus audiendis assignatum semper, diebus vero præsertim festis, ac in populi frequentia, superpelliceo, stolaque indutus adibit. Regularis autem ea veste, qua uti in Choro solet.

4. Citra necessitatem præstitutum a Synodo tempus, locusque religiose servetur; nec ante solis ortum, vel post ejus occasum confessiones excipiantur; nec quisquam, potissimum autem mulieres, extra exedram patenter in Ecclesia collocatam, ferreaque instructam lamina cum exiguis foraminibus, necnon parva tabula, qua Sacerdotis facies tegatur, confitentes audiantur. Immo præcipitur, ut picto aliquo signo exedra exterius decoretur, unde accedentes ad pios motus actusque excitentur: intus vero casus Bullæ *in Cœna Domini*, ceterosque Eminentissimo Antistiti reservatos affixa scheda exhibeat.

5. Ubi vero infirmitatis caussa, vel alia urgente necessitate feminæ domi suæ confitentes audiendæ sint, cubiculi ostium semiclaudatur, ita ut extra illud videri, non audiri queant. Meminerit porro quilibet Confessarius ad ægrotantem adductus (aliter sciat se suspensionis pœna irretiri) Parocho testimonium perhibere illo ipso die & confessionis auditæ, & absolutionis impertitæ; vel syngrapham hac super re manu sua signatam in infirmi domo relinquere, ut Parochus possit cetera deinceps Sacramenta, prout oportuerit, fidentius ministrare.

6. Hilari comique facie pœnitens excipiatur, ut ad sua libere aperienda crimina animos sumat, Confessionis exordium a Sanctissimo Crucis signo ducatur, & nisi impediat concurrentium frequentia, recitetur *Confiteor*, suggerente initio Confessario. Illud autem etiam atque etiam curæ sit Pœnitenti ut quem dolorem corde gerit, vocis vultusque modestia ac submissione exterius quoque præseferat.

7. Principio quisque interrogetur, quam vicem sua peccata ultimo confessus fuerit, ut & temporis impendendi, & judicii instituendi ratio deprehendatur. Caveant tamen Confessarii, ne quemquam repellant, licet jamdiu Sacramentis abstinentem, nisi temporis angustiæ, & pœnitentium frequentia urgeant, & ille opportuniori tempore reverti contentus sit, quod sine scandalo fieri queat.

8. Deinde inquirendum est an postremæ Confessionis pœnitentia peracta sit. Negligens efficacius verbis moneatur ut satis muneri suo cumulate faciat. Qui vero difficultatem in ea exequenda pateretur, commutationem in aliud pium opus obtineat, pro Confessarii prudentia, & pœnitentis conditione, ac perpenso pœnitentiæ commutandæ genere, num medicinalis sit, an tantum satisfactoria. Quare præstabit vel ultimam confessionem repeti, vel certe caussam recensere, cur illa imperata fuerit. Satius tamen erit, si commode fieri possit, commutationem ab illo ipso quærere, qui priorem imposuit.

9. In id autem a Confessario præcipua conferatur cura, & sollicitudo, ut Pœnitens omnibus, quibus par est, dispositionibus dignum se Sacramenti fructibus reddat, idemque primum interrogetur, an debito examine in memoriam peccata redegerit; nec vero, ubi omiserit, statim rejiciatur, sed patienter comiterque ad illud faciendum juvetur interrogationibus ætati, generi, professioni congruis. Ita etiam, cum opus sit, ceteras essentiales Sacramenti partes edoceatur. Quod si hinc superiores ejus confessiones sacrilegas vel invalidas fuisse Sacerdos percipiat; operam det, ut omnes, quotquot vitio laborarunt, probe iterentur.

10. Cum ad culparum accusationem deventum fuerit, moneatur Pœnitens, ut cunctas, quarum meminit, distincte, humiliterque exponat, opem ferente, ubi oporteat, Confessario suis circa Divina, Ecclesiasticaque præcepta, ac peccata capitalia ex pœnitentis conditione & aptis inquisitionibus. Caveat porro prudens piusque Sacerdos, ne interrogans, quæ latent, malitiam edoceat præsertim mulieres, ac simplices; verbisque audientium aures offendentibus utatur.

11. Numerus mortalium peccatorum studiose investigetur, & cum præcise determinari nequeat; verisimilior quæratur. Sin ne hic quidem haberi possit, certe Pœnitens interrogetur, quamdiu prava imbutus consuetudine, & quoties per dies, vel hebdomadam, vel mensem labi solitus fuerit.

12. Species, speciemque mutantes, aut aggravantes circumstantiæ diligenter perquirantur, quæ notissimo versu recensentur.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

13. Si Pœnitens in excommunicationem, vel casum Sedi Apostolicæ, aut Eminentissimo Abbati reservatum se incidisse significet, abrupta illico extra mortis articulum confessione dimittatur, nisi tamen Confessarius vel debita fungatur

tur facultate, vel illius comparandæ onus assumat, absolutionem interea differens. Monitus hoc loco sit quilibet tam Sæcularis, quam Regularis Sacerdos, ut probe animadvertat, vetitum omnino sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, aliorumque gravium suppliciorum per Synodalia Decreta constitutorum, omnibus esse quovis privilegio præditis, absolvere a casibus tum Apostolicæ Sedi, tum Ordinario reservatis. Immo si quis etiam ab Apostolica Sede auctoritatem quoad reservata obtinuerit, adhuc tamen ea caret, qua reservata Ordinario remittere possit.

14. Nemo pariter ex eadem Synodi sanctione potest reconfitorum in ipsa criminum complicem proprium absolvere; proindeque ad aliud tribunal erit hic complex remittendus.

15. Accuratissime caveat Sacerdos, ne confessiones excipiens motu gestuque aliquo & atrocitatem auditi sceleris circumstantibus indicet, & pœnitenti metum terroremque incutiat, quo fractus graviores silentio culpas obvolvat. Timidum atque erubescentem benigne erigat, functumque accusatione ad dolorem & propositum efficacibus verbis, declarataque fœditate peccati æternarum pœnarum atrocitate, beatæ vitæ amœnitate, ac præsertim Dei bonitate, magnitudine, atque amabilitate, diligenter excitare studeat. Post hæc autem satisfactio imponatur, quæ sit & in præteritorum scelerum vindictam, & in novæ vitæ custodiam, ac infirmitatis medicamentum.

16. Qui in Deum fœtido ore blasphemias evomere ausi sunt, severe objurgentur, gravibusque absolvendi mulctentur pœnis. Verum animadvertatur, inter casus reservatos blasphemiam recenseri, qua supremum Numen, Beataque Virgo impetitur. Si porro, qui eiusmodi hæreticalibus blasphemiis in Deum, Deiquæ Matrem, & Sanctos per summam contumeliam irruentes audierunt, de onere denuntiandi admoneantur, nec, cum renuant, absolutione donentur: idque præstabitur etiam cum quibuscumque delicta negantibus cæteros enumeratos in Edicto S. Officii inter promulgationes edito pag. 507.

17. Ne petat Confessarius, ut sibi, vel familiæ, vel Cœnobio eleemosyna erogetur, potissimum quam pœnitentiæ nomine ipse imposuit; neque pecuniam pro Missis celebrandis, præsertim si ex insperata satisfactione debeantur, flagitet; nec ultro oblatam nisi extra sacram exedram recipiat.

18. Restitutionem certo cuidam a Pœnitente debitam Sacerdos exosus facere non renuat; id tamen curet, ut sibi fiat apocha scripto; quod Pœnitenti reddat. Si incertus, ideoque pauperibus debeatur restitutio, omnino hæc pœnitentis arbitrio relinquatur.

19. Hortetur Pœnitentem, quod plurimum ad spiritualem eius profectum conferet, ut probum, stabilemque sibi eligat Confessarium; verum nisi gravis peculiaris caussa urgeat, id haud ex pœnitentia imperetur.

20. Satisfactione imposita atque acceptata, est impertienda absolutio, & nisi temporis angustiæ vetent, integre communis forma adhibeatur, nempe: *Misereatur* &c. *Indulgentiam* &c. *Dominus noster Jesus Christus* &c. *Passio Domini nostri* &c. In Laicorum absolutione animadvertatur omittendum esse vocabulum *Suspensionis*, quod habetur in prædicto versu *Dominus noster* &c.

21. Inceptax neutiquam absolvatur sive quod excommunicatione, vel aliquo ex casibus reservatis obstringatur, quos omnis Sacerdos ad excipiendarum confessionum dignitatem evectus, optime callere, & memoria complecti debet; sive quod non intermissis polluatur peccatis, nec ullam emendationis spem afferat, aliquorum saltem dierum experimento; sive quod in proximæ lethalis culpæ occasione versetur, ut si mala audientem feminam domi suæ aleret, vel ludo blasphemandi sibi occasionem præbenti indulgeret, datamque alias correctionis fidem non liberaverit, de qua proinde erit interrogandus; nec, nisi sublato ad vetita incitamento, absolvendus.

22. Pari modo agatur cum iis, qui avidas in rem alienam manus iniecerunt, debitumque proximo honorem, famamque detrahere per summam injuriam ausi fuere. Nisi se restituturos recipiant; immo nisi restituant, ubi datam antea fidem fregisse interrogati fateantur, absolutione non donentur.

23. Sæpe probus Confessarius a Pœnitentibus adultis, maxime rudioribus, percontatur, num Apostolicum Symbolum, Decalogi, Ecclesiæque præcepta, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam didicerint, & calleant, prout christianum hominem decet. Imperiti de ediscendi obligatione moneantur; immo ab ipsomet Confessario benevole patienterque omnia edoceantur, præsertim vero principalia fidei mysteria *necessitate medii*, ut aiunt, facienda atque credenda; quibus ignoratis absolutio & salus obtineri nequit. Cum autem iteratæ admonitiones atque industriæ in literarum inanedum collatæ videantur, & necessariam scientiam comparare homines negligant, ad id onere pœnitentiæ adigantur, ubi prudenter judicatum fuerit expedire; vel etiam absolutione carebunt, donec certam aliquam partem tempore dicto perceperint. Quod si adhuc non mentis imbecillitate & hebetudine, sed socordia incuriaque nil proficiant, omnem consequendæ remissionis spem sibi præcidi sentiant.

24. Patres, matresque familias & domini, qui suam a liberis, famulis, cæterisque subditis cogitationem abduxerunt, nihil solliciti ut rebus fidei imbuantur, & rectam insistant viam, quæ ducit ad vitam, gravi objurgatione digni sunt; ac si admoniri ad meliorem frugem se recipere, damnaque resarcire negligant, aut protracta, aut etiam negata absolutione dimittantur.

25. Optime etiam noverint quotquot ad Confessiones excipiendas constituti sunt, quid a san. recor. Pontifice Gregorio XV. contra sollicitantes sancitum sit. Jubet enim ipse, quotiescumque Sacerdotes tum sæculares, tum regulares, quavis dignitate, honore, aut privilegio donatos, qui in actu sacramentalis Confessionis, vel ante vel immediate post confessionem, vel occasione aut prætextu confessionis, vel etiam extra occasionem confessionis in Confessionali, sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato aut electo cum simulatione audiendi ibidem confessionem, ad inhonesta & turpia sollicitare vel provocare sive verbis, sive signis, sive tactu, sive per scripturam aut tunc, aut post legendam tentaverint, aut cum eis illicitos & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint, pro criminum gravitate & circumstantiis severe plecti; necnon ab Ordinis exercitio suspendi; beneficiis, honoribus, officiis perpetuo privari; auxilio etiam, triremi perenni; carcere damnari; aut si atrociori pœna digni videantur, degradatos sæculari foro tradi. Atque ne tam immane monstrum, tamque Deo & Ecclesiæ injuriosum crimen impune unquam abeat, omnibus hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & Locorum Ordinariis, facultatem Summus Pontifex tribuit instituendi, promovendique judicii cum Testibus etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant; Confessariis vero præcipit, ut Pœnitentes, quos noverint fuisse ab eiis sollicitatos, sedulo moneant de obligatione denuntiandi Inquisitoribus, seu Locorum Ordinariis eum, qui sollicitationis reus est; nec eos absolvent, quam vel mandatum curaverint, vel curaturos esse quamprimum poterunt, spondeant ac promittant.

26. Præterea certiores Pœnitentes fiant, Synodali sanctione edita inter promulgationes pag. 464. prohiberi sub pœna excommunicationis, aliisque ad arbitrium, quominus mas tredecim annos natus, & femina undecimum agens possint una decumbere cum affine carnali vel spirituali diversi sexus, decennioque maiore; parentes afficiendos esse gravibus arbitrariis suppliciis, si filios diversi sexus expleto septennio idem cubile sinant habere commune; eos omnes excommunicatione *ipso facto* irretiri, qui idem contubernium faciunt cum natis, aliisque adolescentibus sexu dissimilibus, septennioque maioribus.

27. Tandem, quoniam longum esset omnia singillatim persequi ac complecti quæ Confessario scienda sunt: vehementer etiam atque etiam quisque rogatur, ut assiduo præ manibus habeat electam aliquam Theologiæ Moralis epitomem, & Catechismum Romanum, doctorum virorum cœtus libenter obeat, hanc instructionem attente legat, ex quibus omnibus non mediocrem fructum percipiet.

28. Va.

23. *Varia formulæ actus contritionis, quam ut Pœnitentes eliciant ante receptionem sacramentalis absolutionis, Confessarii tam sæculares, quam Regulares curare omnino tenentur.*

DOmine Deus meus, spes salutis animæ meæ, intimo cordis dolore pœnitet me peccasse, & cupio emendare quidquid contra te commisi: ideo abominor & detestor omnia & singula peccata mea propter te Deum meum summum bonum: & immensam clementiam tuam humiliter deprecor, ut des mihi contritionem cordis, & lacrymas oculis meis, quibus defleam negligentias ac scelera mea, ut te auxiliante ad veram pœnitentiam, & dignam satisfactionem omnium delictorum meorum merear pervenire.

Actus Contritionis a Pœnitente eliciendum priusquam Sacramentaliter absolvatur.

DEus meus ex toto corde doleo, & super omnia me pœnitet deliquisse in infinitam tuam bonitatem, tum per se dignam quæ unice obedientia, amore, obsequio afficiatur, tum etiam quia me creasti, redemisti, servasti, & tot tantisque beneficiis haud intermisse cumulasti. Quapropter omnia & singula peccata mea abominor, indignum me noscens sempiterna beatæ vitæ præmia, dignum cruciatibus æternis: fretus tamen magna misericordia tua per merita Jesu Christi Redemptoris mei, & B. Virginis intercessionem spero me obtenturum veniam delictorum meorum, quæ rursus clavibus subjicio & detestor firmam gerens voluntatem nuspiam, tua postulante gratia, lædendi Divinam Majestatem tuam; & spondeo me fideliter imponendam pœnitentiam impleturum. Rogo te ut me adjuvet, tuoque auxilio erigat, ut omni prorsus culpa, ejusque occasione abstinere, tuaque semper mandata facere valeam. Amen.

Alius Actus.

DEus meus detestor ac abominor omnia & singula peccata mea, quia injuriosus fui Divinæ Majestati ac bonitati tuæ. Statutum habeo ea confiteri, debitaque pœnitentia plectere, & me ad meliorem frugem recipere.

Alius Actus similis.

PEccavi, mi Deus: super omnia & intimo cordis affectu doleo, omniaque patrata peccata odio ac abominatione prosequor, quia tu Te summum bonum meum, ac infinito amore dignum offendi. Parce, clementissime Domine, & miserere mei, nam propono culpas meas fateri, impositam pœnitentiam exequi, & Te posthac nulla amplius injuria impetere, tua auxiliante gratia. Amen.

Actus Contritionis in tentationibus utilis; dumque confitemur, & cubitum imus, ac ubique.

MIserere mei Deus: me pœnitet ex toto corde contra Te deliquisse, quia Te super omnia amo propter summam Bonitatem tuam per se super omnia amabilem, & tua suppetias præstante gratia nunquam relapsurum propono.

In Præclara Synodo Perusina congregata ab Eminentissimo quondam Cardinali de Torres, inserta fuerunt utilissima monita pro Confessariis Monialium, quæ hic attexere operæ pretium putavi, quum in ejusmodi arduo officio bene multa observanda sint in praxi.

Monita pro Confessariis ordinariis Monialium.

1. SAcerdos ad confessiones Monialium excipiendas designatus, commissam sibi provinciam ex obedientia, non turpis lucri gratia suscipiat & adeat.

2. Quæ vitæ ratione, quibusque constitutionibus Cœnobium institutum sit, sedulo percontetur: aptos etiam sibi libros comparet, ut ad omne officii munus instruere, omnemque virtutem, quæ sensus externos cohibeat & componat, animum autem informet & ornet, ut patientiam, silentium, solitudinis amorem, clausuram, manuumque suarum laborem, Moniales docere possit, pro loci instituto, Superiorisque mandato.

3. Christianæ perfectionis studio unice indulgeat: & vanitatem omnem, superfluumque ornatum declinet.

4. Gravium doctorum, expertorumque hominum consuetudinem colat, eosque in consilium adhibeat.

5. Probo ac prudenti viro animæ suæ curam committat, ipsumque frequenter adeat.

6. Scite & caute suam aliorumque salutem operetur. Nusquam nimium sibi assumat: superbos enim odio habet Deus.

7. Caveat ne quovis prætextu nimis familiariter Monialibus utatur: sed quoties locum excipiendis confessionibus statutum adibit, comitate conditam gravitatem præferat, unde Pœnitentes ad divinum veluti tribunal accedere concipiant.

8. Studiose caveat, ne cui se nimium dedat, & fidat, arcanaque committat: qua in re non solum dignitati inserviet, sed etiam tranquillitati, cum & suspiciones criminum, & anxietates vitaverit.

9. Nullam sibi Peculiariter conciliari cupiat & curet: immo siquam nimia sui studiosam cupidamque experiatur, gravibus atque efficacibus verbis admoneat, a proposito deterreat, ad bonam frugem revocet.

10 Ut Moniales omnes ad humilitatem, christianæ virtutis & perfectionis fundamentum, instruat & ducat, nunquam ees, earumque opera laudibus afficiet ac efferet.

11 Extra assignatum locum, seu fenestellam ferrea transenna immobilique velo tectam, nusquam confessiones excipiat.

12. Nisi caritas vel necessitas urgeat, nullam speciatim advocet, nec extra confessionale, nec diutius, nec de rebus a spirituali salute alienis alloquatur. Superiorem tamen de monasticæ rei procuratione locuturam libenter audiat, optimisque quibus poterit consiliis juvabit.

13 Omnibus æquabiliter confessionum tempus dividet: si cui autem longius impendendum erit, magna sibi opus esse prudentia & cautione intelligat, ne ceteræ fraudentur, aut in suspicionem malorum rerum inducantur.

14 Publicas ne imperet pœnitentias, nisi ex publicis criminibus: Monialesque de rebus in confessione auditis, ac de propria culpa verba facere prohibebit.

15 Nullam diutius sine necessariis caussa detineat, aut ad generalem confessionem hortetur.

16 Antequam publico æris pulsu ad Beatam Virginem Angelica Salutatione colendam mane Christifideles excitentur, citra necessitatem confessionale non ingrediatur: eodem etiam signo vesperæ audito promptus relinquat.

17. In id omnem industriæ conferat suam ut Moniales, dum proprias culpas confitentur, ineptam loquacitatem studiose devitent, pressis aptisque verbis utantur. Ad quod multum conferet, si quotidie, priusquam cubitum descendant, prone assuescant, totius diei cogitationes, sermones, opera, omissiones ad trutinam examenque sedulo revocare.

18. Excipiens confessiones Sacerdos caveat, ne se tædio vel indignatione affectum præseferat; sed gravitatem & de animarum salute sollicitudinem semper ostendat, a quærenda existimatione, ac etiam pœnitentium satisfactione alienus.

19. Omnino in rebus omnibus ita se cum Monialibus semper gerat, ut nulli diffidentiam incutere possit.

20. In more positum habeat nullam apud ceteras laudibus efferre, multoque minus vituperationibus prosequi.

21. Si quam debitum Sorori honorem detrahere, aut ejus defectus aperire incipientem audiat, ne longius progredi, aptaque objurgatione carere sinat.

22. Quæ veniales culpas confessas minus ex animo doleat, nec resipiscere statutum habeat, efficaciterque edoceatur tum illatæ Deo injuriæ tum pœnarum, quæ in Purgatorio luendæ manent; gravitatem; ac etiam caritatis imminutionem, plurium donorum beneficiorumque privationem, necnon alia mala & detrimenta, quibus venialia peccata in hac quoque vita afficiuntur, atque mulctantur. Uno

ver-

verbo, sollicite & accurate ad dolorem, propositumque excitetur.

23. Præ cæteris votorum observationem ob oculos gerat Confessarius Monialium; nec eas absolvat, quæ pecuniam aliasve res tenent præter concessas ad usum a Constitutionibus & a Superiore. Si qui objiciantur prætextus, scite prudenterque refutentur.

24. Bullæ a Clemente VII. editæ de muneribus executionem obnixe curet; ideoque noverit, probeque calleat quid in ipsa præcipiatur. Debitam negantes obedientiam non absolvantur.

25. Viderit ne quæ animum inducat suum ne moriens quidem, ut pro arbitrio disponat de rebus sibi usui commissis, multoque minus de cells.

26. Multus in eo sit ut Moniales nimio erga consanguineos, atque etiam erga sorores amore dimoveat.

27. Commune esse idem duabus cubile, aut duo in eadem cella cubilia collocari, citra necessitatem, vel Superioris mandatum non permittat.

28. Operam det ut a cancellis pro habendo cum exteris sermone sanctis quamplurimum abstineatur, præsertim divinorum officiorum, mensæque tempore, ac quoties sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum ab omnibus generaliter sumitur. Ubi autem aliqua congruis temporibus, & requisita obtenta, ad illos cancellos accedet, meminerit, nec sine teste, nec de rebus futilibus, quæque statum suum dedeceant, nec diutius loquendum esse.

29. Comœdias vel etiam pias repræsentationes legi in Cœnobio, aut agi, nisi cum bona Episcopi venia, Sacerdos prohibeat: nullo vero pacto sinat, ut personatæ Moniales bacchanalium tempore incedant, viriles induant vestes, aliisque sæcularibus jocis indulgeant: honesta enim, ac religiosa uti recitatione, nunquam deposito habitu, eaque contentæ esse debent.

30. Prophanæ multoque minus lasciviæ musices libros in Monasterio esse ne patiatur.

31. Etsi musicam pulchre calleat, nullo tamen pacto Moniales suas ipse docere instituat.

32. Quoniam feminarum est facile suspicari; dum communes omnibus sermones atque adhortationes Confessarius habet, caveat ne peculiares res attingat, vel defectus vituperet: poterit namque in audientium diffidentiam incidere.

33. Sacram Communionem ministraturus videat, ut cum debita animi dispositione, non ex consuetudine sumatur. Eam extraordinarie petentibus, nisi ad virtutem, defectuumque emendationem proficiat, aut non tribuat, aut aliquando differat. Illud sane curet, ne ab alio Sacerdote nisi ex Ordinarii licentia distribuatur.

34. Mentalis oratio deberet esse quotidianus animarum cibus proinde a Monialibus potissimum diligenda ac colenda est, statutis præsertim horis. Ab illusionibus tamen dæmonis, dolisque caveant, & cum revelationes atque extases, quibus dignatas fuisse opinantur, Confessario aperire ordiuntur, ita ut litæ dimittentur.

35. Veram mortificationem non in multis abstinentiis, pœnitentiis, vigiliis fitem esse intelligatur; sed in interiori voluntatis, propensionum, cupiditatum abnegatione, ac cohibitione. Ad hanc igitur etiam atque etiam mulieres Deo dicatæ hortentur; in hac exerceantur.

36. Quoniam plures Moniales, præsertim vero quæ præsunt, eo animum inducunt suum, ut pravas in Cœnobium irrepentes consuetudines evellere, aliisque mederi mala nolint, ea usæ excusatione, hæc jam tum in more fuisse cum ipsæ vel sacra claustra, vel officium inierunt; accuratissime ad omne munus instruantur; admoneanturque patratæ culpæ pœnam esse, perspicere quid cuique faciendum sit, ex ignavia tamen, vel imbecillitate omittere, majorem autem pœnam majoris culpæ duci, ne capere quidem aut videre obligationes suas.

37. Totus sit Confessarius ut feminas suæ curæ commissas & creditas ad religiosam atque evangelicam perfectionem instituat & ducat: multoque magis cavebit ne suis aut exemplis, aut consiliis iter ad eliam quam expeditissimum impedist, & delinquendi præbeat occasionem.

38. Viderit, ne quam peculiari complecti benevolentia credatur.

39. Qui sibi sanguine necessitudine, aliisque caussis devincti sunt, quoad potest & licet, Monasterio diligenter prohibeat.

40. A consanguineis Monialium frequentandis abstineat.

41. Nihil dono unquam Monialibus det, ne sacras quidem imagines, nec ab illis accipiat.

42. A literis mittendis accipiendisque, nisi statim Episcopo ostendendis, abhorreat.

43. Ne mutuo Cœnobio nummos det, nec ab illo sine Episcopi facultate mutuetur.

44. Inscia Superiora, & absque ejus mandato, nihil cuiquam amat, ne spirituales quidem libros.

45. Pecuniam a nulla accipiat ad Missas celebrandas, nisi ab ea, quæ præest, rogatus.

46. Lintea, mappas, omniaque sacro usui inservitura nunquam Monialibus suendo, aut abluenda, agendare commutet.

47. Quoties divina in exteriori templo celebrantur officia, ipse superpellicio indutus intersit, nec ante discedat, quam ceteri Sacerdotes omnes abierint. Idem plane præstabit, ubi aliqua sacrum Cœnobii habitum induat; nisi enim consanguinei, aliique egressi sint, deposito superpellicio ipse exibit.

48. Clericus Ecclesiæ tantum ministret: cum Monialibus nihil sibi rei habendum esse sciat.

49. Si nullus monasticæ rei curam Syndicus habeat, sed solum per procuratores Episcopo & Superiori subjectos administretur, poterit prudens Confessarius Moniales, quæ præsunt, suis consiliis juvare, ac etiam videre, ne minister, ac famuli omnes Monasterio addicti rem male gerant, dilapident, damnove aliquo afficiant; atque cum opus erit, Ordinarium adibit, certiorem de omnibus reddet, & remedium rogabit.

50. Quæ clausuram spectant, quam rigidissime tueatur; datas Ingrediendi facultates probe perpendat, quibusque circumstantiis & conditionibus afficiantur sedulo animadvertat.

51. Sine peculiari Episcopi licentia sacra ipse clausura non ingrediatur, nisi ægrotis Sacramenta ministraturus, vel morienti opem laturus: & tunc superpelliceo stolaque indutus recta cellam petat & nusquam alibi consistat. Solus in cubiculo non moretur, nisi cum cubantium confessiones excipit, quo tempore janua patefacta sit, ut optime videri, non audiri possit.

52. Ægrotantes non tangat, ne ut morbi quidem gravitatem cognoscat, nisi in certo periculo & articulo mortis ministrans extremam Unctionem.

53. Cum officia distribuenda erunt, nihil se huic rei immisceat præter quam ex Episcopi mandato, ad quem etiam deferet, si quid eum scire, optimum reatur. Cum electa Superiora cæremonias, ut aiunt non instituat, sed gravitatem semper religiose tueatur.

54. Ad puellas quod attinet quæ Monasterium ingrediuntur, vel jam ingressæ sunt; obnixe curet, ut quæ in Pontificio libello, cujus proinde exemplar apud se habebit, præcipiuntur, executioni mandentur. Specula, prophanos libros, aliasque vanitates in sacra claustra afferri non permittat, nec intra illa immodestas vestes, vagasque crinium compositiones adhiberi concedat.

55. A Professarum Monialium consuetudine illas avertat, & solum cum Magistris esse sinat. Legendi, canendi, musicaque instrumenta pulsandi artem ne ab externis discant; choreis, ac prophanis cantionibus ne indulgeant cautum erit; organa solum & clavicymbalum pulsare permittentur.

56. Id multo magis a Novitiis expetetur & exigetur.

57. Cum puella aliqua extra Monasterium existens, religiosum habitum sumptura accedit, admoneatur, positis vanitatibus vestium, anulorum, calamistratorum crinium Ecclesiam adeundam esse, nec sericæ cyclade, aut alio colore imbutæ quam nigro aut albo, aut fulvo, monasticam tunicam superimponi debere ex Episcopi mandato, de quo etiam puellæ parentes certiores fient.

58. Nulla habeatur in exteriori templo musica, cum aliqua

qua Cœnobio nomen datura est: nec a parentibus facienda oblatio, in limine clausuræ fiat: nec Moniales apertis foribus, Sæcularibusque conspicientibus, honestas licet repræsentationes unquam agant.

59. Sacra claustra ingrediente puella, vel religiosum habitum induente, vel solemnia professionis vota emittente, caveat Confessarius ne invito & inscio Episcopo oblata ultro, ac de more ab illius parentibus munera accipiat; cui ne Moniales esculenta poculentaque supra quam par sit a consanguineis petant, ut sibi dono dent.

60. Ubi compertum, puellam aliquam in Monasterio degentem, vel matrimonio collocatam, vel collocandam esse denunciationibus factis, illico Episcopus adeatur, ut illa domum ad parentes remittatur, priusquam a sponso cisitetur, arrhisque consuetis donetur.

Monita pro Confessariis Monialium extraordinariis.

1. CONfessarius extraordinarius bis aut ter quotannis Monialibus adhibendus, plerumque peti solet vel curiositatis gratia, vel quia Ordinarius nimis oculis aspicitur; idcirco si qui mittitur, religioso spiritu ac prudentia careat, cito everteret diuturni temporis edificium; quare.

2. Prius quam Sacerdos provinciam sibi concreditam suscipiat administrandam, Episcopum adibit, ut de Monasterio cognoscat, aptisque instruatur admonitionibus & consiliis, unde abusus divellere, animasque ad veræ perfectionis studium excitare possit.

3. Nisi eo ingenio polleat, ut accommodum possit communiter habere sermonem, expediet e loco non exire, nisi auditis omnium confessionibus, & tunc Missam poterit celebrare.

4. Apud eam, quæ præest, aget, ut Moniales omnes Confessionale adeant, ne aliter cognoscatur quæ extraordinario Confessario indiguerint. Ipse vero nullam de suo nomine interroget, nec utatur tabella aliqua, in qua singulæ descriptæ sint.

5. Caveat, ne a quopiam ceterarum imperfectiones percunctetur; poterit tamen a Superiora quærere quid de regulari disciplina sentiat, ut ipsam quibus potest consiliis omnibus adjuvet.

6. Nunquam se ordinarii Confessarii familiarem significet, ne Moniales aliquam capiant diffidentiam: viderit tamen ne quod illius factum vel dictum vituperet, aut certe, si aliud nequeat, excuset, dicens non recte intellectum fuisse.

7. Ne remittat, quod alter contraxit, & si moderatione opus sit, Episcopum certiorem reddat.

8. Si quam de Superiora, ejusque mandatis querentem audiat, quæso ne obsecundat, sed vel jussum, vel jubentis animum tueatur, aut excuset, ac obedientiæ votum commendet.

9. Quo tempore confessiones excipiet, ab habendis cum ea, quæ præest, & cum ordinario Confessario sermonibus quamplurimum poterit, abstinebit.

10. Confessionum cursum non intermittet, ut jam confessam rursus audiat: quæque generalem confessionem texere cupient, nisi postquam omnes se stiterint, audiantur.

11. Ne se tædio molestiaque affectum præbeat: sed cunctas accurare audiet, non tamen plus æquo immoretur.

12. De spectantibus ad salutem, atque de confessionali forum sibi cum Monialibus agendum esse sciat. Nunquam se apud Episcopum verba facturum pro aliqua ægro animo affecta spondeat, nec comitiis electionibusque se immisceat.

13. Si, quid ipse de aliquo Episcopi mandato sentiat, interrogetur, ubi probare non possit, improbare non audeat. Rem totam Legislatori aperiat, eique curandam relinquat.

14. Perturbatis rebus, quæ ad Superiorum aures perventuræ non sint, scite & commode, quoad potest medebitur: quas autem sine damno ad illum remittere potest prudenter & caute remittet.

15. Trium votorum, præsertim vero paupertatis, observationem vehementer etiam atque etiam curabit juxta ea quæ jam præcepta sunt, nec Bullam de muneribus laxiori interpretationi remittet: ipse vero nihil unquam dono aut accipiet, aut tribuet.

16. Religiosi status onera obnixe imprimere in animos studeat. Ad perfectionem efficacissimis verbis hortetur, ad eamque unum iter esse mortificationis mundique contemptum edoceat, a quo potissimum cancellorum frequentatio avertit.

17. Qui spirituales sermones facere velit, raros, multaque affectos prudentia & cautione habebit.

A P.

A P P E N D I X

Superioribus hisce Annis circa usum Oppinionis Probabilis *tria edita sunt Decreta : Primum a Celsissimo, ac Reverendiss. Principe, ac Episcopo Tridentino: alterum a Sacrosancta Romanæ, & Universalis Inquisitionis Congregatione; utrumque autem occasione quarumdam Thesium quas publicæ, licet in ædibus Parochialibus, concertationi quidam Theologus exposuerat Avisii in Tridentina Diœcesi. Tertium denique a Capitulo Generali Mantuano totius Ordinis FF. Minorum Sess. XV. habita die 8. Junii 1762. Ut votis aliquorum fieret satis, neve præfata Decreta auro, cedroque digna eruditorum aliquem laterent, ea evulgare consultum duxi, una cum brevi elucidatione primi, & secundi Decreti.*

DECRETUM I.

Franciscus Felix De gratie Episcopus, & S. R. I. Princeps Tridenti, Marchio Castellerii, Sacrie Cæsareie Regiis Mejestatibus a Consiliis secretis, ex Comitibus de Albertis de Enno &c.

Perillustribus, Nobilibus, admodum Reverendis, & Venerabilibus respective Parochis, & Curatis Nostræ Tridentinæ Diœcesis salutem in Domino sempiternam.

DOlenti equidem animo percepimus, proxime elapso Mense junio in loco Avisii Tridentinæ hujusce nostræ Diœceseos quosdam Articulos, quos infra notabimus, manuscriptos ad disceptandum privatim domi fuisse propositos, ac discussos, ubi nullæ sunt scholæ; quod quidem tunc dissimula dum duximus, minime nescii, privatam ejusmodi exercitationem probro dedecorique cessisse Auctori, qui ab Oppugnatoribus in arctum ita adductus est, ut causa illum palam cecidisse adstantes omnes faciles intellexerint. Cum vero novissime harum Thesium exemplar extra hanc Diœcesim typis editum in manus nostras pervenerit, muneris nostri ratio flagitat, ut confestim gliscenti malo obviam eamus, ne Populus nostræ curæ concreditus nimia opinandi licentia a recta salutis semite deducatur. Noveritis itaque a nobis Articulos, quos infra subjiciemus, acervatim sumptos omnino rejici, improbarique, prout harum literarum tenore rejicimus, atque improbamus, prohibentes, ne sub pœnis Canonicis, ac aliis arbitrio nostro iidem Articuli acervatim sumpti in disceptationem, usumque deducantur. Officii potiu vestri partes in eo esse debent, ut Populum, cum ex sacro suggestu, tum in Pœnitentiæ Tribunali dexterrime eo inducatis, ut ea sequatur dogmata, quibus tum ratio solidior, tum gravior Auctoritas suffragatur. Quod duo a vobis fancie observandum confidimus, Episcopalem vobis Benedictionem impertimur.

Datum Tridenti ex Arce Nostræ residentiæ hac die tertia Jenuerii 1761.

Franciscus Felix Episcopus.

Ad mandatum Celsissimi, & Reverendissimi D.D. proprium Presbyt. Joseph Autonius Bertiuali Cancellarius.

Hic recitantur Theses damnatæ, quæ legi poterunt in sequenti Decreto.

DECRETUM.

S. Rom. & Univers. Inquisitionis confirmatum a SS. D. N. Clemente Papa XIII. quo prohibentur Theses circa Probabilismum expositæ publicæ disputationi anno præterito 1760. Avisii in Diœcesi Tridentium.

Feria V. die 16. Februarii 1761.

PER suas literas ad Congregationem S. Romanæ, & universalis Inquisitionis, labente superiori Anno datas, dolenter nimium conquestus est Antonius CesChi Tridentinæ Ecclesiæ Canonicus Decanus. Theses quasdam de Probabilismo a Parocho Avisiensi Diœcesis Tridentinæ in Ædibus canonicalibus jampridam propugnatas, postmodum sine nota loci, & Auctoris obscuro prælo fuisse cusas, & vulgates non sine Religionis detrimento, & bonorum offensione, præsertim Ecclesiasticorum, quorum pars suo est regimini, & vigilantiæ concredita. Postulante itaque eodem Decano congruum adhiberi remedium ingruenti malo, ne latius serpat, Theologicæ censuræ de more subjectæ fuerunt prædictæ Theses unico contentæ folio impresso, cujus tenor ita se habet.

Avoine Theol. Moral. T. III. P. II.

PROBABILISMUS.

Publicæ disputationi Vener. Clero Avisiensi exercitii gratia expositus contra Probabiliorismorum stricte talem, utpote negatium perambulans in tenebris.

Pro die 10. Junii 1760. in Ædibus Canonicalibus Avisii.

Utinam observaremus mandata Domini certa! Quid nobis tenta sollicitudo de dubiis? *Celeberrimus P. Const. Roncaglia lib.* 1. c. 4.

I.

Probabilismus noster versetur circa hæc tria.

Licet sequi probabiliorem pro libertate, relicta minus probabili pro Lege.

Licet sequi probabilem æque pro libertate, relicta æque probabili pro Lege.

Licet sequi minus probabilem pro libertate; relicta probabiliori pro Lege.

Ex iis deducuntur sequentia Paradoxa.

II.

Usus Probabilismi maxime tutus. Usus Probabiliorismi maxime periculosus.

III.

Usus genuini Probabilismi minime in laxitatem degenerare potest.

Usus Probabiliorismi stricte talis in Rigorismum excurrere debet.

IV.

Probabilioristas qua tales, qui ex consilio probabiliora sequuntur, laudabilissime operari affirmamus.

V.

Probabilioristis stricte talibus, qui ex præcepto, quod numquam clare probant, se ipsos, & alios ad probabiliora impellunt, merito Rigoristarum nomen imponimus.

VI.

Qui nullatenus ad Christianam perfectionem tendere possunt, nisi sequendo probabilissima.

VII.

Abusus Probabiliorismi stricte talis non solum licentiæ frænum, sed licentiæ calcar est, quod Gallorum testimonio comprobamus.

VIII.

Genuinus itaque noster Probabilismus, qui nec morum corruptelam inducit, nec a S. Sede unquam male fuit notatus origine sua Thomisticus, progressu ætatis Jesuiticos, utpote a quo auctus, emendatus, & contra Jansenianos futores propugnatus fuit.

IX.

Qui ergo habitet in adjutorio fundatissimi Probabilismi, sub protectione plurimorum ex omnibus Orbis Christiani nationibus præstantissimorum Theologorum commorabitur securus.

Ex Historia Critica.

X.

Hinc sine ulla laxismi nota Benignismum etiam vocamus; sed legitimum, quem suadent utraque lex Cæsarea, & Pontificia; sed Dominicanum, quem illustris Dominicanorum Ordo jam a primis temporibus est amplexus; sed Pium qui Christianam pietatem fovet; sed Thomisticum, quem S. Thomas in amoribus habuit, qui ducentas, & plures opiniones libertati faventes in suis sententiarum libris docet; sed Christianum, qui Christo Domino summe familiaris fuit.

O. A. M. D. & V. G.

Pro coronide. Probabilismus noster stans pro libertate, est notabiliter probabilior ipso Probabiliorismo stante pro Lege.

Cum vero Theses hujusmodi notæque Theologicæ expensæ fuerint in Congregatione Generali habita in Palatio Apostolico Quirinali coram Sanctissimo Domino Nostro Clemente Papa XIII. Sanctitas Sua auditis Eminentissimorum Dominorum S. R. E. Cardinalium in tota Republica Christiana contra hæreticam pravitatem Generalium Inquisitorum a S. Sede Apostolica specialiter deputatorum suffragiis, folium prædictum, & Theses in illo expositas prohibendas, ac damnandas esse censuit, prout præsenti Decreto damnat, & prohibet tanquam continentes propositiones, quarum aliquæ sunt respective falsæ, temerariæ, & piarum aurium offensivæ. Illam vero excerptam a numero X. nempe *Probabilismum, qui Christo Domino summe familiaris fuit*, proscribendam uti erroneam, & hæresi proximam. Præfatum itaque folium sive Theses ut supra exscripta sic damnatas, & prohibitas Sanctiss. D. N. vetat ne quis cujuscumque sit status, & conditionis ullo modo sub quocumque prætextu, quovis idiomate imprimere, ac imprimi facere, vel transcribere, aut jam impressum sive impressas apud se retinere & legere, sive privatim, sive publice propugnare audeat; sed illud, vel illas Ordinariis locorum, vel hæreticæ pravitatis Inquisitoribus tradere, & consignare teneatur sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis.

Benedictus Veterani Assessor.

DECRETUM III.

In Capitulo Gener. Mantuano Ord. FF. Minor. Sess. 15, habita die 6. Jun. 1762. promulgatum.

CUpiens Generale Capitulum ea scandala ab Ordine removere, quæ ex nimia opinandi licentia, in doctrinis præcipue ad mores pertinentibus oriri, & suscitari possent, renovat, & confirmat eas omnes Constitutiones, quæ in aliis præcedentibus Generalibus Capitulis de Doctrinis in nostris scholis, & a nostratibus seligendis decretæ sunt. Et ad hunc effectum mandat, & præcipit Sacræ Theologiæ Lectoribus, aliisque omnibus, quatenus doctrinas tutiores, & probabiliores doceant, & amplectantur.

Hoc autem Decretum datis ad suos subditos Encyclicis litteris evulgarunt, & illius observantiam quanta pollebant auctoritate præceperunt Reverendiss. P. Petrus Joannetius de Molina Generalis totius Ordinis FF. Min. S. Francisci Iterato Minister die 4. Octobris 1762. Romæ ex Ara Cœli, necnon Reverendissimus P. Paschalis a Variso Commissarius Generalis Cismontanus ex Ara Cœli ad mensem Martium proxime superioris anni 1763.

Porro quanti faciendum sit hujusmodi Decretum vel inde licet arguere, quod a gravissimis Patribus longe amplissimi Ordinis manarit, sitque oppido consentaneum aliis antiquioribus ejusdem Ordinis Constitutionibus, neque ullius illi suasus fuerit contraire, sed plenum, ut asserunt, deinceps in Franciscanorum Scholis effectum habuerit; acta quoque prædicti Capituli a Summo Regnante Pontifice ultimum obtinuere roboris firmamentum.

Si plura cupis quæ prodant quænam sit hac de re Apost. Sedis mens, atque sententia Pontificum Max. adi P. Ferraris Prompt. Biblioth. Tom. V. voce *Opinio probabilis*, & Tom. II. voce *Conscientia*.

FINIS.

INDEX ALPHABETICUS

NOMINUM, AC RERUM.

Majori dilucidationi sequentis Indicis consulentibus nobis visum est Lectores admonere de iis omnibus, quæ passim occurrunt. Duplici constat typorum forma; prior, quæ vulgo dicitur tondo, *complectitur tum Antoinii, tum Carboneani doctrinam, in eaque numerus Romanus exhibet volumina, littera* p *Partes, & arabicus pagellas reperiendas. Posterior, quam dicimus vernaculo sermone* corsivo, *complectitur. P. Staidel novissima additamenta; & in ea observandus pariter Romanus numerus ad volumina reperienda accommodatus; item arabicus, qui pagellas, & alter arabicus, qui columnas exhibet. Quum vero occurrit litera* n *ante numerum arabicum, recurrendum est ad Volumen Primum, in quo marginalibus numeri reperiuntur indicati Paragraphi.*

A

AXIOMATA.

Co.

Cog.

Can-

Esse-

Gra-

Indul.

Igno-

Ma-

M

la-

Reli.

Si-

Te-

F I N I S.